

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА
БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ**

Словник-довідник

*Укладачі:
Алексєєнко І.В., Неклеса О.В., Санакоєв Д.Б.,
Палешко Я.С., Паршин Ю.І.*

Дніпро
2021

УДК 347 + 347.9 (038)

Ф 89

*Рекомендовано науково-методичною радою
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, протокол № 4 від 17.12.2020)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Дараган В.В., – доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Бардась А.В., – доктор економічних наук, професор, директор навчально-наукового інституту економіки НТУ «Дніпровська політехніка».

Богуславський М.Г., – кандидат юридичних наук, підполковник поліції, старший оперуповноважений 2-го відділу (боротьби з транснаціональними та етнічними ОЗГ) УСР в Дніпропетровській області ДСР НП України.

Ф 89 Фінансово-економічна безпека держави : словник-довідник / Уклад. : Алексєєнко І. В., Неклеса О. В., Санакоев Д. Б., Палешко Я. С., Паршин Ю. І. Дніпро : ДДУВС, 2020. 220 с.

ISBN 978-617-7665-99-0

Укладачі:

Алексєєнко І.В. – д.політ.н., професор, завідувач кафедри міжнародних відносин та туризму ФСПОУ ДДУВС.

Неклеса О.В. – науковий співробітник навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем протидії організованій злочинності та корупції ФПФДПСР ДДУВС, старший лейтенант поліції.

Санакоев Д.Б. – к.ю.н., доцент, завідувач кафедри фінансових та стратегічних розслідувань ФПФДПСР ДДУВС, підполковник поліції.

Палешко Я.С. – к.ю.н., старший науковий співробітник навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем протидії організованій злочинності та корупції ФПФДПСР ДДУВС.

Паршин Ю.І. - д.е.н., доцент, професор кафедри фінансових та стратегічних розслідувань ФПФДПСР ДДУВС.

Систематизовано економічні та юридичні терміни. Словник підготовлено на основі визначень понять, що застосовуються в нормативно-правових актах чинного законодавства України. У виданні термінологія надається із широким тлумаченням, що являється необхідною умовою для достатнього розуміння читачами сутності наданих термінів. Словник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти й усім, хто прагне поглибити свої знання в юридичних та економічних галузях.

ISBN 978-617-7665-99-0

© Укладачі, 2020

© ДДУВС, 2020

ЗМІСТ

Вступ	4
А	5
Б	25
В	45
Г	57
Д	59
Е	74
Є	79
З	85
І	102
К	115
Л	123
М	129
Н	138
О	142
П	150
Р	174
С	186
Т	195
У	198
Ф	200
Ц	211
Ч	216
Ю	217

ВСТУП

Головний принцип забезпечення національної безпеки держави – це рівень її економічного процвітання. Стабільний розвиток економіки – це фундамент для реалізації національних інтересів країни. Слід відзначити, що національна безпека залежить від економічної безпеки країни, до системи якої входить фінансова складова.

Так як однієї із пріоритетних складових економічної безпеки являються фінанси, то науковці все частіше об'єднують ці два терміни – фінансово-економічна безпека. При цьому забезпечення фінансово-економічної безпеки держави потребує вирішення широкого кола проблем, що стосуються формування критеріїв та принципів забезпечення фінансово-економічної безпеки, визначення пріоритетних національних інтересів у фінансовій сфері, здійснення постійного відстеження факторів, які викликають загрози фінансово-економічній безпеці країни, а також вживання заходів щодо їх попередження та подолання.

Для розуміння складних фінансово-економічних процесів, які відбуваються в державі необхідно мати фундаментальні основи економіки, які базуються на загальноприйнятих термінах.

Словник «Фінансово-економічна безпека держави» дає змогу оволодіти головними засадами, на яких ґрунтується економіка в цілому. Дане видання стане у пригоді для здобувачів вищої освіти, викладачів, керівників та власників підприємств, підприємцям та всіма, хто вивчає та цікавиться ринковою економікою. Оскільки знання спеціалізованих термінів, які найчастіше зустрічаються у нормативно-правових актах та науковій літературі, дають можливість глибше розуміти та аналізувати ринкові процеси, які відбуваються в державі.

В даному виданні термінологія надається із широким тлумаченням, що являється необхідною умовою для достатнього розуміння читачами сутності наданих термінів.

Словник «Фінансово-економічна безпека держави» сприятиме підготовці висококваліфікованих фахівців в галузі сучасної економіки та права.

—А—

Абсолютне вивільнення оборотних коштів — відображає пряме зменшення залишків оборотних коштів порівняно з їх нормативом (або із залишками попереднього періоду) при збереженні або підвищенні обсягів реалізації продукції за розрахунковий період.

Аваль (франц. aval – порука за векселем) – вексельне поручительство, згідно з яким банк бере на себе відповідальність перед векселедержателем за виконання векседавцем оплати податкового векселя, яке оформляється шляхом проставлення гарантійного напису банку на кожному примірнику податкового векселя.

Нормативне визначення даного терміна міститься у постанові НБУ «Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями у національній валюті на території України».

Відповідно до якого аваль – це вексельне поручительство, за яким особа (аваліст), що його здійснює, бере на себе відповідальність перед власником векселя за виконання векседавцем, акцептантом або індосантом зобов'язань стосовно оплати цього векселя.

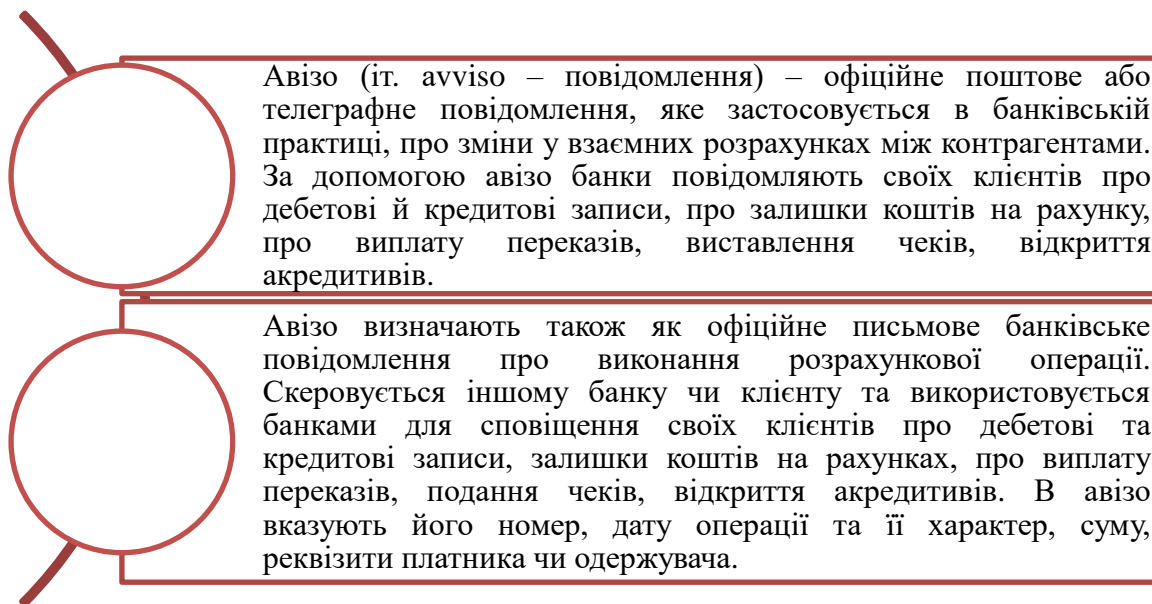
Аваль виражається словами «вважати за аваль» або будь яким іншим рівнозначним формулюванням, оформляється на векселі або на алонжі, підписується авалістом.

Авалювання – оформлення юридичною або фізичною особою авалю за векселем, тобто прийняття зобов'язання оплатити вексель повністю або частково за одну із зобов'язаних за векселем осіб у разі неоплати векселя платником у строк або якщо немає змоги одержати платіж за векселем у строк.

Довідкова фінансово-економічна література визначає аваль як акт, за яким третя особа не є ні платником, ні векседавцем, ні індосантом та гарантує оплату комерційного векселя в певний період.

Авальний кредит — банківський кредит, призначений для сплати за зобов'язанням клієнта в тому разі, коли він сам неспроможний цього зробити. Здійснюється у формі авалю векселя.

Авансовий платіж – сплата до бюджету податків і податкових платежів у розмірах, визначених за прогнозними оцінками об'єкта оподаткування чи за його фактичними розмірами в попередньому періоді або в аналогічному періоді попереднього року.

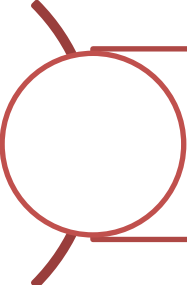
Авіста (іт. a vista – за пред’явленням) – напис на векселі або на будь-якому іншому платіжному документі, який означає, що оплату за цим документом належить здійснити відразу після його пред’явлення або після закінчення певного строку з дня його подання; вексель на пред’явника, виданий без зазначення терміну оплати. До оплати його можна пред’явити у будь-який час.

Авуари (фр. avoir – майно, надбання, здобуток) – різні активи (майно, кошти, цінні папери, чеки, векселі, перекази, акредитиви, золото та ін.), за рахунок яких здійснюються платежі та погашення зобов’язань їх власників; кошти банку, що розміщуються на його рахунках у закордонних банках в іноземній валюті. За їх допомогою здійснюються виплати, погашаються зобов’язання, забезпечуються розрахунки між державами. Авуарами також називають активи, ресурси країн в іноземній валюті і золото, які зберігаються в банках інших країн. У вузькому значенні авуари – це лише активи (емісійного або комерційного банків в іноземній валюті і наявні гроші, рахунки в інших банках, акції, облігації, скарбничі векселі та інші цінні папери, які легко реалізувати), що містяться на їхніх рахунках у закордонних банках. Сукупність цих засобів називають іноземними авуарами, вони перебувають під юрисдикцією тієї країни, у якій розміщуються.

Адвалорне відрахування – обрахування мита або податку за ставками, що встановлені в процентному відношенні до вартості товарів або інших предметів, які обкладаються митом чи податком.

Ажіо (лат. aggio – перевищення) – різниця, на яку ринкова вартість курсів валют, золота, цінних паперів, векселів перевищує їх номінальну вартість; різниця в сумах валютного виторгу або платежів, що виникає при зміні співвідношення між курсами валют оплати і національної валюти з моменту платежу; комісійний збір, сплачуваний за обмін нерівноцінних валют або за обмін банкнот на металеві монети. Відхилення курсу валюти, акцій, векселів та інших цінних паперів від їх номінальної вартості або паритету в

бік перевищення, виявляється у: збільшенні вартості національної грошової одиниці стосовно інших валют; надбавці до продажної ціни валюти за особливих умов її реалізації; надбавці до ціни акції під час розміщення та продажу її на ринку, що визначається як різниця між продажною і номінальною цінами акції або як різниця між цінами останнього та передостаннього продажу акцій на фондовій біржі.

Ажіо також визначають як різницю між номінальною і реальною вартістю грошової одиниці або цінних паперів. Це загальне визначення враховує різні значення терміна, який використовується як у монетарній сфері, так і в банківській діяльності або при спекуляції цінними паперами.

Агенти валютного контролю – уповноважені банки, фінансові установи та національний оператор поштового зв'язку, які отримали від Національного банку України генеральні ліцензії на здійснення валютних операцій.

Разом з органами валютного контролю агенти валютного контролю відносяться до кола контролюючих суб'єктів в галузі валютного контролю. Однак на відміну від органів валютного контролю, агенти не мають владних повноважень щодо визначення порядку здійснення валютних операцій і валютного контролю, а також щодо застосування санкцій за порушення валютного законодавства. Згідно з Постановою Національного банку України «Про затвердження Положення про валютний контроль» від 08.02.2000 № 49, вони зобов'язані лише контролювати законність валютних операцій, що проводяться резидентами і нерезидентами через ці банки, а у випадку встановлення порушень у діях останніх – інформувати відповідні державні органи про виявлені правопорушення валютного законодавства.

Агенти валютного контролю фактично виступають учасниками (суб'єктами) валютних правовідносин, оскільки вони виступають стороною конкретної угоди, направленої на проведення валютної операції. агенти валютного контролю, як суб'єкти валютно-контрольних правовідносин мають певний специфічний статус.

По-перше, вони виступають підконтрольними суб'єктами з боку контролюючого суб'єкта – Національного банку України, який здійснює контроль за дотриманням агентами валютного контролю ліцензійних умов на проведення валютних операцій та виконання обов'язку останніх щодо здійснення валютного контролю. По-друге – агенти валютного контролю виступають контролюючими суб'єктами відносно діяльності своїх клієнтів. Відповідно до пп. 1.2. п. 1 Постанови Національного банку України «Про затвердження Положення про валютний контроль» від 08.02.2000 № 49 функції агента валютного контролю обов'язки уповноваженого банку, іншої фінансової установи та національного оператора поштового зв'язку, які отримали від Національного банку генеральні ліцензії на здійснення валютних операцій, щодо здійснення

контролю за валютними операціями, що проводяться резидентами і нерезидентами через ці установи. Цей контроль полягає в запобіганні уповноваженими банками, іншими фінансовими установами таб національним оператором поштового зв'язку проведенню резидентами і нерезидентами через ці установи незаконних валютних операцій та/або своєчасному інформуванні уповноваженими банками, іншими фінансовими установами та національним оператором поштового зв'язку у випадках та в порядку, установлених законодавством, у тому числі нормативно-правовими актами Національного банку, відповідних державних органів про порушення резидентами і нерезидентами законодавства, пов'язаного з проведенням ними валютних операцій.

Акредитив (лат. *accreditivus* – довірчий) – умовне грошове зобов'язання, що надається банком-емітентом за дорученням та з інструкціями особи – наказодавця акредитива (та від його імені) або від власного імені, здійснити платіж на користь одержувача коштів чи визначеної ним особи бенефіціара або акцептувати і сплатити виставлені бенефіціаром переказні векселі (тратти), або уповноважити інший банк провести такий платіж, або акцептувати і сплатити переказні векселі (тратти), або надати повноваження іншому банку здійснити неогоціацію (купити або врахувати переказні векселі (тратти) проти передбачених документів з урахуванням дотримання умов акредитива.

Акредитиви бувають авізовані, авізовані прямо, безвідкличні, відкличні, грошові, документарні, з попереднім авізо та зустрічні, із червоною смугою та компенсаційні, кумулятивні та некумулятивні, непереказні, непідтверджені та інші.

У чинному законодавстві акредитив – це договір, що містить зобов'язання банку-емітента, за яким цей банк за дорученням клієнта (заявника акредитива) або від свого імені проти документів, які відповідають умовам акредитива, зобов'язаний виконати платіж на користь бенефіціара або дору-чає іншому (виконуючому) банку здійснити цей платіж.

У фінансовій доктрині розрізняють такі види акредитивів	за способом використання: документарні і грошові;
	за способом виконання: платіжні, акцептні та з неоголошеною тратт;
	за формою: документарні акредитиви й акредитивні комерційні листи;
	за способом повідомлення бенефіціара: прямо авізовані й авізовані через авізуючий банк, попередньо авізовані;
	за ступенем гарантованої оплати сум, що мають бути сплачені експортеру: відкличні і безвідкличні;
	за наявністю або відсутністю підтвердження щодо акредитива з боку авізуючого чи іншого банку: підтвержені і не підтвержені;
за характером платежу у зв'язку з можливістю чи неможливістю здійснювати часткові поставки продукції: подільні та неподільні.	

Акт перевірки – акт, у якому зазначаються: підстава, мета, предмет, об'єкт/об'єкти перевірки, період, за який проводилася перевірка, склад контрольної групи суб'єкта перевірки, а також фактичний стан справ, виявлений на об'єкті, з наведенням доказів (згідно зі Стандартом Рахункової палати «Порядок підготовки і проведення перевірок та оформлення їх результатів», затвердженим Постановою Колегії Рахункової палати від 27.12.2004 р. № 28–б).

В акті відображаються результати перевірки всіх питань, передбачених програмою перевірки, усі факти порушень чинного законодавства та перелік виявлених недоліків, інформація про документи та інші матеріали, на яких ґрунтуються викладені факти, прізвища та посади осіб, причетних до вчиненого порушення, завданих збитків, та їх пояснення.

Результат перевірки викладається об'єктивно, достовірно, обґрунтовано, ясно та наводиться вичерпний опис виявлених фактів і даних.

Не допускається внесення до акта різних припущень та непідтверджених даних про управлінську та господарсько-фінансову діяльність об'єкта перевірки.

Акт перевірки складається у трьох примірниках та підписується уповноваженими посадовими особами об'єкта перевірки, а також усіма членами контрольної групи суб'єкта перевірки. Керівник контрольної групи суб'єкта перевірки підписує кожен сторінку акта та персонально відповідає за

об'єктивність та обґрунтованість акта перевірки. Інші члени контрольної групи суб'єкта перевірки несуть відповідальність у частині виконаного ними обсягу робіт.

Один примірник акта перевірки передається для підпису уповноваженій посадовій особі об'єкта перевірки. У разі незгоди уповноваженої особи об'єкта перевірки з фактами, викладеними в акті, їх обґрунтуваннями та доказами, він не пізніше п'яти робочих днів повинен подати керівнику контрольної групи суб'єкта перевірки аргументовані письмові зауваження стосовно питань, з якими не погоджується. Зазначені зауваження розглядаються протягом п'яти робочих днів після їх отримання. Результати розгляду цих зауважень викладаються окремою довідкою і підписуються керівником контрольної групи суб'єкта перевірки. Зауваження і довідка про результати їх розгляду додаються до акта перевірки та є його невід'ємною частиною. У разі порушення терміну подання зауважень останні не підлягають розгляду. У разі відмови уповноваженої посадової особи від підписання акта перевірки цей факт фіксується в акті перевірки та засвідчується підписом керівника контрольної групи суб'єкта перевірки.

Акт комерційний

офіційний документ, запис, протокол.

документ, що складається на випадок виявлення в пункті призначення недостачі товару, пошкодження або псування вантажу.

Акт комерційний є підставою для пред'явлення одержувачем вантажу претензії про відшкодування збитків. В комерційному акті зазначаються вид, характер, обсяги виявленої невідповідності фактичного стану вантажів до показників, зазначених у документах товаровідвантажувача, транспортувальника чи товароодержувача.

Комерційний акт складається товароодержувачем за участю представника транспортної організації, а в окремих випадках — у присутності відповідних експертів або представників незацікавлених організацій — державних адміністрацій, санепідемстанцій, міліції тощо.

Комерційний акт повинен містити в собі такі реквізити:	назва документа, номер, дата і місце складання;
	швидкість перевезення вантажів; номер і дата накладної;
	назви пунктів відправлення і призначення;
	назви відправника і одержувача;
	відомості про транспортні засоби і відповідні позначки у накладній; результати перевірки вантажу;
	опис ушкоджень і стан вантажу з виділенням нестач або надлишків;
	висновки експертизи;
	додаткові відомості і позначки;
	підписи.

Акт ревізії – документ, який складається особами, що проводили ревізію, фіксує факт її здійснення та результати. Заперечення, зауваження до акта ревізії (за їх наявності) та висновки на них є невід’ємною частиною акта (згідно з Порядком проведення інспектування Державною контрольно-ревізійною службою, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 20.04.2006 р. № 550).

Результати ревізії оформляються актом, який складається на паперовому носії державною мовою і повинен мати наскрізну нумерацію сторінок. На першому титульному аркуші акта ревізії, який оформляється на бланку органу служби, зазначається назва документа (акт), дата і номер, місце складання (назва міста, села чи селища) та номер примірника.

Активи – будь-який об’єкт, право контролю якого закріплене за банком, який відповідає хоча б одній з таких вимог:

- 1) приносить доход банківській установі, або
- 2) може бути обмінений на інший об’єкт, який у свою чергу буде приносити доход банківській установі.

При веденні бухгалтерського обліку та складанні звітності до активів відносяться: нарахована дебіторська заборгованість за процентним доходом, відстрочена кредиторська заборгованість за витратами і премія за придбаними цінними паперами, але не відносяться витрати, збитки та внутрішньо-банківські розрахунки.

Загальна сума активів - це сума всіх категорій активів, які зазначені вище, мінус сума всіх контрактивних рахунків типу резервів під можливі збитки від кредитної діяльності та дисконт за придбаними цінними паперами.

Активи високоліквідні - активи, що можуть бути швидко та легко проконвертовані у готівкові чи безготівкові грошові кошти.

Види активів

- 1. активи інвестиційного фонду (взаємного фонду інвестиційної компанії) – майно фонду, яке враховується при розрахунку чистих активів, а саме: основні засоби та інші позаоборотні активи, запаси і витрати, грошові кошти, розрахунки та інші активи.
- 2. активи ліквідні – елементи групи коштів, які включають валюту, банківські депозити та певні види цінних паперів.
- 3. активи матеріальні – основні фонди та оборотні активи в будь(якому вигляді, що відрізняються від коштів, цінних па(перів, дивідендів та нематеріальних активів.
- 4. активи нематеріальні – частина майна підприємства, наданого через належні йому патенти, ліцензії та інші права на інтелектуальну власність, права користування землею, водою та іншими ресурсами, будинками, спорудами і обладнанням, інші майнові права, товарні знаки, придбані або орендовані брокерські місця, програми для роботи на ЕОМ та ін.

Акцепт векселю – згода на оплату векселя, що оформляється у вигляді відповідного напису акцептанта на векселі.

Акцепт ставиться в лівій частині лицьової сторони векселя і виражається словом: «Акцептований» або іншими подібними за змістом словами: «Прийнятий», «Заплату», «Згоден», «Зобов'язуюсь заплатити» і т. п. Для дійсності акцепту він обов'язково повинен бути підписаний платником. Простий підпис платника також означає акцепт векселя. Пред'явлення векселя до акцепту може бути проведене у будь-який час, починаючи з дня його видачі і закінчуючи моментом настання платежу, вексель може бути пред'явлений до акцепту і акцептований навіть після настання строку платежу, і боржник відповідає за ним так, як і у випадку прийняття векселя до строку.

Акцепт повинен бути простим і нічим не обумовленим, але він може бути частковим, тобто боржник згоден сплатити тільки частину суми.

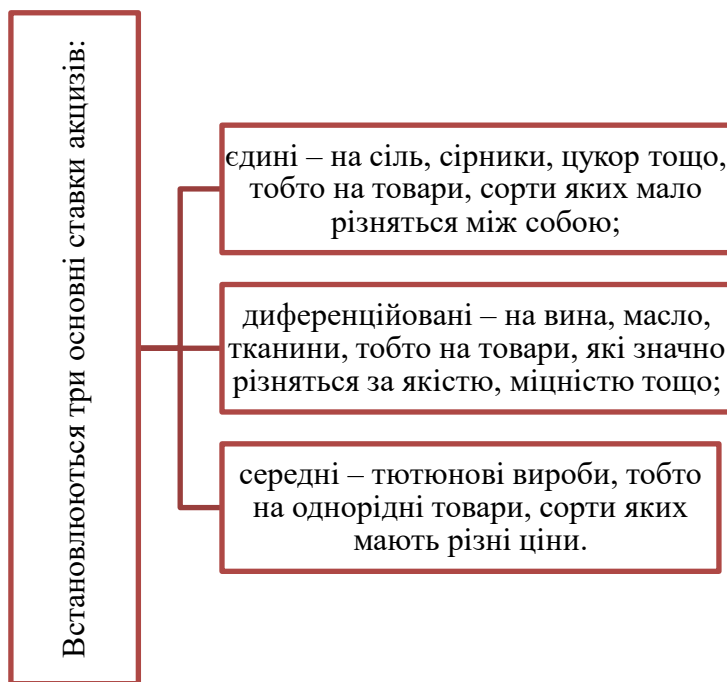
Платник в цьому випадку відповідає за сплату в строк лише суми, зазначеної ним в акцепті, а держатель має право після здійснення протесту в частковому неакцепті пред'явити регресні вимоги до векселедавця і інших відповідальних осіб про дострокову сплату неакцептованої вексельної суми.

До повернення векселя держателю платник може закреслити напис про свій акцепт. У цьому випадку вважається, що у акцепті було відмовлено. Але якщо вексель після акцепту був переданий векселедавцю, то боржник вже не має права вимагати анулювання свого акцепту.

Акцепт носить безвідзивний характер. Крім того, якщо платник письмово повідомив про свій акцепт векселедержателя або будь-кого із індосантів, а після цього закреслив свій акцепт і повернув вексель, він буде залишатися зобов'язаною особою згідно з умовами свого акцепту. Таким чином, за допомогою акцепту акцептант стає головним вексельним боржником.

Акциз – вид непрямого податку на товари й послуги, включеного в ціну і сплачуваного за рахунок покупців. Розрізняють індивідуальні акцизи (за окремими видами і групами товарів) і універсальні (наприклад, податок на додану вартість). Товари, оподатковувані акцизним податком (підакцизні), володіють однією або декількома із наступних характеристик: їх виробництво та реалізація знаходяться під контролем держави, тобто ці товари (продукція) являють особливий інтерес для держави; вони характеризуються нееластичністю попиту за ціною; еластичність попиту щодо рівня доходу для цих товарів більше одиниці, тобто ці товари (продукція) відносяться до категорії предметів розкоші; їх споживання не приносить користі або з високою ймовірністю викликають негативні зовнішні ефекти.

На даний час в Україні акцизним податком обкладаються спирт, лікеро-горілчана продукція, виноробна продукція, пиво, тютюн та тютюнові вироби, окремі транспортні засоби, деякі нафтопродукти, електрична енергія.

Акціонерне товариство – господарське товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями. В залежності від здатності акцій товариства вільно обертатися (тобто змінювати власника без згоди інших акціонерів або товариства) акціонерні товариства поділяються на публічні та приватні. Публічне акціонерне товариство може здійснювати публічне та приватне розміщення акцій. Приватне акціонерне товариство може здійснювати тільки приватне розміщення акцій. У разі прийняття загальними зборами приватного акціонерного товариства рішення про здійснення публічного розміщення акцій до статуту товариства вносяться відповідні зміни, у тому числі про зміну типу товариства – з приватного на публічне. Статус товариства як публічного або приватного відбивається на можливості залучення товариством капіталу на фондових ринках, ступені захисту прав міноритарних акціонерів товариства, стабільності відносин власності і контролю у товаристві, гнучкості інструментів корпоративного управління товариством.

Акцизна марка – спеціальний знак, яким маркуються алкогольні напої та тютюнові вироби і наявність якого підтверджує сплату акцизного збору або належне оформлення векселя у разі здійснення операцій із підакцизними товарами на території України.

Відповідно до Положення про марки акцизного збору, затвердженого Указом Президента України «Про запровадження марок акцизного збору на алкогольні напої та тютюнові вироби» марки акцизного збору для алкогольних напоїв та тютюнових виробів українського походження (внутрішня акцизна марка) і для імпортованих алкогольних напоїв та тютюнових виробів (імпортна акцизна марка) різняться між собою дизайном і кольором. Зразки марок розробляються Міністерством фінансів України разом з ДПС України, Службою безпеки України, Міністерством внутрішніх справ України і

Міністерством юстиції України.

Плата за марки акцизного збору – плата, що вноситься замовниками (імпортерами) і українськими виробниками алкогольних напоїв та тютюнових виробів для покриття витрат держави на виготовлення, зберігання та реалізацію цих марок.

Маркування алкогольних напоїв та тютюнових виробів – позначення марками акцизного збору пляшок, пачок тощо в порядку, передбаченому Правилами виготовлення, зберігання і продажу марок акцизного збору й маркування алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Покупцями марок акцизного збору можуть бути суб'єкти підприємницької діяльності, які відповідно до законодавства України є платниками акцизного збору з алкогольних напоїв та тютюнових виробів.

Марки акцизного збору видаються покупцям тільки після внесення ними плати за ці марки і подання у встановленому порядку, простих векселів на повну суму акцизного збору, розрахованого на основі умовних фіксованих ставок акцизного збору для відповідних видів алкогольних напоїв чи тютюнових виробів або авансової оплати покупцем марок повної суми акцизного збору в грошовій формі.

Реалізація марок акцизного збору їх покупцям проводиться відповідно до заявки-розрахунку потреби в цих марках. Для одержання марок акцизного збору покупець подає їх продавцю у двох примірниках (у разі здійснення імпорту – у трьох примірниках) заявку-розрахунок кількості необхідних марок акцизного збору за встановленою продавцем формою, платіжні документи, що підтверджують внесення плати за марки, а також документи про авансову сплату суми акцизного збору в грошовій формі або належним чином оформлений простий вексель на цю суму. Один примірник заявки-розрахунку (у разі здійснення імпорту – два) видається покупцю марок. У разі імпорту другий примірник з позначкою продавця марок про сплату акцизного збору повертається імпортеру для передачі митним органам під час оформлення вантажної митної декларації, один примірник з позначкою продавця марок залишається у покупця. Постановою Кабінету Міністрів України «Про запровадження марок акцизного збору нового зразка для алкогольних напоїв» внесено зміни до Положення про виробництво, зберігання, продаж марок акцизного збору з голографічними захисними елементами і маркування алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Відповідно до них марки на алкогольні напої та тютюнові вироби імпортного виробництва мають фіолетовий колір, вітчизняного – зелений. Наскрізна нумерація на марках складається з двох цифр індексу регіону України за місцезнаходженням виробника продукції, серії та окремого для кожної марки номера. Така нумерація наноситься паралельно довшій стороні марки. Крім того, на кожну марку наносяться такі реквізити: – для тютюнових виробів – напис, що складається з початкових літер слів «тютюн імпортний» («тютюн вітчизняний») – «ТІ» («ТВ»), двозначного та однозначного числа (рік і квартал, у якому вироблено марки),

розділених скісними лініями; – для алкогольних напоїв – напис, що складається з початкових літер слів «алкоголь імпортований» («алкоголь вітчизняний») – «AI» («AB»), двох двозначних чисел (рік і місяць, у якому вироблено марки), розділених скісними лініями, та зазначення суми акцизного збору, сплаченої за одиницю маркованої продукції, з точністю до тисячного знака. Використання марок акцизного збору при маркуванні підакцизних товарів припускає наявність таких стадій: продаж-купівля марок акцизного збору, маркування підакцизних товарів, доставка маркованих підакцизних товарів, повернення невикористаних марок акцизного збору.

Акцизний податок – непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених Податковим кодексом України як підакцизні, що входить до ціни таких товарів (продукції).

Правовий механізм акцизного податку встановлений у Податковому кодексі України. Відповідно до чинного податкового законодавства платниками акцизного податку є: – особа, яка виробляє підакцизні товари (продукцію) на митній території України, у тому числі з давальницької сировини; – особа – суб'єкт господарювання, яка ввозить підакцизні товари (продукцію) на митну територію України; – фізична особа – резидент або нерезидент, яка ввозить підакцизні товари (продукцію) на митну територію України в обсягах, що підлягають оподаткуванню, відповідно до митного законодавства; – особа, яка реалізує конфісковані підакцизні товари (продукцію), підакцизні товари (продукцію), визнані безхазяйними, підакцизні товари (продукцію), за якими не звернувся власник до кінця строку зберігання, та підакцизні товари (продукцію), що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходять у власність держави, якщо ці товари (продукція) підлягають реалізації (продажу) в установленому законодавством порядку; – особа, яка реалізує або передає у володіння, користування чи розпорядження підакцизні товари (продукцію), що були ввезені на митну територію України із звільненням від оподаткування до закінчення строку, визначеного законом відповідно до пункту 213.3 статті 213 Податкового кодексу України; – особа, на яку покладається дотримання вимог митних режимів, що передбачають звільнення від оподаткування, у разі порушення таких вимог; – особа, на яку покладається виконання умов щодо цільового використання підакцизних товарів (продукції), на які встановлено ставку податку 0 гривень за 1 літр 100-відсоткового спирту, 0 євро за 1 000 кг нафтопродуктів у разі порушення таких умов; – особа, на яку при здійсненні операцій з підакцизними товарами (продукцією), які не підлягають оподаткуванню або звільнюються від оподаткування, покладається виконання умов щодо цільового використання підакцизних товарів (продукції) у разі порушення таких умов.

Об'єктами оподаткування є операції з: – реалізації вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції); – реалізації (передачі) підакцизних товарів (продукції) з метою власного споживання, промислової переробки, здійснення внесків до статутного капіталу, а також своїм працівникам; – вве-

зення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України; – реалізації конфіскованих підакцизних товарів (продукції), підакцизних товарів (продукції), визнаних безхазяйними, підакцизних товарів (продукції), за якими не звернувся власник до кінця строку зберігання, та підакцизних товарів (продукції), що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходять у власність держави; – реалізації або передачі у володіння, користування чи розпорядження підакцизних товарів (продукції), що були ввезені на митну територію України зі звільненням від оподаткування до закінчення строку, визначеного законодавством; – обсяги та вартість втрачених підакцизних товарів (продукції), що перевищують встановлені норми втрат.

Ставки податку встановлюються Податковим кодексом України і є єдиними на всій території України. Відповідно до визначень розділу I Кодексу ставки є: – адвалорні, – специфічні, – адвалорні та специфічні одночасно. У разі обчислення податку із застосуванням адвалорних ставок базою оподаткування є: – вартість реалізованого товару (продукції), виробленого на митній території України, за встановленими виробником максимальними роздрібними цінами без податку на додану вартість та з урахуванням акцизного податку; – вартість товарів (продукції), що ввозяться на митну територію України, за встановленими імпортером максимальними роздрібними цінами на товари (продукцію), які він імпортує, без податку на додану вартість та з урахуванням акцизного податку. У разі обчислення податку із застосуванням специфічних ставок з вироблених на митній території України або ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) базою оподаткування є їх величина, визначена в одиницях виміру ваги, обсягу, кількості товару (продукції), об'єму циліндрів двигуна автомобіля або в інших натуральних показниках. У разі обчислення податку із застосуванням одночасно адвалорних та специфічних ставок податку базою оподаткування є база, визначена для обох видів ставок.

Датою виникнення податкових зобов'язань щодо підакцизних товарів (продукції), вироблених на митній території України, є дата їх реалізації особою, яка їх виробляє, незалежно від цілей і напрямів подальшого використання таких товарів (продукції). Датою виникнення податкового зобов'язання щодо зіпсованого, знищеного, втраченого підакцизного товару (продукції) є дата складання відповідного акта. Датою виникнення податкових зобов'язань у разі ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України є дата подання митному органу митної декларації для митного оформлення або дата нарахування такого податкового зобов'язання митним органом у визначених законодавством випадках. Суми податку з підакцизних товарів, вироблених на митній території України, перераховуються до бюджету виробниками підакцизних товарів (продукції) протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку, передбаченого для подання податкової декларації за місячний податковий період. Суми податку з алкогольних напоїв, для виробництва яких використовується спирт етиловий неденатурований, сплачують-

ся при придбанні марок акцизного податку. Податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) сплачується платниками податку до або в день подання митної декларації. У разі ввезення маркованої підакцизної продукції на митну територію України податок сплачується під час придбання марок акцизного податку з доплатою (у разі потреби) на день подання митної декларації. Особливості перерахування коштів до бюджету визначаються видом акцизного податку. Перелік товарів, на які встановлюється акцизний податок, та його ставки затверджуються Верховною Радою України. Введення достатньо високих ставок акцизного податку дає можливість зменшувати споживання деяких товарів, наприклад алкогольних і тютюнових виробів, тобто за допомогою диференційованих ставок податку держава здійснює вплив на структуру споживання. У науці фінансового права питанню акцизного податку присвячені праці М.П. Кучерявенка, Г. В. Бех, Н.В. Воротіної.

Акція – іменний цінний папір, який посвідчує майнові права його власника (акціонера), що стосуються акціонерного товариства, включаючи право на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів та право на отримання частини майна акціонерного товариства у разі його ліквідації, право на управління акціонерним товариством, а також немайнові права, передбачені Цивільним кодексом України та законом, що регулює питання створення, діяльності та припинення акціонерних товариств. Акції існують виключно в бездокументарній формі.

Акція має номінальну вартість, установлену в національній валюті. Мінімальна номінальна вартість акції не може бути меншою, ніж одна копійка. Акції можуть бути іменними та на пред'явника. Вони можуть бути прості та привілейовані.

Прості акції надають їх власникам право на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів, на участь в управлінні акціонерним товариством, на отримання частини майна акціонерного товариства у разі його ліквідації та інші права, передбачені законом, що регулює питання створення, діяльності та припинення акціонерних товариств. Прості акції надають їх власникам однакові права.

Привілейовані акції надають їх власникам переважні, стосовно власників простих акцій, права на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів та на отримання частини майна акціонерного товариства у разі його ліквідації, а також надають права на участь в управлінні акціонерним товариством у випадках, передбачених статутом і законом, який регулює питання створення, діяльності та припинення акціонерних товариств.

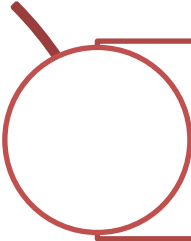
Альпари (від італ. al pari, alla pari) – відповідність біржового або ринкового курсу цінних паперів їхньому номіналу. Практично аналогічне визначення наведено й у довідковій літературі.

Алеаторні угоди – ризикові угоди, в яких у момент укладання невідомі рівень, обсяг і співвідношення взаємних обов'язків (наприклад, контракти страхування, парі, деякі біржові угоди).

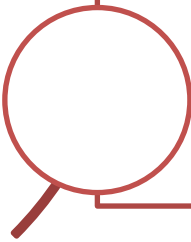
Амортизаційний фонд – грошові ресурси, що формуються за рахунок амортизаційних відрахувань і призначені для відтворення основних фондів. Поряд із прибутком він є джерелом інвестицій в основні фонди. Величину амортизаційного фонду обчислюють множенням балансової вартості основних фондів на норму амортизації. Відрахування до амортизаційного фонду включаються у витрати на виробництво і послуги. Амортизаційний фонд формується під впливом багатьох факторів: рівня норм амортизації, вартісної оцінки основних фондів, їх складу, структури, галузевої структури економіки.

Амортизація – поступове перенесення вартості основних фондів на продукцію або послуги, що виробляються з їхньою допомогою; цільове накопичення коштів та їхнє подальше використання для відновлення зношених основних фондів. За рахунок амортизаційних відрахувань формується амортизаційний фонд. Амортизаційні відрахування є елементом витрат виробництва і поділяються на дві частини: амортизаційні відрахування для повної заміни основних фондів (реновації) і відрахування на капітальний ремонт та модернізацію. Нарахування амортизаційних сум має постійний і безперервний характер, а їх використання на відтворення основних фондів відбувається після закінчення нормативних строків використання фондів. Амортизаційні відрахування здійснюються за певними нормами відносно балансової вартості об'єкта основних фондів.

Амортизаційні відрахування – поступове віднесення витрат на придбання, виготовлення або поліпшення основних фондів на зменшення оподаткованого прибутку користувача надр у межах норм, установлених законодавством.

Відповідно до п. 14.1.3 Податкового кодексу України амортизація – систематичний розподіл вартості основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів, що амортизується, протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Довідкова фінансово-економічна література визначає амортизаційні відрахування як відрахування частини вартості основних фондів із метою відшкодування їх зношення. Їх відносять до собівартості продукції (робіт, послуг) відповідно до вартості основних фондів, списаної на виготовлену продукцію протягом терміну їх експлуатації; таким чином, вони утворюють амортизаційний фонд.

Аналіз як метод фінансового контролю передбачає дослідження певних фінансових питань, відповідних фінансових документів, фінансово-економічних показників діяльності об'єкта з використанням аналітичних прийомів з метою надання висновків, оцінки результатів фінансової діяльності, ефективності використання фінансових ресурсів, виявлення порушень фінансової дисципліни та попередження їх скоєння. Аналіз націлений на виявлення порушень фінансової дисципліни. Він проводиться на базі поточної або річної звітності і характеризується системним підходом, а також викори-

станням таких аналітичних прийомів, як середні і відносні величини, групування, індексний метод тощо.

Андерайтинг (від англ. *underwriting* – підписання) – розміщення (підписка, продаж) цінних паперів торговцем цінними паперами за дорученням, від імені та за рахунок емітента. Згідно із ст. 2 Закону України «Про банки та банківську діяльність» андерайтинг – це купівля на первинному ринку цінних паперів з наступним їх перепродажем інвесторам; укладання договору про гарантування повного або часткового продажу цінних паперів емітента інвесторам, про повний чи частковий їх викуп за фіксованою ціною з наступним перепродажем або про накладання на покупця обов'язку робити все можливе, щоб продати якомога більше цінних паперів, не беручи зобов'язання придбати будь-які цінні папери, що не були продані.

Ануїтет – 1. внесок, що періодично сплачується (щорічна рента). Прикладами є виплати ануїтетів: в рахунок погашення споживчого, комерційного або торгового кредиту рівними платежами в розстрочку; купонів за облігаціями; дивідендів за привілейованими акціями, випущеними на визначений строк з фіксованими ставками дивіденду; орендної плати за договором, укладеним на певний строк, якщо платежі зафіксовані на постійному рівні і т. п. Ануїтет називається звичайним (або постнумерандо) якщо платіж за кожний проміжок здійснюється в кінці цього проміжку. В ануїтеті пренумерандо платежі відбуваються на початку кожного проміжку. Строковий ануїтет передбачає скінчену кількість платежів, довічний – нескінчену. 2. тип термінової державної позики із щорічним погашенням боргу.

Апеляційне узгодження – узгодження податкового зобов'язання за процедурами адміністративного або судового оскарження. Податкове зобов'язання платника податків, нараховане контролюючим органом, вважається узгодженим у день отримання платником податків податкового повідомлення, за винятком випадків, визначених законом. У разі, коли платник податків вважає, що контролюючий орган неправильно визначив суму податкового зобов'язання або прийняв будь-яке інше рішення, що суперечить законодавству з питань оподаткування або виходить за межі його компетенції, встановленої законом, такий платник податків має право звернутися до контролюючого органу із скаргою про перегляд цього рішення, яка подається у письмовій формі та може супроводжуватися документами, розрахунками та доказами, які платник податків вважає за потрібне надати. Скарга повинна бути подана контролюючому органу протягом десяти календарних днів, наступних за днем отримання платником податків податкового повідомлення або іншого рішення контролюючого органу, що оскаржується. Контролюючий орган зобов'язаний прийняти вмотивоване рішення та надіслати його протягом двадцяти календарних днів від дня отримання скарги платника податків на його адресу поштою з повідомленням про вручення або надати йому під розписку. У разі, коли контролюючий орган надсилає платнику податків рішення про повне або часткове незадоволення його скарги, такий плат-

ник податків має право звернутися протягом десяти календарних днів, наступних за днем отримання відповіді, з повторною скаргою до контролюючого органу вищого рівня, а при повторному повному або частковому незадоволенні скарги – до контролюючого органу вищого рівня із дотриманням зазначеного десятиденного строку для кожного випадку оскарження та зазначеного двадцятиденного строку для відповіді на нього. Керівник відповідного контролюючого органу (або його заступник) може прийняти рішення про продовження строків розгляду скарги платника податків, але не більше шістдесяти календарних днів, та письмово повідомити про це платника податків до закінчення двадцятиденного строку. Якщо вмотивоване рішення за скаргою платника податків не надсилається платнику податків протягом двадцятиденного строку або протягом строку, продовженого за рішенням керівника контролюючого органу (або його заступника), така скарга вважається повністю задоволеною на користь платника податків з дня, наступного за останнім днем зазначених строків. Скарга вважається також повністю задоволеною на користь платника податків, якщо рішення керівника контролюючого органу (або його заступника) про продовження строків її розгляду не було надіслано платнику податків до закінчення двадцятиденного строку. Остаточне рішення вищого (центрального) органу контролюючого органу за заявою платника податків не підлягає подальшому адміністративному оскарженню, але може бути оскаржене у судовому порядку.

Арешт банківських рахунків – тимчасове припинення будьяких операцій на рахунку без згоди на це клієнта і без розірвання договору банківського рахунку. Операції на рахунках можуть бути тимчасово припинені рішеннями податкових, судових, правоохоронних органів та в інших випадках, передбачених законодавчими актами.

Аудит – перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації про фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам. Суттєвою є інформація, якщо її пропуск або неправильне відображення може вплинути на економічні рішення користувачів, прийняті на основі фінансових звітів.

Аудит здійснюється незалежними особами (аудиторами), аудиторськими фірмами, які уповноважені суб'єктами господарювання на його проведення. Аудит може проводитися з ініціативи суб'єктів господарювання, а також у випадках, передбачених законом (обов'язковий аудит). Аудит банку – це визначення стану банку на основі перевірки правильності складання та підтвердження достовірності балансу, обліку прибутків та збитків, аналізу стану обліку, відповідність обліку та дій банку вимогам чинного законодавства, дотримання рівності прав акціонерів (учасників) при розподілу дивідендів, голосуванні, наданні прав на придбання нових акцій тощо та підготовка висновків для надання інформації керівництву, акціонерам (учас-

никам) банку та іншим користувачам.

Аудитор – працівник аудиторської фірми чи незалежна особа (аудитор), який здійснює незалежну експертизу чи контроль за дотриманням встановленого порядку проведення фінансово-господарських операцій, бухгалтерського обліку та звітності, надає з цих питань консультаційні послуги. Як правило, перевірки здійснюються на підставі угоди з керівництвом установ, що перевіряються.

Основні завдання аудитора – дати висновок про фінансове становище, платоспроможність компанії що перевіряється, який у встановленому законодавством порядку публікується в річному звіті про діяльність цієї компанії разом з її функціональним балансом і рахунком прибутків та витрат.

Аудитори також можуть надавати послуги окремим організаціям і приватним особам.

Аудитором може бути фізична особа, яка має сертифікат, що визначає її кваліфікаційну придатність на заняття аудиторською діяльністю на території України.

Аудитор з акредитації (асесор) – фахівець, який має професійні знання та досвід роботи у певній галузі економіки, галузі систем якості, знання та вміння з проведення акредитації у відповідній сфері діяльності органу з оцінки відповідності і зареєстрований у реєстрі, що ведеться органом з акредитації.

Аудитор ринку – незалежна аудиторська фірма, яка має здійснювати аудит ринку від імені членів ринку.

Аудиторський (недержавний) фінансовий контроль – контроль, який здійснюється незалежними особами (аудиторами) та аудиторськими організаціями, які уповноважені суб'єктами господарювання на його проведення.

Аудиторська діяльність у сфері фінансового контролю регулюється Господарським кодексом України, Законом України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.1993 р. № 3125–XII, іншими нормативно-правовими актами та стандартами аудиту. Відповідно до Господарського кодексу України від 01.16.2003 р. № 436-IV аудит – це перевірка публічної бухгалтерської звіт-

ності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності законодавству та встановленим нормативам. Аудит та державний фінансовий аудит можуть проводитися за ініціативою суб'єктів господарювання, а також у випадках, передбачених законом (обов'язковий аудит). Аудитором не може бути особа, яка має судимість за корисливі злочини. При здійсненні аудиторської діяльності аудитори та аудиторські фірми застосовують відповідні стандарти аудиту. Стандарти аудиту приймаються на основі стандартів аудиту та етики Міжнародної федерації бухгалтерів з дотриманням вимог Закону України «Про аудиторську діяльність» та інших нормативно-правових актів. Затвердження стандартів аудиту є виключним правом Аудиторської палати України. У випадках, передбачених законом, стандарти аудиту погоджуються з іншими суб'єктами. Стандарти аудиту є обов'язковими для дотримання аудиторами, аудиторськими фірмами та суб'єктами господарювання.

Аудиторська фірма – юридична особа, створена відповідно до законодавства, яка здійснює виключно аудиторську діяльність. Право на здійснення аудиторської діяльності мають аудиторські фірми, включені до Реєстру аудиторських фірм та аудиторів.

Аудиторський висновок – офіційний документ, засвідчений підписом та печаткою аудитора (аудиторської фірми), який складається у встановленому порядку за наслідками проведення аудиту і містить у собі висновок стосовно достовірності звітності, повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності. Зміст цього документа залежить від конкретних обставин та результатів перевірки. Аудиторський висновок складається у вільній формі, але обов'язково в ньому мають бути наступні розділи: заголовок; адресат; вступ; масштаб перевірки; висновок аудитора про перевірену фінансову звітність; дата аудиторського висновку; підпис аудиторського висновку; адреса аудиторської фірми. Висновок може бути позитивним (безумовно-позитивний, позитивний висновок, що містить пояснювальний параграф), умовно-позитивним, негативним, або дається відмова від надання висновку про фінансову звітність підприємства. У двох останніх випадках в аудиторському висновку може наводитися короткий перелік аргументів, які підштовхнули аудитора видати такий висновок, який відрізняється від позитивного. За необхідності більш докладного опису цих аргументів аудиторський висновок може містити посилання на інформацію, що наводиться в додатку до висновку.

Аудиторські докази – інформація, одержана аудитором для вироблення думок, на яких ґрунтується підготовка аудиторського висновку та звіту. Аудиторські докази складаються з первинних документів та облікових записів, що кладуться в основу фінансової звітності, а також підтверджувальної інформації з інших джерел. За характером докази поділяють на: візуальні;

документальні; усні. Відповідно до правил подання інформації аудиторські докази поділяють на прямі та непрямі. Прямі докази – це докази, які отримані безпосередньо з облікової системи клієнта (первинних документів, фінансових звітів тощо). Непрямі докази – це інформація, що не стосується безпосередньо факторів певного питання. Наприклад, надійність системи внутрішнього контролю може бути непрямим доказом відсутності значних помилок у фінансовій звітності. Залежно від джерела одержання інформації аудиторські докази можуть бути: зовнішніми — інформація, одержана від третіх осіб; внутрішні — інформація одержана від клієнта; змішані (комбіновані) – докази, що отримані від клієнта та підтверджені зовнішніми джерелами.

Аукціон – продаж майна, за яким його власником стає покупець, який у ході торгів запропонував за нього максимальну ціну.

Література

1. Бернар И. Толковый экономический и финансовый словарь. Французская, русская, английская, немецкая, испанская терминология: в 2-х т. / И. Бернар, Ж.–К. Колли; пер. с фр. – М.: Междунар. отношения, 1994. – Т. 1.
2. Бех Г. В. Правовое регулирование косвенных налогов в Украине: [монография] / Бех Г.В.; под ред. проф. Н. П. Кучерявенко. – Х.: Легас. 2003.
3. Економічна енциклопедія: у 3-х т. / [редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. – К.: Академія, 2000. – Т. 1.
4. Жук Л.А. Господарське право: навч. посіб. / Жук Л.А., Жук І.Л., Неживець О.М. – К.: Кондор, 2003. – С. 235.
5. Загородній А.Г. Фінансовий словник. / Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т. С. – 3-тє вид., випр. та допвн. – К.: Знання, 2000. – С. 6.
6. Загородній А.Г. Фінансовоекономічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005.
7. Загородній А.Г. Фінансовоекономічний словник. / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, – К.: Знання, 2007. – С. 161.
8. Кучеревенко Н.П. Курс налогового права: в 6 т. Особенная часть. Т. IV: Косвенные налоги. – Х.: Право, 2007. – С. 354.
9. Кучерявенко М. П. Податкове право України: академічний курс: [підручник] / Кучерявенко М. П. – К.: Правова єдність, 2008.
10. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 р. № 2755-VI.
11. Про банки та банківську діяльність: Закон України: від 07.12.2002 р. № 2121-III.
12. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 40. – Ст. 365.
13. Про встановлення порядку здійснення страхування на тендерній основі на залізничному транспорті: наказ Державної адміністрації залізничного транспорту: від 13.04.2005 р. № 077 // Відомості Міністерства транспорту та зв'язку України. – 2005. – № 11–12.
14. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України: від 09.07.2003 р. № 1058- IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49–50. – Ст. 376.
15. Про запровадження марок акцизного збору на алкогольні напої та тютюнові вироби: Положення про марки акцизного збору, затверджене Указом Президента України від 18.09.1995 р. № 849/95 // Урядовий кур'єр. – 1995. – № 145–146.
16. Про запровадження марок акцизного збору нового зразка для алкогольних напоїв: Постанова Кабінету Міністрів України: від 12.03.2008 р.

№ 178 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 21. – Ст. 594.

17. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: постанова Правління Національного банку України: від 21.01.2004 р. № 22 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 13. – Ст. 908.

18. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України: Правління Національного банку України: від 16.12.2002 р. № 508 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 10. – Ст. 444.

19. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.

20. Савченко Л. А. Деякі проблемні питання термінології у фінансовому праві щодо методів фінансового контролю / Л. А. Савченко // Фінансове право. – 2007. – № 1. – С. 40.

–Б–

База оподаткування – це фізичний, вартісний чи інший характерний вираз об'єкта оподаткування, до якого застосовується податкова ставка і який використовується для визначення розміру податкового зобов'язання. База оподаткування і порядок її визначення встановлюються Податковим кодексом України для кожного податку окремо. У випадках, передбачених Податковим кодексом України, один об'єкт оподаткування може утворювати кілька баз оподаткування для різних податків. Конкретна вартісна, фізична або інша характеристика певного об'єкта оподаткування може бути базою оподаткування для різних податків.

Базова рентабельність — показник рентабельності реалізованої продукції, визначений за попередній (минулий) період.

Баланс.

1) головний інформаційний документ бухгалтерського обліку, що стосується складу і вартісних оцінок активів і пасивів;

2) звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

Баланс доходів і витрат — форма річного фінансового плану, яка складається з двох частин: перша — доходи та надходження грошових коштів; друга — витрати та відрахування грошових коштів.

Банк – юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до Державного реєстру банків.

Банк з іноземним капіталом – банк, у якому частка капіталу, що належить хоча б одному іноземному інвестору, становить не менше 10 відсотків.

Банк самостійно визначає напрями своєї діяльності і спеціалізацію за видами послуг.

Банки мають право самостійно володіти, користуватися та розпоряджатися майном, що перебуває у їхній власності.

Держава не відповідає за зобов'язаннями банків, а банки не відповідають за зобов'язаннями держави, якщо інше не передбачено законом або договором.

Органам державної влади й органам місцевого самоврядування забороняється будь-яким чином впливати на керівництво чи працівників банків у ході виконання ними службових обов'язків або втручатися у діяльність банку, за винятком випадків, передбачених законом. Шкода, заподіяна банку внаслідок такого втручання, підлягає відшкодуванню у порядку, визначеному законом.

Банківська гарантія – це:

Банківська гарантія

специфічний засіб забезпечення виконання господарських зобов'язань шляхом письмового підтвердження (гарантійного листа) банком, іншою кредитною установою, страховою організацією (банківська гарантія) про задоволення вимог управненої сторони у розмірі повної грошової суми, зазначеної у письмовому підтвердженні, якщо третя особа (зобов'язана сторона) не виконає вказане у ньому певне зобов'язання, або настануть інші умови, передбачені у відповідному підтвердженні. Гарант має право висунути управненій стороні лише ті претензії, подання яких допускається гарантійним листом. Зобов'язана сторона не має права висунути гаранту заперечення, які вона могла б висунути управненій стороні, якщо її договір з гарантом не містить зобов'язання гаранта внести до гарантійного листа застереження щодо висунення таких заперечень.

документ, виданий учаснику тендера його основним обслуговувальним банком, який гарантує оплату учасником у встановлений Фондом термін продажної ціни пакета акцій.

Банківська діяльність – залучення у вклади коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб.

Об'єктом банківської діяльності є гроші, а також інші цінності, які наділені специфічними функціями грошей – бути засобом платежу та накопичення.

Отже, про банківську діяльність потрібно говорити лише тоді, коли гроші виконують функцію засобу обігу (платежу), збереження й товару (кредит), але не функцію міри вартості.

Гроші можуть існувати в готівковій або в безготівковій формі. Цінні папери, як об'єкти банківської діяльності, повинні мати грошовий вираз, бути корпоративними або розрахунковими, а не товарними, і мати певний мінімальний обіг.

Банківська система України складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території України відповідно до положень Закону України «Про банки і банківську діяльність» та інших законів України.

Банківська система – одна з найважливіших і невід'ємних структур ринкової економіки. Банки, проводячи грошові розрахунки, кредитуючи господарство, виступаючи посередниками в перерозподілі капіталів, істотно підвищують загальну ефективність виробництва, сприяють зростанню продуктивності суспільної праці.

Банківська система – найважливіша сфера національного господарства будь-якої розвиненої держави. Її практична роль визначається тим, що вона управляє в державі системою платежів і розрахунків; більшість своїх комерційних операцій здійснює через внески, інвестиції та кредитні операції; разом з іншими фінансовими посередниками банки направляють заощадження населення до фірм і виробничих структур.

Комерційні банки, діючи відповідно до грошово-кредитної політики держави, регулюють рух грошових потоків, впливаючи на швидкість їх обороту, емісію, загальну масу, включаючи кількість готівки, що перебуває в обігу.

Сучасна банківська система – це сфера численних послуг своїм клієнтам – від традиційних депозитно-позикових і розрахунково-касових операцій, що визначають основу банківської справи, до новітніх форм грошово-кредитних і фінансових інструментів, використовуваних банківськими струк-

турами (лізинг, факторинг, траст тощо).

Банківська таємниця – інформація щодо діяльності та фінансового становища клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку.

Банківською таємницею, зокрема, є:	1) відомості про банківські рахунки клієнтів, у тому числі кореспондентські рахунки банків у Національному банку України;
	2) операції, які були проведені на користь чи за дорученням клієнта, здійснені ним угоди;
	3) фінансово-економічне становище клієнтів;
	4) системи охорони банку та клієнтів;
	5) інформація про організаційно-правову структуру юридичної особи клієнта, її керівників, напрями діяльності;
	6) відомості стосовно комерційної діяльності клієнтів чи комерційної таємниці, будь-якого проекту, винаходів, зразків продукції та інша комерційна інформація;
	7) інформація щодо звітності по окремому банку, за винятком тієї, що підлягає опублікуванню;
	8) коди, що використовуються банками для захисту інформації.

Інформація про банки чи клієнтів, що збирається під час проведення банківського нагляду, становить банківську таємницю. Інформація про банки чи клієнтів, отримана Національним банком України відповідно до міжнародного договору або за принципом взаємності від органу банківського нагляду іншої держави для використання з метою банківського нагляду або запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, чи фінансуванню тероризму, становить банківську таємницю. Положення цієї статті не поширюються на інформацію, яка підлягає опублікуванню. Перелік інформації, що підлягає обов'язковому опублікуванню, встановлюється Національним банком України та додатково самим банком на його розсуд. Національний банк України видає нормативно-правові акти з питань зберігання, захисту, використання та розкриття інформації, що становить банківську таємницю, та надає роз'яснення щодо застосування таких актів.

Банківське законодавство – це значний масив різноманітних за юридичною силою, формою і сферою дії нормативних актів, що мають визначену ієрархічну систему. У зв'язку з цим банківське законодавство має ряд особливостей. Першою особливістю є міжгалузевий характер банківського законодавства, адже воно містить норми різних галузей права. Найбільшого значення тут набувають норми конституційного, адміністративного, цивільного та фінансового права. Водночас багатогранність самої банківської діяльності дає підстави вносити до складу банківського законодавства ще й норми кримінального права (наприклад, кримінальна відповідальність за виготовлення, збут фальшивих грошей, цінних паперів та іноземної валюти або порушення правил про валютні

операції), цивільно-процесуального права (наприклад, відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника або порядок стягнення коштів за виконавчими документами з установ, підприємств та організацій) та інших галузей права. Другою особливістю банківського законодавства України є значна кількість підзаконних нормативних актів. У таких країнах, як Велика Британія, Німеччина, США, Франція, налічується понад два десятки законів, що забезпечують функціонування кредитної системи цих країн. Третьою особливістю банківського законодавства є те, що основний його масив представлений відомчими нормативними актами. При цьому деякі державні органи управління спеціальної компетенції (Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку) наділені функціями нормотворчого характеру і видають підзаконні нормативні акти, які мають міжвідомчий характер та відображають специфічну сферу їх діяльності, є обов'язковими для всіх юридичних і фізичних осіб. Четвертою особливістю банківського законодавства є розмежування його з іншими галузями законодавства (адміністративним, фінансовим і цивільним), що має практичне значення для ефективного розвитку і функціонування економіки. При цьому потрібно констатувати роль публічних начал у регулюванні банківської діяльності, зокрема це стосується питання меж втручання держави в банківську сферу. Як відомо, сучасний нормативний вакуум у сфері банківської діяльності зумовлений зміною соціально-політичного устрою і напрямів економічного розвитку країни. Деякі нормативні акти не завжди узгоджуються між собою, інколи навіть суперечать один одному, що потребує поліпшення правового регулювання банківських відносин і побудови кредитної системи в Україні.

Банківське право – це сукупність правових норм, що регулюють організацію і діяльність банків та ін. фінансово-кредитних установ, їх взаємовідносини з клієнтурою та між собою, порядок здійснення банківських операцій, надання послуг згідно з чинним законодавством України, забезпечення функціонування і розвитку банківської системи. Деякі фахівці вважають, що банківське право є окремою комплексною галуззю права. Наприклад, Г.А. Тосунян, А.Ю. Вікулін, А. М. Екмалян у підручнику з банківського права роблять висновок про те, що у банківському праві містяться норми та використовуються методи правового регулювання різних галузей права, у зв'язку з чим воно є комплексною галуззю права. Аналогічного погляду дотримуються Є. В. Карманов та О.О. Качан. Іноземні дослідники розглядають банківське право як самостійну галузь права. К. Гавальда, Ж. Стуфле зазначають, що об'єктом банківського права є визначення правового становища банків, тобто організацій, які професійно, на постійній основі здійснюють банківські операції, і правове становище самих банківських операцій. Останні, по суті, є комерційними угодами. У подальшому ці автори дещо змінили свою позицію, сформулювавши поняття кредитного права. До предмета кредитного права вони віднесли не тільки визначені вище відносини за участю банків, а й інших кредитних установ, які виконують окремі банківські опе-

рації. В іншій частині висловлене ними раніше визначення залишилося без змін. Таким чином, банківське право вони розглядають як частину кредитного права. Інші фахівці, заперечуючи існування банківського права як галузі права, вважають, що сукупність правових норм, які регламентують відносини у сфері банківської діяльності, є комплексним правовим інститутом. Зокрема, такої позиції дотримується О. П. Орлюк, І. Б. Заверуха, Л. Г. Єфимова. На думку О. П. Орлюк, банківське право є сукупністю різнорідних норм, що регулюють організацію кредитної системи й діяльність банків. Банківське право, на її погляд, не є ні підгалуззю, ні основною галуззю права. Це комплексне утворення, що має свій специфічний правовий режим.

Банківське регулювання – система заходів, за допомогою яких центральний банк або інший наглядовий орган забезпечує стабільне, безпечне функціонування банків, запобігає дестабілізаційним процесам у банківському секторі. Під регулюванням банківської діяльності розуміють розробку та видання уповноваженими органами конкретних правил та інструкцій, що базуються на чинному законодавстві і визначають структуру та способи здійснення банківської справи. Такі закони та інструкції формують певні межі поведінки банків, що сприяють підтримці надійної та ефективної банківської системи. Регулювання здійснюється з метою забезпечення стабільної діяльності банків та своєчасного виконання ними зобов'язань перед вкладниками, а також запобігання неправильному розподілу ресурсів і втраті капіталу через ризики, що притаманні банківській діяльності.

До основних завдань банківського регулювання та нагляду можна віднести: 1) забезпечення стабільності та надійності банківської системи; 2) захист інтересів вкладників; 3) створення конкурентного середовища у банківському секторі; 4) забезпечення прозорості діяльності банківського сектора економіки; 5) забезпечення ефективної діяльності банків, підтримку необхідного рівня стандартизації та професіоналізму у банківській сфері тощо. Регулювання діяльності банків Національний банк України здійснює у двох основних формах – адміністративну та індикативну.

Банківський вклад – кошти (готівкою чи в безготівковій формі, в нац. чи іноз. валюті) або цінні папери, внесені для зберігання у банк власником або третьою особою на користь власника на певних умовах. За договором банківського вкладу (депозиту) одна сторона (банк), що прийняла від другої сторони (вкладника) або для неї грошову суму (вклад), що надійшла, зобов'язується виплачувати вкладнику таку суму та проценти на неї або дохід в іншій формі на умовах та в порядку, встановлених договором. Договір банківського вкладу, у якому вкладником є фізична особа, є публічним договором. Договір банківського вкладу укладається у письмовій формі. Письмова форма договору банківського вкладу вважається додержаною, якщо внесення грошової суми підтверджено договором банківського вкладу з видачею ощадної книжки або сертифіката чи іншого документа, що відповідає вимогам, встановленим законом, іншими нормативно-правовими актами у сфері

банківської діяльності (банківськими правилами) та звичаями ділового обороту. У разі недодержання письмової форми договору банківського вкладу цей договір є нікчемним. Договір банківського вкладу укладається на умовах видачі вкладу на першу вимогу (вклад на вимогу) або на умовах повернення вкладу із закінченням встановленого договором строку (строковий вклад). Договором може бути передбачено внесення грошової суми на інших умовах її повернення. За договором банківського вкладу, незалежно від його виду, банк зобов'язаний видати вклад або його частину на першу вимогу вкладника, крім вкладів, зроблених юридичними особами на інших умовах повернення, які встановлені договором. Умова договору про відмову від права на одержання вкладу на першу вимогу є нікчемною.

Банківський день – період робочого часу банку, протягом якого проводяться розрахункові операції з клієнтами банку і позначаються (датуються) цим числом. Національний банк України своїми листами може встановлювати у святкові дні, наприкінці року особливий порядок роботи для банківської системи – скорочувати або продовжувати банківський день.

Банківський кредит – будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми. Банківський кредит – це основна форма кредиту, який надається комерційними банками у грошовій формі господарюючим суб'єктам у тимчасове користування за оплату на умовах повернення і цільового використання. Залежно від строків, на які надаються банківські кредити, вони поділяються на коротко-, середньо- і довгострокові.

Короткострокові кредити – це кредити, які надаються банками господарським органам для подолання тимчасових фінансових труднощів, що виникають у зв'язку з витратами виробництва і обороту, не забезпечених надходженням власних коштів у відповідному періоді. Видаються короткострокові позики на строк до одного року.

Середньостроковими є кредити, що надаються для оплати обладнання, поточних витрат, фінансування капітальних вкладень. Видаються вони на строк до трьох років.

Довгострокові кредити – це кредити, що надаються на фінансування капітальних витрат з реконструкції, модернізації та розширення діючих основних фондів, будівництво нових об'єктів тощо. Довгострокові кредити видаються на строк понад три роки.

Видача банками кредитів суб'єктам підприємницької діяльності здійснюється в разі дотримання таких принципів: забезпеченості, повернення, строкості, платності та цільового використання. Кредитні взаємовідносини банку і суб'єкта господарської діяльності регулюються кредитним до-

говором, який укладається між кредитором і позичальником у письмовій формі після згоди банку на видачу позики позичальнику.

Банківський платіжний інструмент – засіб, що містить реквізити, які ідентифікують його емітента, платіжну систему, в якій він використовується, та, як правило, держателя цього банківського платіжного інструмента. За допомогою банківських платіжних інструментів формуються відповідні документи за операціями, що здійснені з використанням банківських платіжних інструментів, на підставі яких проводиться переказ грошей або надаються інші послуги держателям банківських платіжних інструментів. Банки в Україні можуть використовувати як платіжні інструменти платіжні доручення, платіжні вимоги, вимоги-доручення, векселі, чеки, банківські платіжні картки та інші дебетові і кредитові платіжні інструменти, що застосовуються у міжнародній банківській практиці. Платіжні інструменти мають бути оформлені належним чином і містити інформацію про їх емітента, платіжну систему, в якій вони використовуються, правові підстави здійснення розрахункової операції і, як правило, держателя платіжного інструмента та отримувача коштів, дату валютування, а також іншу інформацію, необхідну для здійснення банком розрахункової операції, що цілком відповідають інструкціям власника рахунку або іншого передбаченого законодавством ініціатора розрахункової операції. При виконанні розрахункової операції банк зобов'язаний перевірити достовірність та формальну відповідність документа.

Банківський процент – плата за надання грошей у борг. Розрізняють кредит-процент і дебет-процент, що відповідає двом видам діяльності банків – збереження вкладів і надання позик.

Банківський процент – це або плата банкіра за позичені гроші, або плата клієнта-позичальника, який узяв гроші у банку. Прибуток банкіра визначається цими двома потоками мінус накладні витрати. Банк виплачує вкладнику проценти на суму вкладу в розмірі, встановленому договором банківського вкладу. Якщо договором не встановлений розмір процентів, банк зобов'язаний виплачувати проценти у розмірі облікової ставки Національного банку України. Банк має право змінити розмір процентів, які виплачуються на вклади на вимогу, якщо інше не встановлено договором. У разі зменшення банком розміру процентів на вклади на вимогу новий розмір процентів застосовується до вкладів, внесених до повідомлення вкладників про зменшення процентів, із закінченням одного місяця з моменту відповідного повідомлення, якщо інше не визначено договором. Встановлений договором розмір процентів на строковий вклад або на вклад, внесений на умовах його повернення у разі настання визначених договором обставин, не може бути односторонньо зменшений банком, якщо інше не встановлено законом.

Проценти на банківський вклад нараховуються від дня, наступного за днем надходження вкладу у банк, до дня, який передує його поверненню вкладнику або списанню з рахунку вкладника з інших підстав. Проценти на банківський вклад виплачуються вкладнику на його вимогу із закінченням

кожного кварталу окремо від суми вкладу, а не витребувані у цей строк проценти збільшують суму вкладу, на яку нараховуються проценти, якщо інше не встановлено договором банківського вкладу. У разі повернення вкладу виплачуються всі нараховані до цього моменту проценти. Розрізняють простий та складний банківський процент.

Простий процент – це процент, що нараховується банком вкладнику на суму початкового вкладу (депозиту).

Складний процент – це процент, який нараховується на суму, що складається з суми вкладу (депозиту) та невитребуваних процентів, після закінчення кожного кварталу чи іншого строку, визначеного в договорі банківського вкладу (депозиту).

Банківська позичка — основна форма кредиту, коли банк надає клієнтові в тимчасове користування частину власного або залученого капіталу на умовах повернення зі сплатою банківського відсотка.

Банківські метали – це золото, срібло, платина, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб відповідно до світових стандартів у зливках та порошках, які мають сертифікат якості, а також монети, що вироблені з дорогоцінних металів з пробами для вітчизняних монет не нижче ніж для золота – 995, для срібла – 999, для платини і паладію – 999,5 і в іноземних монетах з дорогоцінних металів з пробами не нижче ніж для золота – 900, для срібла – 925, для платини та паладію – 999.

Банківські операції – рух грошей на банківських рахунках, здійснюваний згідно з розпорядженнями клієнтів або в результаті дій, які в межах закону призвели до зміни права власності на активи.

Банківські послуги – комплексна діяльність банку зі створення оптимальних умов для залучення тимчасово вільних ресурсів та задоволення потреб клієнта при проведенні банківських операцій, спрямована на отримання прибутку.

З погляду Ю.В. Ващенко, на відміну від банківської операції, яка є сукупністю взаємопов'язаних дій банку щодо вирішення єдиного економічного завдання, спрямованих на досягнення конкретного економічного результату, банківська послуга виконує певні супутні відносно банківських операцій функції, робить їх більш зручними для банку або клієнта, створює передумови для досягнення очікуваного результату з найменшими витратами та найбільшою вигодою.

У літературі визначаються такі складові поняття банківської послуги:

– діяльність з надання клієнту допомоги або сприяння в отриманні прибутку;

– система, що задовольняє певні потреби;

– кваліфікована допомога або порада для повсякденного використання.

Водночас інші науковці, зокрема І. Б. Заверуха, ототожнюють поняття «банківські операції» та «банківські послуги». Така позиція науковців ґрунтується на чинному законодавстві України, насамперед на законі України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про банки і банківську діяльність». Згідно із Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» банківські послуги є різновидом фінансових послуг. Виходячи зі змісту Закону України «Про банки і банківську діяльність» (зокрема статті 56), можна зробити висновок про те, що законодавець у цьому Законі ототожнює поняття «банківські операції» та «банківські послуги». Підсумовуючи викладене, можемо зробити висновок, що поняття «банківські послуги» ми також можемо розглядати у широкому та вузькому значенні. У широкому значенні зазначений термін є тотожним терміну «банківські операції». У вузькому значенні під банківськими послугами розуміють саме додаткові, супутні до основних види діяльності банків, які покращують обслуговування клієнтів.

Банкноти (англ. banknote, нім. banknote) – банківський білет, кредитні знаки грошей різної вартості, які випускаються центральними банками держав як засіб обігу та платежу. Щоб утримати стабільність курсу грошової одиниці й фінансової системи, банкноти повинні бути забезпечені золотим запасом, дорогоцінними металами, іноземною валютою, іншими активами національного банку.

Банкноти, вперше випущені в 1694 р. англійським банком, забезпечувалися золотом і векселями. Потім емісійні банки вільно міняли їх на золото. На початку світової економічної кризи 1929–1933 рр. цей обмін був припинений. У більшості країн банкноти є основним видом паперових грошей. Для їх виготовлення використовують спеціальні сорти паперу і особливі способи друку. З розвитком електронно-обчислювальної техніки банкноти нових зразків отримують спеціальні електронні мітки, які унеможливають їх підробку. Випущені в обіг, відповідно до потреб народного господарства і населення, банкноти повинні бути забезпечені золотим запасом, дорогоцінними металами, іноземною валютою, а також масою товарів і послуг.

Є два основних види банкнот: класичні й сучасні.

Класичні банкноти – це фактично векселі банкіра, за якими він зобов’язується виплатити пред’явнику вказану на них грошову суму. Їх ще називають розмінними. Маючи двояке забезпечення – вексельне (товарне) і металічне (золотий запас банку), вони були водночас знаком кредиту і знаком золота.

Сучасні банкноти не обмінюються на золото, а внаслідок одержавлення центральних емісійних банків вони фактично стали паперовими грішми.

Безготівкові розрахунки – перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, внесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів. Ці розрахунки проводяться банком на підставі розрахункових документів на паперових носіях чи в електронному вигляді.

Безнадійна заборгованість.

заборгованість, що відповідає одній з таких ознак:

а) заборгованість за зобов’язаннями, щодо яких минув строк позовної давності;

б) прострочена заборгованість, не погашена внаслідок недостатності майна фізичної особи, за умови, що дії кредитора, спрямовані на примусове стягнення майна боржника, не призвели до повного погашення заборгованості;

в) заборгованість суб’єктів господарювання, визнаних банкрутами у встановленому законом порядку або припинених як юридичні особи у зв’язку з їх ліквідацією;

г) заборгованість, яка виявилася непогашеною внаслідок недостатності коштів, одержаних після звернення кредитором стягнення на заставлене майно відповідно до закону та договору, за умови, що інші дії кредитора стосовно примусового стягнення іншого майна позичальника, визначені нормативно-правовими актами, не призвели до повного покриття заборгованості;

д) заборгованість, стягнення якої стало неможливим через обставини непереборної сили, стихійне лихо (форс-мажорні обставини), підтверджені у порядку, передбаченому законодавством;

е) прострочена заборгованість померлих фізичних осіб, а також осіб, які у судовому порядку визнані безвісно відсутніми, недієздатними або оголошені померлими, а також прострочена заборгованість фізичних осіб, засуджених до позбавлення волі.

Будь-яка заборгованість, як довгострокова, так і поточна, у якійсь момент може бути визнана підприємством безнадійною. До 2000 року в національному бухгалтерському обліку було відсутнє поняття безнадійної заборгованості, хоч і було передбачено списання на збитки підприємства сум дебіторської заборгованості, за якою закінчився строк позовної давності або щодо якої є документальне підтвердження про неможливість її погашення, тобто документи, видані судовими органами. На сьогодні для того щоб визнати в бухгалтерському обліку дебіторську заборгованість безнадійною, не потрібно документального підтвердження.

Досить, щоб
була виконана
одна з умов:

закінчився строк позовної давності (3 роки);

існує впевненість у тому, що боржник не погасить свою заборгованість.

Відшкодування безнадійної заборгованості банками регулюється постановою Правління Національного банку України «Про затвердження Порядку відшкодування банками України безнадійної заборгованості за рахунок резерву».

Безповоротна фінансова допомога – це:

- сума коштів, передана платнику податків згідно з договорами дарування, іншими подібними договорами або без укладання таких договорів;

- сума безнадійної заборгованості, відшкодована кредитору позичальником після списання такої безнадійної заборгованості;

- сума заборгованості одного платника податків перед іншим платником податків, що не стягнута після закінчення строку позовної давності;

- основна сума кредиту або депозиту, що надані платнику податків без встановлення строків повернення такої основної суми, за винятком кредитів, наданих під безстрокові облігації, та депозитів до запитання у банківських установах, а також сума процентів, нарахованих на таку основну суму, але не сплачених (списаних);

- сума процентів, умовно нарахованих на суму поворотної фінансової допомоги, що залишається неповерненою на кінець звітного періоду, у розмірі облікової ставки Національного банку України, розрахованої за кожний день фактичного використання такої поворотної фінансової допомоги.

Суми безповоротної фінансової допомоги, отриманої платником податку у звітному податковому періоді, входять до складу доходів, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування, крім випадків, коли операції з надання/отримання безповоротної фінансової допомоги проводяться між платником податку та його відокремленими підрозділами, які не мають статусу юридичної особи. Від оподаткування звільняються доходи неприбуткових організацій, отримані у вигляді коштів або майна, які надходять безоплатно або у вигляді безповоротної фінансової допомоги чи добровільних пожертвувань.

Біржа (нім. börse, від пізньолат. bursa – гаманець) – організований торговельний майданчик, на якому відбувається оптова торгівля товарами або цінними паперами у вигляді стандартизованих біржових угод. На біржі укладаються угоди щодо біржових товарів, унаслідок цього утворюється динаміка ціни тільки під впливом ринкового попиту та пропозиції, що дає змогу орієнтуватися учасникам ринку та прогнозувати хід торгів у майбутньому. Сьогодні біржа – юридична особа, що забезпечує регулярне функціонування організованого ринку товарів, валют, цінних паперів, похідних фінансових інструментів. Біржа гарантує виконання угод, кожен член біржі проходить процедуру лістингу, де перевіряється повністю всі дані про компанію – від фінансової звітності до моральних якостей керівника. Усе це мінімізує ризики щодо невиконання угод та робить торгівлю на біржі більш зручною та впевненою.

Біржові торги – торги, що публічно і гласно проводяться в торговельних залах біржі за участю членів біржі по товарах, допущених до реалізації на біржі в порядку, встановленому правилами біржової торгівлі. Правила біржової торгівлі розробляються відповідно до законодавства і є основним документом, що регламентує порядок здійснення біржових операцій, ведення біржової торгівлі та розв'язання спорів з цих питань. Правила біржової торгівлі затверджуються загальними зборами членів товарної біржі або органом, ними уповноваженим.

Бухгалтерська звітність – звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства.

Бухгалтерський облік – процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень. Метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства. Бухгалтерський облік є обов'язковим видом

обліку, який ведеться підприємством. Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку.

Бюджет (від старонормандського bougette – кошіль, сумка, шкіряний мішок) – схема доходів і витрат певної особи (сім'ї, бізнесу, організації, держави і т. д.), встановлювана на певний період.

Бюджет державний – план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду. Державний бюджет є головним загальнодержавним фондом централізованих грошових ресурсів, що виражає економічні відносини держави у процесі розподілу та перерозподілу валового суспільного продукту й національного доходу.

Бюджет місцевого самоврядування – бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах). Порядок формування бюджетів місцевого самоврядування встановлено у Бюджетному кодексі України.

Бюджетна дисципліна – обов'язковий для всіх суб'єктів бюджетних відносин порядок перерахування платежів до бюджету та використання бюджетних асигнувань.

Бюджетна політика – це сукупність державних заходів, спрямованих на зміцнення дохідної частини державного бюджету, посилення соціальної спрямованості видатків бюджету, створення умов макроекономічної стабілізації. Стратегічною метою бюджетної політики є створення державою необхідних економічних, правових та організаційних засад щодо підвищення ролі бюджету як інструменту формування і оптимального розподілу фінансових ресурсів між різними ланками бюджетної системи для ефективного її розвитку, спрямованого на економічне зростання та підвищення життєвого рівня населення.

Бюджетна програма – сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій.

Бюджетна система України – сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права. Бюджетна система України складається з державного бюджету та місцевих бюджетів.

Бюджетна установа – організація, створена органами місцевого самоврядування, діяльність якої повністю або частково фінансується за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів.

Бюджетне асигнування – повноваження розпорядника бюджетних

коштів, надане відповідно до бюджетного призначення, на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів, яке має кількісні, часові та цільові обмеження.

Бюджетне відшкодування – сума, що підлягає поверненню платнику податку з бюджету у зв'язку з надмірною сплатою податку або якщо сума податкового кредиту перевищує суму податкового зобов'язання.

Бюджетне зобов'язання – будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладання договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього періоду або у майбутньому.

Бюджетне планування – це централізований розподіл та перерозподіл валового внутрішнього продукту і національного доходу по всіх ланках бюджетної системи та видах фінансових планів на підставі Державної програми економічного і соціального розвитку держави.

Бюджетне право – це сукупність фінансово-правових норм, що регулюють фінансові відносини, які виникають у зв'язку з бюджетною діяльністю. Предметом бюджетного права є відносини з приводу формування і використання державного та місцевих бюджетів в Україні. Бюджетне право тісно пов'язане з іншими розділами та інститутами фінансового права, особливо з розділами правового регулювання доходів і видатків. Бюджетно-правові норми регулюють відносини при встановленні бюджетної системи, розподілі доходів і видатків між окремими видами бюджетів, у процесі складання, розгляду, затвердження бюджетів, виконання їх та звітності про виконання бюджетів. Суспільні відносини в галузі бюджету, що регулюються бюджетно-правовими нормами, називаються бюджетно-правовими. Бюджетно-правові норми визначають права і обов'язки суб'єктів відносин, що ними регулюються, указують на обставини, за яких учасники цих відносин стають носіями конкретних прав і обов'язків, і передбачають наслідки, які неодмінно настають при невиконанні їхніх вимог. Бюджетно-правові норми мають свою матеріальну обґрунтованість, вони є висновком з об'єктивних законів розвитку суспільства у вигляді загальнообов'язкових правил для дій державних органів.

Бюджетне призначення – повноваження головного розпорядника бюджетних коштів, надане Бюджетним кодексом України, законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), яке має кількісні, часові й цільові обмеження та дозволяє надавати бюджетні асигнування. Будь-які бюджетні зобов'язання та платежі з бюджету здійснюються лише за наявності відповідного бюджетного призначення. Бюджетні призначення встановлюються законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет) у порядку, визначеному Бюджетним кодексом України. Бюджетний запит – документ, підготовлений головним розпорядником бюджетних коштів, що містить пропозиції з відповідним обґрунтуванням щодо

обсягу бюджетних коштів, необхідних для його діяльності на наступні бюджетні періоди. Для підготовки проекту Державного бюджету України Міністерство фінансів України розробляє і доводить до головних розпорядників бюджетних коштів інструкції з підготовки бюджетних запитів у терміни, визначені Міністерством фінансів України. Інструкції з підготовки бюджетних запитів можуть запроваджувати організаційні, фінансові та інші обмеження, яких зобов'язані дотримуватися всі розпорядники бюджетних коштів у процесі підготовки бюджетних запитів.

Бюджетний кодекс України – закон України, яким визначаються правові засади функціонування бюджетної системи України, її принципи, основи бюджетного процесу і міжбюджетних відносин та відповідальність за порушення бюджетного законодавства.

Бюджетний контроль – різновид державного фінансового контролю, що здійснюється в бюджетному процесі та спрямований на встановлення законності, достовірності, економічної ефективності діяльності учасників бюджетного регулювання та бюджетного процесу. За своєю сутністю бюджетний контроль є системою заходів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, спрямованих на забезпечення законності дій учасників бюджетного процесу під час складання, розгляду, затвердження, внесення змін, виконання бюджетів і звітування про їх виконання з використанням специфічних форм і методів їх організації.

Бюджетний період для всіх бюджетів, що становлять бюджетну систему України, дорівнює одному календарному року, який починається 1 січня кожного року і закінчується 31 грудня того самого року.

Бюджетний процес – регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства.

Бюджетний рік розпочинається 1 січня і закінчується 31 грудня. Державний бюджет України затверджується щорічно Верховною Радою України на період із 1 січня по 31 грудня, а за особливих обставин – на інший період.

Бюджетний розпис – документ, у якому встановлюється розподіл доходів, фінансування бюджету, повернення кредитів до бюджету, бюджетних асигнувань головним розпорядникам бюджетних коштів за певними періодами року відповідно до бюджетної класифікації [9]. Державний бюджет України виконується за розписом, який затверджується Міністром фінансів України відповідно до бюджетних призначень у місячний строк з дня прийняття закону про Державний бюджет України. До затвердження розпису Державного бюджету України Міністром фінансів України затверджується тимчасовий розпис Державного бюджету України на відповідний період.

Бюджетний цикл охоплює діяльність органів державної влади й місцевого самоврядування, починаючи з розробки й складання проекту акта про бюджет, його розгляду і затвердження, виконання та закінчуючи складанням, розглядом і затвердженням звітності про виконання відповідного

бюджету, тобто бюджетний цикл охоплює всі стадії бюджетного процесу, у тому числі бюджетний період, і триває більше двох років.

Зазначимо, що ряд країн має більш тривалий термін бюджетного циклу. Зокрема, у США він триває три роки, оскільки перша стадія (складання проекту бюджету) займає 1,5 року. У ФРН процес складання проекту державного бюджету починається за 6 місяців до бюджетного періоду, у Японії – за 7, у Франції – за 14 місяців.

Необхідно розмежовувати бюджетний цикл і бюджетний період. Бюджетний цикл охоплює весь період (від початку складання бюджету до затвердження звіту про його виконання) та може тривати понад два роки. Тобто бюджетний цикл охоплює дію на всіх стадіях бюджетного процесу. При цьому треба враховувати й можливість розширення бюджетного циклу за рахунок пільгових бюджетних строків, коли триває дія капітальних асигнувань минулого бюджетного року, у разі, якщо ці асигнування не були використані в поточному бюджетному періоді.

Бюджетні кошти – належні відповідно до законодавства надходження бюджету та витрати бюджету. Бюджетні кошти використовуються тільки на цілі, визначені бюджетними призначеннями та бюджетними асигнуваннями. Головні розпорядники бюджетних коштів – бюджетні установи в особі їх керівників, які відповідно до статті 22 Бюджетного кодексу України отримують повноваження шляхом встановлення бюджетних призначень. Одержувач бюджетних коштів – суб'єкт господарювання, громадська чи інша організація, яка не має статусу бюджетної установи, уповноважена розпорядником бюджетних коштів на здійснення заходів, передбачених бюджетною програмою, та отримує на їх виконання кошти бюджету. Управління бюджетними коштами – сукупність дій учасника бюджетного процесу відповідно до його повноважень, пов'язаних з формуванням та використанням бюджетних коштів, здійсненням контролю за дотриманням бюджетного законодавства, які спрямовані на досягнення цілей, завдань і конкретних результатів своєї діяльності та забезпечення ефективного, результативного і цільового використання бюджетних коштів.

Бюджетні повноваження – це права та обов'язки органів державної влади та місцевого самоврядування у галузі бюджетної діяльності, що визначаються Бюджетним кодексом України, щорічними законами про Державний бюджет, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», іншими законами, рішеннями місцевих рад та локальними актами. Сукупність цих повноважень і положень нормативно-правових актів становить окремий інститут бюджетних прав (повноважень). Залежно від виду бюджетних правовідносин, у межах яких реалізуються бюджетні права їх суб'єктів, бюджетні повноваження поділяються на матеріальні і процесуальні. Матеріальні бюджетні повноваження визначають зміст прав і обов'язків органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері функціонування бюджетної системи. Процесуальні бюджетні повноваження органів державної влади та

місцевого самоврядування – це передбачена законодавством сукупність прав та обов'язків державних та місцевих органів у сфері бюджетного процесу. За суб'єктним складом бюджетні права можуть належати державі в цілому та окремим адміністративно-територіальним одиницям. Бюджетні права можна характеризувати за вертикальним та горизонтальним рівнем. Розподіл бюджетних прав по вертикалі (між представницькими та виконавчими органами різного рівня) ґрунтується на конституційних нормах, що розмежовують повноваження між органами державної влади й органами місцевого самоврядування та місцевої влади. Розподіл бюджетних прав між представницькими та виконавчими органами одного рівня (по горизонталі) ґрунтується на конституційних нормах про розподіл компетенції між гілками влади. Бюджетні права можна об'єднати в три групи: повноваження у галузі зведеного (консолідованого) бюджету; повноваження у галузі державного бюджету; повноваження у галузі місцевих бюджетів.

Бюджетні правовідносини – урегульовані нормами права суспільні відносини економічного та матеріального характеру, що виникають, змінюються та припиняються у сфері бюджетної діяльності органів публічної влади та спрямовані на задоволення публічного інтересу.

Бюджетні рахунки – рахунки, які відкриваються в органах Державного казначейства України для забезпечення казначейського обслуговування коштів державного та місцевих бюджетів.

Література

1. Council Decision of 29 September 2000 on the system of the European Communities' own resources (2000/597/EC, Euratom) // Official Journal of the European Communities No. L 253/42.7.10.2000.
2. Eilenberg G. Betriebliche Finanzwirtschaft: Einfuehrung in Investition und Finanzierung, Finanzpolitik und Finanzmanagement von Unternehmungen. 6. Aufl. – München; Wien: Oldenburg, 1997. – S. 315–316.
3. Financial Regulation of 21 December 1977 applicable to the general budget of the European Communities // Official Journal of the European Communities. L 356. Brussels. 31.12.1977.
4. General Budget of the European Union for the financial year 2002, Luxembourg, 2002.
5. Артус М.М. Бюджетна система України: навч. посіб. / М. М. Артус, Н.М. Хижа. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 220 с.
6. Атамас П.Й. Основи обліку в бюджетних організаціях / Атамас П.Й. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 283 с.
7. Бабін І.І. Бюджетне право України: [навч. посіб.] / Бабін І. І. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. – С. 231–236.
8. Банківська енциклопедія / [за ред. А. М. Мороза]. – К.: Ельтон, 2005. – 336 с.
9. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50–51. – Ст. 572.
10. Вакулишин С. Деснянський район: Із глибини століть – у сьогодення: довідково-інформаційне видання / С. Вакулишин, Л. Василенко. – К., 2006. – С. 48–49. – 244 с.
11. Василик О.Д. Теорія фінансів: підруч. / Василик О.Д. – К.: НІОС, 2000. – 416 с.
12. Віхров О.П. Фінансове право: Конспект лекцій / О. П. Віхров, С. О. Ніщима. – Чернівці: ЧДІЕУ, 2002. – 280 с.

13. Вовчак О.Д. Банківський нагляд. / Вовчак О.Д., Скаско О.І., Стасів А. М. – Львів: Новий Світ – 2000, 2005. – 480 с.
14. Воронова Л.К. Фінансове право: навч. посіб. [для студ. юрид. вузів і факульт.]. / Л. К. Воронова, М. П. Кучерявенко – Х.: Легас, 2006. – 359 с.
15. Гетманцев Д.О. Банківське право України: навч. посіб. / Д.О. Гетманцев, Н.Г. Шукліна. – К.: Центр учбової літератури, 2007.
16. Гордін О.Я. Правове регулювання відшкодування податку на додану вартість / О. Я. Гордін // Форум права. – 2008. – № 2. – С. 80–85 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/FP/2008-2/08gojndv.pdf>
17. Господарський кодекс України: від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18–22. – Ст. 144.
18. Джога Р.Т. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: [навч. посіб.]. / Джога Р.Т. – К.: КНЕУ, 2001. – 250 с.
19. Европейский Союз на пороге XXI века: выбор стратегии развития / [под ред. Ю. А. Борко и О.В. Буториной]. – М., 2001. – С. 140.
20. Економічна енциклопедія: у 3 т. / [редкол.: В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. – К.: Академія, 2000. – 864 с. – Т. 1.
21. Експрес-випуск Держкомстату: від 30.11.2010 р. № 287.
22. Ерліхівський збірник [за ред. Л.К. Воронової, П.С. Пацурківського]. – Чернівці, 1994.
23. Єпіфанов А.О. Бюджет і фінансова політика України. / Єпіфанов А.О., Сало І.В., Д'яконова І. І. – К.: Наукова думка, 1999. – 304 с.
24. Заверуха І.Б. Банківське право: [посіб. для студ.] / Заверуха І.Б. – Львів: Астролябія, 2002. – 222 с.
25. Загородній А.Г. Фінансовоекономічний словник. – Львів: Львівська політехніка / А.Г. Загородній, Г. Л. Вознюк – 2005. – 714 с.
26. Заруба О.Д. Банківський менеджмент та аудит / Заруба О.Д. – К., 2006.
27. Зміни до Порядку застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ: затвердж. наказом Державного казначейства України від 19.07.2001 р. № 122.
28. Карманов Є.В. Банківське право України: [навч. посіб.] / Карманов Є.В. – Х., 2000.
29. Кіндрацька Л. М. Бухгалтерський облік у комерційних банках України: [підруч.] / Кіндрацька Л.М. – К., 2000.
30. Костюченко О. А. Банківське право: Банківська система. Національний банк. Комерційні банки. Розрахунки і кредитування. Ринок цінних паперів. Національне валютне законодавство. Банківські системи зарубіжних країн. Інститут банківської таємниці: [підруч.] / Костюченко О.А. – 3-тє вид. – К.: А.С.К., 2003. – 928 с.
31. Крупнов Ю.С. Резервная политика центральных банков за рубежом / Ю.С. Крупнов // Банковское дело. – 1997. – № 3. – С. 28; № 4. – С. 34.
32. Матук Ж. Финансовые системы Франции и других стран. Т. 1. Книга 1. / Матук Ж.; под общ. ред. Л.П. Павловой. – М.: Финстатинформ, 1994. – С. 16. – Т. 1.
33. Музика-Стефанчук О. А. Бюджетні правовідносини у сучасній науці фінансового права / О.А. Музика-Стефанчук // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 694–699 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11moanfp.pdf>
34. Нікітішин А.О. Адміністрування податків в умовах фінансовоекономічної кризи / А.О. Нікітішин // Фінанси України. – 2010. – № 1. – С. 38–45.
35. Орлюк О.П. Банківська система України. Правові засади організації / Орлюк О. П. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 240 с.
36. Орлюк О.П. Теоретичні питання банківського права і банківського законодав-

ства: [монографія]. / Орлюк О.П. – К., 2003.

37. Орлюк О. П. Фінансове право: [навч. посіб.] / Орлюк О. П. – К.: Юрінком Інтер, 2003.

38. Орлюк О. П. Фінансове право. академічний курс: [підручник] / Орлюк О. П. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 808 с.

39. Офіційне інтернет-представництво Національного банку України. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>

40. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 р. № 2755-VI.

41. Правознавство: підручник / [за ред. В.В. Копейчикова, А.М. Колоді]. – К., Юрінком Інтер. – 2006.

42. Про банки і банківську діяльність: Закон України: від 07.12.2000 р. № 2121-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5–6. – Ст. 30.

43. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні Закон України: від 16.07.1999 р. № 996-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. № 40. – Ст.365.

44. Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання діяльності банків: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 36. – Ст. 362.

45. Про встановлення порядку виготовлення бланків цінних паперів і документів суворого обліку: постанова Кабінету Міністрів України: від 19.04.1993 р. № 283.

46. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб– підприємців: Закон України: від 15.05.2003 р. № 755-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 31–32. – Ст. 263.

47. Про запровадження нової бюджетної класифікації України: наказ МФУ: від 03.12.1997 р. № 265 (із змін. та доповн. від 25.12.2000 р. № 348).

48. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: постанова Правління Національного банку України: від 21.01.2004 р. № 22. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 29.03.2004 р. за № 377.

49. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами: постанова Правління Національного банку України: від 03.12.2003 р. № 516.

50. Про затвердження Положення про порядок підготовки та проведення відкритих торгів: наказ Фонду державного майна України: від 02.07.1998 р. № 1303.

51. Про затвердження Положень (стандартів) бухгалтерського обліку: наказ Міністерства фінансів України: від 31.03.1999 р. № 87. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21.06.1999 р. за № 391/3684.

52. Про затвердження Порядку відкриття та закриття рахунків у національній валюті в органах Державного казначейства України: наказ Державного казначейства України: від 02.12.2002 р. № 221. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 17.12.2002 р. за № 976/7264.

53. Про затвердження Порядку відшкодування банками України безнадійної заборгованості за рахунок резерву: постанова Правління Національного банку України: від 01.06.2011 р. № 172. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 17.06.2011 р. за № 722/19460.

54. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності: Постанова Кабінету Міністрів України: від 28.02.2000 р. № 419.

55. Про здійснення уповноваженими банками операцій з банківськими металами: постанова Правління Національного банку України: від 06.08.2003 р. № 325, із змінами від 28.02.2009 р.

56. Про Національний банк України: Закон України: від 20.05.1999 р. № 679-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 29. – Ст. 238.

57. Про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України:

постанова Правління Національного банку України: від 27.05.2008 р. № 148.

58. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України: від 05.04.2001 р. № 2346-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 29. – Ст.137.

59. Про схвалення Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі: розпорядження Кабінету Міністрів України: від 14.09.2002 р. № 538-р.

60. Про товарну біржу: закон України: від 10.12.1991 р. № 1956-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 10. – Ст.139.

61. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України: від 12.07.2001 р. № 2664-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 1. – Ст. 1.

62. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України: від 23.02.2006 р. – № 3480-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.

63. Ровинский Е.А. Основные вопросы теории советского финансового права / Ровинский Е.А. – М.: Госюриздат, 1960. – 193 с.

64. Розпутенко І.В. Державні видатки в перехідних економіках: [монографія] / Розпутенко І. В. – К.: УАДУ при Президентові України, 1998. – 244 с.

65. Теліпко В.Е. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / Теліпко В.Е., Овчаренко А. С., Панасюк С.А.; за заг. ред. М. Я. Азарова. – К.: Центр учбової літератури, 2011.

66. Універсальний словник-енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slovo.org.ua/>

67. Федоренко В.М. Денежное обращение и кредит капиталистических стран: учебник. / В.М. Федоренко, А. В. Федоренко. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Выща школа, 1989. – 288 с.

68. Фінансове право: підруч. / [відп. ред. Н. І. Химічева]. – М.: Юристь, 2004.

–В–

Валовий дохід — загальна сума доходу платника податку на прибуток від усіх видів діяльності, отримана (нарахована) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах як на території України, так і за її межами.

Валовий дохід підприємства — вартість новоствореного продукту в грошовому виразі.

Валовий прибуток — прибуток (збиток) підприємства, що визначається вирахуванням з доходу (виручки) від реалізації продукції податку на додану вартість, акцизного збору, інших вирахувань, собівартості реалізованої продукції.

Валові витрати — витрати, здійснені платником податку на прибуток протягом звітного податкового періоду, які виключаються із суми скоригованого валового доходу для обчислення суми оподаткованого прибутку.

Валюта (італ. valuta, від лат. valeo – коштую) має кілька значень:

грошова одиниця країни;

тип грошової системи, що діє в країні;

іноземні гроші, а також векселі, чеки тощо, які використовуються в міжнародних розрахунках.

Валютна політика. Реалізація національної валютної політики є одним із найважливіших завдань, покладених на державу. Досягнення її збалансованості, визначення та здійснення пріоритетних напрямів зміцнення валютної системи держави сприятиме ефективному розвитку країни та забезпеченню національної економічної безпеки.

Валютна політика – це важлива складова політичної діяльності держави, сукупність правових, економічних та організаційних заходів, спрямованих на зміцнення валютної системи держави.

М. В. Сапожніков обґрунтовано вважає, що державна валютна політика є складовою внутрішньої та зовнішньої політичної діяльності держави, яка спрямована на валютне забезпечення соціально-економічного розвитку країни й підтримання її стійкого міжнародного валютно-фінансового становища.

О.П. Орлюк визначає валютну політику як сукупність заходів, що здійснюються у сфері міжнародних економічних відносин відповідно до поточних та стратегічних цілей економічної політики країни. Цю позицію поділяють учені Л.М. Капаєва та М.С. Лях.

Валютна система. Чинне законодавство не містить визначення поняття валютної системи.

О.П. Орлюк розглядає валютну систему як державно-правову форму організації міжнародних валютних (грошових) відносин держав.

Близької позиції дотримується Л. Г. Вострікова. Під валютною системою вона розуміє державно-правову форму організації економічних відносин, пов'язаних з функціонуванням валюти.

Н. Д. Еріашвілі дещо розширює межі валютної системи за рахунок включення до її складу регулювання валютних відносин.

У юридичній літературі висловлені різноманітні погляди на існуючі різновиди валютних систем.

А. Панфілов виділяє національну та світову валютні системи. Відомий російський фахівець у галузі фінансового права О.В.

Покачалова вказує на існування національної, регіональної та світової валютних систем.

Можна виокремити національний та міжнародний рівні. У свою чергу, останній складається з регіональних та світових валютних систем.

Валютне законодавство. Вітчизняне законодавство не містить визначення поняття валютного законодавства. Водночас юридична наука виробила свій підхід до визначення цієї правової категорії. Так, Л. Г. Вострікова розглядає комплекс валютного законодавства, розуміючи під ним сукупність нормативних правових актів, що регулюють порядок здійснення валютних угод та валютних операцій резидентами і нерезидентами на території та резидентами за її межами, а також міжнародних дво- і багатосторонніх загальноекономічних, валютних та інвестиційних договорів та угод.

Валютний дериватив – стандартний документ (форвард, ф'ючерс, опціон), типова форма якого визначена чинним законодавством, спрямований на фіксацію умов строкового валютного контракту з купівлі/продажу валютних цінностей з метою страхування валютних ризиків.

Останнім часом, у зв'язку з постійним зростанням напруження на валютному ринку, пошуком ефективних шляхів зниження (мінімізації) валютних ризиків, роль та значення валютних деривативів суттєво зростає.

В Україні валютні деривативи застосовуються з 1994 року. Я.Ю. Кра-

маренко вважає, що економічний зміст операцій з валютними деривативами полягає в перерозподілі фінансових ризиків шляхом попередньої фіксації зобов'язань (форварди, ф'ючерси) чи прав (опціони) учасників валютної операції, яка буде проводитися в майбутньому.

Серед функцій, які виконують валютні деривативи, можна виділити:	головну – страхову (вона відбиває спрямованість деривативу на хеджування валютних ризиків);
	додаткові: прибуткову (комерційно-спекулятивну) та прогнозну (інформаційно-аналітичну).

Правила випуску та обігу валютних деривативів установлюються Національним банком України. Згідно з Правилами випуску та обігу валютних деривативів форвардний валютний контракт – це угода між двома банками, яка має на меті запобігання ризиками щодо змін у майбутньому курсів валют та процентних ставок за депозитами в іноземній валюті.

Валютний контроль – це специфічна організаційно-правова діяльність компетентних державних органів та деяких уповноважених державою суб'єктів з перевірки дотримання валютного законодавства при здійсненні валютних операцій, спрямована на підтримку правопорядку у валютній сфері.

Валютний курс є одним з основних комплексних індикаторів макроекономічної стабільності та чинником, який впливає на соціально-економічний розвиток країни.

Валютний курс – це вартісне співвідношення між грошовими одиницями різних країн при їх купівлі-продажу (обміні). Він показує ціну грошової одиниці однієї країни у грошових одиницях іншої країни або в міжнародних розрахункових одиницях.

Валютний курс може також виражатися у наборі грошових одиниць кількох держав (валютній корзині).

Валютний курс визначається цілим комплексом факторів: взаємовідношенням купівельної спроможності валют, попитом і пропозицією на міжнародних валютних ринках, рівнем інфляції та ін.

Більший відсоток реалізації валют здійснюється з прив'язкою до долара США, який сьогодні є основною світовою валютою, виконуючи роль резервної валюти.

Валютний рахунок – банківський рахунок юридичної або фізичної особи в іноземній валюті, на який надходять кошти від іноземних або вітчизняних контрагентів, отримані валютні кредити, кошти, придбані на валютній біржі, а також з якого здійснюють валютні платежі. Облік коштів на валютному рахунку ведуть у відповідній іноземній валюті та в національній валюті за поточним курсом національного банку держави.

Л. К. Воронова визначає валютні рахунки як статті балансів банків, на яких враховуються залишки засобів, а також надходження й платежі в іноземній валюті. Валютні рахунки відкриваються у банках, у яких розміщуються розрахункові рахунки клієнтів, а у випадках, якщо банк не має права на здійснення валютних операцій, – в іншому банку. Вона виділяє активні та пасивні валютні рахунки. Виокремлюють також поточні, інвестиційні, вкладні (депозитні) валютні рахунки.

Основним нормативним документом, що регламентує зазначені відносини, є Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземній валютах, затверджена постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492.

Валютний ризик – небезпека зазнати матеріальних втрат (неотримання запланованої матеріальної вигоди) у результаті несприятливих змін валютних курсів між купівлею і продажем позицій у валюті. Економічна природа валютного ризику полягає в незбалансованості активів і пасивів по кожній з валют за термінами й обсягами (сумами). Правова природа валютних ризиків та причина їх виникнення зумовлені участю в міжнародному платіжному обігу особливої валюти – паперових грошей, які не мають реального матеріального забезпечення. Для учасників валютних правовідносин небезпека виникнення валютного ризику криється в об'єкті цих правовідносин – у валюті, що використовується сторонами як взаєморозрахунковий засіб або у вигляді валютних накопичень. Валютний ризик безпосередньо залежить від довго- та короткострокового коливання котирування валютних (обмінних) курсів. Якщо на довгострокові коливання курсу впливають політична та загальна економічна ситуація в державі, рівень інфляції, система валютного регулювання та контролю, то короткострокові залежать від постійних щоденних коливань валютного курсу та валютних спекуляцій.

Валютні кошти. Правова категорія «валютні кошти» введена в обіг Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 р. № 959-XI. Згідно зі статтею 1 цього Закону валютні кошти – це: іноземна валюта готівкою; платіжні документи (чеки, векселі, тратти, депозитні сертифікати, акредитиви та інші) в іноземній валюті; цінні папери (акції, облігації купони до них, бони, векселі та інші) в іноземній валюті; золото та інші дорогоцінні метали у вигляді зливків, пластин та монет, а також сертифікати, облігації, гаранті та інші цінні папери, номінал яких виражено у золоті, дорогоцінному камінні.

Валютні операції – банківські операції на валютних ринках, пов'язані

з купівлею-продажем іноземної валюти. Валютні операції також визначаються як купівля, продаж, обмін чи використання як засобу платежу або застави іноземної валюти, використання платіжних документів в іноземній валюті, обмін гривень з метою перетворення їх вартості у вартість іноземної валюти. Валютні операції регулюються національним законодавством і міжнародними договорами.

Валютні резерви – це централізовані запаси золота та іноземної валюти, що розміщуються в центральних банках і фінансових органах країни або в міжнародних валютно-кредитних організаціях і використовуються для здійснення міжнародних розрахунків і платежів.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови резерв визначається як:

запас чого-небудь, що спеціально зберігається для використання в разі потреби; ще не використані можливості, засоби для здійснення чого-небудь.

Резервна валюта – іноземна валюта, що накопичується центральним банком країни для міжнародних розрахунків.

Вартість, яка амортизується, — первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

Ваучер (англ. – voucher [б]) – це:

приватизаційний папір, який засвідчує право його власника на безоплатне одержання у процесі приватизації частки майна державних підприємств. Ваучер, як вид державного цінного папера, може бути лише іменним, призначається для оплати об'єктів державної та комунальної власності. Ваучер є засобом платежу в разі придбання частки державної та комунальної власності. В Україні ваучери належать до цінних паперів;

письмове свідоцтво, гарантія або рекомендація.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови ваучер визначається як: 1) цінний папір, що посвідчує право його власника на частку в державному майні; приватизаційний чек; 2) документ, що засвідчує надання кредиту, оплату рахунку; 3) контрольний талон; розписка.

Вексель (нім. *wechsel*, букв. – обмін) – цінний папір, який посвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця або його наказ банку сплатити після настання строку платежу визначену суму векселедержателю.

Вексельне досє – це:

1) інформація, яка містить відомості щодо платоспроможності всіх

осіб, зобов'язаних за векселем: репутація в ділових колах, кредитоспроможність, характер діяльності, характеристика основного та оборотного капіталу, своєчасність розрахунків з дебіторами і кредиторами, своєчасність здійснення розрахунків тощо (постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про механізми рефінансування комерційних банків України» від 15.12.2000 р. № 484);

2) інформація, яка містить відомості про платоспроможність, характер діяльності всіх зобов'язаних за векселем осіб, а також своєчасність здійснення ними розрахунків (постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про регулювання Національним банком України ліквідності банків України шляхом рефінансування, депозитних та інших операцій» від 24.12.2003 р. № 584); 3) інформація, яка містить відомості про платоспроможність, характер діяльності зобов'язаних за векселем осіб, а також своєчасність здійснення ними розрахунків (постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про регулювання Національним банком України ліквідності банків України» від 26.09.2006 р. № 378).

Векселі казначейські — вид державних цінних паперів, які випускаються для покриття видатків державного бюджету.

Векселі приватні — вид цінних паперів, що емітуються корпораціями, комерційними банками, фінансовими групами і не мають спеціального забезпечення.

Вексельні реквізити – обов'язкові елементи тексту, що в сукупності становлять вексельне зобов'язання, яке регулюється нормами законодавства про вексельний обіг (Національний банк, Постанова «Про затвердження Положення про операції банків з векселями» від 28.05.1999 р. № 258). видатки.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови видатки визначаються як:

1) витрати, видання коштів, матеріалів і т. ін. для чого-небудь, викликані чимось або необхідні для здійснення тієї чи іншої мети;

2) кошти, витрачені або необхідні для здійснення чого-небудь.

Векселі товарні (комерційні) — вид цінних паперів, які використовуються для кредитування торговельних операцій.

Вексель — письмове безумовне зобов'язання, боргова розписка стандартної форми, що дає право її власнику вимагати сплати визначеної у векселі суми від особи, яка видала вексель, у відповідний строк і у відповідному місці.

Вексель доміцильований — розрахунковий документ, який підлягає сплаті третьою особою (доміцилянтом) за місцем знаходження платника.

Вексель забезпечений — розрахунковий документ, гарантований заставою, яку боржник передає кредиторіві аж до сплати боргу.

Вексель переказний (тратта) — розрахунковий документ, який регулює вексельні відносини трьох сторін: кредитора (трасанта), боржника (трасата) і отримувача платежу (ремітента).

Вексель простий (соло-вексель) — розрахунковий документ, що його виписує покупець, який бере на себе зобов'язання сплатити за векселем продавцю певну суму у визначений час.

Вексельна форма розрахунків — оформлені векселем розрахунки між постачальником (отримувачем коштів) і покупцем (платником коштів) з відстрочкою платежу.

Вертикальний (структурний) фінансовий аналіз — одна з систем фінансового аналізу, яка базується на структурному розчленуванні окремих показників фінансової звітності підприємства.

Видатки бюджету – кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом. До видатків бюджету не належать: погашення боргу; надання кредитів з бюджету; розміщення бюджетних коштів на депозитах; придбання цінних паперів; повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів (обов'язкових платежів) та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування.

Видатки та кредитування бюджету класифікуються за:	1) бюджетними програмами (програмна класифікація видатків та кредитування бюджету);
	2) ознакою головного розпорядника бюджетних коштів (відомча класифікація видатків та кредитування бюджету);
	3) функціями, з виконанням яких пов'язані видатки та кредитування бюджету.

Програмна класифікація видатків та кредитування бюджету використовується у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі. Програмна класифікація видатків та кредитування державного бюджету (місцевого бюджету) формується Міністерством фінансів України (місцевим фінансовим органом) за пропозиціями, поданими головними розпорядниками бюджетних коштів під час складання проекту закону про Державний бюджет України (проекту рішення про місцевий бюджет) у бюджетних запитах. Відомча класифікація видатків та кредитування бюджету містить перелік головних розпорядників бюджетних коштів для систематизації видатків та кредитування бюджету за ознакою головного розпорядника бюджетних коштів. На основі відомчої класифікації видатків та кредитування бюджету Державне казначейство України складає та веде єдиний реєстр розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів.

Головні розпорядники бюджетних коштів визначають мережу розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів з урахуванням вимог щодо формування єдиного реєстру розпоряд-

ників бюджетних коштів і одержувачів бюджетних коштів та даних такого реєстру.

Видатки органів місцевого самоврядування. Видатки та кредитування місцевих бюджетів включають бюджетні призначення, встановлені рішенням про місцевий бюджет, на конкретні цілі, пов'язані з реалізацією програм та заходів згідно із статтями 88–91 Бюджетного кодексу України. Кошти спеціального фонду місцевих бюджетів витрачаються на заходи, передбачені рішенням про місцевий бюджет відповідно до законодавства.

Видатки та кредитування бюджету класифікуються за:	1) бюджетними програмами (програмна класифікація видатків та кредитування бюджету);
	2) ознакою головного розпорядника бюджетних коштів (відомча класифікація видатків та кредитування бюджету);
	3) функціями, з виконанням яких пов'язані видатки та кредитування бюджету.

Програмна класифікація видатків та кредитування місцевого бюджету формується з урахуванням типової програмної класифікації видатків та кредитування місцевого бюджету, яка затверджується Міністерством фінансів України. Відомча класифікація видатків та кредитування бюджету містить перелік головних розпорядників бюджетних коштів для систематизації видатків та кредитування бюджету за ознакою головного розпорядника бюджетних коштів. На основі відомчої класифікації видатків та кредитування бюджету Державна казначейська служба України складає та веде єдиний реєстр розпорядників та одержувачів бюджетних коштів. Головні розпорядники бюджетних коштів визначають мережу розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів з урахуванням вимог щодо формування єдиного реєстру розпорядників бюджетних коштів і одержувачів бюджетних коштів та даних такого реєстру.

Видатки поточні. За економічною класифікацією видатків бюджету видатки бюджету поділяються на поточні та капітальні. До поточних видатків бюджетів належать видатки, які забезпечують поточне функціонування органів державної влади, органів місцевого самоврядування, бюджетних установ та організацій, надання державою міжбюджетних трансфертів іншим бюджетам і окремим галузям економіки у формі дотацій та субвенцій на поточне функціонування. Зокрема, це витрати бюджетів на фінансування мережі підприємств, установ, організацій і органів на початок бюджетного року, а також на фінансування заходів щодо соціального захисту населення та інших заходів, не передбачених у видатках розвитку. Видатки на науку, освіту, охорону здоров'я, культуру також належать до поточних видатків бюджету. Названі галузі практично не мають доходів і свою діяльність проводять на основі видатків відповідних бюджетів. Розміри видатків на їх утримання визначаються спеціальними документами – кошторисами. Відтак

фінансування видатків по цих установах називається кошторисним.

Видатки розвитку (капітальні). За економічною класифікацією видатків бюджету видатки бюджету поділяються на поточні та капітальні. Видатки розвитку або капітальні видатки – це видатки, що забезпечують інноваційну й інвестиційну діяльність, зокрема фінансування капітальних вкладень виробничого і невиробничого призначення; фінансування структурної перебудови народного господарства; кошти, що надаються як бюджетні позички на інвестиційні цілі юридичним особам; видатки, при здійсненні яких створюється або збільшується майно, що перебуває у власності держави або органів місцевого самоврядування; субвенції та інші видатки, пов'язані з розширеним відтворенням.

Виконання бюджетних зобов'язань. З практики застосування термінів, слів та словосполучень у юриспруденції виконання зобов'язань – здійснення кредитором і боржником дій з вчинення прав та обов'язків, що впливають із зобов'язання. Дії, які мають бути вчинені одним учасником зобов'язання на користь іншого, називаються предметом виконання. Законодавством забороняється одностороння відмова від виконання зобов'язання або його одностороння зміна, за винятком випадків, передбачених договором сторін або вказаних безпосередньо в законі. Виконання зобов'язань у цивільному, господарському праві – це вчинення учасниками зобов'язальних правовідносин, передбачених законом, договором чи плановим актом дій, або утримання від них.

Використання прибутку — спрямування прибутку підприємства на сплату податків, створення резервного фонду, виплату дивідендів, поповнення статутного фонду, фінансування витрат у процесі фінансово-господарської діяльності.

Виокремлювання підприємств — форма реорганізації, за якої на базі існуючого суб'єкта господарювання чи його структурної одиниці створюється нове підприємство.

Виплата дивідендів — використання прибутку для виплати доходів власникам акцій, корпоративних прав.

Виручка від реалізації – сума коштів, які надійшли на банківський рахунок або в касу підприємства від продажу товарів та надання послуг.

Витрати – сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника податку, у результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, унаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу (крім зміни капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власником).

Відстрочене податкове зобов'язання – сума податку на прибуток, який підлягає сплаті в наступних періодах з тимчасових різниць, що підлягають оподаткуванню. За визначенням Податкового кодексу України, податкове зобов'язання – сума коштів, яку платник податків, у тому числі податко-

вий агент, повинен сплатити до відповідного бюджету як податок або збір на підставі, у порядку та строки, визначені податковим законодавством (у тому числі сума коштів, визначена платником податків у податковому векселі та не сплачена в установленій законом строк) . Розстроченням, відстроченням грошових зобов'язань або податкового боргу є перенесення строків сплати платником податків його грошових зобов'язань або податкового боргу під проценти, розмір яких дорівнює розміру пені, визначеному пунктом 129.4 статті 129 Податкового кодексу України. Платник податків, який звертається до контролюючого органу із заявою про розстрочення, відстрочення грошових зобов'язань, вважається таким, що узгодив суму такого грошового зобов'язання. Розстрочення та відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу в межах процедури відновлення платоспроможності боржника здійснюються відповідно до законодавства з питань банкрутства. Підставою для відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу платника податків є надання ним доказів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, що свідчать про наявність дії обставин непереборної сили, що призвели до загрози виникнення або накопичення податкового боргу такого платника податків, а також економічного обґрунтування, яке свідчить про можливість погашення грошових зобов'язань або податкового боргу та/або збільшення податкових надходжень до відповідного бюджету внаслідок застосування режиму відстрочення, протягом якого відбудуться зміни політики управління виробництвом чи збутом такого платника податків.

Відносне вивільнення оборотних коштів — процес, що залежить від випереджання темпів зростання обсягу виробництва над темпи зростання оборотних коштів.

Відсотки — дохід, який сплачується (нараховується) позичальником на користь кредитора у вигляді плати за використання залучених на обумовлений строк коштів або майна.

Відтворювальна структура капітальних вкладень — співвідношення в загальному обсязі капітальних вкладень витрат на нове будівництво і реконструкцію основних фондів.

Вільна ціна — відпускна ціна, що встановлюється виробником на договірній основі, чи роздрібна ціна, що визначається торговцями самостійно.

Власні оборотні кошти — кошти, що забезпечують оптимальну планову потребу у фінансових ресурсах для поточної діяльності підприємства і визначаються на основі бухгалтерського балансу.

Внутрішньобанківські операції. Законодавство України визначає внутрішньобанківські операції як операції банку, що не пов'язані з виконанням доручень клієнтів. (постанова правління Національного банку України «Про затвердження Положення про організацію операційної діяльності в банках України» від 18.06.2003 № 254).

Внутрішньобанківські рахунки. Законодавство України визначає внутрішньобанківські рахунки як усі інші рахунки аналітичного обліку, що

не належать до клієнтських рахунків (постанова правління Національного банку України "Про затвердження Положення про організацію операційної діяльності в банках України" від 18.06.2003 р. № 254).

Внутрішній (традиційний) фінансовий аналіз — аналіз, який здійснюється самим підприємством за даними бухгалтерського обліку та звітності, а також за оперативними даними.

Вхідний податок на додану вартість — сума податку на додану вартість, яку включено в ціну товарів (робіт, послуг) і котра сплачується суб'єктом господарювання за придбання цих товарів (робіт, послуг).

Література

1. Алисов Е.А. Правовое регулирование валютных отношений в Украине / Алисов Е.А. – Х.: Консум, 1998.
2. Банковско-финансово-правовой словарь-справочник / [авт. состав. Л. К. Воронова]. – К.: А.С.К., 1998.
3. Бахарева Ю.В. Денежные валютные обязательства: автореф. дис. на соискания учен. Степени канд. юрид. наук / Ю.В. Бахарева – М., 2006
4. Бахчеева М. Принципы управления валютными рисками / Бахчеева М. // Консультант. 2005. – № 11 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.cfin.ru/management/finance/payments/currency-risks.shtml.
5. Бекерская Д. А. Правовые проблемы расходов государственного и местных бюджетов / Бекерская Д.А. // Проблемы финансового права. – Чернівці: Вид-во ЧДУ, 1996. – С. 107.
6. Борисенко И. И. Русско-английский юридический словарь: 22000 терминов. / И. И. Борисенко, В.В. Саенко – К.: Юринком Интер, 1999. – 608 с.
7. Бюджетный кодекс Украины // Відомості Верховної Ради України – 2010. – № 50–51. – Ст. 572.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. І голов. ред. В.Т. Бусел.] – К.; Ірпінь: Перун, 2001. – 1440 с.
9. Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 17. – Ст. 184.
10. Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
11. Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 27. – Ст. 181.
12. Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 29. – Ст. 238.
13. Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 29. – Ст. 137.
14. Відомості Верховної Ради України. – № 29. – Ст. 377.
15. Войкин Д. К вопросу о правовой природе валютного регулирования и валютного контроля / Д. Войкин // Право и жизнь – 2002 – № 43 [Электронный ресурс]: Режим доступа: www.law-n-life.ru/arch/n43.aspx.
16. Воронова Л. К. Финансовое право Украины: учебник / Воронова Л. К. – К.: Прецедент; Моя книга, 2006.
17. Вострикова Л. Г. Валютное право: [учеб. пособ. для вузов] / Вострикова Л. Г. – М.: Юстицинформ, 2006.
18. Головченко В.В. Юридична термінологія: довідник / Головченко В.В., Ковальський В.С. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 224 с.
19. Дорофеев Б.Ю. Валютное право России: учеб. пособ. / [под. общ. ред. Б.Ю. Дорофеева] / Дорофеев Б.Ю., Земцов Н.Н., Пушин В.А. – М.: НОРМА, 2000.
20. Журавлева И. Валютные правоотношения в системе финансового права / И. Журавлева, С. Прокопчук // Право и жизнь. – 2002 – № 44. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.law-nlife.ru/arch/n44.aspx.

21. Загородній А.Г. Фінансовий словник. / Загородній А.Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. – 2-ге вид. випр. та доповн. – Львів: Центр Європи, 1997.

22. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземній валютах: затверджена постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 51. – с. 316.

23. Інструкція про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України, затверджена постановою Правління Національного банку України від 12.12.2002 № 502 / Зареєстрована в Міністерстві юстиції України 14.01.2003 – № 21/7342

–Г–

Гербовий збір – загальнодержавний збір, який підлягав обов’язковій сплаті суб’єктами зовнішньоекономічної діяльності при ввезенні на митну територію України товарів, предметів і транспортних засобів.

Гнучкий бюджет — це бюджет, який складається не для конкретного рівня ділової активності, а для певного його діапазону.

Горизонтальний (трендовий) аналіз — одна з систем фінансового аналізу, яка базується на вивченні динаміки окремих фінансових показників у часі

Готівкова форма розрахунків — форма розрахунків, що здійснюється з використанням готівки.

Готівкові розрахунки – платежі готівкою підприємств (підприємців) та фізичних осіб за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги), а також за операціями, які безпосередньо не пов’язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна.

Гривня – грошова одиниця України, введена в обіг 2 вересня 1996 року. До цього з 1990 року в Україні на додаток до радянських рублів використовувалися так звані одноразові купони, без яких неможливо було придбати більшість товарів.

Гроші – особливий вид товару, який виконує роль загального еквівалента. Разом з тим, гроші є історичною категорією, яка розвивалася на кожному етапі товарного виробництва і наповнювала новим змістом, що ускладнюється із зміною умов виробництва. Гроші посідають значне місце у функціонуванні економіки. Вони забезпечують життєдіяльність кожної з ринкових структур, сприяють подальшому розвитку процесу суспільного відтворення матеріальних і нематеріальних благ, їх виробництву, обміну, розподілу та споживанню. Грошові відносини є найскладнішим елементом ринку. Вивчення сутності грошей, функцій, що виконують гроші, аналіз їхнього розвитку та впливу грошей та грошової політики на стан економіки здійснює грошова теорія, яка є складовою загальної економічної теорії.

Грошова маса (англ. – monetary stock) – це сукупність готівкових і безготівкових купівельних і платіжних засобів, які забезпечують обіг товарів та послуг у народному господарстві і якими володіють приватні особи, інститу-

ційні власники і держава.

Грошова система – це встановлена державою форма організації грошового обігу в країні. Грошова система формується історично і закріплюється законами держави.

Грошовий обіг – це складова грошового обороту, поняття «грошовий обіг» стосується тільки частини грошового обороту – готівково-грошового обороту. Схожими є погляди Ю.В. Ніколаєнко, який зазначає, що грошовий обіг поряд з кредитом та фінансами виступає складовою частиною єдиного грошового обороту і водночас становить самостійне економічне явище, що має свою специфіку й механізм впливу на економіку. На думку П.О. Нікіфорова, грошовий обіг є важливим елементом ринкової економіки, а його стійкість має виключне значення для її нормального функціонування.

Грошовий обіг виконує в ринковій економіці два основних завдання:	а) перерозподіляючи грошові засоби між суб'єктами ринку, забезпечує вільне переливання капіталу з однієї сфери економіки в іншу і тим забезпечує їх взаємозв'язок;
	б) збільшує або зменшує грошову масу в обігу, що забезпечує потребу у грошових засобах усіх сфер економіки.

У науковій літературі зустрічається декілька визначень терміна «грошовий обіг»:

грошовий обіг – рух грошей у готівковій та безготівковій формах, що обслуговує кругообіг товарів і послуг у процесі розширеного відтворення;

неперервний рух грошей у сфері обігу та їх функціонування як засобу платежу й обігу, за його допомогою здійснюється розширене відтворення.

Грошові надходження — кошти, які надходять на поточні чи інші рахунки підприємств в банках та в касу підприємств.

Грошові потоки — сукупність розподілених за часом, грошових надходжень і напрямків використання коштів, що мають місце в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства.

Грошові фонди — та частина грошових коштів підприємства, що утворилися в процесі формування фінансових ресурсів, яка має цільове призначення. До грошових фондів належать статутний фонд, фонд оплати праці, амортизаційний фонд, а також фонди, створені внаслідок розподілу прибутку

підприємства.

Група основних засобів — сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання необоротних матеріальних активів.

Грошово-кредитна політика — комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, спрямованих на регулювання економічного зростання, стримування інфляції та забезпечення стабільності грошової одиниці України, забезпечення зайнятості населення та вирівнювання платіжного балансу.

Література

1. Friedman M., Schwartz A.J. / Monetary Statistics of the United States: Estimates, Sources, Methods. — Columbia Univ Pr, 1970. — 629 p.
2. Александрова М.М. Гроші, фінанси, кредит: навч.-метод. посіб. / М. М. Александрова, С.О. Маслова — 2-ге вид. переробл. і допов. — К.: ЦУЛ, 2002. — 336 с.
3. Борисов Е.Ф. Экономическая теория / Борисов Е.Ф. — М.: Манускрипт, 1993. — С. 45.
4. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 50–51. — Ст. 572.
5. Вахненко Т. Взаємодія політики державних запозичень і грошово-кредитної політики у забезпеченні розвитку фінансової системи України / Т. Вахненко // Банківська справа. — 2008. — № 2. — С. 82–94.
6. Зюнькін А.Г. Фінансове право: опорний конспект лекцій / Зюнькін А.Г. — 3-те вид., доповн. — К.: МАУП, 2003. — 160 с.
7. Иванов В.М. Грошово-кредитні системи зарубіжних країн: курс лекцій / В.М. Иванов, І.Я. Софіщенко. — К.: МАУП, 2001. — 232 с.
8. Кнапп Г. Фр. Очерки государственной теории денег / Кнапп Г. Фр. — СПб., 1913.
9. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 2. — Ст. 44.
10. Харрис Л. Денежная теория / Харрис Л. — М.: Прогресс, 1990. — 728 с.
11. Макконнелл К.Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика: учебник: в 2 т. / К. Р. Макконнелл, С.Л. Брю. — М.: Инфра-М, 2008. — Т. 1. — 467 с.

—Д—

Дебітор — особа, що отримала продукцію, роботи, послуги, але не розрахувалася за них.

Дебіторська заборгованість визначається як сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Дебіторська заборгованість це:

1) фінансовий актив установи, що виникає внаслідок договірних відносин між двома юридичними особами, серед яких одна, що є власником активу, після настання відповідних умов угоди має право на отримання платежів, товарів, робіт та послуг;

2) сума боргів, що належать підприємству, організації, установі від юридичних осіб або фізичних осіб, сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Дебіторами можуть бути як юридичні, так і фізичні особи, які заборгували підприємству кошти, їх еквіваленти або інші активи. За даними бухгалтерського обліку можна визначити суму заборгованості на будь яку дату, але зазвичай така сума визначається на дату балансу. Оскільки, відповідно до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку підприємства подають також проміжну (квартальну) звітність, то суму дебіторської заборгованості підприємства потрібно визначати щоквартально.

Девальвація (лат. de – зниження і valeo маю значення, стою) – знецінення національної грошової одиниці, що виявляється у підвищенні її курсу відносно іноземних валют. Девальвацією є офіційне зумовлене економічними (або політичними) обставинами зменшення золотого вмісту грошової одиниці чи зниження курсу національної валюти щодо золота, срібла, певної іноземної валюти.

Декларант (англ. declaration) – юридична чи фізична особа, яка здійснює декларування товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордо. Декларант відповідає перед митною службою за достовірність даних, зазначених у декларації, а також за сплату мита та податків.

Перед поданням декларації на товари декларанту дозволяється на умовах, які може визначити митна служба:	а) здійснювати огляд товарів;
	б) брати зразки/проби.

Митна служба не вимагає подання окремої декларації на товари щодо зразків, взятих з дозволу та під контролем митної служби, за умови, що ці зразки внесені до декларації на товари на відповідну партію товару.

Декларація митна – це письмова заява встановленої форми, яка подається митному органу і містить відомості щодо товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, необхідні для їх митного оформлення або переоформлення. Декларація більш відома як документ, офіційна заява, де проголошуються основні принципи зовнішньої та внутрішньої політики держави чи програмні положення партій та організацій. Але застосовується цей термін також у контрольно-фінансових відносинах.

Декларація податкова (лат. declaratio – оголошення) – документ, що подається платником податків контролюючому органу у строки, встановлені законом, на підставі якого здійснюється нарахування та/або сплата податкового зобов'язання, чи документ, що свідчить про суми доходу, нарахованого (виплаченого) на користь платників податків-фізичних осіб, суми утриманого та/або сплаченого податку.

Деномінація (від лат. denomination перейменування) – збільшення національної грошової одиниці завдяки обміну в певному співвідношенні

старих грошових знаків на нові з метою впорядкування грошового обігу та спрощення обліку й розрахунків.

Деномінація акцій — зменшення номінальної вартості акцій акціонерного товариства, яке здійснюється з метою приведення у відповідність номінальної вартості випущених в обіг акцій з величиною статутного фонду в разі його зменшення.

Депозит (від лат. depositum, англ. deposit) – кошти або цінні папери, що розміщені в кредитних установах для зберігання і які повинні бути повернені після закінчення певного терміну.

Податковим кодексом України визначено, що депозит – кошти, які надаються фізичними чи юридичними особами в управління резиденту, визначеному фінансовою організацією згідно із законодавством України, або нерезиденту на строк або на вимогу та під процент на умовах видачі на першу вимогу або повернення із закінченням встановленого договором строку.

Залучення депозитів може здійснюватися у формі випуску (емісії) ощадних (депозитних) сертифікатів.

Депозит – це кошти, що надаються фізичним чи юридичним особам в управління резиденту, визначеному фінансовою організацією згідно із чинним законодавством України, або нерезиденту на чітко встановлений строк та під процент і оформлюються відповідною угодою.

Правила здійснення депозитних операцій встановлюються: для банківських депозитів – Національним банком України відповідно до законодавства; для депозитів (внесків) до інших фінансових установ – державним органом, визначеним законом.

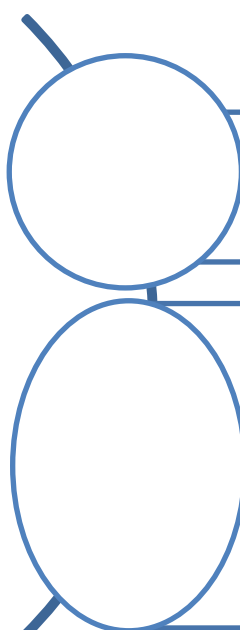
Депозитарій – юридична особа, що здійснює діяльність щодо зберігання цінних паперів (сертифікатів цінних паперів) та /або обліку прав власності на цінні папери. Депозитарій цінних паперів може здійснювати кліринг та розрахунки за угодами щодо цінних паперів.

Депозитарні активи – ощадні сертифікати цінних паперів, що підтверджують випуск цінних паперів у бездокументарній формі, які передані на зберігання до депозитарію; записи депозитарію на кореспондентських рахунках у цінних паперах в інших депозитаріях, крім власних; записи зберігачів стосовно депонованих бездокументарних цінних паперів.

Депозитарна операція – це сукупність дій депозитарної установи щодо надання послуг із зберігання цінних паперів, відкриття та ведення рахунків у цінних паперах, обслуговування операцій на цих рахунках та обслуговування операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів. У законодавстві України термін «депозитарна операція» визначається як сукупність дій депозитарної установи щодо здійснення нею депозитарної діяльності відповідно до законодавства.

Депозитарна система – це облікова система інфраструктури фондового ринку, у якій здійснюється облік прав власності на цінні папери. У законодавстві України зустрічається визначення терміна депозитарної системи як системи з обладнанням для внесення на зберігання цінностей до приймального блоку, яка відповідає вимогам Державного стандарту України ДСТУ 4012.2– 2001, затвердженого наказом Держстандарту від 02.03.2001 р. № 93.

Депозитний рахунок – рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі та під процент, на встановлений строк для зберігання коштів, які після закінчення терміну дії договору повертаються останньому.

Під депозитним рахунком розуміють рахунки у закордонних банках, що відкриваються банком фізичним особам-резидентам України на підставі укладеного депозитного договору між власником рахунку та банком на визначений у договорі строк.

З 2003 року в Україні використовується термін «вкладний (депозитний) рахунок». Так вкладний (депозитний) рахунок – рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання грошей, які передаються клієнтом в управління на встановлений строк або без зазначення такого строку під визначений процент і підлягають поверненню клієнту відповідно до законодавства України та умов договору (постанова Правління Національного банку «Про затвердження Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах» від 12.11.2003 р. № 492).

Депозитний сертифікат – це письмове свідоцтво банку про внесення юридичною особою коштів на депозит. Він може використовуватися його власником як платіжний засіб і мати обіг на фондовому ринку. Депозитний сертифікат має істотну перевагу над строковим депозитом. Завдяки вторинному ринку цінних паперів сертифікат може бути достроково проданий власником іншій особі з отриманням певного доходу за час зберігання і без зміни при цьому обсягу ресурсів банку.

Депозитор – це особа, що вносить кошти на зберігання в банк, власник депозиту. Крім того, під терміном «депозитор» розуміють фізичну чи юридичну особу, яка має право на визначену суму коштів, що не виплачена своєчасно.

Депонент – це фізична або юридична особа, що внесла на зберігання до фінансово-кредитної установи кошти, дорогоцінні метали, цінні папери тощо. У наукових працях під терміном «депонент» розуміють фізичну особу, якій нараховані, але не видані вчасно кошти. У законодавстві України під терміном «депонент» виділяють юридичну або фізичну особу, яка користується послугами зберігача на підставі договору про відкриття рахунку в цінних паперах (Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» від 10.12.1997 р. № 710/97-ВР).

Державна позика — форма державного кредиту, коли держава виступає в ролі боржника (позичальника). Заборгованість за державними позиками зараховують до суми державного боргу країни.

Державний кредит — залучення державою тимчасово вільних коштів юридичних і фізичних осіб у розпорядження відповідних органів державної влади для використання їх на фінансування державних витрат.

Державне мито – грошовий збір, що справляється в судових та арбітражних органах, органах державного нотаріату, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства закордонних справ України, Державного патентного відомства України, міських, сільських та селищних Рад народних депутатів та інших органах, передбачених законодавством України, за вчинення ними окремих дій та видачу документів.

Державне мито сплачується кожним громадянином і юридичною особою, які звертаються до уповноважених органів і посадових осіб за здійсненням юридично значимих дій або за видачею документів.

Платниками державного мита виступають юридичні і фізичні особи за здійснені в їхніх інтересах юридично значимі дії, тобто за надані їм послуги.

Іноземні громадяни й особи без громадянства не сплачують державне мито за реєстрацію їхніх паспортів, але сплачують його за продовження строку дії візи для в'їзду в Україну або транзитного проїзду через її територію.

Об'єктом обкладання є певні дії, з яких і справляється цей платіж (з позовних заяв у суди, заяв із переддоговірних спорів, за видачу судами копій документів, за реєстрацію місця проживання, за реєстрацію актів громадянського стану, за право виїзду за кордон, видачу паспорта громадянина України, за видачу дозволу на право мисливства і риболовства, за проведення аукціонів, торгів тощо).

Ставки державного мита залежать від характеру послуги, що надається, і встановлюються у відсотках: ціни позову до вартості майна, сум, що надходять від проведення експертиз; у твердих сумах або в сумах, що обраховуються у відповідних частинах до неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

Державне мито сплачується в національній або іноземній валюті. Законодавством повністю звільняються від сплати державного мита учасники та інваліди війни, особи, що постраждали від катастрофи на Чорнобильській АЕС, робітники за позовами про стягнення несплаченої зарплати та інших позовів, пов'язаних із трудовими правовідносинами, пенсійними справами, за позовами про стягнення аліментів тощо.

Протягом року після сплати державного мита можна за заявою платника отримати його назад. Порядок сплати державного мита встановлюється Міністерством фінансів України.

Державний борг, згідно з Бюджетним кодексом України, – загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають унаслідок державного запозичення.

Гарантований державою борг – загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання-резидентів України щодо отриманих та непогашених на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено державними гарантіями.

Державні гарантії для забезпечення повного або часткового виконання боргових зобов'язань суб'єктів господарювання – резидентів України може надавати Кабінет Міністрів України виключно у межах, визначених законом про Державний бюджет України. За дорученням Кабінету Міністрів України відповідні правочини вчиняє Міністр фінансів України.

Гарантії надаються лише на умовах платності, строковості, майнового забезпечення та зустрічних гарантій, отриманих від інших суб'єктів. Гарантії не надаються для забезпечення боргових зобов'язань суб'єктів господарювання, якщо джерелом їх повернення передбачаються кошти державного (місцевого) бюджету.

Державний кредит. Згідно з визначенням Бюджетного кодексу України операції, пов'язані з отриманням державою кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування державного бюджету, є державним запозиченням.

Державний або муніципальний кредит – це врегульовані правовими нормами відносини, у яких позичальником виступає держава або муніципальний орган, а кредитором – фізична або юридична особа. Запозичення держава і органи місцевого самоврядування одержують шляхом випуску цінних паперів, які купують юридичні і фізичні особи, укладенням кредитних угод (особливо з іноземними кредиторами) і наданням гарантій за третіх осіб.

Принципами кредитування є: добровільність, зворотність, строковість, відплатність і забезпеченість державою всім своїм майном.

Межі запозичення коштів державою встановлюються Законом про Державний бюджет. Міністр фінансів з метою економії коштів та ефективності їх використання має право вибрати кредитора, вид позики і валюту запозичення.

Кабінет Міністрів України приймає рішення про взяття позики в межах, встановлених у Законі про Державний бюджет. Рішення про випуск цінних паперів ухвалює Кабінет Міністрів України, в ньому визначаються умови випуску (загальна сума випуску, номінальна вартість однієї облігації, валюта, строк виплати, розмір доходу, строк погашення тощо). Державні запозичення здійснюються, в основному, у формі емітування: облігацій та казначейських зобов'язань.

Міністерство фінансів України для швидкого повернення запозичень і більш ефективного використання одержаних кредитів працює над змінами умов діючих запозичень і розробкою умов для здійснення нових запозичень.

До основних методів управління боргом належать:	– рефінансування – погашення старої заборгованості шляхом випуску нових позик;
	– конверсія – зміна розміру дохідності позики: зниження або підвищення відсоткової ставки позики. Як правило, ставка знижується, інакше державі не вигідно;
	– консолідація – продовження строку дії випущених позик;
	– уніфікація – об'єднання кількох випущених позик в одну;
	– відстрочення – погашення позики, коли діяльність з випуску стає не вигідною і неефективною;
	– анулювання, тобто відмова держави від своїх боргових зобов'язань (дефолт).

У сучасних умовах з'явилися відносини, які мають зовсім інший, ніж зазначений вище, зміст, але які також мають назву державного кредиту. У цих відносинах держава виступає кредитором і надає позички за рахунок

бюджетних коштів. Особливість цих правовідносин полягає в тому, що вони належать швидше до бюджетних правовідносин. Держава та органи місцевого самоврядування на умовах добровільності, зворотності, строковості й відплатності надають позички на житлове будівництво молодим сім'ям; на одержання освіти.

Ці кредитні відносини можна визначити як урегульовані фінансово-правовими нормами суспільні (економічні) відносини, у яких суб'єкти держави і органів місцевого самоврядування надають кредити у грошовій формі юридичним та фізичним особам на умовах зворотності, строковості, відплатності і добровільності за рахунок державного або місцевих бюджетів. Таким чином, державне або муніципальне кредитування – це врегульовані фінансово-правовими нормами економічні відносини, в яких суб'єкти держави та органів місцевого самоврядування надають кредити в грошовій формі з державного й місцевих бюджетів юридичним особам і громадянам на умовах зворотності, відплатності, строковості, добровільності і обов'язкової забезпеченості.

Відносини, які виникають у зв'язку з кредитуванням за рахунок бюджетних коштів, є складними. У них бере участь багато суб'єктів. Міністерство фінансів України після затвердження закону про Державний бюджет, де визначається сума коштів, яку можна витратити на надання кредитів молодим сім'ям на будівництво чи на одержання освіти, вступає у відносини з центральними виконавчими органами, банківськими установами, з якими укладають одержувачі кредитів кредитні угоди після представлення необхідних документів. Кредити, які виділяються з Державного бюджету на будівництво житла, є дійсно пільгові під малі відсотки, на багато років. Кошти для кредитування індивідуального житлового будівництва і кошти, що повертаються позичальниками, та відсотки за кредит перераховуються на реєстраційні рахунки в територіальних органах Державного казначейства.

Державний фінансовий аудит є різновидом державного фінансового контролю і полягає у перевірці та аналізі фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю. Аудит – це перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності законодавству та встановленим нормативам. Державний фінансовий аудит здійснюється відповідно до Порядку проведення Державною фінансовою інспекцією, її територіальними органами державного фінансового аудиту окремих господарських операцій.

Державні видатки – це обсяг коштів, що витрачається державою в процесі виконання її функцій. Відповідно до рівня розміщення державних видатків їх поділяють на централізовані та децентралізовані. З урахуванням

впливу державних видатків на процеси розширеного відтворення їх поділяють на поточні видатки та видатки розвитку. Поточні видатки – це видатки бюджету на соціальний та економічний розвиток держави, фінансування заходів соціального захисту населення та інші видатки, які не передбачені у видатках розвитку. Поточні видатки забезпечують державне споживання (купівля товарів та послуг), передбачені законодавством виплати населенню, перекази за кордон, державні субсидії, дотації, субвенції (трансферти) тощо. Видатки розвитку – це витрати бюджетів на фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності, зокрема фінансування капітальних вкладень виробничого і невиробничого призначення, фінансування структурної перебудови національної економіки та інші видатки, пов'язані з розширеним відтворенням (див. видатки бюджету).

Державні доходи – виражені у грошовій формі відносини власності (привласнення) між державою та юридичними й фізичними особами в процесі вилучення (привласнення) державою частини необхідного та додаткового продукту. Щодо структури державних доходів – це грошова форма доходів держави, отриманих через вилучення податків, мита, платежів, оплати послуг державного апарату, зовнішньоторговельних операцій, іноземних кредитів та допомоги для фінансування виконуваних державою функцій.

Державні фінанси – це регульовані у визначеному правовому полі потоки коштів, які циркулюють у національній економіці через створювану на макрорівні систему централізованих грошових фондів, забезпечують вплив держави на економічний та соціальний розвиток країни через взаємозв'язок державних фінансових ресурсів з формуванням, розподілом, перерозподілом ВВП, національного доходу і національного багатства.

Державні грошові фонди – це кошти, що перебувають у розпорядженні держави як суб'єкта публічної влади. До державних фінансів України належить Зведений державний бюджет України, фінанси державного сектора економіки, централізовані та децентралізовані фонди цільового призначення, державний кредит, резервні та страхові фонди.

Державні цільові фонди – це сукупність фінансових ресурсів, які створюються і використовуються з метою фінансування програм, що виконуються державними органами управління. Це, зокрема, програми соціального розвитку (пенсійне обслуговування, соціальне страхування, виплата компенсацій та надання пільг, захист населення та ін.); стабілізації грошово-кредитної системи (гарантування вкладів, захист інвесторів, стабілізація діяльності підприємств і установ та ін.), структурної перебудови економіки (конверсія, інноваційна діяльність), будівництво й експлуатація певних об'єктів (автомобільних доріг загального користування, мостів, аеропортів тощо), сприяння раціональному використанню природних ресурсів (охорона природного середовища), створення належних умов праці (охорона праці, захист інвалідів) та ін. Такі фонди формуються на загальнодержавному і місцевому рівнях. Цільові фонди створюються з метою залучення додаткових джерел

для фінансування державних програм. В іноземних країнах державні цільові фонди відіграють важливу роль. Наприклад, у Франції обсяги фінансових ресурсів, які залучаються до використання в таких фондах, наближаються до величини державного бюджету країни.

В Україні державні цільові фонди створюються відповідно до вимог законодавства, а їх доходи формуються за рахунок визначених законодавством податків і зборів (обов'язкових платежів) юридичних осіб (незалежно від форми власності) та фізичних осіб.

Державні цільові фонди поділяються на дві групи: загальнодержавні та місцеві. Загальнодержавні цільові фонди – це фонди, які створюються на загальнодержавному рівні з метою фінансування загальнодержавних програм.

Місцеві фонди формуються місцевими органами самоврядування для забезпечення виконання місцевих програм.

Державні ціни та тарифи встановлюються на ресурси, що справляють визначальний вплив на загальний рівень і динаміку цін, а також на продукцію та послуги, що мають суттєве соціальне значення для населення. Перелік зазначених ресурсів, продукції, послуг затверджує Кабінет Міністрів України. Відповідно до закону державні ціни встановлюються також на продукцію (послуги) суб'єктів господарювання – природних монополістів. Переліки видів продукції (послуг) зазначених суб'єктів затверджуються Кабінетом Міністрів України. Державні ціни встановлюються на імпортні товари, придбані за рахунок коштів Державного бюджету України. Законом може бути передбачено встановлення комунальних цін на продукцію та послуги, виробництво яких здійснюється комунальними підприємствами. Державне регулювання цін здійснюється шляхом встановлення фіксованих державних та комунальних цін, граничних рівнів цін, граничних рівнів торговельних надбавок і постачальницьких винагород, граничних нормативів рентабельності або шляхом запровадження обов'язкового декларування зміни цін.

Дериватив — стандартний документ, що засвідчує право та/або зобов'язання придбати чи надати цінні папери, матеріальні або нематеріальні активи, а також кошти на певних умовах у майбутньому.

Дефіцит бюджету – перевищення видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів з бюджету та поверненням кредитів до бюджету).

Дефляція (лат. deflare – здуваю).

зменшення різними заходами фінансового та економічного характеру кількості наявних в обігу паперових грошей і нерозмінних банкнот з метою підвищення їх купівельної вартості, зменшення рівня товарних цін, боротьби з бюджетним дефіцитом і т. д. Як наслідок – зниження загального рівня цін протягом певного періоду. За своїм змістом і наслідками – протилежність інфляції.

Дефляція являє собою процес зниження рівня цін. Дефляція може викликати негативні наслідки (скорочення ділової активності (виробництва), зниження темпів економічного зростання, зростання безробіття та ін. Унаслідок вся економіка може потрапити у глибоку депресію.

Джерела фінансового права – це правові акти органів законодавчої, виконавчої влади і місцевого самоврядування, в яких містяться норми фінансового права. Джерелами фінансового права є форми вираження правотворчої діяльності держави з приводу прийняття компетентними державними органами нормативних актів, що встановлюють норми фінансового права. Джерело фінансового права повинне встановлювати певні правила поведінки, які унеможливають його індивідуалізацію стосовно окремого суб'єкта; воно повинне бути видано компетентним органом; мати чітку відповідність матеріальної та процесуальної сторони функціонування фінансового механізму.

Головним джерелом фінансового права є Конституція України, у якій закріплено основи правової організації фінансової діяльності держави, її суб'єктивний склад у цілому і за окремими її напрямками. Найбільшу увагу конституційне законодавство приділило бюджетній діяльності, що пояснюється значенням бюджету як центральної ланки фінансової системи.

Дивіденд (лат. dividendum – те, що підлягає розподілу) – платіж, що проводиться юридичною особою на користь власників (довірених осіб власника) корпоративних прав, емітованих такою юридичною особою, у зв'язку з розподілом частини її прибутку. Зокрема, акція – іменний цінний папір, який посвідчує майнові права його власника (акціонера), що стосуються акціонерного товариства, включаючи право на отримання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів.

Дисконт (англ. discount) – це:

1. Знижка з оголошеної прейскурантної ціни товару або послуги, що надається продавцем споживачу. Знижка може бути запропонована при негайній оплаті готівкою (наявна знижка) або при оптовій закупівлі (торгова знижка).

2. Закупівля перевідних векселів, казначейських векселів або облігацій за ціною нижче номінальної. Векселі та облігації погашаються в певний момент у майбутньому за своєю номінальною вартістю. Покупець, який набуває

векселі або облігації у момент випуску, платить за них менше номінальної вартості (з дисконтом). Різниця (дисконт) між ціною, за якою він купує вексель або облігацію, і їх номінальною вартістю є процент з позики, наданої під забезпечення векселем або облігацією. Якщо власник векселя або облігації захоче потім продати їх до закінчення терміну їх дії (передисконтувати їх), він зможе отримати за них суму, меншу, ніж номінальна вартість, хоча і більшу, ніж та, що була за них сплачена. Різниця між початковою ціною, виплаченою ним, і отриманою сумою залежить головним чином від того, скільки часу залишилося до закінчення терміну дії даного цінного папера.

Дисконтування – метод приведення майбутньої вартості грошових коштів до їх вартості в поточний період. Грошові суми у фінансових операціях і комерційних угодах завжди пов'язані з конкретними моментами часу, тому при розробці управлінських рішень у галузі фінансів необхідно постійно зіставляти минулі, поточні та наступні видатки та доходи. Необхідність у врахуванні фактора часу у фінансових операціях зумовлена нерівноцінністю однієї й тієї самої суми в різні моменти часу. У різних економічних школах існує свій погляд на цю проблему.

Суб'єктивістська політекономія фактор цінності грошей залежно від часу пов'язує з тим, що раціональні індивіди віддають перевагу споживанню, а не накопиченню, тобто грошова одиниця сьогодні варта більше, ніж завтра.

У марксистській політекономії ця залежність зумовлюється процесом самозростання капіталу (капіталізації додаткової вартості).

Економісти, які займаються практичними проблемами, пов'язують збільшення капіталу за певний період з можливістю одержання прибутку на банківський депозит або з іншими засобами інвестування капіталу. Саме ця позиція і покладена в основу сучасних фінансових теорій.

Сьогоднішня грошова одиниця дорожча за завтрашню не тільки внаслідок інфляції, але й тому, що інвестована сьогодні, вона завтра може принести конкретний прибуток.

Поточний фінансовий еквівалент майбутньої грошової суми тим нижчий, чим віддаленіший строк одержання та чим вища норма дохідності.

Оцінюючи вартість грошей у часі, необхідно враховувати не тільки розмір відсотка, а й періодичність виплат (кількість платіжних періодів) протягом певного терміну. Дисконтування використовується в розрахунках, пов'язаних з різним часом грошових потоків (витрат і надходжень), з метою їх приведення до одного (нинішнього) періоду.

Вибір дисконтної ставки при оцінці ефективності проектів проводиться кожним інвестором індивідуально, виходячи з власних цілей.

Але основними положеннями при виборі дисконтної ставки при оцінці ефективності інноваційно-інвестиційних проектів повинні бути:

1) вибір базової дисконтної ставки, що відображає галузеву специфіку;

2) диференціація дисконтних ставок, що використовуються при оцінці різних проектів.

При оцінці ефективності проектів, спрямованих на зростання дохідності (прибутковості) діяльності підприємства і розширення його ринкової частки, дисконтування доходів повинне здійснюватися за базовою ставкою. За умов, коли аналізуються проекти, пов'язані з модернізацією і реконструкцією підприємства та оновленням виробничого потенціалу, ставка дисконтування може бути знижена на 50% відносно базової. Якщо мова йде про оцінку проектів, спрямованих на збереження ринкових позицій, дисконтна ставка може встановлюватися на рівні 25% від базової ставки;

3) ставка, що використовується для дисконтування доходів та інвестиційних витрат, не може бути єдиною. За умов, коли для фінансування інвестиційних проектів залучаються зовнішні джерела, як дисконтну ставку для інвестиційних витрат доцільно використовувати норму позичкового відсотка або середньозважену вартість капіталу. Якщо інвестиційні проекти реалізуються за рахунок власних джерел фінансування, то як дисконтну ставку для інвестиційних витрат можна використовувати індекс інфляції;

4) за умов, коли ступінь ризику за проектом не є звичайним для інвестора, у норму дисконту повинна входити премія за ризик.

Договір страхування є письмовою угодою між страховиком і страхувальником, за якою страховик бере на себе зобов'язання в разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату або відшкодувати збиток у межах страхової суми страхувальнику чи іншій особі, на користь якої укладено договір страхування (надати допомогу, виконати послугу тощо), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі у визначені терміни та виконувати інші умови договору.

Додаткові блага – кошти, матеріальні чи нематеріальні цінності, послуги, інші види доходу, що виплачуються (надаються) платнику податку податковим агентом, якщо такий дохід не є заробітною платою та не пов'язаний з виконанням обов'язків трудового найму або не є винагородою за цивільно-правовими договорами (угодами), укладеними з таким платни-

ком податку (крім випадків, прямо передбачених нормами розділу IV Податкового кодексу України). Дохід, отриманий платником податку як додаткове благо (крім випадків, передбачених статтею 165 Податкового кодексу України) у вигляді вартості безоплатно отриманих товарів (робіт, послуг), визначеної за правилами звичайної ціни, а також суми знижки звичайної ціни (вартості) товарів (робіт, послуг), індивідуально призначеної для такого платника податку, включається до загального місячного (річного) оподаткованого доходу платника податку.

Додана вартість – різниця між вартістю продукції (послуг), створеної і реалізованої даним підприємством, і вартістю затрат на придбання і переробку сировини і матеріалів. Це та вартість, що прирощена на даному підприємстві – приріст вартості блага (товару, продукту, послуг тощо), який виник унаслідок процесу виробництва; різниця між чистим виторгом підприємства і вартістю матеріалів, енергії та зовнішніх послуг. Додана вартість складається із заробітної плати, процента та прибутку, що додані до продукту фірмою чи галуззю.

Допомога соціальна – це грошова допомога або допомога в натуральній формі, що здебільшого фінансується з бюджету та добровільних пожертвувань і сплачуються людям, які перебувають у нужді, як на основі перевірки їхнього доходу та засобів існування, так і за певними критеріями без перевірки доходу.

Дотація (від лат. dotatio – дар, пожертва) – доплата з державного бюджету для збалансування бюджетів нижчих рівнів; різновид субсидії. Дотація – це безвідплатна, безповоротна допомога з бюджету вищого рівня бюджету нижчого, яка не має цільового характеру та надається у випадку перевищення видатків над доходами.

У бюджетній діяльності застосовується дотація вирівнювання, яка є міжбюджетним трансфертом на вирівнювання дохідної спроможності бюджету, який його отримує.

Доходи – загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах як на території України, її континентальному шельфі у виключній (морській) економічній зоні, так і за їх межами.

Доходи бюджетів – податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за адміністративні послуги, власні надходження бюджетних установ).

Доходи від фінансово-інвестиційної діяльності — грошові кошти, отримані у вигляді дивідендів, відсотків за корпоративними, державними, іншими цінними паперами, а також від розміщення коштів на депозитних рахунках у комерційних банках.

Література

1. Hirt J., Block S. Fundamentals of Investment Management. – Boston, 1993; Wind J. Preemptive Strategy // John Wley & Inc., 1997.
2. Reinhart C., Rogoff K. The Modern History of Exchange Rate Arrangements: Reinterpretation // Quarterly Journal of Economics, 2004.
3. Балабанов А. Финансы / А. Балабанов, И. Балабанов. – СПб., 2000. – 192 с.
4. Банковско-фінансово-правовий словарь-справочник / [авт.-состав. Л.К. Воронова]. – К.: А.С.К., 1998.
5. Білорус О.Г. Акціонерні товариства: організація і управління / О. Г. Білорус, В.І. Рогач – К.: Техніка, 1992. – 144 с.
6. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50–51. – Ст. 572.
7. Василик О.Д. Теорія фінансів / Василик О.Д. – К: НІОС, 2000. – 416 с.
8. Воронова Л.К. Фінансове право України: [підруч.] / Воронова Л.К. – К.: Прецедент; Моя книга, 2006. – 448 с.
9. Господарський кодекс України: від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України, 2003. – № 18–22. – Ст. 144.
10. Економічна енциклопедія: 3 т. / [редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. – К.: Академія, 2000. – 864 с. – Т. 1.
11. Зюнькін А. Г. Фінансове право: опорний конспект лекцій / А. Г. Зюнькін. – К.: МАУП, 1999. – 112 с.
12. Карлін М. І. Фінансова система України: [навч. посіб.] / Карлін М.І. – К.: Знання, 2007.
13. Кудряшов В.П. Курс фінансів: [навч. посіб.] / Кудряшов В.П. – К.: Знання, 2008. – 431 с.
14. Кучерявенко Н.П. Налоговое право: [учеб.] / Кучерявенко Н.П. – Х.: Легас, 2001.
15. Лондар С.Л. Финансы: [навч. посіб.] / С. Л. Лондар, О. В. Тимошенко. – Вінниця: Нова книга, 2009. – 384 с.
16. Лукашевич М.П. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії / М. П. Лукашевич, М. В. Туленков. – К, 1999.
17. Макальская М.Л. Самоучитель по бухгалтерскому учету: учеб. пособ. / М.Л. Макальская, А.Ю. Денисов, – 14-е изд., перераб. и доп. – М.: Дело и Сервис, 2003. – 347 с.
18. Мандибура В. Соціальна політика держави та її структурні складові / В. Мандибура // Україна: аспекти праці. – 2000. – № 7.
19. Митний кодекс України: від 11.07.2002 р. № 92-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 38–39. – Ст. 288.
20. Нагребельний В. П. Фінансове право України. Загальна частина: [навч. посіб.] / Нагребельний В. П., Чернадчук В.Д., Сухонос В.В.; за заг. ред. В. П. Нагребельного. – Су-ми: Університетська книга, 2004. – 320 с.
21. Нечай А. Фінансова діяльність держави та фінансове право в сучасний період / А. Нечай // Право України. – 2000. – № 1. – С. 54–59.
22. Орлюк О. П. Фінансове право: [навч. посіб.] / Орлюк О. П. – К.: Юрінком Інтер, 2003.
23. Питання Державного казначейства України: Постанова Кабінету Міністрів України: від 21.12.2005 р. № 1232.
24. Питання Фонду соціального захисту інвалідів: Постанова Кабінету Міністрів України: від 11.07.2002 р. № 954.
25. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 р. № 2755-VI
26. Порядок взаємодії митниць і залізниць України при переміщенні через митний

кордон товарів та інших предметів у вантажних поїздах, затверджений наказом Державної митної служби України, Міністерства транспорту України від 30.03.2001 р. № 231/174).

27. Про банки і банківську діяльність: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5–6. – Ст. 30.

28. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо професійної і трудової реабілітації інвалідів: Закон України: від 06.10.2005 р. № 2960-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 2–3. – Ст. 35.

29. Про Державне казначейство України: Указ Президента України: від 27.04.1995 р. № 335.

30. Про державне мито: Декрет Кабінету Міністрів України // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 13. – Ст. 113.

31. Про Державний реєстр фізичних осіб – платників податків та інших обов'язкових платежів: Закон України: від 22.12.1994 р.

32. Про Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву: Постанова Кабінету Міністрів України: від 26.10.2000 р. № 1604.

33. Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні: Закон України // Урядовий кур'єр. – 1993. – № 33–34.

34. Про Державну митну службу України: Указ Президента України: № 216/98 від 23.03.1998 р.

–Е–

Європейська валютна система (англ. The European Currency System) – форма організації валютних відносин і валютного обліку, запроваджена у 1979 році серед країн-учасниць Європейського Союзу з метою забезпечення валютного курсу цих країн і поліпшення міжнаціональних економічних зв'язків, стимулювання інтеграції їхніх економік.

ЄВС була попередником економічного і валютного союзу (ЕВС), створеного для запровадження євро. ЕВС виконує такі функції: підтримка стабільності ринкового курсу своїх валют в обумовлених межах котирування; виключне використання у валютних операціях грошової одиниці євро (до 1999 року використовувалася грошова одиниця екю); надання фінансової допомоги (кредитів) урядам тих країн, які мають фінансові труднощі.

Європейський банк реконструкції і розвитку (англ. The European Bank for Reconstruction and Development, EBRD) – міжнародний банк, створений у 1990 році урядами 42 країн і міжнародними організаціями. Здійснює операції з 1991 року, штаб-квартира розташована у Лондоні.

В Угоді про створення ЄБРР зазначено, що мета Банку полягає в тому, щоб, роблячи внесок в економічний прогрес і реконструкцію, сприяти переходу до відкритої економіки, орієнтованої на ринок, а також розвитку приватної та підприємницької ініціативи в країнах Центральної та Східної Європи, який визнають принципи багатопартійної демократії, плюралізму, ринкової економіки і втілюють їх у життя.

Однією з країн-засновниць Європейського банку реконструкції і розвитку був Радянський Союз. Україна стала членом ЄБРР на правах правонаступника після розпаду СРСР.

Усі країни, що є членами ЄБРР, умовно поділяються на так звані країни-донори і країни, у яких ЄБРР реалізує свої програми. Діяльність Банку здійснюється тільки в державах, що є його членами.

Для кожної держави, в якій ЄБРР проводить операції, розробляється і запроваджується особлива стратегія. Відповідно до п. 2 ст. 1 Угоди про заснування ЄБРР Рада директорів не менш ніж один раз на рік розглядає в кожній країні-одержувачі операції, що здійснюються Банком і його стратегію у сфері надання позик для забезпечення повного виконання мети та функцій Банку, як це визначено в Угоді.

У Кредитній угоді між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку від 09.05.1998 р. метою Банку визначено фінансування конкретних проектів, що сприяють переходу до відкритої, орієнтованої на ринок економіки, і розвиток приватної та підприємницької ініціативи в країнах Центральної та Східної Європи.

Європейський інвестиційний банк (англ. The European Investment Bank) – фінансовий інститут Європейського співтовариства (ЄС), що функціонує з 1959 року. ЄІБ було утворено як неприбуткову організацію.

Рада директорів банку складається з міністрів фінансів країн-членів ЄС.

Завданням банку є сприяння розвитку спільного ринку ЄС, його соціальної та економічної політики. Банк надає позики або виступає гарантом, передусім у сфері виробництва, створення інфраструктури, телекомунікацій, охорони навколишнього середовища та енергетики.

Крім того, ЄІБ фінансує проекти у слабозвинених регіонах країн-членів ЄС, надає позики і на реалізацію проектів за межами ЄС (наприклад, позики країнам-кандидатам до вступу в ЄС). Клієнтами банку є фірми, громадські органи країн-членів ЄС.

Основний капітал банку становлять кошти країн-членів ЄС, хоча банку не забороняється позичати кошти на міжнародному фінансовому ринку.

Європейський суд аудиторів (Рахункова палата) (англ. European Court of Auditors) – орган фінансового контролю, який контролює всі доходи та видатки ЄС з метою перевірки їхньої законності та ефективності, а також здійснює управління фінансами ЄС.

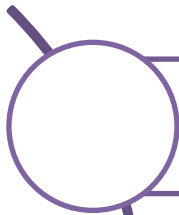
Цей орган заснований у 1977 р.; кожна держава-член ЄС делегує свого представника до Європейського суду аудиторів. Розташований Європейський суд аудиторів у Люксембурзі.

Після розширення ЄС для підготовки звітів і позицій Суд аудиторів отримав право створювати «палати», до яких можуть входити кілька представників.

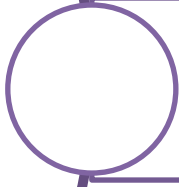
Суд аудиторів повинен оприлюднювати результати своєї роботи у вигляді річних звітів. Також цей орган робить оцінку проектів або законодавчих пропозицій, які безпосередньо впливають на фінансові інтереси Євросоюзу.

Звіти Суду аудиторів аналізує Європейський Парламент і Рада Міністрів ЄС. Особливим напрямом роботи Європейського суду аудиторів є питання корупції та шахрайства при використанні коштів ЄС.

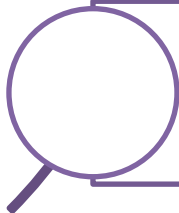
Європейський центральний банк (англ. European Central Bank) – орган, який відповідає за спільну монетарну політику країн-членів євро зони, здійснення валютних операцій, управління та підтримання валютних резервів і забезпечення безперебійного функціонування платіжної системи.

Європейський центральний банк сприяє здійсненню заходів, змістом яких є зміцнення стабільності фінансової системи.

Він користується виключним правом емісії євро банкнот у межах співтовариства. Метою його діяльності є забезпечення цінової стабільності і підтримка загальної економічної політики співтовариства.

Офіційно створений 01.06.1998 р., розташований у Франкфурті-наМайні (Німеччина). Європейський центральний банк разом із національними центральними банками країн-членів утворює Європейську систему центральних банків.

Єврочеки – чеки, що приймаються до сплати у країнах-учасницях Міжнародної організації «Єврочек», створеної у 1968 році з метою покращання обслуговування туристів.

Єврочеки, виписані у європейській грошовій валюті, видаються їхньому власнику без попереднього грошового внеску і сплачуються за рахунок банківського кредиту строком до одного місяця.

Банк, що оплачує єврочеки, стягує за це комісійні. Оплачений чек необхідно повернути до банку, який його видав, протягом 20 днів з дня оплати.

Разом з бланками єврочеків клієнту видається єврочекова картка, яка дає можливість виписувати гарантовані єврочеки та є дійсною протягом 3 років.

Єдина митна територія – територія України, зайнята сушею, територіальне море, внутрішні води і повітряний простір, а також штучні острови, установки і споруди, що створюються у виключній морській економічній зо-

ні України, на які поширюється виключна юрисдикція України, становлять єдину митну територію України. Території спеціальних митних зон, розташованих в Україні, вважаються такими, що розміщуються поза межами митної території України, крім випадків, визначених законами України.

Єдиний банк даних про платників податків-юридичних осіб – це автоматизована система збору, накопичення та обробки даних про платників податків. Формується з районних рівнів Єдиного банку даних юридичних осіб державних податкових інспекцій в районах, містах і районах у містах, а також міжрайонними та об'єднаними інспекціями і ведеться Державною податковою службою України.

Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України – автоматизована система збору, накопичення та обробки даних про підприємства та організації всіх форм власності, а також їх відокремлені підрозділи (філії, відділення, представництва тощо).

Єдиний державний реєстр страховиків України – система обліку, збору, накопичення та вилучення з Реєстру даних, що стосуються ліцензування страхової діяльності та нагляду за страховою діяльністю страховиків.

Єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон – сукупність зборів за здійснення відповідно до законодавства України, митного, санітарного, ветеринарного, фіто санітарного, радіологічного та екологічного контролю, а також плати за проїзд транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів автомобільними дорогами України.

Єдиний зовнішній тариф – тариф, який застосовують усі держави-члени митного союзу до імпорту з третіх країн. Наприклад, єдиний митний тариф застосовується на всій території ЄС до імпортних товарів, які походять з країн, що не є членами ЄС, незалежно від того, де саме в ЄС ці товари перетинають митний кордон. Доходи від стягнення цього тарифу надходять до бюджету ЄС.

Література:

1. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затверджена Постановою Правління Національного банку України від 21.01.2004 р. № 22 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 13.

2. Про діяльність в сфері електронних грошей і пруденціальний контроль над інститутами, що займаються даною діяльністю: директива ЄС: від 18.09.2000 р. № 2000/46/ЄС.

3. Про електронні документи та електронний документообіг: законі України: від 22.05.2003 р. № 851-IV // Відомості Верховної Ради України, 2003. – № 36.

4. Про затвердження Інструкції про міжбанківські розрахунки в Україні: постанова правління Національного банку України: від 27.12.1999 р. № 621 // Офіційний вісник України, 2000. – № 5.

5. Про затвердження Положення про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням: постанова Правління Національного банку України: від 19.04.2005 р. № 137 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 20.

6. Про затвердження Положення про порядок здійснення операцій з чеками в іно-

земній валюті на території України: постанова Правління Національного банку України: від 29.12.2000 р. № 520 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 8.

7. Про затвердження Положення про порядок реєстрації та надання дозволу внутрішньодержавним небанківським платіжним системам на здійснення діяльності, пов'язаної з переказом коштів: постанова Правління Національного банку України: від 14.10.2003 р. № 447 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 21.

8. Про затвердження Порядку проведення пільгового продажу акцій відкритих акціонерних товариств: наказ Фонду державного майна: від 03.07.2000 р. № 1368 // Офіційний вісник України – 2000. – № 29.

9. Про міжбанківський переказ грошей в Україні в національній валюті: інструкція, затверджена постановою Правління Національного банку України від 17.03.2004 р. № 110 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 36.

10. Про цінні папери та фондовий ринок Закон України: від 23.02.2006 р. № 3480-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.

11. Тиркало Р.І. Банківська справа / Тиркало Р.І. – Тернопіль: Карт-бланш, 2001. – 314 с.

–Є–

Європейська валютна система (англ. The European Currency System) – форма організації валютних відносин і валютного обліку, запроваджена у 1979 році серед країн-учасниць Європейського Союзу з метою забезпечення валютного курсу цих країн і поліпшення міжнаціональних економічних зв'язків, стимулювання інтеграції їхніх економік. ЄВС була попередником економічного і валютного союзу (ЕВС), створеного для запровадження євро.

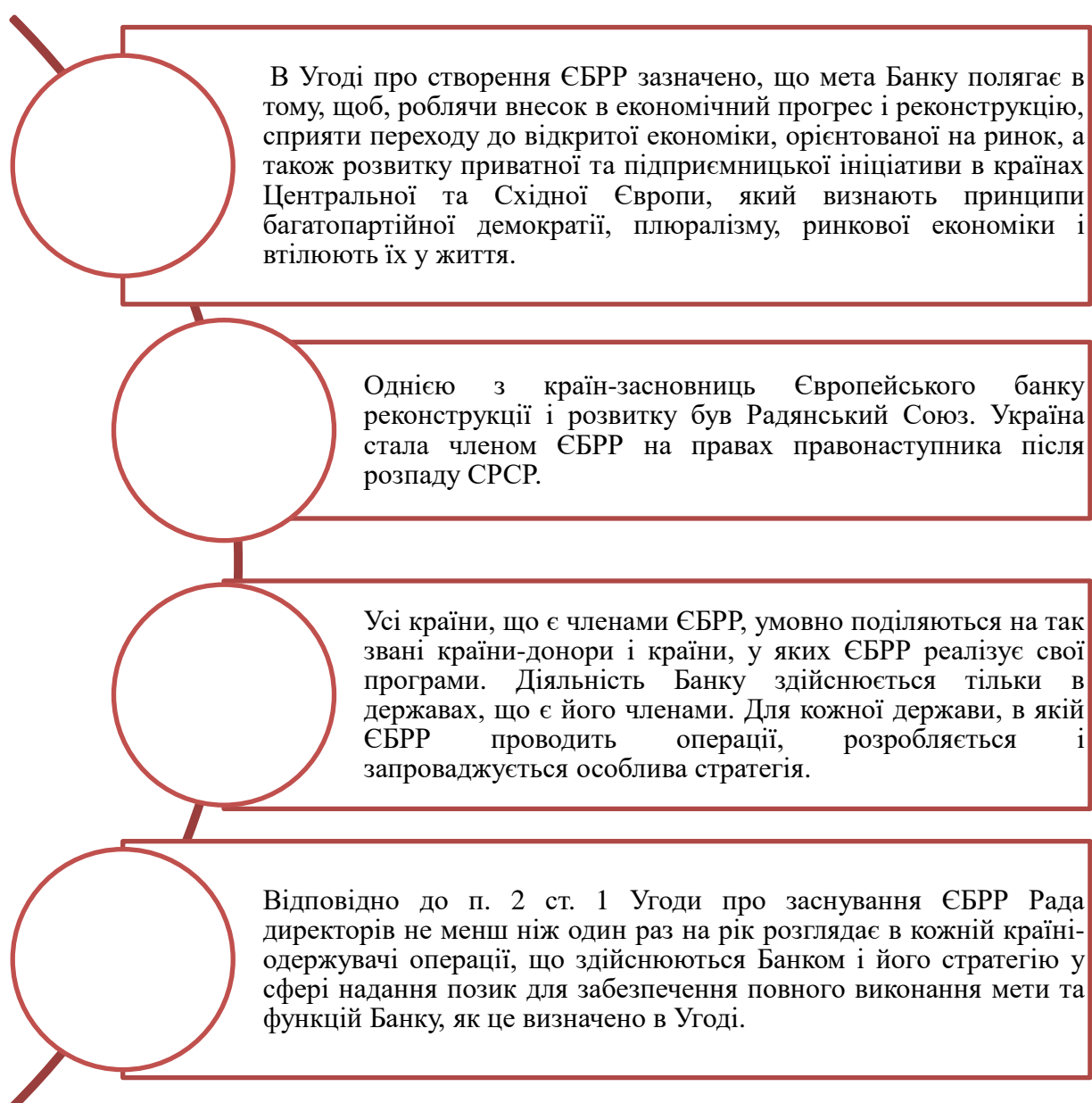
ЕВС виконує такі функції:

підтримка стабільності ринкового курсу своїх валют в обумовлених межах котирування;

виключне використання у валютних операціях грошової одиниці євро (до 1999 року використовувалася грошова одиниця екю);

надання фінансової допомоги (кредитів) урядам тих країн, які мають фінансові труднощі.

Європейський банк реконструкції і розвитку (англ. The European Bank for Reconstruction and Development, EBRD) – міжнародний банк, створений у 1990 році урядами 42 країн і міжнародними організаціями. Здійснює операції з 1991 року, штаб-квартира розташована у Лондоні.

В Угоді про створення ЄБРР зазначено, що мета Банку полягає в тому, щоб, роблячи внесок в економічний прогрес і реконструкцію, сприяти переходу до відкритої економіки, орієнтованої на ринок, а також розвитку приватної та підприємницької ініціативи в країнах Центральної та Східної Європи, який визнають принципи багатопартійної демократії, плюралізму, ринкової економіки і втілюють їх у життя.

Однією з країн-засновниць Європейського банку реконструкції і розвитку був Радянський Союз. Україна стала членом ЄБРР на правах правонаступника після розпаду СРСР.

Усі країни, що є членами ЄБРР, умовно поділяються на так звані країни-донори і країни, у яких ЄБРР реалізує свої програми. Діяльність Банку здійснюється тільки в державах, що є його членами. Для кожної держави, в якій ЄБРР проводить операції, розробляється і запроваджується особлива стратегія.

Відповідно до п. 2 ст. 1 Угоди про заснування ЄБРР Рада директорів не менш ніж один раз на рік розглядає в кожній країні-одержувачі операції, що здійснюються Банком і його стратегію у сфері надання позик для забезпечення повного виконання мети та функцій Банку, як це визначено в Угоді.

У Кредитній угоді між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку від 09.05.1998 р. метою Банку визначено фінансування конкретних проектів, що сприяють переходу до відкритої, орієнтованої на ринок економіки, і розвиток приватної та підприємницької ініціативи в країнах Центральної та Східної Європи.

Європейський інвестиційний банк (англ. The European Investment Bank) – фінансовий інститут Європейського співтовариства (ЄС), що функціонує з 1959 року. ЄІБ було утворено як неприбуткову організацію. Рада директорів банку складається з міністрів фінансів країн-членів ЄС.

Завданням банку є сприяння розвитку спільного ринку ЄС, його соціальної та економічної політики.

Банк надає позики або виступає гарантом, передусім у сфері виробництва, створення інфраструктури, телекомунікацій, охорони навколишнього середовища та енергетики.

Крім того, ЄБ фінансує проекти у слаборозвинених регіонах країн-членів ЄС, надає позики і на реалізацію проектів за межами ЄС (наприклад, позики країнам-кандидатам до вступу в ЄС).

Клієнтами банку є фірми, громадські органи країн-членів ЄС. Основний капітал банку становлять кошти країн-членів ЄС, хоча банку не забороняється позичати кошти на міжнародному фінансовому ринку.

Європейський суд аудиторів (Рахункова палата) (англ. European Court of Auditors) – орган фінансового контролю, який контролює всі доходи та видатки ЄС з метою перевірки їхньої законності та ефективності, а також здійснює управління фінансами ЄС.

Цей орган заснований у 1977 р.; кожна держава-член ЄС делегує свого представника до Європейського суду аудиторів. Розташований Європейський суд аудиторів у Люксембурзі.

Після розширення ЄС для підготовки звітів і позицій Суд аудиторів отримав право створювати «палати», до яких можуть входити кілька представників.

Суд аудиторів повинен оприлюднювати результати своєї роботи у вигляді річних звітів. Також цей орган робить оцінку проектів або законодавчих пропозицій, які безпосередньо впливають на фінансові інтереси Євросоюзу. Звіти Суду аудиторів аналізує Європейський Парламент і Рада Міністрів ЄС.

Особливим напрямом роботи Європейського суду аудиторів є питання корупції та шахрайства при використанні коштів ЄС.

Європейський центральний банк (англ. European Central Bank) – орган, який відповідає за спільну монетарну політику країн-членів євро зони, здійснення валютних операцій, управління та підтримання валютних резервів і забезпечення безперебійного функціонування платіжної системи.

Європейський центральний банк сприяє здійсненню заходів, змістом яких є зміцнення стабільності фінансової системи.

Він користується виключним правом емісії євро банкнот у межах співтовариства. Метою його діяльності є забезпечення цінової стабільності і підтримка загальної економічної політики співтовариства.

Офіційно створений 01.06.1998 р., розташований у Франкфурті-на-Майні (Німеччина). Європейський центральний банк разом із національними центральними банками країн-членів утворює Європейську систему центральних банків.

Єврочеки – чеки, що приймаються до сплати у країнах-учасницях Міжнародної організації «Єврочек», створеної у 1968 році з метою покращання обслуговування туристів.

Банк, що оплачує єврочеки, стягує за це комісійні.

Єврочеки, виписані у європейській грошовій валюті, видаються їхньому власнику без попереднього грошового внеску і сплачуються за рахунок банківського кредиту строком до одного місяця.

Оплачений чек необхідно повернути до банку, який його видав, протягом 20 днів з дня оплати.

Разом з бланками єврочеків клієнту видається єврочекова картка, яка дає можливість виписувати гарантовані єврочеки та є дійсною протягом 3 років.

Єдина митна територія – територія України, зайнята сушею, територіальне море, внутрішні води і повітряний простір, а також штучні острови, установки і споруди, що створюються у виключній морській економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України, становлять єдину митну територію України. Території спеціальних митних зон, розташованих в Україні, вважаються такими, що розміщуються поза межами митної території України, крім випадків, визначених законами України.

Єдиний банк даних про платників податків-юридичних осіб – це автоматизована система збору, накопичення та обробки даних про платників податків. Формується з районних рівнів Єдиного банку даних юридичних осіб державних податкових інспекцій в районах, містах і районах у містах, а також міжрайонними та об'єднаними інспекціями і ведеться Державною податковою службою України.

Єдиний кліринговий рахунок – спеціальний рахунок у національній валюті, що ведеться в НБУ для обслуговування банків-учасників, на який за підсумками дня у внутрішній системі клірингу та розрахунків отримуються перекази коштів з кореспондентських рахунків тих банків-учасників, що перебувають у чисто видатковій позиції, і з якого виконуються перекази коштів на кореспондентські рахунки тих банків-учасників, що перебувають у чисто прибутковій позиції. Оскільки загальна сума переказів на цей рахунок буде рівною загальній сумі переказів з нього, а за підсумками дня вийде нульове сальдо, то єдиний кліринговий рахунок можна також називати рахунком з нульовим сальдо».

Єдиний кошторис доходів і видатків бюджетної установи та організації – основний документ, який визначає загальний обсяг, цільове надходження, використання і поквартальний розподіл коштів бюджетної установи. Формування єдиного кошторису здійснюється на підставі лімітної довідки про асигнування з бюджету, яку вищестояща організація надсилає всім підпорядкованим установам у двотижневий термін після затвердження бюджету, з якого проводиться фінансування установи. Форми кошторису і лімітної довідки розробляються та затверджуються Мінфіном.

Єдиний митний тариф України – систематизований звід ставок мита, яким обкладаються товари та інші предмети, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за межі цієї території.

Єдиний митний тариф України встановлює на єдиній митній території України обкладання митом предметів, що ввозяться на митну територію України або вивозяться з цієї території.

Єдиний митний тариф України базується на міжнародно-визнаних нормах і розвивається у напрямі максимальної відповідності до загальноприйнятим у міжнародній практиці принципам і правилам митної справи.

Ставки Єдиного митного тарифу України єдині для всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності незалежно від форм власності, організації господарської діяльності та територіального розташування, за винятком випадків, передбачених законами України та її міжнародними договорами. Єдиний митний тариф затверджується Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України

Єдиний податок та збір за провадження деяких видів підприєм-

ницької діяльності – спрощена система оподаткування бухгалтерського обліку та звітності, що може застосовуватися до суб'єктів малого підприємництва в порядку, встановленому законодавством України і передбачає: заміну сплати встановлених законодавством податків і зборів (обов'язкових платежів) сплатою єдиного податку, застосування спрощеної форми бухгалтерського обліку та звітності. Спрощена система оподаткування, бухгалтерського обліку та звітності може застосовуватися поряд з діючою загальною системою оподаткування, бухгалтерського обліку та звітності, передбаченою законодавством, на вибір суб'єкта малого підприємництва.

Література:

1. European central bank [Електронний доступ]. – Режим доступу: <http://www.ecb.int/home/html/index.en.html>
2. European Monetary System [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.civitas.org.uk/eufacts/FSECON/EC9.htm>
3. Mik C., Europejskie Prawo Wspolnotowe, Zagadnienia teorii i praktyki. Tom I, WydawnictwoС.Н. ВЕСК, Warszawa 2000.
4. The European Organisation of Supreme Audit Institutions [Електронний доступ]. – Режим доступу: <http://www.eurosai.org>.
5. Квятковський М. Інституційна система Європейського Союзу / М. Квятковський; [перекл. Л. Івашків, А. Максимчук]. – Перемишль, 2003 р.
6. Конституційні акти Європейського Союзу. Ч. I / [упоряд. Г. Друзенко; за заг. ред. Т. Качки]. – К.: Юстініан, 2005 р. – 512 с.
7. Митний кодекс України: від 11.07.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 38–39. – Ст. 288.
8. Податковий кодекс України: Закон України: від 02.12.2010 р. № 2755-VI.
9. Про Єдиний державний реєстр страховиків (перестраховиків) України: положення Комітету у справах нагляду за страховою діяльністю: від 09.12.1996 р. № 129.
10. Про єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України: Закон України: від 12.07.2001 р. № 2659-III // Відомості Верховної Ради України, 2001. – № 50. – Ст. 260.
11. Про Єдиний митний тариф України: Декрет Кабінету Міністрів України // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 12. – Ст. 107.
12. Про затвердження Положення про єдиний казначейський рахунок: наказ Державного казначейства України: від 26.06.2002 р. № 122.
13. Про затвердження Положення про порядок і умови видачі інформації з Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України: наказ Міністерства статистики України: від 12.02.1996 р. № 43.
14. Про затвердження Порядку обліку платників податків і зборів та визнання такими, що втратили чинність, Державної податкової адміністрації України: наказ Державної податкової адміністрації України: від 22.12.2010 р. № 979.
15. Про затвердження Порядку обслуговування державного бюджету за видатками та операціями з надання та повернення кредитів, наданих за рахунок коштів державного бюджету: наказ Державного казначейства України: від 25.05.2004 р. № 89.
16. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ: Постанова Кабінету Міністрів України: від 28.02.2002 р. № 228.
17. Про створення Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України: Постанова Кабінету Міністрів України: від 22.01.1996 р. № 118.
18. Про членство України в Європейському банку реконструкції та розвитку: Указ Президента України: від 14.07.1992 р. № 379/92.

19. Протоколи нарад представників міжнародної платіжної системи VISA International СЕМЕА та Національного банку України: від 07.11.2002 р. і від 06.03.2003 р.

20. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. – 2-е изд., испр. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 479 с.

–3–

Заборгованість – один з критеріїв оцінки фінансового становища господарюючого суб'єкта, що відображає позицію даного суб'єкта в кредитних відносинах з фінансовими інститутами (банки, інвестиційні фонди, страхові компанії та ін.) або іншими господарюючими суб'єктами або фізичними особами (наприклад найманими працівниками).

Існує два види заборгованості:

- кредиторська заборгованість – ситуація, коли господарюючий суб'єкт винен кому-небудь певну суму грошей;
- дебіторська заборгованість – ситуація, коли господарюючому суб'єкту хто-небудь винен певну суму грошей.

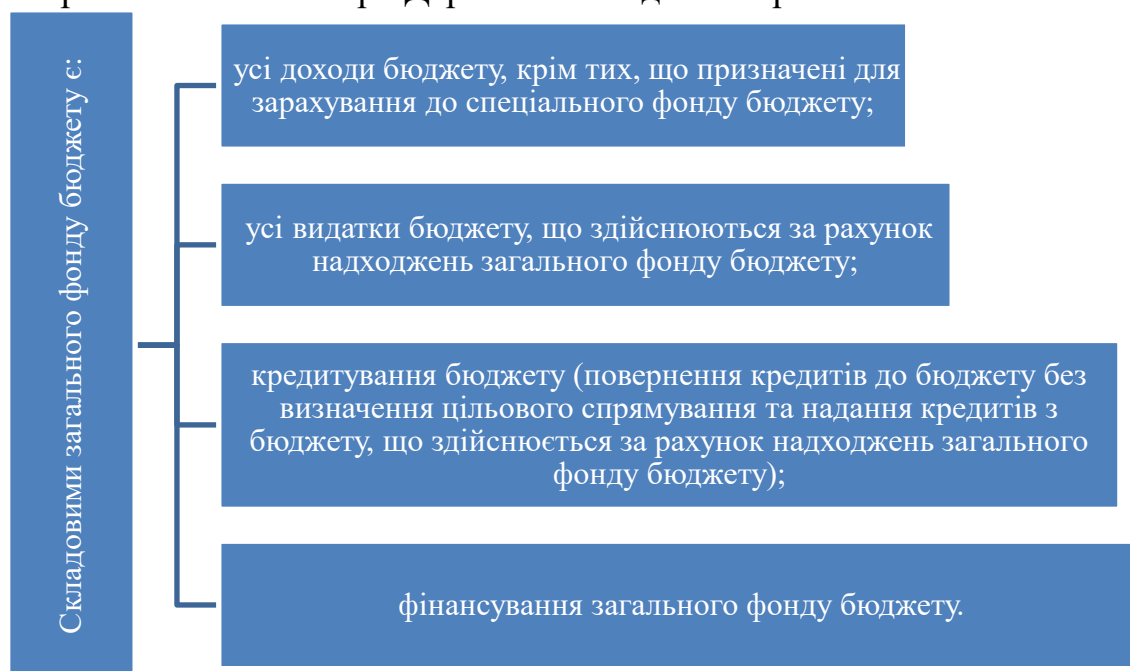
Безнадійна заборгованість – заборгованість, що відповідає одній з таких ознак:

- а) заборгованість за зобов'язаннями, щодо яких минув строк позовної давності;
- б) прострочена заборгованість, не погашена внаслідок недостатності майна фізичної особи, за умови, що дії кредитора, спрямовані на примусове стягнення майна боржника, не призвели до повного погашення заборгованості;
- в) заборгованість, не погашена внаслідок недостатності майна суб'єктів господарювання, оголошених банкрутами у встановленому законом порядку або знятих з реєстрації як суб'єкти господарювання у зв'язку з їх ліквідацією;
- г) заборгованість, не погашена внаслідок недостатності коштів, отриманих від продажу на відкритих аукціонах (публічних торгах) та в інший спосіб, передбачений умовами договору застави, майна позичальника, переданого у заставу як забезпечення зазначеної заборгованості за умови, що інші юридичні дії кредитора щодо примусового стягнення іншого майна позичальника не призвели до погашення заборгованості в повному обсязі;
- г) заборгованість, стягнення якої стало неможливим у зв'язку з дією обставин непереборної сили, стихійного лиха (форс-мажорних обставин), підтверджених у порядку, передбаченому законодавством;
- д) прострочена заборгованість померлих фізичних осіб, а також осіб, які у судовому порядку визнані безвісно відсутніми, недієздатними або оголошені померлими, а також прострочена заборгованість фізичних осіб, засуджених до позбавлення волі.

Загальний оподатковуваний дохід – будь-який дохід, який підлягає оподаткуванню, нарахований (виплачений, наданий) на користь платника податку протягом звітного податкового періоду. Загальний оподатковуваний дохід складається з доходів, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання), доходів, які оподатковуються у складі загального річного оподаткованого доходу, та доходів, які оподатковуються за іншими правилами, визначеними Податковим кодексом України.

Загальний місячний оподатковуваний дохід складається із суми оподатковуваних доходів, нарахованих (виплачених, наданих) протягом такого звітного податкового місяця. Загальний річний оподатковуваний дохід дорівнює сумі загальних місячних оподатковуваних доходів, іноземних доходів, отриманих протягом такого звітного податкового року, доходів, отриманих фізичною особою – підприємцем від провадження господарської діяльності згідно із статтею 177 Податкового кодексу України, та доходів, отриманих фізичною особою, яка проводить незалежну професійну діяльність згідно із статтею 178 Податкового кодексу України.

Загальний фонд бюджету. Розподіл бюджету на загальний та спеціальний фонди, їх складові визначаються виключно Бюджетним кодексом України та законом про Державний бюджет України.

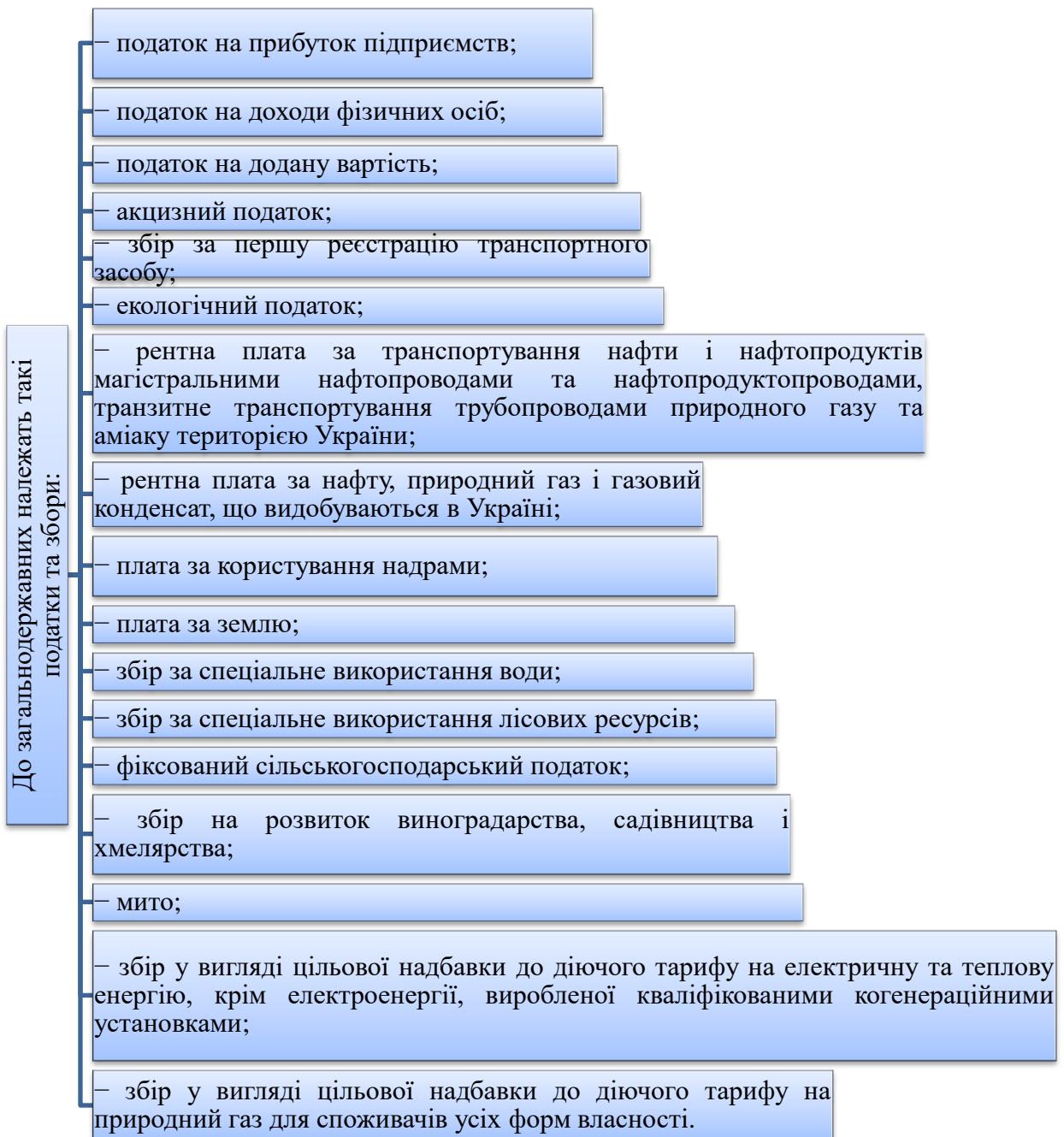

Загальний фонд кошторису бюджетних установ – частина кошторису, яка містить обсяг надходжень із загального фонду бюджету та розподіл видатків за повною економічною класифікацією видатків бюджету на виконання бюджетною установою основних функцій або розподіл надання кредитів з бюджету за класифікацією кредитування бюджету. План асигнувань загального фонду бюджету (за винятком надання кредитів з бюджету) – це помісячний розподіл бюджетних асигнувань (за винятком надання кредитів з бюджету), затверджених у загальному фонді кошторису, за скороченою фор-

мою економічної класифікації видатків, який регламентує протягом бюджетного періоду взяття бюджетних зобов'язань та здійснення платежів відповідно до зазначених зобов'язань. План надання кредитів із загального фонду бюджету – це помісячний розподіл надання кредитів з бюджету, затверджених у загальному фонді кошторису, за класифікацією кредитування бюджету, який регламентує протягом бюджетного періоду взяття бюджетних зобов'язань та здійснення платежів відповідно до зазначених зобов'язань.

Загальний фонд кошторису доходів і видатків бюджетної установи та організації – кошти, що надходять із загального фонду бюджету, за рахунок якого утримується установа чи організація.

Загальнодержавні податки і збори (обов'язкові платежі).

Зарахування загальнодержавних податків та зборів до державного і місцевих бюджетів здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України. Установлення загальнодержавних податків та зборів, не передбачених Податковим кодексом України, забороняється.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування – це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що охоплює матеріальне забезпечення громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом.

Закон про Державний бюджет України – закон, який затверджує Державний бюджет України та містить положення щодо забезпечення його виконання протягом бюджетного періоду.

Залишок бюджетних коштів – обсяг коштів відповідного бюджету, розпорядників та одержувачів бюджетних коштів цього бюджету на кінець звітного періоду.

Оборотний залишок бюджетних коштів – частина залишку коштів загального фонду відповідного бюджету, яка утворюється для покриття тимчасових касових розривів.

Оборотний залишок бюджетних коштів встановлюється у розмірі не більше 2 відсотків планових видатків загального фонду бюджету і затверджується у законі про Державний бюджет України (рішенні про місцевий бюджет).

На кінець бюджетного періоду оборотний залишок бюджетних коштів має бути збережений у встановленому розмірі. Перевищення залишку коштів загального фонду бюджету над оборотним залишком бюджетних коштів на кінець бюджетного періоду становить вільний залишок бюджетних коштів, який використовується на здійснення витрат бюджету згідно із законом про Державний бюджет України та/або змінами до нього (змінами до рішення про місцевий бюджет).

Запозичення – це:

1) елемент чужої мови (слово, морфема, синтаксична конструкція та ін.), який було перенесено з однієї мови до іншої в результаті мовних контактів, а також сам процес переходу елементів однієї мови до іншої;

2) (державне запозичення) операції, пов'язані з отриманням державою кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування державного бюджету.

Захищені статті видатків бюджету. Захищеними видатками бюджету визнаються видатки загального фонду бюджету, обсяг яких не може змінюватися при здійсненні скорочення затверджених бюджетних призначень.

Захищеними видатками Державного бюджету України визначаються видатки загального фонду на:	– оплату праці працівників бюджетних установ;
	– нарахування на заробітну плату;
	– придбання медикаментів та перев'язувальних матеріалів;
	– забезпечення продуктами харчування;
	– оплату комунальних послуг та енергоносіїв;
	– обслуговування державного боргу;
	– поточні трансферти населенню;
	– поточні трансферти місцевим бюджетам;
	– підготовку кадрів вищими навчальними закладами I–IV рівнів акредитації;
	– забезпечення інвалідів технічними та іншими засобами реабілітації, виробами медичного призначення для індивідуального користування;
– фундаментальні дослідження, прикладні наукові та науково-технічні розробки.	

Збір гербовий – загальнодержавний збір, який підлягав обов’язковій сплаті суб’єктами зовнішньоекономічної діяльності при ввезенні на митну територію України товарів, предметів і транспортних засобів в порядку, встановленому Законом України «Про гербовий збір» (Закон не сплачується з 1 січня 2000 року згідно з пунктом 1 статті 9 цього Закону).

Збір до Державного інноваційного фонду – відрахування коштів підприємств, об’єднань та організацій для забезпечення діяльності Державного інноваційного фонду України. Статтею 14 Закону України «Про систему оподаткування» визначено, що збір до Державного інноваційного фонду є обов’язковим платежем. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про створення Державного інноваційного фонду», із змінами та доповненнями, підприємства, об’єднання та організації відраховували до Фонду кошти у розмірі 1 відсотка обсягу реалізації продукції (робіт, послуг), за винятком податку на додану вартість і акцизного збору, а підприємства галузі «Електроенергетика» – за винятком податку на додану вартість, акцизного збору і вартості закупленої енергії, з віднесенням цих коштів на собівартість продукції. Постановою Кабінету Міністрів України «Про утворення Української державної інноваційної компанії» скасовано Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку формування та використання коштів Державного інноваційного фонду», а сам Державний інноваційний фонд ліквідовано відповідно до Указу Президента України «Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади». Таким чином, на сьогодні збір до Державного інноваційного фонду скасовано.

Збір до Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення статтею 14 Закону України «Про систему оподаткування» було визначено цей збір як загальнодержавний податок (обов’язковий платіж). Об’єктом оподаткування були фактичні витрати платників збору на оплату праці осіб, які перебували у трудових відносинах з платником збору, що містили витрати на виплату основної і додаткової заробітної плати та інші заохочувальні та компенсаційні виплати, а також витрати на виплату авторських винагород та виплати за виконання робіт (послуг) згідно з договорами цивільно-правового характеру. Ставка збору становила десять відсотків від об’єкта оподаткування з віднесенням сплачених сум на валові витрати виробництва та обігу платника збору. Збір сплачувався у другій половині місяця одночасно з одержанням в установах банків коштів на оплату праці та зараховувався до складу доходів Державного бюджету України на спеціальний рахунок, що утворював Фонд. Розпорядником таких коштів було Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи. Кошти Фонду витрачалися виключно на фінансування заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення. Заходи, що фінансувалися з Фонду, затверджувалися законом України про Державний бюджет України на кожний рік. Чинність цього Закону скасована За-

коном України «Про формування, порядок надходження і використання коштів Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення». З 1 січня 1999 року збір до Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи і соціального захисту населення не нараховується.

Збір з власників собак – це місцевий збір, який сплачувався громадянами-власниками собак, що мешкали у будинках державного та громадського житлового фонду, а також у приватизованих квартирах. Новим Податковим кодексом України такий збір не передбачено.

Збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі та іподромі, – місцевий збір, який сплачувався учасниками у грі на тоталізаторі та іподромі. Податковим кодексом України такий збір не передбачено.

Збір за виграш на бігах на іподромі справлявся адміністрацією іподромів з осіб, які виграли в грі на тоталізаторі на іподромі, під час видачі їм виграшу. Його граничний розмір не повинен був перевищувати 6 відсотків від суми виграшу. Податковим кодексом України такий збір не передбачено.

Збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг. Керуючись нормами законодавства України (зокрема Законом України «Про систему оподаткування» та Декретом Кабінету Міністрів України від 20.05.1993 р. № 56-93 «Про місцеві податки і збори»), місцевими органами влади було запроваджено видачу дозволу на розміщення об'єкта торгівлі та сфери послуг.

З набранням чинності 05.10.2006 р. частини першої статті 4 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» правових підстав на оформлення та видачу дозволу на розміщення об'єкта торгівлі та сфери послуг (та подібних до нього) немає, оскільки необхідність в одержанні такого документа не передбачена жодним законом України.

Крім того, Верховною Радою України 02.12.2010 р. прийнято Податковий кодекс України, підпунктом 1 пункту 2 розділу «Прикінцеві положення» якого передбачено, що з 01.01.2011 р. втратили чинність, зокрема, Закон України «Про систему оподаткування» та Декрет Кабінету Міністрів України 20.05.1993 р. № 56–93 «Про місцеві податки і збори».

Тим самим збір за видачу дозволу на розміщення об'єкта торгівлі та сфери послуг скасовано.

Проте на сьогодні органами місцевого самоврядування запроваджується практика встановлення необхідності у поданні суб'єктами господарської діяльності декларації відповідності матеріально-технічної бази вимогам за-

конодавства замість дозволу.

Отже, на сьогодні існує потреба у повідомленні органів місцевого самоврядування про відкриття об'єкта торгівлі та сфери послуг і таке повідомлення не може бути «зареєстроване» або «не зареєстроване», а повинне прийматися безумовно і використовуватися в роботі для потреб місцевого самоврядування.

Збір за видачу ордера на квартиру встановлювався на підставі Декрету Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки і збори» і сплачувався за послуги, пов'язані з видачею документа, що дає право на заселення квартири. Платниками збору за видачу ордера на квартиру були фізичні особи, які мали право на заселення квартири. Ставка збору за видачу ордера на квартиру встановлюється в розмірі 30 відсотків неоподаткованого мінімуму доходів громадян. Податковим кодексом України такий збір не передбачено.

Збір за користування радіочастотним ресурсом України – загальнодержавний збір, який справляється як плата за користування радіочастотним ресурсом України.

Платниками збору є загальні користувачі радіочастотного ресурсу України,	– ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України;
визначені законодавством про радіочастотний ресурс, які користуються радіочастотним ресурсом України в межах виділеної частини смуг радіочастот загального користування на підставі:	– ліцензії на мовлення та дозволу на експлуатацію радіоелектронного засобу та випромінювального пристрою;
	– дозволу на експлуатацію радіоелектронного засобу та випромінювального пристрою, отриманого на підставі договору з власником ліцензії на мовлення;
	– дозволу на експлуатацію радіоелектронного засобу та випромінювального пристрою.

Не є платниками збору спеціальні користувачі, перелік яких визначено законодавством про радіочастотний ресурс, та радіоаматори. Об'єктом оподаткування збором є ширина смуги радіочастот, що визначається як частина смуги радіочастот загального користування у відповідному регіоні та зазначена в ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України або в дозволі на експлуатацію радіоелектронного засобу та випромінювального пристрою для технологічних користувачів та користувачів, які користуються радіочастотним ресурсом для розповсюдження телерадіопрограм. Ставки збору вста-

новлюються залежно від виду радіозв'язку та діапазону радіочастот.

Збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету. Відповідно до п. 1 Порядку встановлення нормативів збору за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету, та його справляння, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.01.1999 р. № 115, із змінами та доповненнями, збір за виконані геологорозвідувальні роботи справляється з надкористувачів незалежно від форми власності, включаючи підприємства з іноземними інвестиціями, які видобувають корисні копалини на раніше розвіданих родовищах, а також на розташованих у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони родовищах з попередньо оціненими запасами, які за згодою заінтересованих надкористувачів передані їм для промислового освоєння (постанова втратила чинність). Витрати на геологорозвідувальні роботи, виконані та профінансовані за рахунок державного бюджету, не включалися до витрат окремого об'єкта необоротних активів з видобутку корисних копалин платника податку .

Збір за забруднення навколишнього природного середовища (у Податковому кодексі України – екологічний податок) – загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів, накопичених до 1 квітня 2009 року.

Збір за право використання місцевої символіки справлявся з юридичних осіб і громадян, які використовували цю символіку з комерційною метою. Дозвіл на використання місцевої символіки (герба міста або іншого населеного пункту, назви чи зображення архітектурних, історичних пам'яток) видавався відповідними органами місцевого самоврядування.

Граничний розмір збору за право на використання місцевої символіки не повинен перевищувати з юридичних осіб 0,1 відсотка вартості виробленої продукції, виконаних робіт, наданих послуг з використанням місцевої символіки, з громадян, що займаються підприємницькою діяльністю, – п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Податковим кодексом України такий збір не передбачено.

Збір за право проведення кіно і телезйомок належав до місцевих податків і зборів. Збір вносили комерційні кіно- і телеорганізації, включаючи організації з іноземними інвестиціями та зарубіжні організації, які проводили

зйомки, що потребували від місцевих органів державної виконавчої влади додаткових заходів (виділення наряду міліції, оточення території зйомок тощо). Граничний розмір збору за право на проведення кіно- і телезйомок не перевищував фактичних витрат на проведення зазначених заходів. Податковим кодексом України такий збір не передбачено.

Збір за припаркування автотранспорту (у Податковому кодексі України – **збір за місяць для паркування транспортних засобів**) належить до місцевих податків і зборів. Платниками збору є юридичні особи, їх філії (відділення, представництва), фізичні особи-підприємці, які згідно з рішенням сільської, селищної або міської ради організують та проводять діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на майданчиках для платного паркування та спеціально відведених автостоянках. Перелік спеціальних земельних ділянок, відведених для організації та провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів, у якому зазначаються їх місцезнаходження, загальна площа, технічне облаштування, кількість місць для паркування транспортних засобів, затверджується рішенням сільської, селищної або міської ради про встановлення збору. Таке рішення разом з переліком осіб, які уповноважені організувати та проводити діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів, надається виконавчим органом сільської, селищної, міської ради органу державної податкової служби в порядку, встановленому розділом I Податкового кодексу України. Об'єктом оподаткування є земельна ділянка, яка згідно з рішенням сільської, селищної або міської ради спеціально відведена для забезпечення паркування транспортних засобів на автомобільних дорогах загального користування, тротуарах або інших місцях, а також комунальні гаражі, стоянки, паркінги (будівлі, споруди, їх частини), які побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету. Базою оподаткування є площа земельної ділянки, відведена для паркування, а також площа комунальних гаражів, стоянок, паркінгів (будівель, споруд, їх частин), які побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету. Ставки збору встановлюються за кожний день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у гривнях за 1 квадратний метр площі земельної ділянки, відведеної для організації та провадження такої діяльності, у розмірі від 0,03 до 0,15 відсотка мінімальної заробітної плати, установлені законом на 1 січня податкового (звітного) року. При визначенні ставки збору сільські, селищні та міські ради враховують місцезнаходження спеціально відведених місць для паркування транспортних засобів, площу спеціально відведеного місця, кількість місць для паркування транспортних засобів, спосіб поставлення транспортних засобів на стоянку, режим роботи та їх заповнюваність. Ставка збору та порядок сплати збору до бюджету встановлюються відповідною сільською, селищною або міською радою.

Збір за проведення гастрольних заходів був встановлений Законом України «Про гастрольні заходи в Україні» та віднесений до місцевих податків і зборів Законом України «Про систему оподаткування». Податковим кодексом України такий збір не передбачено, тобто з 1 січня 2011 року він ска-

сований, незважаючи на те, що Закон України «Про гастрольні заходи в Україні» є чинним. Ця неузгодженість має бути усунута при прийнятті змін до Закону «Про гастрольні заходи в Україні».

Збір за проведення місцевого аукціону, конкурсного розпродажу і лотерей належав до місцевих податків і зборів. Податковим кодексом України такий збір не передбачено.

Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування – кошти відрахувань на соціальне страхування, страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, сплачені (які підлягають сплаті) згідно із законодавством, що діяло раніше; надходження від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, що спрямовуються на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Порядок сплати збору встановлений Законом України «Про збір на обов'язкове пенсійне страхування» та Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій».

Платниками збору на обов'язкове державне пенсійне страхування є:

– суб'єкти підприємницької діяльності незалежно від форм власності, їх об'єднання, бюджетні, громадські та інші установи й організації, об'єднання громадян та інші юридичні особи, а також фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які використовують працю найманих працівників;

– філії, відділення та інші відокремлені підрозділи платників податку, що не мають статусу юридичної особи, розташовані на території іншої, ніж платник збору, територіальної громади;

– суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють торгівлю ювелірними виробами із золота (крім обручок), платини і дорогоцінного каміння;

– юридичні та фізичні особи при відчуженні легкових автомобілів, крім легкових автомобілів, якими забезпечуються інваліди, та тих автомобілів, які переходять у власність спадкоємцям за законом;

– підприємства, установи та організації незалежно від форм власності та фізичні особи, які придбавають нерухоме майно, за винятком державних підприємств, установ і організацій, що придбавають нерухоме майно за рахунок бюджетних коштів, установ та організацій іноземних держав, що користуються імунітетами і привілеями згідно із законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також громадян, які придбавають житло і перебувають у черзі на одержання житла або придбавають житло вперше;

– підприємства, установи та організації, фізичні особи, які користуються послугами стільникового рухомого зв'язку, а також оператори цього зв'язку, які надають свої послуги безоплатно.

При цьому збір на обов'язкове державне пенсійне страхування не сплачується, якщо послугами стільникового зв'язку користуються річкові, морські, повітряні, космічні транспортні засоби, засоби наземного технологічного транспорту (у тому числі таксі), що мають стаціонарно вбудоване обладнання радіозв'язку, радіонавігації та радіоастрономії, яке не може бути відокремлено від таких засобів без втрати його технологічних або експлуатаційних якостей чи характеристик.

Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування платники збору сплачують до Пенсійного фонду України в порядку, визначеному законодавством України.

Збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства. Платниками збору є суб'єкти підприємницької діяльності незалежно від форм власності та підпорядкування, які реалізують в оптово-роздрібній торговельній мережі та мережі громадського харчування алкогольні напої та пиво. Особливості справляння збору суб'єктами господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, встановлюються главою 1 розділу XIV Податкового кодексу України. Об'єктом оподаткування збором є виручка – товарооборот, одержаний на всіх етапах реалізації в оптово-роздрібній торговельній мережі та мережі громадського харчування алкогольних напоїв і пива, у тому числі за операціями, що не передбачають оплати у грошовій формі. Ставка збору становить півтора відсотка від об'єкта оподаткування. Збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства платники сплачують на спеціальний рахунок Державного казначейства України щомісяця у строки, визначені законом для місячного звітного періоду. Нараховані суми збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства залишаються на спеціальному рахунку Державного казначейства України. Головним розпорядником цих коштів є центральний орган виконавчої влади, який здійснює державну політику у сфері виноградарства, садівництва і хмелярства. Суми збору розподіляються та використовуються таким чином: вісімдесят п'ять відсотків – на розвиток виноградарства і садівництва, п'ятнадцять відсотків – на розвиток хмелярства.

Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками, належить до загальнодержавних податків та зборів. Платниками збору є оптовий постачальник електричної енергії та виробники електричної енергії, які мають ліцензію на право здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії і продають її поза оптовим ринком електричної енергії, та теплової енергії.

Об'єктом оподаткування збором є:

а) для оптового постачальника електричної енергії – вартість відпущеної електричної енергії без урахування податку на додану вартість;

б) для юридичних осіб – вартість відпущеної електричної енергії, що продається поза оптовим ринком електричної енергії, зменшена на вартість електричної енергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками та/або з відновлюваних джерел енергії, а для гідроенергії – виключно у частині виробленої малими гідроелектростанціями без урахування податку на додану вартість.

Ставка збору становить 3 відсотки від вартості фактично відпущеної платником збору електричної енергії без урахування податку на додану вартість. Юридичні особи-виробники електричної енергії на малих гідроелектростанціях спрямовують кошти у розмірі збору на будівництво нових та реконструкцію і модернізацію діючих малих гідроелектростанцій. Контроль за цільовим використанням таких коштів здійснює орган державного регулювання діяльності в електроенергетиці.

Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності. Платниками збору є суб'єкти господарювання та їх відокремлені підрозділи, які проводять діяльність з постачання природного газу споживачам на підставі укладених з ними договорів. Об'єктом оподаткування збором є вартість природного газу в обсязі, відпущеному кожній категорії споживачів у звітному періоді, яка визначається на підставі актів приймання-передачі газу, підписаних платником та відповідним споживачем (для населення – на підставі облікових документів), з урахуванням відповідного тарифу.

Збір сплачується у розмірі 2 відсотків на обсяги природного газу, що постачаються для таких категорій споживачів:

а) підприємства комунальної теплоенергетики, теплові електростанції, електроцентралі та котельні суб'єктів господарювання, зокрема блочні (модульні) котельні (в обсязі, що використовується для надання населенню послуг з опалення та гарячого водопостачання, за умови ведення такими суб'єктами окремого приладового та бухгалтерського обліку тепла і гарячої води);

б) бюджетні установи;

в) промислові та інші суб'єкти господарювання і їх відокремлені підрозділи, що використовують природний газ.

На обсяги природного газу, що постачається для населення, збір справляється у розмірі 4 відсотків. Споживачами є такі категорії: населення, бюджетні установи, підприємства комунальної теплоенергетики, теплові електростанції, електроцентралі й котельні суб'єктів господарювання, в тому числі блочні (модульні) котельні, інші суб'єкти господарювання та їх відокремлені підрозділи, які використовують природний газ для виробництва товарів і надання послуг, на інші власні потреби. Під діючим тарифом необхідно розуміти ціну природного газу для відповідної категорії споживачів без урахування тарифів на його транспортування і постачання споживачам та суми податку на додану вартість. Збір сплачується платниками збору у строки, визначені для місячного податкового (звітнього) періоду, за місцем податкової реєстрації.

Збори до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (початковий, регулярний, спеціальний) є одним із джерел формування коштів зазначеного Фонду. Учасниками Фонду гарантування вкладів фізичних осіб є банки – юридичні особи, які зареєстровані в Державному реєстрі банків, що ведеться Національним банком України, та мають банківську ліцензію на право здійснювати банківську діяльність. Участь у Фонді зазначених банків є обов'язковою. Учасники Фонду зобов'язані сплачувати збори до Фонду. Учасником Фонду є банк, який виконує встановлені Національним банком України економічні нормативи щодо достатності капіталу і платоспроможності та може виконувати свої зобов'язання перед вкладниками.

Банки – учасники Фонду, які не виконують встановлених Національним банком України економічних нормативів щодо достатності капіталу, платоспроможності та/або яким за рішенням Національного банку України зупинено дію банківської ліцензії Національного банку України на здійснення банківської діяльності, переводяться за рішенням адміністративної ради Фонду, прийнятим на підставі інформації Національного банку України, одержаної за результатами моніторингу діяльності банків, до категорії тимчасових учасників Фонду.

Початковий збір до Фонду в розмірі одного відсотка зареєстрованого статутного капіталу банку перераховується банками-учасниками на рахунок Фонду протягом тридцяти календарних днів з дня одержання банківської ліцензії на здійснення банківської діяльності. Нарахування регулярного збору до Фонду проводиться учасниками (тимчасовими учасниками) Фонду двічі на рік по 0,25 відсотка загальної суми вкладів, включаючи нараховані закладами відсотки, за станом на 31 грудня року, що передує поточному, та 30 червня поточного року. Перерахування нарахованого регулярного збору здійснюється учасниками (тимчасовими учасниками) Фонду щоквартально рівними частками до 15 числа місяця, наступного за звітним періодом. Встановлення спеціального збору до Фонду здійснюється, якщо поточні доходи Фонду є недостатніми для виконання ним у повному обсязі своїх зобов'язань щодо обслуговування та погашення залучених кредитів, спрямованих на

відшкодування коштів вкладникам учасників (тимчасових учасників) Фонду.

Рішення про встановлення спеціального збору приймає адміністративна рада за погодженням з Національним банком України. Внесення спеціального збору учасниками (тимчасовими учасниками) Фонду проводиться у строки та згідно з умовами, встановленими адміністративною радою.

Зведений (консолідований) бюджет є сукупністю показників бюджетів, що використовуються для аналізу та прогнозування економічного й соціального розвитку держави.

Звіт податковий. Строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку обов'язково визначаються під час встановлення податку для кожного виду податків і зборів. Платник податків зобов'язаний вести в установленому порядку облік доходів і витрат, складати звітність, що стосується обчислення і сплати податків та зборів; подавати до контролюючих органів у порядку, встановленому податковим та митним законодавством, декларації, звітність та інші документи, пов'язані з обчисленням і сплатою податків та зборів. Основою звіту податкового є податкова декларація – документ, що подається платником податків контролюючому органу у строки, встановлені законом, на підставі якого здійснюється нарахування та/або сплата податкового зобов'язання, чи документ, що свідчить про суми доходу, нарахованого (виплаченого) на користь платників податків-фізичних осіб, суми утриманого та/або сплаченого податку.

Митні декларації прирівнюються до податкових декларацій для цілей нарахування та/або сплати податкових зобов'язань. Додатки до податкової декларації є її невід'ємною частиною. Форма податкової декларації встановлюється центральним органом державної податкової служби за погодженням з Міністерством фінансів України. У такому самому порядку встановлюються форми податкових декларацій з місцевих податків і зборів, що є обов'язковими для застосування їх платниками (податковими агентами).

Звіт про виконання Державного бюджету України. Звітність про виконання Державного бюджету України (кошторисів бюджетних установ) містить фінансову та бюджетну звітність. Фінансова звітність бюджетних установ складається згідно з національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та за формами, що затверджуються Міністерством фінансів України. Порядок заповнення форм фінансової звітності бюджетних установ встановлюється Державною казначейською службою України за погодженням з Міністерством фінансів України.

Бюджетна звітність відображає стан виконання бюджету, містить інформацію в розрізі бюджетної класифікації. Форми бюджетної звітності бюджетних установ і органів Державної казначейської служби України та порядок їх заповнення встановлюються Державною казначейською службою України за погодженням з Міністерством фінансів України. Зведення, складання та подання звітності про виконання Державного бюджету України здійснюються Державною казначейською службою України, яке забезпечує

достовірність інформації про виконання Державного бюджету України.

Головний бухгалтер бюджетної установи забезпечує складання та подання фінансової і бюджетної звітності відповідно до встановлених вимог.

Звітність про виконання Державного бюджету України є оперативною, місячною, квартальною та річною.

Місячний звіт про виконання Державного бюджету України подається Державною казначейською службою України Верховній Раді України, Президенту України, Кабінету Міністрів України, Рахунковій палаті та Міністерству фінансів України не пізніше 15 числа місяця, наступного за звітним.

Квартальний звіт про виконання Державного бюджету України подається Державною казначейською службою України Верховній Раді України, Президенту України, Кабінету Міністрів України, Рахунковій палаті та Міністерству фінансів України не пізніше 35 днів після закінчення звітнього кварталу. Квартальний звіт про виконання Державного бюджету України містить:

1) звіт про фінансове становище (баланс) Державного бюджету України;

2) звіт про фінансові результати виконання Державного бюджету України;

3) звіт про рух грошових коштів;

4) звіт про виконання Державного бюджету України (включаючи звіти про виконання показників за формою додатків до закону про Державний бюджет України);

5) звіт про стан державного боргу;

6) зведені показники звітів про виконання бюджетів;

7) звіт про операції щодо державних гарантійних зобов'язань;

8) інформацію про здійснені операції з державним боргом;

9) інформацію про надані державні гарантії;

10) пояснення щодо стану виконання показників Державного бюджету України та місцевих бюджетів за звітний період.

Річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України подається Кабінетом Міністрів України Верховній Раді України, Президенту України та Рахунковій палаті не пізніше 1 травня року, наступного за звітним.

Річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України містить:

1) звіт про фінансове становище (баланс) Державного бюджету України;

2) звіт про виконання Державного бюджету України (включаючи звіти про виконання показників за формою додатків до закону про Державний бюджет України);

3) звіт про фінансові результати виконання Державного бюджету України;

- 4) звіт про рух грошових коштів;
- 5) звіт про власний капітал;
- 6) інформацію про виконання захищених видатків Державного бюджету України;
- 7) звіт про бюджетну заборгованість;
- 8) звіт про використання коштів з резервного фонду державного бюджету;
- 9) звіт про стан державного боргу;
- 10) звіт про операції щодо державних гарантійних зобов'язань;
- 11) зведені показники звітів про виконання бюджетів;
- 12) інформацію про виконання місцевих бюджетів, включаючи інформацію про стан місцевого боргу;
- 13) інформацію про здійснені операції з державним боргом;
- 14) інформацію про надані державні гарантії;
- 15) інформацію про досягнення запланованої мети, завдань та результативних показників головними розпорядниками коштів державного бюджету в межах бюджетних програм;
- 16) інформацію про виконання текстових статей закону про Державний бюджет України;
- 17) іншу інформацію, визнану Кабінетом Міністрів України необхідною для пояснення звіту.

Звіт про виконання місцевого бюджету. Звітність про виконання місцевих бюджетів визначається відповідно до вимог, встановлених щодо звітності про виконання Державного бюджету України у статтях 58–61 Бюджетного кодексу України.

Державна казначейська служба України складає та подає відповідним місцевим фінансовим органам звітність про виконання місцевих бюджетів за встановленими формами.

Звітний (податковий) період – період, за який платник податку зобов'язаний проводити розрахунки податку та сплачувати його до бюджету. Звітним (податковим) періодом є один календарний місяць, календарний квартал.

Земельний податок – обов'язковий платіж, що справляється з власників земельних ділянок та земельних часток (паїв), а також постійних землекористувачів. Платниками земельного податку є власники земельних ділянок, земельних часток (паїв), а також землекористувачі, яким земельні ділянки надані у постійне користування. Об'єктами оподаткування є: – земельні ділянки, які перебувають у власності або користуванні; – земельні частки (паї), які перебувають у власності.

Базою оподаткування є:	– нормативна грошова оцінка земельних ділянок з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного відповідно до порядку, встановленого Податковим кодексом України;
	– площа земельних ділянок, нормативну грошову оцінку яких не проведено.

Особливості встановлення ставок земельного податку визначаються Податковим кодексом України.

Література:

1. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50–51. – Ст. 572.
2. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України: від 14.01.1998 р. № 16/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 23. – Ст. 121.
3. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 р. № 2755-VI.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України: від 16.07.1999 р. № 996-XIV.
5. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України: від 27.12.2010 р. № 1236.
6. Про гастрольні заходи в Україні: Закон України: від 10.07.2003 р. № 1115-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 7. – Ст. 56.
7. Про гербовий збір: Закон України: від 13.05.1999 р. № 643-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 26. – Ст. 215.
8. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України: від 09.07.2003 р. № 1058-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49–51. – Ст. 376.

Інвестиційний податковий кредит, відповідно до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» – це відстрочення плати податку на прибуток (або частини такої плати), що надається суб'єкту підприємницької діяльності на визначений строк з метою збільшення його фінансових ресурсів для здійснення інноваційних програм, оновлення основних фондів з наступною компенсацією відстрочених сум до бюджету.

Запровадження інвестиційного податкового кредиту не вимагає додаткових кредитних ресурсів, бо в ньому використовується ресурсний потенціал самого підприємства у вигляді прибутку, а саме:

тієї частини, яка повинна відраховуватися до бюджету у вигляді податку на прибуток.

Тому введення інвестиційного податкового кредиту повинне заохочувати підприємства в підвищенні ефективності своєї роботи та отриманні прибутку.

Інвестиційна діяльність — сукупність операцій з придбання та продажу довгострокових (необоротних) активів, а також короткострокових (поточних) фінансових інвестицій, що не є еквівалентами грошових коштів.

Інвестиційна стратегія — формування системи довгострокових цілей інвестиційної діяльності та вибір найефективніших способів їх досягнення.

Інвестиція — господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно.

Індексація — встановлений законами та іншими нормативно-правовими актами України механізм підвищення грошових доходів населення, що дає можливість частково або повністю відшкодувати подорожчання споживчих товарів і послуг.

Відповідно до п. 10 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення індексації грошових доходів населення» від 17.07.2003 р. № 1078 індексація грошових доходів населення проводиться у разі, коли величина індексу споживчих цін перевищила поріг індексації, який встановлюється в розмірі 101 відсотка.

Індекс споживчих цін (далі – ІСЦ) – відображення динаміки вартості кошику споживчих товарів і послуг: продовольчих товарів, житла, промислових товарів масового споживання, палива тощо. Індекс споживчих цін є основним показником рівня інфляції в державі. Для держав із розвинутою ринковою економікою ІСЦ – один із найважливіших макроекономічних показників, який поступається за значимістю лише ВВП. ІСЦ розраховують прак-

тично в усіх державах світу, загальні вимоги до обчислення ІСЦ визначено статтею 12 Конвенції Міжнародної організації праці «Про статистику праці» 1985 р. № 160. ІСЦ характеризує зміни у часі загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання. ІСЦ є показником зміни вартості фіксованого набору споживчих товарів та послуг у поточному періоді до його вартості у базисному періоді.

ІСЦ є найважливішим показником, який характеризує інфляційні процеси в економіці країни і використовується для вирішення багатьох питань державної політики, аналізу і прогнозу цінових процесів в економіці, перегляду розмірів грошових доходів та мінімальних соціальних гарантій населення, рішення правових спорів, перерахунку показників системи національних рахунків у постійні ціни.

Побудова ІСЦ складається з таких етапів:

- визначення регіонів та базових підприємств для реєстрації цін (тарифів);
- формування споживчого набору товарів (послуг) – представників;
- визначення порядку збору інформації про ціни і тарифи (період, періодичність, інструментарій);
- визначення формули розрахунків;
- формування бази зважування;
- розрахунок середніх цін та індивідуальних індексів цін.

Спостереження за змінами цін (тарифів) проводиться в усіх регіонах країни. Відбір базових підприємств здійснюється спеціалістами територіальних органів державної статистики. При цьому до спостереження залучаються підприємства торгівлі та сфери послуг усіх форм власності та ринки, розташовані як у центральних районах адміністративно-територіальної одиниці, так і віддалені від центру та різні за розмірами (великі, середні, дрібні).

Для забезпечення репрезентативності базових підприємств використовуються дані статистики торгівлі щодо розподілу роздрібного товарообороту за формами власності та обстеження умов життя домогосподарств щодо грошових витрат на купівлю товарів та отримання платних послуг за місцем придбання. Структура відібраних базових підприємств переглядається щорічно. Споживчий набір, на основі якого розраховується ІСЦ, єдиний для всіх регіонів країни, визначається централізовано Держкомстатом України і ґрунтується на структурі витрат домогосподарств. До його складу насамперед входять найбільш представницькі та найважливіші для споживання домогосподарств товари та послуги.

Відбір товарів та послуг представників проводиться таким чином, щоб індекс відображав динаміку цін значно більшої кількості товарів та послуг, які купують домогосподарства, ніж тих, що вказані у наборі, оскільки з багатьма близькими видами товарів та послуг відбуваються схожі цінові зміни. Товари та послуги, що є мало прийнятними з морального або соціального погляду, але користуються значним попитом у населення, також входять до набору, оскільки вони становлять суттєві статті витрат домогосподарств (наприклад, алкогольні напої, тютюнові вироби).

Індикативна процентна ставка – рекомендований орієнтовний розмір процентних ставок для банків щодо проведення ними операцій із залучення та розміщення коштів.

Індосамент (від нім. indossament) – передатний напис власника на звороті векселя або чека, який засвідчує перехід прав за цим документом до іншої особи). Індосамент виконує передатну, забезпечувальну й легітимаційну функції; оскільки за його допомогою переходять права за векселем від однієї особи до іншої, перетворює індосанта в індосата (боржника) за векселем, який відповідає перед векселедержателем за акцепт векселя і платіж. Індосамент дає змогу встановити законного держателя векселя.

Інкасація (від італ. incasso – виручка, виторг) – збір і транспортування готівки та цінностей, здійснювані банками за дорученням клієнтів. Відповідно до Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 06.07.1995 р. № 265/95-ВР та наказу МВС «Про створення в системі Державної служби охорони при МВС України Служби інкасації, охорони грошових знаків і цінних паперів, що перевозяться, та затвердження нормативних актів з питань діяльності цієї Служби» від 23.09.1997 р. № 643 інкасація – це збирання інкасаторами в касах підприємств, установ та організацій усіх форм власності грошових знаків, цінних паперів та інших цінностей і доставляння їх до кас банківських установ або підприємств зв'язку чи інших організацій. Послугу інкасації надають переважно системні банки.

Іноземний дохід – дохід (прибуток), отриманий з джерел за межами України. Платник податку, що отримує іноземні доходи, зобов'язаний включити суму таких доходів до загального річного оподаткованого доходу та подати податкову декларацію за наслідками звітного податкового року, а також сплатити податок з таких доходів.

Якщо іноземець набув статусу резидента України, то за результатами звітного податкового року, у якому він набув цього статусу, він має подати річну податкову декларацію, у якій зазначає доходи з джерелом їх походження в Україні та іноземні доходи.

У разі, якщо джерело виплат будь-яких оподатковуваних доходів є іноземним, сума такого доходу включається до загального річного оподаткованого доходу платника податку-отримувача, який зобов'язаний подати річну податкову декларацію, та оподатковується за ставками, визначеними у статті 167 Податкового кодексу України.

У разі, якщо згідно з нормами міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, платник податку може зменшити суму річного податкового зобов'язання на суму податків, сплачених за кордоном, він визначає суму такого зменшення за зазначеними підставами у річній податковій декларації.

У разі відсутності в платника податку підтвердних документів щодо суми отриманого ним доходу з іноземних джерел та суми сплаченого ним податку в іноземній юрисдикції такий платник зобов'язаний подати до органу державної податкової служби за своєю податковою адресою заяву про перенесення строку подання податкової декларації до 31 грудня року, наступного за звітним.

У разі неподання в установлений строк податкової декларації платник податків несе відповідальність, встановлену Податковим кодексом та іншими законами. Сума податку з іноземного доходу платника податку-резидента, сплаченого за межами України, не може перевищувати суми податку, розрахованої на базі загального річного оподаткованого доходу такого платника податку відповідно до законодавства України.

Інспектування – метод фінансового контролю, який полягає у документальній і фактичній перевірці певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності об'єкта контролю та проводиться у формі ревізії, яка повинна забезпечувати виявлення фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально відповідальних осіб.

ІНТОСАІ (Міжнародна організація вищих органів фінансового контролю). Для вивчення і поширення позитивного досвіду в контрольній практиці зарубіжних країн у 1953 р. було створено поза урядову організацію – Міжнародну організацію вищих контрольних органів (ІНТОСАІ), яка діє і нині.

До неї входять контрольні органи 130 держав світу. Через кожних три роки конгрес ІНТОСАІ видає власний журнал та відповідно до програми діяльності цієї організації проводить семінари, конференції тощо. У межах ІНТОСАІ діє Міжнародний центр розвитку контролю, основним завданням якого є підготовка і перепідготовка контролерів.

На ІХ Конгресі, який відбувся у Лімі в 1977 р., ІНТОСАІ прийняла Лімську декларацію керівних принципів контролю. За цією декларацією завдання контролю визначено як обов'язковий елемент управління суспільними фінансовими засобами.

Контроль є невід'ємною частиною регулювання, метою якого є виявлення відхилень від прийнятих стандартів і порушення принципів, законності, ефективності й економії витрачання матеріальних ресурсів на цій стадії, а також в окремих випадках притягнення винних до відповідальності, одержання компенсації за збитки, вжиття коригувальних заходів, щоб запобігти цим порушенням у майбутньому.

Декларація визначає попередній контроль і контроль за фактом.

- Попередній контроль – це перевірка адміністративних і фінансових документів, яка здійснюється до одержання інформації про допущені порушення.
- Контроль за фактом – це перевірка, яка проводиться після одержання інформації про факт порушення.

Декларацією передбачається організація внутрішнього і зовнішнього контролю відомств і організацій, незалежність контролю і працівників контрольних органів, фінансова незалежність вищих контрольних органів, відносини з парламентом, урядом і адміністрацією. Вибірковий контроль здійснюють за спеціальною програмою. При цьому об'єкти перевірки визначають на основі певної моделі, а їхня кількість має бути достатньою для того, щоб зробити висновок про якість і правильність управління фінансовими і матеріальними ресурсами. Якщо співробітники вищого контрольного органу не мають необхідних професійних знань щодо окремих питань перевірки, то до неї можна залучати сторонніх експертів.

Міжнародний обмін досвідом, ідеями в межах Міжнародної організації вищих контрольних органів є ефективним засобом допомоги вищому контрольному органу у виконанні покладених на нього завдань. Для цього проводять конгреси, семінари, які організовує ООН разом з іншими міжнародними організаціями.

Основні повноваження вищого контрольного органу визначаються

конституцією держави і конкретизуються її законами. Контрольно-ревізійні органи зарубіжних країн здійснюють головним чином контроль за витрачанням державних коштів і використанням державного майна. У межах цього глобального завдання вони контролюють витрачання коштів міністерствами, відомствами та іншими органами управління, що передбачені на утримання їх і реалізацію державних програм, перевіряють виробничо-фінансову діяльність приватних фірм з виконання державних замовлень тощо.

- Варта уваги висока ефективність діяльності контрольно-ревізійних органів у зарубіжних державах.

- У результаті проведених перевірок і ревізій виявляють і повертають до бюджету значні суми незаконно витрачених державних коштів.

- Основну увагу під час ревізії звертають на доцільність і економічну ефективність витрат і в разі потреби розробляють рекомендації щодо їх зменшення.

Висока ефективність бюджетно-фінансового контролю у зарубіжних країнах зумовлена рядом чинників. Першочерговим є те, що законодавством встановлено правові гарантії незалежності контрольно-ревізійних інститутів від органів управління, можливості тиску на них будь-яких органів. Забезпечується це передусім тим, що керівників їх призначає і затверджує парламент на більш тривалі строки, ніж визначено строки повноважень самих парламентаріїв.

Так, для керівників контрольно-ревізійних органів США встановлені строки повноважень 15 років, Канади – 10, Німеччини, Австрії та Угорщини – 12 років. Звільняти з посади можна лише за рішенням парламенту в разі професійної непридатності або вчинення зловживань. Органами ІНТОСАІ Конгрес, Керівний комітет, Секретаріат. Україна поки що не є членом цього інтернаціонального утворення, що до певної міри не дає змоги у повному обсязі скористатися світовим досвідом охорони бюджетних коштів. Значний досвід у цьому накопичили контролюючі органи провідних зарубіжних держав.

Інфляція – знецінення грошей, що виявляється у нерівномірному підвищенні цін на товари й послуги. Термін «інфляція» вперше почав вживатися в Північній Америці в період Громадянської війни 1861– 1865 рр. і означав процес збільшення паперово-грошового обігу.

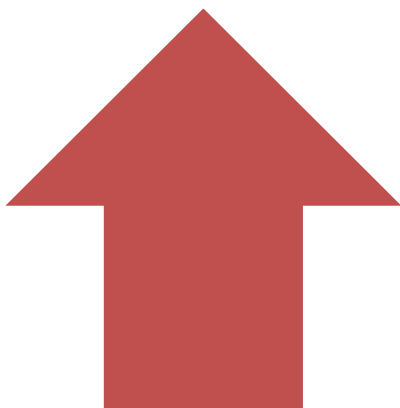
У ХІХ столітті цей термін вживається також в Англії і Франції. Значного поширення в економічній літературі поняття «інфляція» одержало у ХХ

столітті після Першої світової війни. На початку 90-х років ХХ століття не було жодної постсоціалістичної країни, яка б не відчула руйнівного впливу інфляції.

У класичній економічній теорії інфляція трактується як частина теорії грошей. Вона є процесом підвищення загального рівня цін та зниження купівельної спроможності грошей. Дж. М. Кейнс проаналізував інфляцію як елемент макроекономічної теорії.

Мілітаризм, змінивши кейнсіанські теорії у 80-х роках, уже не просто містить проблеми інфляції в макроекономічну теорію. Проблеми інфляції стають найважливішою складовою останньої. «Під інфляцією, – пише М. Фрідмен, – я розумію стійке та безперервне зростання цін, що завжди і всюди виступає як грошовий феномен, викликаний надмірною масою грошей по відношенню до випуску продукції». Це положення переконує в тому, що причини інфляції – у сфері обігу. А тому допускається обмеження впливу держави в процесі суспільного відтворення. На противагу цьому в кейнсіанських теоріях під інфляцією розуміють надмірний попит, причини якого – як на стороні пропозиції, так і попиту: «У разі, якщо пропозиція грошей порівняно з пропозицією товарів для купівлі збільшилася, має місце інфляція».

З середини 60-х років у світовій економічній науці формується новий напрям у дослідженні інфляції. Його представники виходять з необхідності у комплексному аналізі явищ грошової сфери, що враховують загальні зміни в економіці 2-ї половини ХХ століття. Згідно з цим підходом найважливішою рисою сучасних інфляційних процесів є тісне переплетення грошових та загальноекономічних факторів зростання цін. Звідси випливає, що незалежно від того, які причини є початковими інфляційними, будь-яке підвищення цін викликає збільшення обсягів грошової маси і навпаки.

Отже, інфляція – це процес зростання рівня цін у державі. Інфляція виникає тоді, коли в обігу є надлишкова кількість грошей (готівкових і безготівкових), таке становище веде до їх знищення, гроші «дешевшають», а ціни мають тенденцію до зростання. Інфляція є соціально-економічним явищем, породженим диспропорціями виробництва в різних сферах ринкового господарства.

Інфляція – одна з найбільших гострих проблем сучасного розвитку економіки практично всіх країн світу. Зростання загального рівня цін, або інфляцію, вимірюють за допомогою індексів цін. Той чи інший індекс цін характеризує рівень інфляції, який показує, як змінилися ціни в національній

економіці за певний період. Цей рівень позначають літерою П. Економісти обчислюють також темп інфляції, який показує, пришвидшилася чи уповільнилася інфляція за певний період.

Іпотека (від грец. *hypothēke* – застава нерухомості (землі, будівель, споруд тощо). Іпотекою є форма забезпечення виконання іпотекодавцем (боржником) свого зобов'язання, коли заставою виступає належна йому нерухомість. Вона залишається у володінні та користуванні іпотекодавця, а іпотекодержатель (кредитор) має право у випадку невиконання боржником зобов'язання одержати задоволення своїх вимог за рахунок цієї нерухомості; при цьому переважно перед іншими кредиторами, вимоги яких не підкріплені іпотекою.

Відповідно до Закону України «Про іпотеку» від 05.06.2003 р. іпотекою є вид забезпечення виконання зобов'язання нерухомим майном, що залишається у володінні і користуванні іпотекодавця, згідно з яким іпотекодержатель має право в разі невиконання боржником забезпеченого іпотекою зобов'язання одержати задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки переважно перед іншими кредиторами цього боржника у порядку, встановленому чинним законодавством. Іпотека оформляється іпотечним договором між одним або декількома іпотекодавцями та іпотекодержателем у письмовій формі, що підлягає нотаріальному посвідченню.

Іпотечний договір повинен містити положення щонайменше про:	– вартість нерухомості;
	– право власності іпотекодавця на нерухомість;
	– цільове призначення земельної ділянки;
	– відомості про обмеження та обтяження прав іпотекодавця на нерухомість;
	– визначення способу звернення стягнення нерухомості на користь кредитора.

Якщо предметом іпотеки є будівлі (споруди), що розташовані на земельній ділянці, належній іпотекодавцю на праві власності, то вони передаються в іпотеку разом із цією ділянкою. У випадку, коли земельна ділянка лише використовується іпотекодавцем, а належить іншій особі, після звернення стягнення на будівлі (споруди) їх новий власник набуває прав і обов'язків, які мав іпотекодавець за правочином, яким встановлено умови оренди (користування) землі.

Так само, якщо предметом іпотеки є земельна ділянка, а на ній розташовані будівлі (споруди), які належать іпотекодавцю на праві власності, то земля підлягає передачі в іпотеку разом із будівлями (спорудами). Після звернення стягнення на передану в іпотеку земельну ділянку, на якій розта-

шовані будівлі (споруди), що належать іншій, ніж іпотекодавець, особі, новий власник земельної ділянки зобов'язаний надати власнику будівлі (споруди) такі самі умови користування земельною ділянкою, які мав іпотекодавець.

Потрібно зазначити, що застагодержателем земельної ділянки сільськогосподарського призначення можуть бути лише банки. Об'єкти незавершеного будівництва, розташовані на переданій в іпотеку земельній ділянці, вважаються предметом іпотеки, незалежно від того, хто є власником об'єкта незавершеного будівництва.

Основними підставами припинення іпотеки земельної ділянки є:	– припинення основного зобов'язання або закінчення строку дії іпотечного договору;
	– продаж земельної ділянки;
	– набуття іпотекодержателем права власності на земельну ділянку;
	– визнання іпотечного договору недійсним.

Досвід зарубіжних країн свідчить про існування щонайменше двох підходів до формування іпотечного ринку та участі держави в цьому процесі:

- європейський (німецький) – «передусім максимально забезпечити житлом населення», тому прибутковість для банків та інвесторів в іпотечні цінні папери є помірною;
- американський – «житлом забезпечить ринок», тому й прибутки банків на цьому ринку вищі.

І якщо перший підхід ґрунтується на законодавчому визначенні правил роботи спеціалізованих іпотечних банків і жорстких вимог до іпотечного пулу, то другий не передбачає спеціалізації банків, а орієнтується на законодавчу базу щодо банкрутства та застави. Право вирішувати, який з цих підходів упроваджувати, залишається за кожною державою.

Рефінансування іпотечних кредиторів є однією з ключових ланок моделі іпотеки, адже таким чином підтримується довгостроковий характер кредиту та його погашення, а отже, і відсутність значного грошового навантаження на позичальників. Від вибору моделі рефінансування – європейської чи американської – залежить напрямок розвитку іпотечного ринку.

Іпотечний кредит – це правовідносини, які виникають на підставі договору про іпотечний кредит між кредитором і боржником з приводу надання коштів у користування з встановленням іпотеки. Відповідно до За-

кону України «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати» від 19.06.2003 р. № 979-IV іпотечний кредит реалізується під час виконання договору про іпотечний кредит за умови дотримання встановлених указаним Законом вимог.

Кредитодавець до укладення договору про іпотечний кредит має розкрити основні економічні та правові вимоги щодо надання кредиту. Ця інформація має бути оприлюднена кредитодавцем у письмовій формі і містити:

- опис усіх грошових зборів і витрат, пов'язаних з установами іпотеки;
- принципи визначення плати за договором про іпотечний кредит;
- положення про інфляційне застереження;
- порядок дострокового виконання основного зобов'язання у разі неплатоспроможності боржника або невиконання боржником своїх зобов'язань за договором про іпотечний кредит та юридичні наслідки цього невиконання;
- право боржника попереджати кредитодавця про можливе невиконання основного зобов'язання;
- інші умови за рішенням кредитодавця.

Умови договору про іпотечний кредит та іпотечного договору розробляє кредитодавець. Кредитодавець може запроваджувати додаткові процедури щодо встановлення платоспроможності та ідентифікації боржника.

У самому договорі про іпотечний кредит можуть бути зазначені:

1. вартість основного зобов'язання та порядок його амортизації, строки та розміри платежів з урахуванням інфляційного застереження або умови, що дозволять їх визначити;
2. право кредитодавця самостійно встановлювати розмір часток платежів, отриманих за договором про іпотечний кредит, та розподіляти їх між ціною зобов'язання та доходом кредитодавця;
3. згода боржника на приєднання його основного зобов'язання до консолідованого іпотечного боргу та включення іпотеки до іпотечного пулу;
4. право кредитодавця відчужувати основне зобов'язання або право отримання платежів за договором про іпотечний кредит;
5. інфляційне застереження;
6. умови страхування фінансових ризиків щодо:
 - невиконання основного зобов'язання;
 - неотримання платежів за договором;

- несвоєчасної реалізації предмета іпотеки;
- несвоєчасного отримання суми, вирученої від реалізації предмета іпотеки або недостатнього її розміру для задоволення вимог кредитора. Умови договору про іпотечний кредит, що включений до консолідованого іпотечного боргу, змінам не підлягають. У разі визначення в договорі про іпотечний кредит вартості основного зобов'язання таке зобов'язання має містити ціну зобов'язання та дохід кредитодавця. Ціною зобов'язання є сума коштів, надана кредитодавцем боржнику, а її розмір не може перевищувати 70 відсотків оціночної вартості предмета іпотеки.

Характерною ознакою іпотечного кредиту є залишення заставного майна у боржника. Боржник може експлуатувати об'єкти, що передані у заставу. Іпотека дає право кредитору на переважне задоволення своїх вимог до боржника в межах суми зареєстрованої застави. Також у процесі дії кредитної угоди кредитор має право і повинен перевіряти наявність, розмір, умови експлуатації об'єкта застави тощо.

До іпотеки банки вдаються, як правило, при великих розмірах кредиту, але частіше іпотечний кредит надається спеціалізованими іпотечними банками, фінансовими компаніями, земельними банкам. Ресурси для надання іпотечного кредиту можуть надходити з двох джерел: залучені ресурси банків та кошти, отримані за рахунок реалізації іпотечних облігацій (заставні листи). Механізм надання іпотечного кредиту такий: позичальник звертається до банку за кредитом під забезпечення нерухомості, землі. Банк вимагає від клієнта виписку з реєстру для того, щоб дізнатись про вартість застави і наявність чи відсутність інших заставних прав на неї. Такий реєстр, у якому фіксується інформація про власників майна, землі, зміни у власності, про видані та погашені іпотечні кредити, ведеться державними органами. Задоволення вимог кредиторів відбувається у порядку черговості запису їх номерів у реєстрі, тому банки зацікавлені бути першими в списку кредиторів.

Важливо правильно оцінити вартість застави, щоб за рахунок реалізації майна можна було погасити заборгованість. Проблемами розвитку іпотечного кредитування українськими банками є: недостатня ресурсна база банків, що має в основі низький платоспроможний попит на нерухомість, відсутність у банків досвіду розміщення коштів на строки понад один рік, а також високий рівень інфляції.

За оцінками спеціалістів банків, що займаються іпотечним кредитуванням, переважним кредитним періодом для клієнтів є термін до трьох років. Для банків великою проблемою ліквідності є розрив між строками залучення короткострокових ресурсів і довгими строками розміщення ресурсів при іпотечному кредитуванні.

Іпотечний кредит виник у Німеччині та набув там значного поширення. До Першої світової війни провідну роль відігравав приватний іпотечний кредит, після її закінчення на перше місце виходить іпотечний кредит місцевих органів влади. Нині у банківській системі Німеччини 30 акціонерних іпотеч-

них банків та 10 державних. Іпотечні банки надають довгострокові кредити під заставу нерухомого майна. Вони мобілізують кошти шляхом реалізації застав кредитним інституціям, таким як ощадні каси та страхові товариства. Два кредитні заклади цієї групи спеціалізуються на фінансуванні суднобудування на базі середньострокових кредитів. Приблизно 10 публічно-правових іпотечних кредитних установ, як і приватні іпотечні банки, спеціалізуються на наданні іпотечних комунальних кредитів. Понад 30 приватних і публічно-правових ощадних кас, що надають кредити для індивідуального будівництва, здійснюють свою діяльність і у сфері фінансування власних будинків та квартир за принципом колективного накопичення заощаджень. Близько 30 кредитних гарантійних банків і товариств є установами самопомоги середніх підприємств. Вони діють з середини 50-х років, їхнє головне завдання полягає в усуненні несприятливих умов для дрібних і середніх підприємств, що виникають у конкурентній боротьбі внаслідок їхньої порівняно слабкої фінансової спроможності. Два банки спеціалізуються на зберіганні цінних паперів і виконують завдання раціонального здійснення торгівлі ними. З цією метою вони тримають у кредитних установах, що входять до їх складу, накопичені резерви в різних видах цінних паперів і ведуть поточні рахунки.

Література:

1. Schwarzenberger G. Foreign Investments and International Law. – L., 1969. – P. 17.
2. Башлай С. Проблеми та перспективи розвитку іпотечних кредитних відносин в Україні / С. Башлай // Регіональна економіка. – 2006. – № 1. – С. 109–116.
3. Бережна І. Правові аспекти іпотечного договору та статусу його сторін / І. Бережна // Юридичний журнал. – 2007. – № 7–8. – С. 70–71.
4. Богуславский М.М. Иностранные инвестиции: правовое регулирование / Богуславский М.М. – М.: БЕК, 1996. – 462 с.
5. Богуславский М.М. Правовое регулирование иностранных инвестиций / Богуславский М.М. – М., 1993. – 362 с.
6. Бондарева О. Индексация: основные правила проведения / О. Бондарева // Збірник систематизованого законодавства. – 2005. – № 5. – С. 204–212.
7. Борисенко И.И. Русско-английский юридический словарь: 22000 терминов / И.И. Борисенко, В.В. Саенко. – К.: Юринком Интер, 1999 – 608 с.
8. Бублик Є. Моделі іпотечного кредитування: зарубіжна та вітчизняна практика / Є. Бублик // Банківська справа. – 2006. – № 5–6. – С. 57–65.
9. Вознесенская Н. Иностранные инвестиции и смешанные предприятия в странах Африки / Вознесенская Н. – М.: Норма, 1975. – 271 с.
10. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 21–22.
11. Дондуш Р. Макроекономіка: навч. посіб. / Р. Дондуш, С. Фішер. – К.: Основи, 1996. – 415 с.
12. Костюченко В. Огляд іпотеки. Україна та ЄС/ Костюченко В. // Вісник НБУ. – 2005. – № 5. – С. 40–45.
13. Кузнецова Н.С. Подрядные договоры в инвестиционной деятельности в строительстве / Кузнецова Н.С. – К.: Наук. думка, 1993. – С. 6.
14. Кулинич П. Ипотека в Україні: на шляху з минулого в майбутнє / П. Кулинич // Українське комерційне право. – 2002. – № 2. – С. 3–13.

15. Панчишин С.В. Макроекономіка: [навч. посіб.] / Панчишин С.В. – К.: Либідь, 2002 – 365 с.
16. Податковий кодекс України: закон України: від 02.12.2010 № 2755-VI.
17. Про затвердження Положення про процентну політику Національного банку України: Постанова Правління Національного банку України: від 18.08.2004 р.
18. Про затвердження Порядку проведення індексації грошових доходів населення: Постанова Кабінету Міністрів України: від 17.07.2003 р. № 1078.
19. Про затвердження Порядку проведення інспектування державною контрольно-ревізійною службою: Постанова Кабінету Міністрів України: від 20.04.2006 р. № 550.
20. Про створення в системі Державної служби охорони при МВС України Служби інкасації, охорони грошових знаків і цінних паперів, що перевозяться, та затвердження нормативних актів з питань діяльності цієї Служби: наказ МВС: від 23.09.1997 р. № 64.
21. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України: від 23.02.2006 р. № 3480-IV // Відомості Верховної Ради України, 2006. – № 31. – Ст. 268.
22. Савченко Л. А. Правовий статус Рахункової палати України: [монографія] / Савченко Л.А. – Ірпінь: Академія державної податкової служби України, 2002. – 131 с.
23. Ченінога В.Г. Основи економічної теорії: [навч. посіб.] / Ченінога В.Г. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 352 с.

–К–

Казначейський білет – нерозмінні на золото паперові гроші, що їх випускає національний банк або казначейство, а також короткострокові зобов'язання казначейства, які вступають в обіг. Близькі за змістом до банківських грошових білетів. Забезпечуються всім державним надбанням (капіталом) і обов'язкові до приймання як засіб платежу в усіх банківських структурах за їхньою номінальною вартістю.

Казначейські білети у вигляді короткострокових казначейських зобов'язань масово випускалися та використовувалися для покриття військових витрат у роки Другої світової війни. Такими, наприклад, були випущені фашистською Німеччиною «окупаційні марки», які перебували в обігу на території тимчасово окупованих нею країн.

У Радянському Союзі казначейські білети використовували для розміну банкнот і обслуговування дрібних платежів. Випускав їх Держбанк СРСР купюрами в 1, 3 і 5 руб., вони перебували в грошовому обігу країни нарівні з банківськими білетами. Забезпечувалися усім надбанням держави та були обов'язковими для прийому на всій території СРСР як засіб платежів за їх номінальною вартістю.

Нині казначейський білет як різновид нерозмінних паперових грошей у фінансовій практиці країн світу використовується рідко. В Україні випуск та застосування казначейських білетів законодавством не передбачено [6].

Казначейські векселі – векселі Державної казначейської служби України, які випускаються у вигляді простих векселів з вексельними сумами 5 000 (п'ять тисяч) та 10 000 (десять тисяч) гривень. Векселедавцем і платником за казначейськими векселями виступає Головне управління Державної казначейської служби України.

Відсотки на вексельну суму не нараховуються. Уповноважений банк виступає генеральним агентом Державної казначейської служби України із забезпечення організації видачі, зберігання, здійснення індосаменту та погашення векселів, бланки яких за розпорядженням Головного управління Державної казначейської служби України передаються йому безпосередньо з підприємства, що їх виготовило [12].

Казначейські зобов'язання – боргові цінні папери, що емітуються державою в особі її уповноважених органів, розповсюджуються винятково на добровільних засадах серед фізичних та юридичних осіб і засвідчують внесення їх власниками коштів до бюджету та дають право на отримання фінансового доходу або інші майнові права, відповідно до умов їх випуску. Казначейське зобов'язання України – державний цінний папір, що розміщується виключно на добровільних засадах серед фізичних осіб, посвідчує факт заборгованості Державного бюджету України перед власником казначейського зобов'язання України, дає власнику право на отримання доходу та погашається відповідно до умов розміщення казначейських зобов'язань України [19].

Обсяг емісії казначейських зобов'язань України у сукупності з емісією державних облігацій внутрішніх державних позик України не може перевищувати граничного обсягу внутрішнього державного боргу та обсягу пов'язаних з обслуговуванням державного боргу видатків, визначених законом про Державний бюджет України на відповідний рік. Емісія казначейських зобов'язань України є частиною бюджетного процесу і не підлягає регулюванню Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

Погашення та сплата доходу за казначейськими зобов'язаннями України гарантується доходами Державного бюджету України.

Казначейські зобов'язання України	– довгострокові – понад п'ять років;
можуть бути:	– середньострокові – від одного до п'яти років;
	– короткострокові – до одного року.

Емітентом казначейських зобов'язань України виступає держава в особі Міністерства фінансів України за дорученням Кабінету Міністрів України [10].

Касові операції – операції підприємств (підприємців) між собою та з фізичними особами, що пов’язані з прийманням і видачею готівки під час проведення розрахунків через касу з відображенням цих операцій у відповідних книгах обліку [14].

Класифікація видатків.

Видатки та кредитування бюджету класифікуються за:		
1) бюджетними програмами (програмна класифікація видатків та кредитування бюджету);	2) ознакою головного розпорядника бюджетних коштів (відомча класифікація видатків та кредитування бюджету);	3) функціями, з виконанням яких пов’язані видатки та кредитування бюджету (функціональна класифікація видатків та кредитування бюджету).

Програмна класифікація видатків та кредитування бюджету використовується у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі. Програмна класифікація видатків та кредитування державного бюджету (місцевого бюджету) формується Міністерством фінансів України (місцевим фінансовим органом) за пропозиціями, поданими головними розпорядниками бюджетних коштів під час складання проекту закону про Державний бюджет України (проекту рішення про місцевий бюджет) у бюджетних запитах.

Програмна класифікація видатків та кредитування місцевого бюджету формується з урахуванням типової програмної класифікації видатків та кредитування місцевого бюджету, яка затверджується Міністерством фінансів України. Відомча класифікація видатків та кредитування бюджету містить перелік головних розпорядників бюджетних коштів для систематизації видатків та кредитування бюджету за ознакою головного розпорядника бюджетних коштів.

На основі відомчої класифікації видатків та кредитування бюджету Державне казначейство України складає та веде єдиний реєстр розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів. Головні розпорядники бюджетних коштів визначають мережу розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів з урахуванням вимог щодо формування єдиного реєстру розпорядників бюджетних коштів і одержувачів бюджетних коштів та даних такого реєстру.

Кліринг(англ. clearing– очищення)– це:

1) система безготівкових розрахунків за зустрічними зобов’язаннями між країнами, банками, компаніями, підприємствами за поставлені, продані один одному товари, цінні папери і надані послуги, виходячи з умов балансу платежів.

2) процедура розрахунків через розрахункову (клірингову) палату, виступаючи як консолідований продавець перед всіма покупцями за біржовими операціями, гарантуючи тим самим виконання укладених контрактів і страхуючи їх учасників від можливих фінансових втрат;

3) взаємний залік платежів за чеками в межах однієї держави [1].

За визначенням Закону України «Про цінні папери і фондовий ринок» розрахунково-клірингова діяльність – діяльність з визначення взаємних зобов'язань за договорами щодо цінних паперів і розрахунків за ними.

Банківський кліринг є системою міжбанківських безготівкових розрахунків, здійснюваних через розрахункові палати і заснованих на взаємному заліку рівних платежів один одному.

Валютний кліринг являє собою порядок проведення міжнародних розрахунків між країнами, що ґрунтується на взаємному заліку платежів за товари і послуги, що володіють рівною вартістю, обчисленою в так званій кліринговій валюті за узгодженими цінами.

Кліринговий депозитарій – депозитарій, який одержав дозвіл Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку на здійснення клірингу щодо операцій з цінними паперами [17].

Комісіонер – оптовий або роздрібний посередник, який проводить операції від свого імені та за рахунок виробника. Комісіонер не є власником продукції. Виробник (або комітент у даній операції) залишається власником продукції до її передачі й оплати кінцевим споживачем. За договором комісії одна сторона (комісіонер) зобов'язується за дорученням другої сторони (комітента) за плату вчинити один або кілька правочинів від свого імені, але за рахунок комітента [20].

Договір комісії може бути укладений на визначений строк або без встановлення строку, з визначенням або без визначення території його виконання, з умовою чи без умови щодо асортименту товарів, які є предметом комісії. Комітент може бути зобов'язаний утримуватися від укладення договору комісії з іншими особами. Істотними умовами договору комісії, за якими комісіонер зобов'язується продати або купити майно, є умови про це майно та його ціну [20].

Комітет Верховної ради України з питань бюджету створений 04.12.2007 р. Постановою Верховної Ради України «Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України шостого скликання» [18].

Комітет здійснює законопроектну роботу, готує, попередньо розглядає питання, віднесені до повноважень Верховної Ради України, та виконує контрольні функції у сферах:

– державної бюджетної політики та міжбюджетних відносин;

– Державного бюджету України (включно з питаннями доходів, видатків бюджету, контролю за виконанням бюджету);

– оцінки відповідності законопроектів вимогам Бюджетного кодексу;

– бюджетного процесу;

– діяльності державних фінансових органів; – діяльності Рахункової палати.

До складу Комітету входять 8 підкомітетів:

- з питань відслідковування впливу законопроектів на показники бюджету;
- з питань державного боргу та фінансування державного бюджету;
- з питань доходів бюджету;
- з питань видатків бюджету;
- з питань соціальних програм бюджету;
- з питань інвестиційних програм бюджету;
- з питань місцевих бюджетів;
- з питань діяльності Рахункової палати та контролю за виконанням державного бюджету.

До Комітету входять 33 народні депутати України. Комітет з питань фінансів, банківської діяльності, податкової та митної політики створений Постановою Верховної Ради України «Про внесення змін до деяких постанов Верховної Ради України» від 03.03.2011 р. № 3085-VI.

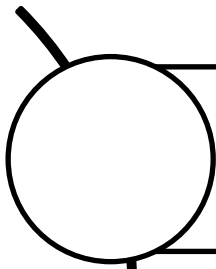
Комітет здійснює законопроектну роботу, готує, попередньо розглядає питання, віднесені до повноважень Верховної Ради України.

Виконує контрольні функції у сферах:	– грошово-кредитної політики;
	– банків та банківської діяльності;
	– валютного регулювання, державного внутрішнього і зовнішнього боргу;
	– правового режиму цінних паперів, законодавчого регулювання ринку цінних паперів, ринку фінансових послуг та фондового ринку;
	– діяльності небанківських фінансових установ (та суб'єктів) страхової діяльності; – функціонування фінансових ринків та запобігання відмиванню незаконних доходів;
	– регулювання діяльності грального бізнесу;
	– регулювання діяльності державних лотерей;
	– системи оподаткування, загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів), місцевих податків та зборів, інших доходів бюджетів неподаткового характеру, а також страхових нарахувань на фонд оплати праці;
	– діяльності податкових органів;
	– податкового боргу та/або податкових зобов'язань;
	– митної справи та митних тарифів;
– законодавчого регулювання ринку спирту, алкоголю і тютюну	

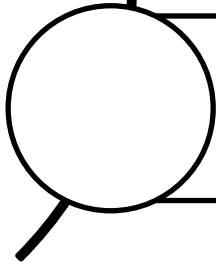
Комунальний податок – місцевий податок, що справлявся з юридичних осіб, крім бюджетних установ, організацій, планово-дотаційних та сільськогосподарських підприємств. Його граничний розмір не повинен був перевищувати 10 відсотків річного фонду оплати праці, обчисленого виходячи з розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян. На даний момент – скасований Податковим кодексом України.

Консолідована фінансова звітність – фінансова звітність, яка відображає фінансове положення, результативність діяльності та рух грошових коштів юридичної особи та її дочірніх елементів як єдиної економічної одиниці.

Консолідований борг.

частина загальної суми державної заборгованості, що утворюється внаслідок випуску довготермінових позичок, уніфікація (об'єднання) раніше випущених середньо- і короткотермінових позичок в одну довготермінову, подовження дії коротко- і довготермінових позичок;

довготермінова заборгованість приватної компанії або державного відомства у формі випущених облігацій чи аналогічних зобов'язань порівняно з величиною короткотермінового або поточного боргу.

У чинному законодавстві консолідований іпотечний борг розглядається як зобов'язання за договорами про кредит (типу іпотечний), реформовані кредитодавцем відповідно до закону.

Корпоративні права – права індивіда, частка якої визначається у статутному фонді (майні) господарської організації, що включають правом на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також іншу правочинність, яка передбачена законом.

Кошик доходів бюджетів місцевого самоврядування – податки і збори, що закріплені на постійній основі за бюджетами місцевого самоврядування та враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів .

Кошторис – основний запланований фінансовий документ бюджетної організації, яким на бюджетний період встановлюються повноваження щодо отримання надходжень та розподіл бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань та здійснення платежів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення результатів, визначених відповідно до бюджетних призначень.

Кошторисно-бюджетне фінансування – метод фінансування, що застосовується у бюджетних установах.

Кредит (державний, муніципальний) (лат. creditum – позика, від credo – вірю, довіряю).

З точки зору фінансів, під терміном «кредит» розуміють кошти, що надаються у тимчасове користування фінансовою установою в розмірі та на умовах, що передбачаються відповідними нормативно-правовими актами.

У Податковому кодексі України визначено такі види кредитів:	іпотечний житловий кредит;
	податковий кредит;
	товарний кредит;
	фінансовий кредит .

Крім запропонованої класифікації кредитів, у фінансових правовідносинах може функціонувати державний чи муніципальний кредит. Так, на думку О.П. Орлюк, державний кредит – складова фінансової системи держави. Економічний зміст і юридична природа державного кредиту водночас передбачають надходження до державного бюджету, оскільки суми державних позик становлять його дохідну частину, та разом з тим ці кошти не дають нових прибутків і повинні погашатися.

Державний кредит – це грошові взаємовідносини, що можуть виникнути між державою та юридичними або фізичними особами, і пов’язані з мобілізацією тимчасово вільних у користування органами державної влади, які призначені для фінансування державних витрат. Державний кредит. Розрізняють зовнішній і внутрішній.

Муніципальний (комунальний) кредит – це грошові взаємовідносини, що можуть виникнути між органами місцевого самоврядування та юридичними або фізичними особами і пов’язані з мобілізацією тимчасово вільних грошових коштів в користування органами місцевого самоврядування, які призначені для фінансування витрат територіальної громади. Муніципальний кредит має виключно цільовий характер, тобто пов’язаний із реалізацією конкретних соціально-економічних програм на місцевому рівні.

Курортний збір – місцевий збір, що стягувався з громадян, які прибували у курортну місцевість. Граничний розмір курортного збору не міг перевищувати 10 відсотків неоподаткованого мінімуму доходів громадян. Курортний збір справлявся з платників за місцем їх тимчасового проживання.

Податковим кодексом України курортний збір скасовано. Проте введено туристичний збір.

Література:

1. Борисов А.Б. Большой экономический словарь / Борисов А.Б. – М.: Книжный мир, 2003. – 895 с.
2. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної ради України. – 2010. – № 50–51. – Ст. 572.
3. Бюджетний кодекс України: від 21.06.2001 р. № 2542-III // Офіційний вісник України. – 2001. – № 29.
4. Господарський кодекс України: від 16.01.2003 р. № 436-IV.
5. Економічна енциклопедія: у 3 т. / [редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. – К.: Академія, 2000. – 864 с. – Т. 1.
6. Нагребельний В.П. Фінансове право України: загальна частина: навч. посіб. для вищих навч. закладів / Нагребельний В.П., Чернадчук В.Д., Сухонос В. В. – Суми: Університетська книга, 2005.
7. Орлюк О.П. Фінансове право: [навч. посіб.] / Орлюк О. П. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 528 с.
8. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 р. № 2755-VI
9. Про випуск казначейських зобов'язань: Постанова Кабінету Міністрів України: від 14.04.2009 р. № 362.
10. Про внесення змін до деяких постанов Верховної Ради України: постанова Верховної Ради України: від 03.03.2011 р. № 3085-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 25. – Ст. 203.
11. Про затвердження Загальних умов укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві: Постанова Кабінету Міністрів України: від 01.08.2005 р. № 668 // Урядовий кур'єр. – 2005. – № 163.
12. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: постанова Правління Національного банку України: від 15.12.2004 р. № 637.
13. Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України шостого скликання: Постанова Верховної Ради України: від 04.12.2007 р. № 4-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 51. – Ст. 533.
14. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України: від 23.02.2006 р. № 3480-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.
15. Цивільний кодекс України: від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.

–Л–

Лізинг — спосіб фінансування інвестицій, заснований на довгостроковій оренді майна при збереженні права власності за орендодавцем; середньо- і довгострокова оренда машин, обладнання і транспортних засобів.

Зворотний лізинг

<p>це договір лізингу, який передбачає набуття лізингодавцем майна у власника і передачу цього майна йому у лізинг</p>	<p>господарська операція фізичної чи юридичної особи, що передбачає продаж основних фондів фінансовій організації з одночасним зворотним отриманням таких основних фондів такою фізичною чи юридичною особою в оперативний або фінансовий лізинг</p>	<p>вид лізингу, якщо він передбачений національним законодавством Сторін, за якого постачальник предмета лізингу продає його лізинговій компанії, а та в свою чергу здає цей предмет в лізинг колишньому постачальнику предмета лізингу</p>
--	--	---

Лізинг міжнародний (англ. international leasing) – надання в оренду іноземними фірмами устаткування, кораблів, літаків і т.д. терміном до 15 років і більше.

Лізинг оперативний (англ. operational leasing) – задача в короткострокову оренду транспортних засобів, будівельної техніки, приладів, апаратури й інших видів технічних засобів. Особливості даної форми лізингу полягають у тому, що термін договору оперативного лізингу завжди коротший, ніж нормативний термін служби майна, і лізингові платежі не покривають повної вартості майна.

Лізинг поворотний (англ. inverse leasing) – виражає сукупність взаємин контрагентів у рамках двосторонньої лізингової угоди.

Лізинг прямий (англ. direkt leasing) – у даному разі виробник устаткування самостійно, без послуг посередника здає об'єкт в оренду, тобто постачальник і лізингодавець – це одна й та сама особа. Має місце двостороння лізингова угода.

Лізинг фінансовий (англ. financial leasing) –

1. передбачуваний строк служби активів (англ. assets), протягом якого орендар одержує всі вигоди від їх використання і бере на себе весь ризик, пов'язаний з їх володінням.
2. найширше застосовувана форма лізингу, при якій здійснюється лізинг майна на більш тривалий термін із повною виплатою вартості майна.

Лізингова угода

являє собою лізингову угоду в рамках тристоронньої угоди, за якої лізингова фірма (орендодавець) придбає у виготовлювача (власника) майно на вибір клієнта (орендаря), що і передається в розпорядження (оренду) останньому

оформляється лізинговим контрактом, що включає суму і термін дії угоди, розмір орендної плати, процентну ставку, залишкову вартість майна по закінченні терміну оренди, протокол приймання майна орендарем від виготовлювача (колишнього власника) умов страхування майна, періодичності платежів, варіантів володіння майном по закінченні терміну оренди, повні платіжні й юридичні реквізити сторін, додаткові умови та ін.

Лізинговий кредит - це відносини між юридичними особами, які виникають у разі оренди майна і супроводжується укладанням лізингової угоди.

Лізинг є формою майнового кредиту. Лізингова послуга виникає так. На прохання клієнта банк закуповує за власні гроші певне майно і бере на себе практично всі зобов'язання власника, включаючи відповідальність за збереження майна, внесення страхових платежів, оплату майнових податків.

Клієнт на прохання якого було куплене майно, укладає з банком строковий договір оренди, в котрому визначаються, поряд з іншими умовами, розмір орендної плати і періодичність її внеску.

Орендна плата складається з двох величин: вартості майна і комісійної винагороди за лізингові послуги, що дорівнює відсотку за кредит.

Прибуток банку від лізингових операцій складається з лізингового відсотка і залишкової вартості майна до моменту закінчення строку оренди; податкових пільг, зв'язаних з інвестуванням в устаткування. Відсоткова плата за лізингову послугу нижча від позичкового відсотка, тому клієнту вигідніше користуватись лізингом, ніж брати грошову позику для купівлі коштовного обладнання.

В умовах економічної кризи більшість підприємств України неспроможна власними коштами здійснювати технічне оновлення виробництва. Спираючись на це існує суттєва необхідність розвитку лізингового бізнесу, що зумовлює залучення зовнішніх інвестицій для фінансової підтримки підприємств. Зовнішні ін'єкції потребують середні та малі підприємці.

Лізинговий платіж - це фінансова оплата, яку здійснює лізинго-одержувач за використання наданого йому в оренду майна (об'єкта лізингу) і яка встановлюється в розмірі, що забезпечує відшкодування його вартості і одержання лізингодавцем певного прибутку.

Лізингові платежі класифікуються за декількома ознаками.

<p>Залежно від характеру (форми) здійснення платежу розрізняють грошові, компенсаційні та змішані платежі.</p>	<p>за методом їх нарахування розрізняють платежі з фіксованою загальною сумою, платежі з авансом, платежі з відстрочкою, платежі як частка від певного результату, одержаного від використання об'єкта лізингу;</p>	<p>за періодичністю виплати — щомісячні, щоквартальні, піврічні і річні.</p>
--	---	--

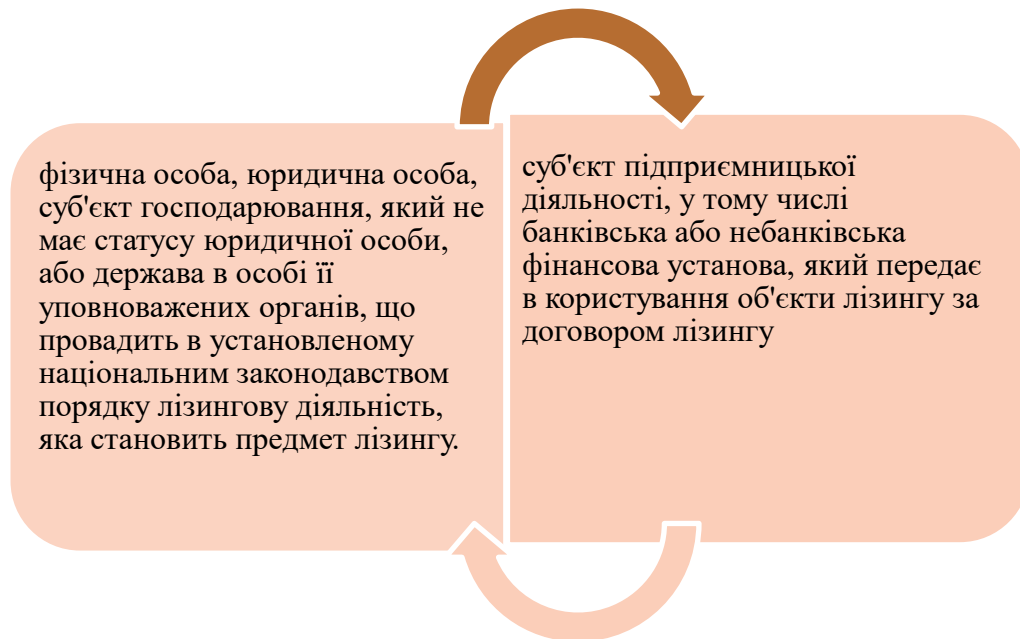
Платежі з фіксованою загальною сумою виплачуються рівними частками протягом усього терміну дії лізингової угоди з відповідною періодичністю, що передбачається останньою.

Платежі з авансом відрізняються від попереднього їх виду лише тим, що після укладання угоди лізинго-одержувач виплачує лізингодавцю аванс, а решту загальної суми лізингового платежу виплачує за аналогічною попередньої схемою.

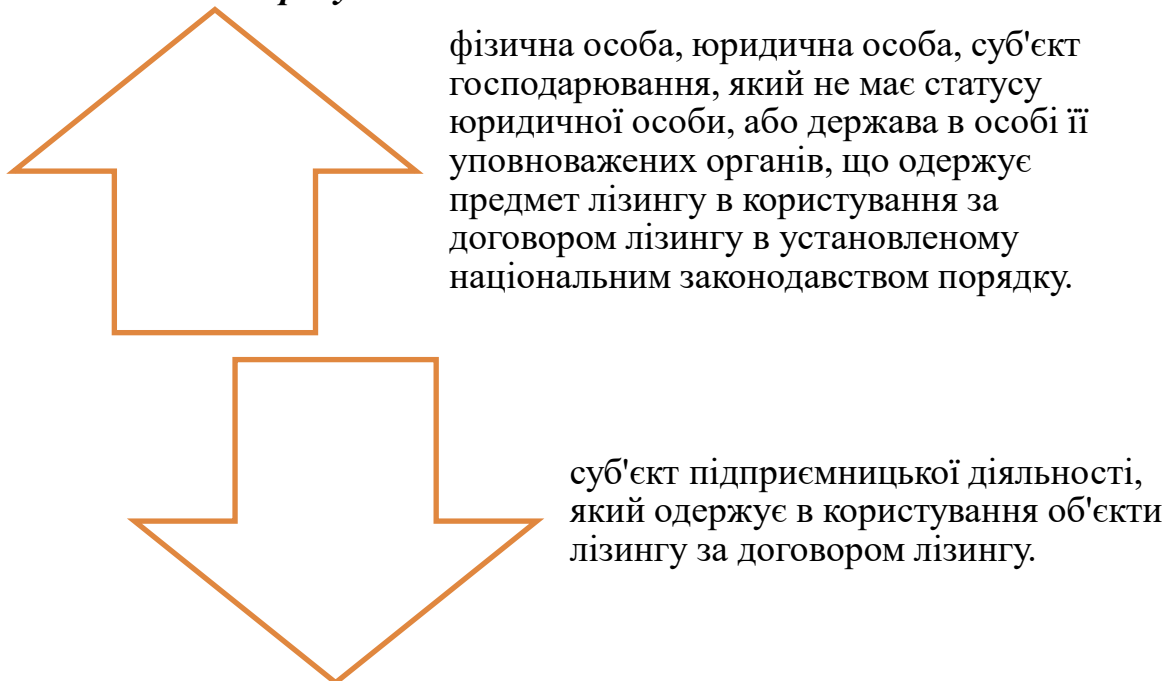
Платежі з відстрочкою встановлюються за домовленістю сторін, коли у лізинго-одержувача є тимчасові труднощі з фінансовим забезпеченням лізингової угоди. Після закінчення відстрочки лізингові платежі оплачуються фіксованою сумою з передбачуваною періодичністю. Платежі як частка від певного результату, одержаного завдяки використанню об'єкта лізингу, встановлюються у відсотках від вартості виробленої за допомогою об'єкта лізингу продукції або одержаного прибутку від реалізації цієї продукції (виконаних робіт, наданих послуг).

Лізингові платежі включають декілька складових. Згідно із Законом України «Про лізинг» такими складовими, що відповідають міжнародним нормам, є : сума амортизації об'єкта лізингу, нарахована за строк, за який вноситься лізинговий платіж; сума, що сплачується лізингодавцю як процент за залучений ним кредит для придбання майна за договором лізингу; платіж як винагорода лізингодавцю за отримане у лізинг майно (лізингова маржа); відшкодування страхових платежів за договором страхування об'єкта лізингу, якщо він застрахований лізингодавцем; інші витрати лізингодавця, передбачені договором лізингу.

Лізингодавець.

Лізингоодержувач.

Ліквідність активів — величина, обернена часові, необхідному для перетворення активів у гроші. Чим менше часу затрачується для перетворення активів у гроші, тим вони ліквідніші. У загальному розумінні ліквідність - це здатність цінностей легко переходити у форму грошей, тобто абсолютно ліквідні засоби.

Ліквідність можна розглядати у двох аспектах: як час, необхідний для продажу активу, як суму, одержану від продажу активу. Ці аспекти тісно пов'язані між собою. Досить часто активи можна продати за короткий час, але із значною знижкою у ціні. Тому ліквідність - це здатність і швидкість підприємства перетворювати свої активи на гроші для покриття своїх зобов'язань у міру настання строків їх погашення.

Ліквідність підприємства — здатність організації (підприємства) в будь-який час здійснити необхідні витрати.

Активи підприємства у залежності від ступеня їхньої ліквідності можна згрупувати наступним чином:

Найбільш ліквідні активи (A1) - суми по всіх статтях грошових коштів та їх еквівалентів, які можуть бути використані для здійснення поточних розрахунків негайно. До цієї групи належать також поточні фінансові інвестиції (цінні папери).

Активи, що швидко реалізуються (A2) - активи, для перетворення яких у наявні кошти потрібен певний час. До цієї групи активів можна включити дебіторську заборгованість, платежі по якій очікуються протягом 12 місяців після звітної дати, та інші оборотні активи. Ліквідність цих активів різна і залежить від суб'єктивних та об'єктивних факторів кваліфікації фінансових працівників, взаємовідносин підприємства з контрагентами та їх платоспроможності, умов надання кредитів покупцям тощо.

Активи, що повільно реалізуються (A3). Найменш ліквідними активами є запаси. Ліквідність цієї групи залежить від своєчасності відвантаження продукції, швидкості і правильності оформлення банківських документів, швидкості платіжного документообігу в банку, а також від якості та попиту на продукцію, її конкурентоспроможності, платоспроможності покупців, форми розрахунків та ін.

Активи, що важко реалізуються (A4) - активи, призначені для використання в господарській діяльності протягом тривалого періоду часу.

Перша, друга та третя групи умовно являються більш ліквідними, ніж інше майно підприємства.

Ліцензія - це документ державного зразка, який засвідчує право ліцензіата на проведення зазначеного в ліцензії виду господарської діяльності протягом певного терміну за умови дотримання ліцензійних умов (ст. 1 Закон Про ліцензування видів господарської діяльності).

Ломбардна операція – операція з отримання короткострокових грошових находжень під заставу ліквідної рухомої власності.

Лотерейний білет – свого роду цінний документ на пред'явника. Надає право його власнику брати участь у розіграшу лотереї. Частина внесених гравцями коштів іде організаторам лотереї, частина виплачується державі у вигляді податків.

Література

1. Банківська справа / [Р. І. Тиркало, І.С. Гуцал, Я.І. Чайковський, Т. І. Андрушків, Н.Д. Галапуп]. – Тернопіль: Карт-бланш, 2001. – 314 с.
2. Белых А. Ломбарды / А. Белых // Московский бизнес. – 2007. – № 24.
3. Бункина М.К. Макроэкономика: учеб. / Бункина М. К., Семенов А.М., Семенов В.А. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Дело и Сервис, 2003. – 544 с.
4. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні: постанова Правління Національного банку України: від 28.08.2001 р. № 368 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 40. – Ст. 1813.
5. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: постанова Правління Національного банку України: від 15.02.2004 р. № 637 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 3 – Ст. 155.
6. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України: від 16.04.1991 р. № 959-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 29. – Ст. 377.
7. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: закон України: від 01.06.2000 р. № 1775-ІІІ // Відомості Верховної Ради України – 2000. – № 36. – Ст. 299.
8. Словник іншомовних слів: 23000 слів та термінологічних словосполучень / [уклад. Л.О. Пустовіт та ін.]. – К.: Довіра, 2000. – 1018 с.
9. Фінанси підприємств: підруч. / [А. М. Поддєрьогін, Л.Д. Буряк, Г.Г. Нам, А.М. Павліковський, О. В. Павловська, В.З. Потій, А.П. Куліш, О. О. Терещенко, Н. П. Шульга, С. А. Булгакова]; керівник авт. кол. і наук. ред. А. М. Поддєрьогін. – 3-тє вид., перероб. та доповн. – К.: КНЕУ, 2000. – 460 с.
10. Цивільний кодекс України: 16.01.2003 р. № 435-ІV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – Ст. 356.

–М–

Маржа (від фр. *marge* – поле, край) термін, який застосовується в банківській, біржовій, страховій, торговій діяльності для позначення різниці між цінами товарів, курсами цінних паперів, процентними ставками та іншими показниками, – це величина, яка є виразником різниці між двома визначеними показниками (наприклад: в договорах купівлі-продажу, маржа – це різниця між максимальною та мінімальною кількістю товару, який повинен бути поставлений).

Відповідно до постанови Національного банку «Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації процесу формування управлінської звітності в банках України» від 06.09.2007 р. № 324, маржа – різниця між відповідними доходами та витратами (процентними або непроцентними) об'єкта управління.

Маржа – різниця між цінами, курсами, ставками, котируванням валют, цінних паперів, одержувана при проведенні банківських та торговельно-комерційних операцій купівлі-продажу.

У торговельних операціях – різниця між купівельною і продажною ціною товару.

У фондових біржових операціях – різниця між курсами цінних паперів (номінальним і продажним), між курсом цінних паперів у день укладання і день виконання фінансової угоди; у банківській практиці – різниця між процентними ставками за залученими і виданими кредитами.

Металеві рахунки – рахунки, які відкриваються уповноваженими банками України для обліку операцій, що здійснюються з банківськими металами.

Відповідно до Закону України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р. металеві рахунки – рахунки, які відкриваються уповноваженими банками України для обліку операцій, що здійснюються з банківськими металами.

Металеві рахунки є привабливими формами співпраці підприємств та банківських структур, оскільки вони водночас виконують функцію і засобів розрахунку, і засобів хеджування та збереження.

До банківських металів відносять: золото, срібло, платину, паладій.

Банки можуть приймати банківські метали на депозитні металеві рахунки. Розміщення на депозит банківського металу дає змогу отримувати прибуток за рахунок нарахування відсотків у тому самому банківському металі.

Ринок банківських металів – один з найконсервативніших з усіх фінансових, саме металеві вкладення вважаються найменш ризикованими.

Метод фінансового права – це сукупність юридичних прийомів і засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання якісно однорідних, відокремлених відносин. Основним методом фінансового права є метод владних розпоряджень (імперативний, командно-вольовий). Для дер-

жавно-владних приписів у сфері фінансової діяльності характерні такі риси, як категоричність і відсутність оперативної самостійності. У нормах фінансового права жорстко закріплюються вимоги держави у сфері фінансової діяльності.

Методи фінансового контролю – це прийоми і засоби його здійснення. Серед основних методів фінансового контролю розрізняють: перевірку, інвентаризацію, ревізію, обстеження, спостереження, звіти про фінансову діяльність на сесіях рад, засіданнях органів виконавчої влади.

Л.К. Воронова зазначає, що методи фінансового контролю – це прийоми і засоби його здійснення, їх нараховується багато залежно від об'єкта контролю, мети контролюючого органу.

До методів фінансового контролю потрібно віднести	різноманітні перевірки (стан обліку і звітності, списання недостач, зберігання фінансових документів тощо);
	аналіз фінансово-господарської діяльності;
	звіти про фінансову діяльність на сесіях представницьких органів усіх рівнів, засіданнях органів виконавчої влади, ревізії тощо.

І. М. Пахомов, Л. В. Кузнецова та інші вважають, що фінансовий контроль здійснюється різноманітними методами, під якими розуміють прийоми або способи, засоби його здійснення. Розрізняють такі методи фінансового контролю: спостереження, перевірки, обстеження, аналіз, ревізії.

Митна вартість товару – ціна, що фактично сплачена або підлягає сплаті за товари та інші предмети, які підлягають митному обкладенню, на момент перетину митного кордону України.

При визначенні митної вартості як складові до неї входять ціна товару, зазначена в рахунку-фактурі, а також такі фактичні витрати, якщо вони не ввійшли до рахунку-фактури: – на транспортування, навантаження, розвантаження, перевантаження та страхування до пункту перетину митного кордону України; – комісійні та брокерські; – плата за використання об'єктів інтелектуальної власності, що належить до даних товарів та інших предметів і яка повинна бути оплачена імпортером (експортером) прямо чи побічно як умова їх ввезення (вивезення).

Митна вартість товарів, які переміщуються через митний кордон України, визначається декларантом відповідно до положень Митного кодексу України. Порядок визначення митної вартості товарів поширюється на товари, які переміщуються через митний кордон України.

Митна система – сукупність митних органів, на які покладено завдання. Система складається з Державної митної служби України, регіональ-

них митниць, митних постів спеціалізованих митних управлінь та організацій.

Смирнов І.Г. підкреслює, що митна система держави визначається як сукупність форм, засобів і методів державного регулювання експорту та імпорту товарів, яка є важливим елементом системи державного управління зовнішньоекономічною діяльністю.

Митна система держави формується як результат її митної політики. Матеріальною основою митної системи держави є митна інфраструктура, яка містить матеріально-технічну базу митних органів та соціальну інфраструктуру.

Митна територія – територія, на якій у повному обсязі діють правила, що регулюють ввезення, вивезення і транзит товарів, цінностей та інших предметів.

Митне законодавство – сукупність законів та інших нормативних правових актів держав договірних сторін, контроль за виконанням яких покладено на митні органи держав договірних сторін, що регулюють увезення, вивезення і транзит товарів, порядок справляння мита, податків та інших платежів, установлення заборон, обмежень, а також контролю при імпорті або експорті товарів.

Митне регулювання – один із видів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, який ґрунтується на використанні цінового фактора впливу на зовнішньоторговий обіг.

Митний контроль – сукупність заходів, що здійснюються національними митними органами з метою забезпечення додержання національного законодавства в митній справі, а також національного законодавства та міжнародних договорів, контроль за виконанням яких покладений на митні органи.

Митний кордон – кордон території, провезення товарів через який вимагає заповнення митної декларації та сплати мита. Як правило, збігається з державним кордоном.

Митний кордон – межі митної території України. Митний кордон України збігається з державним кордоном України, за винятком меж території спеціальних митних зон.

Межі території спеціальних митних зон становлять митний кордон України.

Митний союз – група держав, територія яких створює єдиний митний простір, угода двох або кількох держав про спільну митну політику. Держави, що уклали митний союз, скасовують встановлене для них мито і запроваджують єдине мито для держав, які не ввійшли до митного союзу.

Митні збори – обов’язкові неподаткові платежі, які справляються митними органами ряду країни за виконання ними своїх обов’язків та надання послуг при переміщенні товарів та інших предметів через митний кордон відповідної держави. За своєю правовою природою митні збори не є податками (на відміну від ПДВ, акцизів, які є непрямими податками).

Митні збори розглядаються як своєрідна плата за виконання митницею юридично значимих дій на користь своїх клієнтів, яка має використовуватися для розвитку системи митних органів України.

Можна виділити такі види митних зборів:

статистичні, марочні, ліцензійні, бандерольні;
за пломбування, штемпелювання, складування і зберігання товарів тощо.

Митні збори характеризуються певними особливостями:

1) мають цільове призначення;

2) притаманний відплатний та умовний характер.

Митні збори можна поділити на дві групи:

1) основні, які сплачуються у більшості випадків при перетинанні митного кордону із суб’єктів, що не характеризуються специфічними особливостями (збори за митне оформлення);

2) додаткові, які справляються з платників за додатково надані послуги або дії (збір за зберігання товарів, збір за супровід вантажів, збори за видачу ліцензій, плата за участь у митних аукціонах тощо).

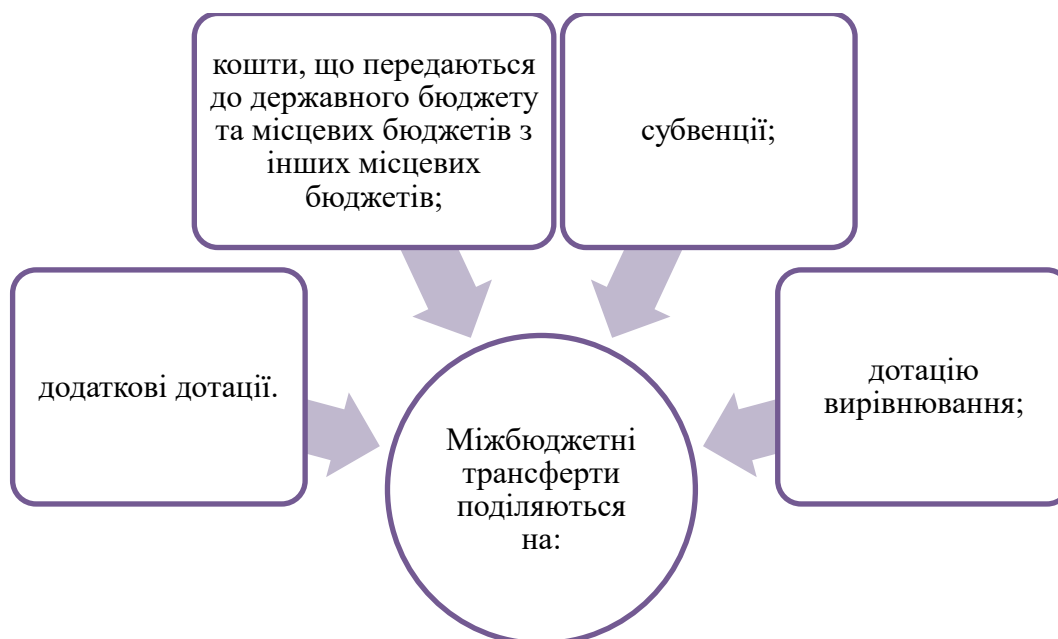
Мито (давньонім. *muta* – податок, збір) – це обов’язковий платіж, що справляється митними органами з товарів та інших предметів, які переміщуються через митний кордон держави (ввезених при імпорті, вивезених при експорті або тих, що надходять транзитом).

У теорії фінансового права немає єдності у поглядах на правову приро-

ду мита, що справляється митницею на кордоні. Це пов'язано з тим, що мито має спільні риси з непрямими податками (ПДВ, акцизи).

Мито, як і акциз та ПДВ, сплачується в остаточному підсумку за рахунок споживача, а також збільшує ціну товару на стадії формування ціни реалізації. Але на відміну від податків, мито має чітко виражений умовний характер (обов'язкове перетинання митного кордону).

Міжбюджетні трансферти – кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого.

Мінімальна заробітна плата (англ. minimum wage) – законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може проводитися оплата за виконану працівником місячну, а також погодинну норму праці (обсяг робіт).

До мінімальної заробітної плати не входять доплати, надбавки, заохочувальні та компенсаційні виплати.

Для більшості населення України заробітна плата є основним або навіть єдиним джерелом для існування, тому згідно з ч. 3 ст. 17 Закону України «Про державні соціальні стандарти і державні соціальні гарантії» мінімальна заробітна плата не може бути нижчою від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Розмір мінімальної заробітної плати визначається з урахуванням вартісної величини мінімального споживчого бюджету з поступовим зближенням рівнів цих показників у міру стабілізації та розвитку економіки країни; загального рівня середньої заробітної плати; продуктивності праці, рівня зайнятості та інших економічних умов.

Мінімальна заробітна плата встановлюється у розмірі, не нижчому за вартісну величину межі малозабезпеченості в розрахунку на працездатну особу (ст. 9 Закону України «Про оплату праці»). Проте для визначення вартісної величини набору продуктів харчування, непродовольчих товарів, послуг, необхідних для задоволення основних фізіологічних і соціально-культурних потреб людини застосовується прожитковий мінімум, який встановлено Законом України «Про прожитковий мінімум» від 15.07.1999 р.

Розмір мінімальної заробітної плати встановлюється Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України, як правило, один раз на рік у законі про Державний бюджет України на поточний рік з урахуванням пропозицій, вироблених шляхом переговорів, представників професійних спілок, власників або уповноважених ними органів, які об'єдналися для ведення колективних переговорів і укладення генеральної угоди (ст. 10 Закону України «Про оплату праці»).

Мінімальна пенсія (minimum pension) – державна соціальна гарантія, якою є встановлений законом мінімальний розмір пенсійного забезпечення осіб, які втратили працездатність. Мінімальна пенсія є обов'язковою на всій території України для державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності.

Міжнародний договір про уникнення подвійного оподаткування – угода, укладена між державами та/або іншими суб'єктами міжнародного права в письмовій формі та регульована міжнародним правом з метою усунення подвійного оподаткування незалежно від того, чи викладена така угода в одному документі, двох чи кількох пов'язаних між собою документах, а також незалежно від її конкретного найменування, та ратифікована уповноваженими органами держав.

Проблему міжнародного подвійного оподаткування можна визначити як одночасне обкладання у двох або більше країнах одного платника податку відносно того самого об'єкта тим самим або аналогічним податком за один податковий період.

З метою вирішення зазначеної проблеми та регулювання податкових відносин між державами останні активно укладають міжнародні податкові угоди, які у більшості є двосторонніми.

Міністерство фінансів України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної фінансової, бюджетної, податкової, митної політики, політики у сфері державного фінансового контролю, казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку, випуску і проведення лотерей,

організації та контролю за виготовленням цінних паперів, документів суворої звітності, видобутку, виробництва, використання та зберігання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння, їх обігу та обліку, у сфері запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму.

Місцеві податки і збори – обов’язкові платежі, які встановлюються органами місцевого самоврядування відповідно до їх переліку і в межах граничних розмірів ставок, передбачених законами України, сплачуються фізичними та юридичними особами на території відповідних адміністративно-територіальних одиниць та зараховуються до місцевих бюджетів.

До місцевих податків належать:

– податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки;

– єдиний податок.

До місцевих зборів належать:

– збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності;

– збір за місця для паркування транспортних засобів;

– туристичний збір.

Моніторинг як метод фінансового контролю – сукупність заходів, спрямованих на виявлення фінансових операцій, що можуть бути пов’язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, а також на запобігання та протидію фінансуванню тероризму.

До легалізації (відмивання) доходів законом належать дії, спрямовані на приховування чи маскуванню незаконного походження коштів або іншого майна чи володіння ними, прав на такі кошти або майно, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення, а так само набуття, володіння або використання коштів або іншого майна, за умови усвідомлення особою, що вони були доходами.

Література:

1. Бех Г. В. Правовое регулирование косвенных налогов в Украине: [монография] / Бех Г.В.; под ред. Н.П. Кучерявенко. – Х.: Легас, 2003. – 128 с.
2. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 2010. – № 50–51. – Ст. 572.
3. Великий енциклопедичний юридичний словник / [за ред. Ю.С. Шемшученка.] –

К.: Юридична думка, 2007. – 992 с.

4. Воронова Л. К. Фінансове право України: [підруч.] / Воронова Л.К. – К.: Прецедент; Моя книга, 2006. – 448 с.

5. Деякі питання пенсійного забезпечення громадян: Постанова Кабінету Міністрів України: від 26.03.2008 р. № 265.

6. Заверуха О.Б. Бюджетні повноваження органів місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.07 / О.Б. Заверуха. – К., 2001.

7. Золотько І.А. Податкова система / Золотько І.А. – К., 2004. – 204 с.

8. Карлін М.І. Фінанси зарубіжних країн: [навч. посіб.] / Карлін М.І. – К.: Кондор, 2004. – 384 с.

9. Кравченко В.І. Місцеві фінанси України: [навч. посіб.] / Кравченко В.І. – К.: Знання, 1999.

10. Любунь О. С. Банківський нагляд: підруч. / О.С. Любунь, К.Є. Расвський. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 416 с.

11. Методичні рекомендації щодо організації процесу формування управлінської звітності в банках України, схвалені постановою Правління Національного банку України від 06.09.2007 р. № 324 // Юридичний вісник України. – 2007. – № 40.

12. Митний кодекс України: від 11.07.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 38–39. – Ст. 288.

13. Місцеві фінанси в Україні: правове регулювання: навч. посіб. / [Близнюк О. С., Губерська Н.Л., Музика О. А., Усенко Р.А.]. – К.: Дакор, КТН, 2007.

14. Монетному двору Національного банку України – 10 років // Голос України. – 2008. – № 85. – С. 24.

15. Орлюк О.П. Фінансове право: [навч. посіб.] / Орлюк О.П. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 528 с.

16. Податкове право: навч. посіб. / [Бех Г. В., Дмитрик О.О., Кобильник Д.А. та ін.]; за ред. М.П. Кучерявенка. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 400 с.

17. Податкове право України: навч. посіб. / [за заг. ред. Л.К. Воронової та М.П. Кучерявенка.] – К.: Правова єдність, 2009. – 483 с.

18. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: Закон України: від 28.11.2002 р. № 249-IV.

19. Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації Праці № 131 про встановлення мінімальної заробітної плати з особливим урахуванням країн, що розвиваються: Закон України: від 19.10.2005 р. № 2997-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 2–3. – Ст. 40.

20. Смирнов І.Г. Митна логістика: компонентна структура / І. Г. Смирнов // Науковий вісник Волинського дер.; ун-ту ім. Лесі Українки. – 2007. – № 2. – С. 160–168.

21. Щодо міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування: лист Державної податкової адміністрації України: № 405/7/12–0117 від 13.01.2009 р.

–Н–

Надходження до бюджету – доходи бюджету, повернення кредитів до бюджету, кошти від державних (місцевих) запозичень, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред’явлення цінних паперів.

Доходи бюджету класифікуються за такими розділами:

1) податкові надходження;	2) неподаткові надходження;	3) доходи від операцій з капіталом;	4) трансферти.
---------------------------	-----------------------------	-------------------------------------	----------------

Податковими надходженнями визнаються встановлені законами України про оподаткування загальнодержавні податки і збори (обов’язкові платежі) та місцеві податки і збори (обов’язкові платежі).

Неподатковими надходженнями визнаються:

1) доходи від власності та підприємницької діяльності;	2) адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності;	3) інші неподаткові надходження.
--	---	----------------------------------

У Словнику фінансово-правових термінів зазначено, що поняття надходжень до бюджету відображає касовий аспект виконання бюджету і містить не лише доходи від податків, зборів (обов’язкових платежів) та інших сум, коли кошти переходять у власність держави, але і суми, які переходять у її користування.

Натуральні податки – податки, які вносилися державі продуктами (наприклад, хлібом, яйцями, м’ясом). Вони належать до найбільш ранніх форм оподаткування в період слабкого розвитку товарногрошових відносин і переважання натуральних форм обміну

Національна лотерея. За визначенням Податкового кодексу України, лотерея – масова гра незалежно від її назви, умовами проведення якої передбачається розіграш призового (виграшного) фонду між її гравцями, приз (виграш) у якій має випадковий характер і територія проведення якої не обмежується одним приміщенням (будівлею). Діяльність з проведення лотереї

регулюється спеціальним законом. Не вважаються лотереєю ігри, що проводяться на безоплатних засадах юридичними особами та фізичними особами-підприємцями і мають на меті рекламування їх товару (платної послуги), сприяння їх продажу (наданню) за умови, що організатори цих ігор витрачають на їх проведення свій прибуток (дохід).

Національний банк України – центральний банк України, особливий центральний орган державного управління, юридичний статус, завдання, функції, повноваження і принципи організації якого визначаються Конституцією України, Законом України «Про Національний банк України» та іншими законами України. Господарський кодекс України визначає НБУ як центральний банк держави, основною функцією якого є забезпечення стабільності грошової одиниці України – гривні. Правовий статус Національного банку України визначається Законом про Національний банк України.

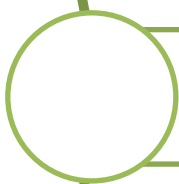
Завдання Національного банку це забезпечувати стабільність грошової одиниці країни, а також сприяє стабільності банківської системи та цінової стабільності.

Недоїмка – податкове зобов’язання (з урахуванням штрафних санкцій за їх наявності), узгоджене платником податків або встановлене судом (арбітражним судом), але не сплачене у встановлений строк, а також пеня, нарахована на суму такого податкового зобов’язання. За своїм змістом недоїмка в Податковому кодексі України аналогічна поняттю невиконаного податкового зобов’язання.

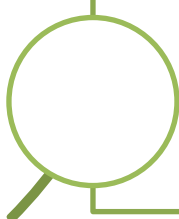
Непрямі податки — це податки, які визначаються розміром споживання і не залежать від доходу чи майна платника, виступають у вигляді надбавки до ціни товару чи послуги і платником яких є кінцевий споживач даного товару чи послуги.

Непрямі податки справляються в усіх країнах світу, причому в деяких із них вони мають основне значення.

Непрямими податки називаються виходячи з їх економічного змісту, тому в законодавстві України вони не закріплюються в окрему групу.

Формальним платником непрямих податків виступає особа, яка здійснює обчислення і сплату до бюджету податку, але вона включає суму непрямого податку до ціни товару, за якою вона його реалізовує. Тому непрямі податки фактично сплачуються кінцевим покупцем – споживачем певної продукції, який і є фактичним платником. Унаслідок цього дані податки можна охарактеризувати як податки на споживання.

За економічним змістом непрямі податки є формою вилучення доходів споживачів. Непрямі податки в більших розмірах сплачуються тими групами населення, які характеризуються вищим рівнем споживання, але податкове навантаження здебільшого відчують на собі соціальні групи населення з низькими доходами, оскільки вони витрачають більшу частину своїх доходів при купівлі товарів, до ціни яких включено непрямі податки. Саме тому непрямі податки вважаються найбільш соціально несправедливими: вони справляються за формально рівними ставками і кожний покупець сплачує при купівлі товару, роботи, послуги однакову суму податку, але вона неоднакова щодо розміру отримуваних цим платником доходів – чим вони нижчі, тим більшу питому вагу становлять у них непрямі податки.

Переваги непрямих податків

- вони, досить прості за порядком сплати, забезпечують регулярність податкових надходжень, вони вигідні політично, оскільки включення непрямих податків до ціни товару завуальовує їх податкову сутність, яка приховується за ціною товару, не пов'язані із високими затратами на справляння та ін.

Недоліки непрямих податків

- крім певної соціальної несправедливості, ці податки відрізняються нерівномірністю податкового тиску, вони створюють більші прибутки для підприємств та ін.

Основними видами непрямих податків в Україні виступають податок на додану вартість і акцизний податок.

Нерезидент.

1) іноземні компанії, організації, утворені відповідно до законодавства інших держав, їх зареєстровані (акредитовані або легалізовані) відповідно до законодавства України філії, представництва та інші відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на території України;

2) дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва інших держав і міжнародних організацій в Україні;

в) фізичні особи, які не є резидентами України.

Нерухоме майно (нерухомість). У Цивільному кодексі України наведено перелік нерухомих речей (нерухомого майна, нерухомості), до яких належать земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких неможливе без їх знецінення та зміни їх призначення. Режим нерухомої речі може бути поширений законом на повітряні та морські судна, судна внутрішнього плавання, космічні об'єкти, а також інші речі, права на які підлягають державній реєстрації. Таке визначення ввійшло до ряду визначень нерухомого майна, які даються в різних нормативно-правових актах.

Література:

1. Бех Г.В. Правове регулювання непрямих податків: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: за спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право» / Г. В. Бех. – Х., 2002. – 17 с.
2. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради. – 2010. – № 50–51. – Ст. 572.
3. Василик О.Д. Теорія фінансів / Василик О.Д. – К.: НІОС, 2000. – 412 с.
4. Костюченко О. А. Банківське право. Банківська система. Національний банк. Комерційні банки / Костюченко О.А. – К.: А.С.К., 2001. – 576 с.
5. Налоги [Буряковский В. В., Кармазин В. Я., Каламбет С.В., Водолазская О.А.]. – Днепропетровск: Пороги, 1998. – 644 с.
6. Нечай А. Публічні фонди та публічні видатки як категорії фінансового права / А. Нечай // Право України. – 2004. – № 4. – С. 60–63.
7. Орлюк О.П. Банківська система України. Правові основи організації / Орлюк О. П. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 240 с.
8. Про запровадження мораторію на видачу ліцензій на провадження господарської діяльності з випуску та проведення лотерей: Закон України: // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 26. – Ст. 357.
9. Про затвердження Концепції перебудови системи державних субсидій, що надаються галузям національної економіки: Розпорядження Кабінету Міністрів України: від 31.03.2003 р. № 182-р.
10. Про затвердження Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав»: Постанова Кабінету Міністрів України: від 10.09.2003 р. № 1440.
11. Про затвердження форми державного статистичного спостереження № 9-ЗЕЗ «Звіт про експорт (імпорт) послуг» та Інструкції щодо її заповнення» (розд.2): наказ Державного комітету статистики України: від 15.07.2002 р. № 266.
12. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: Закон України: від 08.07.2011 р. № 3668-VI.
13. Про іпотеку: Закон України: від 05.06.2003 р. № 898-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 38. – Ст. 313.
14. Про систему валютного регулювання і валютного контролю: декрет Кабінету Міністрів України: від 19.02.2003 р. № 15-93.
15. Словник фінансово-правових термінів. – Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2006. – 343 с. – С. 159.
16. Цивільний кодекс України: від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356

Облігації активні - боргові цінні папери, часто надходять у продаж і вільно обертаються на ринку цінних паперів.

Облігації безпечні - облігації з високою надійністю, стабільністю, регулярністю виплат відсотків, твердими строками погашення.

Облігації гарантовані - облігації, випущені дочірньою компанією під гарантію материнської компанії у відношенні як основної суми боргу, так і відсотків.

Облігації державні - облігації, емітентом яких є держава.

Облігації довгострокові - облігації з терміном погашення, що перевищує кілька років.

Облігації з правом дострокового викупу - облігації, які можуть бути викуплені емітентом до настання терміну погашення за заздалегідь обумовленою ціною.

Облігації конвертовані, оборотні - облігації, які можуть бути обмінені на інші цінні папери випустила їх компанії, перш за все на акції.

Облігації муніципальні - облігації, що випускаються міськими, місцевими властями у вигляді позики під муніципальну власність.

Облігації процентні - облігації, дохід за якими виплачується у вигляді фіксованого відсотка, зазвичай по кожній облігації на основі відрізного купона.

Облігації серійні - облігації, термін погашення яких настає періодично, через певні проміжки часу, або які гасяться серіями випуску.

Облігація — цінний папір, що приносить дохід у вигляді процента. Випускається державними органами для покриття бюджетного дефіциту і акціонерними товариствами з метою мобілізації капіталу. На відміну від акцій, на облігаціях визначається термін їхнього погашення.

Облігація дисконтна - облігація, яка продається на вторинному ринку за ціною нижче номіналу.

Облігація купонна - (на пред'явника) облігація, яка містить відрізнi купони, за якими після певного терміну виплачується процентний дохід.

Облігація прибуткова - облігація компанії, за якою відсоток виплачується тільки у разі отримання компанією доходу.

Обслуговування боргу – погашення основної суми кредиту та виплата відсотків за нього відповідно до графіка, узгодженого кредитором і позичальником.

Обслуговування державного боргу — комплекс заходів держави з розміщення облігацій та інших цінних паперів, погашення позик, виплати відсотків за ними, а також уточнення і зміни умов погашення раніше випущених позик і визначення умов і порядку здійснення нових державних запозичень.

Загальна сума державного боргу складається з усіх випущених і непогашених боргових зобов'язань держави (як внутрішніх, так і зовнішніх), і відсотків за ними, включаючи видані гарантії за кредитами, що надаються іноземним позичальникам, місцевим органам влади, державним підприємствам.

Державний борг

Поточний борг - це сума заборгованості, що підлягає погашенню в поточному році, й належних до сплати в цей період відсотків за усіма випущеними на даний момент позиками.

Капітальний борг - це загальна сума заборгованості й відсотків, що мають бути сплачені за позиками.

державний борг поділяється на внутрішній і зовнішній

Внутрішній борг - це сукупність зобов'язань держави перед резидентами

зовнішній борг - сукупність зобов'язань держави перед нерезидентами (незалежно від того, в якій національній валюті номіновано зобов'язання).

державний
внутрішнього
боргу

Номінальний трактується як сукупність державних запозичень на кредитних і фондових ринках і передбачає погашення основної суми боргу з виплатою процентів у визначені терміну.

Реальний внутрішній державний борг, крім номінального боргу, включає також невиконані фінансові зобов'язання держави перед суб'єктами економіки (неоплачені державні замовлення, заборгованість по заробітній платі перед працівниками бюджетної сфери, невідшкодований податок на додану вартість і т. ін.).

Слід зазначити, що внутрішній борг має певні переваги над зовнішнім. Повернення внутрішнього боргу і виплати відсотків за ним не зменшують фінансового потенціалу держави, тоді як зовнішній борг має у своїй основі вплив капіталу з держави.

Державний внутрішній борг гарантується всім майном, що перебуває у власності держави. Платоспроможність за внутрішніми позикам забезпечується, як правило, за рахунок внутрішніх джерел.

Платоспроможність держави за зовнішніми позиками залежить насамперед від валютних надходжень. Можливості у погашенні зовнішнього боргу визначаються сальдо торговельного балансу. Його позитивне сальдо характеризує ті ресурси, які забезпечують платоспроможність держави і дають змогу тим самим урегулювати платіжний баланс.

При обслуговуванні зовнішнього і внутрішнього боргів визначають коефіцієнт обслуговування. Для зовнішнього боргу його розраховують як відношення всіх платежів із зовнішньої заборгованості до валютних надходжень держави, виражене в процентах. Сприятливим рівнем обслуговування вважається значення показника на рівні 25 %.

Джерелами погашення зовнішнього боргу є: бюджет; золотовалютні резерви; кошти, отримані від приватизації державного майна; нові запозичення. Обслуговування державного внутрішнього боргу здійснюється Міністерством фінансів через банківську систему шляхом проведення операцій з розміщення державних цінних паперів, їх погашення і виплати доходу. Граничні розміри державного внутрішнього і зовнішнього боргу встановлює Верховна Рада України одночасно із затвердженням Державного бюджету України на наступний рік.

Овердрафт - (від англ. Overdraft понад план) - особлива форма надання короткострокового кредиту клієнту банку у разі, коли величина платежу перевищує залишок коштів на рахунку клієнта.

Овердрафт надається на підставі договору, який укладається між клієнтом і банком, строком до 12 міс. Кредитування у формі овердрафту дає змогу підприємству: мати гарантію своєчасного й оперативного проведення розрахунків з постачальниками; отримувати кредитні кошти в мінімальних сумах, беручи до уваги надходження на поточний рахунок протягом дня, що істотно зменшує розмір плати за кредит; скоротити тимчасові витрати на оформлення документів під час видачі кредиту, оскільки фактично клієнт оформляє тільки платіжне доручення, а банк оплачує його за рахунок овердрафту автоматично.

Для видачі овердрафту банки висувають наступні вимоги до клієнтів - юридичних осіб:

наявність поточного рахунку в банку в національній (для овердрафту в національній валюті) або в іноземній валюті (для овердрафту в іноземній валюті);

стійкий фінансовий стан клієнта; стабільна господарсько-фінансова діяльність, відповідно, на внутрішньому або зовнішньому ринку, наявність постійних ділових партнерів і замовлень на виробництво та реалізацію продукції (робіт, послуг);

стабільні грошові надходження на поточний рахунок клієнта в банку; за наявності кредитної історії - своєчасність повернення та повнота розрахунків за кредитами, що отримувалися раніше.

Овердрафт не надається, якщо: клієнт має прострочену заборгованість за кредитом; на поточний рахунок клієнта накладено арешт. У разі виявлення порушень використання овердрафту банк має право застосувати штрафні

санкції до клієнта. Надання овердрафтів клієнтам банку здійснюється в межах встановлених лімітів або згідно з окремим рішенням кредитного комітету чи кредитної комісії банку.

Ліміти за овердрафтом встановлюються в межах дії кредитного договору. Ліміт за овердрафтом визначається банком самостійно, з урахуванням фінансового стану позичальника, та не може перевищувати максимальний розрахунковий ліміт овердрафту.

Овердрафт надається шляхом оплати з відповідного поточного рахунку платіжних документів клієнта в сумах понад фактичний залишок коштів на ньому (утворюючи при цьому дебетове сальдо) в межах встановленого ліміту за овердрафтом.

Погашення кредиту овердрафт здійснюється щоденно в автоматичному режимі, за рахунок грошових надходжень на поточний рахунок клієнта шляхом зменшення дебетового сальдо. Плата за овердрафт стягується банком у вигляді відсотків та комісії. Розмір відсоткової ставки та комісії за овердрафтом встановлюється диференційовано, залежно від строку овердрафту та виду валюти.

Олігархія - (від грец. Oligos нечисленний і arche - власть) - політичне й економічне панування невеликої групи людей, правлячих державою та економікою.

Це форма владарювання, тип політичного режиму, про який писали ще давньогрецькі філософи Платон та Арістотель.

Оподатковуваний прибуток — прибуток, що визначається для розрахунку податку на прибуток способом виключення із суми скоригованого валового доходу валових витрат платника податку та суми нарахованих ним амортизаційних відрахувань.

Оподатковуваний прибуток - це різниця між прибутком звітного періоду та сумою прибутку, що обкладається податком на доход (по цінних паперах і від пайової участі у спільних підприємствах), а також суми пільг з податку на прибуток відповідно до податкового законодавства, яке періодично змінюється.

Для податкових органів і підприємства великий інтерес представляє оподатковуваний прибуток, оскільки від цього залежить сума податку на прибуток, а відповідно і сума чистого доходу. Для визначення величини оподаткованого прибутку необхідно з суми прибутку звітного періоду відняти: дохід підприємства від цінних паперів, пайової участі у спільних підприємствах та інших позареалізаційних операцій, оподатковуваний податком за спеціальними ставками і утримуваний у джерела його виплати; прибуток, за якою встановлені податкові пільги відповідно до чинного податкового законодавства.

Оподатковуваний прибуток підприємства можна визначити шляхом вирахування з валового доходу (виручки) всіх допустимих витрат, у тому числі амортизаційних відрахувань. До цього оподаткованого прибутку потім застосовується податкова ставка.

Податкова ставка - відсоток оподаткованого прибутку, що має бути сплачений у вигляді податків.

При визначенні суми податку, що підлягає внесенню в державний бюджет, із суми балансового прибутку вираховуються всі інші податки, що підприємство сплачує з прибутку (податок на землю, податок на майно, податок з власників транспортних засобів).

Оптова (гуртова) ціна — ціна – це економічна категорія, що означає суму грошей, за яку продавець згодний продати, а покупець готовий купити товар. Для нормальної роботи ціна повинна перевищувати витрати з виробництва і реалізації товарів, але бути меншою від сумарного ефекту, який одержує споживач.

Ціни розрізняються залежно від того, на якій стадії товароруху вони формуються. Звичайний масовий товар проходить три стадії товароруху: 1) підприємство – оптова торгівля; 2) оптова торгівля – роздрібна торгівля; 3) роздрібна торгівля – споживачі.

Відповідно до цих стадій товароруху виділяють види цін.

Три види цін оптові ціни підприємства (відпускання продукції підприємством);

оптові ціни промисловості (продаж оптовою торгівлею);

роздрібні ціни (продаж роздрібною торгівлею).

Оптова (відпускна) ціна підприємства – це ціна, за якою реалізується продукція підприємства-виробника. Структурно вона складається із собівартості товару, прибутку підприємства і непрямих податків (акциз і податок на додану вартість). На основі оптових цін підприємства планують і аналізують

вартісні економічні показники діяльності підприємства.

Опціон — похідний фінансовий інструмент, який засвідчує право придбати (опціон call) або право продати (опціон put) у майбутньому базовий актив (цінні папери, товари, валюту) на умовах визначених на час укладення такого опціону.

Тобто Опціон - це похідний цінний папір, що засвідчує право його держателя купити, продати чи відмовитися від угоди стосовно цінних паперів (а також товарів, валюти) за обумовлену опціоном ціну і протягом терміну, що ним передбачено.

Розрізняють опціони

американський опціон - право держателя може бути реалізоване будь-коли протягом опціонного строку

європейський опціон - реалізується лише після настання терміну виконання зобов'язань.

Опціон є одним із видів строкових угод, які можуть укладатися як на біржовому, так і на позабіржовому ринках. Покупець (власник) опціону має право (але не обов'язок) виконати опціон — придбати або продати вказаний в опціоні актив, а продавець опціону (емітент) має обов'язок виконання опціону на вимогу власника — продати або купити актив.

Опціон виконується, коли ситуація на ринку сприятлива для покупця опціону і несприятлива для продавця. Продавець опціону приймає на себе ризики, пов'язані з несприятливими ціновими змінами на ринку і за це отримує від покупця винагороду - премію, яку називають ціною опціону.

Основні засоби — матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання в процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Відповідно до діючої типової класифікації основні засоби групуються за її функціональним призначенням, галузями, речовим натуральним характером і видами, за використанням і належністю.

За функціональним призначенням розрізняють виробничі основні засоби, що безпосередньо беруть участь виробничому процесі або сприяють його здійсненню (будови, споруди, силові машини і обладнання, робочі машини і обладнання тощо).

За галузями народного господарства основні засоби розподіляються на: промисловість, будівництво, сільське господарство, транспорт, зв'язок тощо.

Більша частина основних засобів належить до галузі «Промисловість». Вона безпосередньо пов'язана з процесом виробництва продукції. Але наявність інших видів господарської діяльності зумовлює необхідність обліку основних засобів, що належать до інших галузей господарства, які знаходяться на балансі промислового підприємства, належать до галузі «Будівництво».

У зв'язку з цим у бухгалтерському обліку основні засоби промислових підприємств розподіляються на промислово-виробничі, виробничі основні засоби інших галузей народного господарства і невиробничі. До виробничих основних засобів належать: будови, споруди, передавальні пристрої, машини і устаткування, робочі машини і обладнання, вимірювальні й регулюючі прилади, лабораторне устаткування, обчислювальна техніка, інші машини і обладнання, транспортні засоби, інструмент, виробничий інвентар і приладдя, господарський інвентар, робочі і продуктивні тварини, багаторічні насадження, меліорація земель і водойми та інші основні засоби. У складі виробничих основних засобів виділяють їх активну частину - машини, обладнання, транспортні засоби. Невиробничі основні засоби безпосередньо не беруть участі у процесі виробництва. До невиробничих основних засобів належать: будови і споруди житлово-комунального та культурно-побутового призначення, транспортні засоби, обладнання, інструменти та інші основні засоби невиробничого призначення для обслуговування житлових, комунальних та культурно-побутових потреб населення.

За використанням основні засоби поділяються на діючі (всі основні засоби, що використовуються у господарстві), недіючі (ті, що використовуються у даний період часу у зв'язку з тимчасовою консервацією підприємств або окремих цехів), запасні (різне устаткування, що знаходиться в резерві і призначене для заміни об'єктів основних засобів).

Основні засоби

Власні засоби можуть складатися із Статутного (пайового, акціонерного) капіталу, допоміжного фінансування з відповідних джерел на розширення роботи підприємства, власних прибутків, коштів, амортизаційного фонду, спеціальних фондів.

Орендовані основні засоби показуються у балансі орендодавача, тим самим виключається можливість подвійного обліку одних і тих же засобів.

Література

1. WSBI Access to Finance Resolution, Brussels, 27 October, 2004 [Електроний ресурс]. – Режим доступу: www.Savings-banks.com
2. Абуова І. Аналіз світового досвіду по оподаткуванню і до контрольних іноземних компаній [Електроний ресурс]. / Абуова І. – Режим доступу: www.uaffshore.com
3. Аксьонов Д. Можливості сучасного офшорного бізнесу / Аксьонов Д. // Фінансо-

вий ринок України. – 2009. – № 11. – С. 38–41.

4. Базилевич В. Д. Страхова справа. / В.Д. Базилевич, К. С. Базилевич. / – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: 2002. – 203 с.

5. Базилевич В. Методичні аспекти оцінки масштабів тіньової економіки / В. Базилевич, І. Мазур // Економіка України. – 2009. – № 8. – С. 36–44.

6. Бюджетний кодекс України. – 2010. – № 50–51. – Ст. 572.

7. Ліквідність банківської системи України: Науково-аналітичні матеріали / [В. І. Міщенко, А. В. Сомик та ін.]. – К.: Національний банк України; Центр наукових досліджень, 2008. – Вип. 12. – 180 с.

8. Орлюк О.П. Фінансове право: [навч. посіб.] / Орлюк О.П. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 528 с.

9. Панасюк В.М. Податковий облік: навч. посіб. / Панасюк В.М., Ковальчук Є.К., Бобрівець С.В. – Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – 260 с.

10. Пишний А. Г. Правовий статус державних банків в Україні: дис... кандидата юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Пишний А. Г. – 2008.

11. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку: підруч. / Примостка Л. О. – 2-ге вид., доповн. і переробл. – К.: КНЕУ, 2004. – 468 с.

12. Становлення і розвиток ощадної справи в Україні (друга половина XVIII – початок XXI ст.): [монографія]/ [за ред. Т.С.Смовженко.].– Львів: ЛБІ НБУ, 2003. – 216 с.

13. Фабоцци Фрэнк Дж. Рынок облигаций: Анализ и стратегии / Фрэнк Дж. Фабоцци; [пер. с англ.]. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005.

14. Центральний банк та грошовокредитна політика: підруч. / [А. М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна, М.І. Савлук та ін.]. – К.: КНЕУ, 2005. – 556 с.

–II–

Пай (від тур. pay – частина, частка; англ. – share) – це:

1) сума внеску кожного учасника до спільної справи – корпоративний пай, кооперативний пай;

2) іменний цінний папір, що засвідчує право власності інвестора на частку в пайовому інвестиційному фонді – інвестиційний пай (за українським законодавством – інвестиційний сертифікат);

3) виділена за результатом розподілу колективної землі колгоспів, радгоспів і кооперативів земельна ділянка окремого селянина – земельний пай.

Пай дає права на управління і доходи від його використання.

Пасивний дохід – дохід фізичних та юридичних осіб, одержання якого не потребує особистих зусиль.

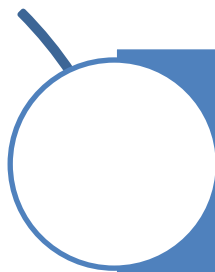
Види пасивного доходу:

1) дохід від інвестицій – дивіденд, процент, страхова виплата;

2) дохід від користування майном – орендна плата, лізинговий платіж;

3) дохід від користування правами – роялті, паушальний платіж.

Патент – це:

1) патент на винахід, корисну модель, промисловий зразок – документ, який засвідчує пріоритет, авторство, виключне право протягом певного часу власника патенту на винахід, корисну модель, промисловий зразок і охорону цього права з боку держави; діє в межах країни, може бути предметом комерційної угоди відповідно ліцензійного договору за яким встановлюється роялті, або паушальні платежі;

2) торговий патент – документ, що містить дозвіл з боку органів державного управління на ведення певних видів підприємницької діяльності за умови дотримання зафіксованих у патенті положень та внесення податкових платежів; діє за місцезнаходженням (місцем реєстрації) суб'єкта підприємницької діяльності.

Патентування підприємницької діяльності – дії, пов'язані з обов'язком суб'єкта підприємницької діяльності одержати торговий патент, і повноваженнями органів державного управління видати торговий патент.

Об'єктами патентування є:

торговельна діяльність за готівкові кошти, а також з використанням інших форм розрахунків та кредитних карток;

діяльність з обміну готівкових валютних цінностей;

діяльність з надання побутових послуг і послуг у сфері грального бізнесу.

Не патентується діяльність:

підприємств і організацій військової торгівлі, аптек, що перебувають у державній власності, а також розташованих у селах, селищах та містах районного значення підприємств та організацій споживчої кооперації та торгово-виробничих державних підприємств робітничого постачання;

суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб, які: здійснюють торговельну діяльність з лотків, прилавків і сплачують ринковий збір; сплачують податок на промисел; здійснюють продаж вирощених в особистому підсобному господарстві, на присадибній, дачній, садовій і городній ділянках продукції; сплачують державне мито за нотаріальне посвідчення договорів про відчуження власного майна, якщо товари кожної окремої категорії відчужуються не частіше одного разу на календарний рік; сплачують фіксований податок;

суб'єктів підприємницької діяльності, створених громадськими організаціями інвалідів, які мають податкові пільги та здійснюють торгівлю виключно продовольчими товарами вітчизняного виробництва та продукцією, виготовленою на підприємствах Українського товариства сліпих та Українського товариства глухих.

Торговий патент видається за плату на підставі заявки суб'єкта підприємницької діяльності державними податковими органами за місцезнаходженням цих суб'єктів або місцезнаходженням їх відокремлених підрозділів, а тим, що здійснюють торгівлю через пересувну торговельну мережу – за їх місцем реєстрації.

Паушальний платіж – одноразовий платіж за користування правами інтелектуальної власності продавця, що виплачується йому покупцем згідно умов ліцензійного договору.

Пенсія (щомісячне довічне грошове утримання) – форма соціального забезпечення, що полягає у регулярній виплаті державою та недержавними пенсійними фондами коштів непрацездатним громадянам, за умови настання визначених законом подій, які надають право на пенсію.

Державні пенсії встановлюються на рівні, орієнтованому на прожитковий мінімум, і обчислюються за встановленими нормами у процентах до середньомісячного заробітку громадянина; їх розмір постійно переглядається відповідно до збільшення доходів населення і доходів державного бюджету.

Види державних пенсій в Україні:	трудові – за віком, по інвалідності, у разі втрати годувальника, за вислугу років;
	соціальні – виплачуються всім непрацездатним громадянам, які не мають права на трудові пенсії.

Особі, яка має одночасно право на різні державні пенсії, призначається одна пенсія за її вибором, за винятком пенсій інвалідам унаслідок поранення, контузії, захворювання чи каліцтва, що їх вони дістали при захисті батьківщини або виконанні обов'язків військової служби. Правові відносини щодо пенсійного забезпечення регулюються законами України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та «Про недержавне пенсійне забезпечення».

Пеня – фінансова санкція за невиконання (неналежне виконання) зобов'язань.

Пеня застосовується у разі:	протермінування суми сплати податків і обов'язкових платежів;
	невиконання (неналежного виконання) боржником господарських зобов'язань перед кредитором.

Пеня нараховується у відсотках до суми договірною зобов'язання.

Перевірка як метод фінансового контролю – форма фінансового управління господарською діяльністю, що полягає у спостереженні за об'єктом (процесом) з метою визначення відповідності його реального фінансового становища нормативним вимогам.

Види перевірок: 1) за участю контролюючих органів – внутрішні, аудиторські, податкові, відомчі; 2) за технологією здійснення – камеральні, документальні, фактичні; 3) за місцем проведення – безвиїзні, виїзні; 4) за охопленням фінансових показників – суцільні, вибіркові.

Переказ грошей – спосіб перерахунку грошей фізичними особами, підприємствами, організаціями й установами через кредитні установи та організації зв'язку (див. «платіж»); використовується при оплаті продукції, послуг, внесенні платежів до державних і місцевих бюджетів, оплаті праці, виплат пенсій тощо.

Пільги – встановлені законодавством або іншими нормативними актами особливі гарантії, що створюють специфічний правовий статус для конкретних осіб (груп осіб) порівняно з іншими особами, який полягає у частковому звільненні від виконання установлених правил, обов’язків або полегшенні умов їх виконання.

Види пільг:) соціальні – допомога, додаткові виплати;

тарифні – низькі ціни;

податкові – зниження ставок податків, звільнення від оподаткування;

організаційні – привілеї у використанні державного майна, одержанні державних контрактів, сприяння у веденні бізнесу.

Плата за землю – загальнодержавний податок, який справляється у формі земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності.

Плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності – сума коштів, яка сплачується за придбання та використання торгового патенту – державного свідоцтва з обмеженим строком дії на провадження певного виду підприємницької діяльності, користування яким передбачає своєчасне внесення до бюджету відповідного збору.

Ставка збору за провадження торговельної діяльності та діяльності з надання платних послуг встановлюється сільськими, селищними та міськими радами – органами місцевого самоврядування, з розрахунку на календарний місяць у відповідному розмірі від мінімальної заробітної плати, установлені законом на 1 січня календарного року з урахуванням місцезнаходження пункту продажу товарів та асортименту товарів, пункту з надання платних послуг та виду платних послуг.

Справляння плати за торговий патент здійснюється відповідно до вимог Податкового кодексу України.

Платіж – готівкова чи безготівкова (див. «переказ грошей») фінансово-грошова операція, пов'язана з розрахунками фізичних і юридичних осіб між собою, а також з органами державного управління.

Види платежів: товарний – за придбану продукцію, послуги;

нетоварний – за фінансовим зобов'язанням;

бюджетний – погашення зобов'язання, що виникло в поточному або попередніх бюджетних періодах.

Платіжна вимога – розрахунковий документ, що містить вимогу стягувача або в разі договірної списання отримувача до банку, що обслуговує платника, здійснити без погодження з платником переказ визначеної суми коштів з рахунку платника на рахунок отримувача.

Платіжна відомість. Головним розрахунковим документом, що містить зведену інформацію щодо розрахунків за заробітною платою, є ро-

зрахунково-платіжна відомість (реєстр аналітичного обліку розрахунків із заробітної плати).

До неї вносяться:	прізвище, ім'я та по батькові працівника;
	табельний номер;
	категорія персоналу, до якого належить працівник;
	кількість відпрацьованих днів,годин;
	нарахована сума за видами оплат;
	утримання;
	заборгованість працівника, якщо вона є;
	сума до видачі.

У деяких установах для нарахування та виплати заробітної плати використовуються окремі форми первинного обліку, а саме: розрахункова відомість і платіжна відомість.

Форма платіжної відомості затверджена наказом Держкомстату України.

Платіжна картка – спеціальний платіжний засіб у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку пластикової чи іншого виду картки, що використовується для ініціювання переказу коштів з рахунка платника або з відповідного рахунка банку з метою оплати вартості товарів і послуг, перерахування коштів зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, отримання коштів у готівковій формі в касах банків через банківські автомати, а також здійснення інших операцій, передбачених відповідним договором.

Платіжна система – платіжна організація, члени платіжної системи та сукупність відносин, що виникають між ними при проведенні переказу коштів. Проведення переказу коштів є обов'язковою функцією, що має виконувати платіжна система.

Внутрішньодержавна платіжна система – платіжна система, у якій платіжна організація є резидентом та яка здійснює свою діяльність і забезпечує проведення переказу коштів виключно в межах України.

Міжнародна платіжна система – платіжна система, у якій платіжна організація може бути як резидентом, так і нерезидентом і яка здійснює свою діяльність на території двох і більше країн та забезпечує проведення переказу коштів у межах цієї платіжної системи, у тому числі з однієї країни в іншу.

Учасник платіжної системи – юридична або фізична особа – суб'єкт відносин, що виникають при проведенні переказу коштів, ініційованого за допомогою платіжного інструмента цієї платіжної системи. Член платіжної системи – юридична особа, що на підставі належним чином оформленого

права (отриманої ліцензії платіжної системи, укладеного з платіжною організацією платіжної системи договору тощо) надає послуги учасникам платіжної системи щодо проведення переказу за допомогою цієї платіжної системи та відповідно до законодавства України має право надавати такі послуги в межах України.

Платіжне доручення – розрахунковий документ, який містить доручення платника банку або іншій установі – члену платіжної системи, що його обслуговує, здійснити переказ визначеної в ньому суми коштів зі свого рахунка на рахунок отримувача.

Платіжні документи – документи встановленої форми, за допомогою яких юридичні та фізичні особи здійснюють розрахунки в безготівковому і готівковому порядку через установи банків відповідно до правил здійснення розрахункових і касових операцій, затверджених Національним банком України (платіжні доручення, платіжні вимоги, акредитиви, чеки, касові ордери, квитанції та ін.).

Платники податку – фізичні особи (резиденти і нерезиденти України), юридичні особи (резиденти і нерезиденти України) та їх відокремлені підрозділи, які мають, одержують (передають) об'єкти оподаткування або проводять діяльність (операції), що є об'єктом оподаткування, і на яких покладено обов'язок із сплати податків та зборів згідно з Податковим кодексом України.

Кожний з платників податків може бути платником податку за одним або кількома податками та зборами.

Пов'язана особа – юридичні та/або фізичні особи, взаємовідносини між якими можуть впливати на умови або економічні результати їх діяльності чи діяльності осіб, яких вони представляють і які відповідають будь-якій з наведених нижче ознак:

юридична особа, що здійснює контроль за господарською діяльністю платника податку або контролюється таким платником податку чи перебуває під спільним контролем з таким платником податку;

фізична особа або члени її сім'ї, які здійснюють контроль за платником податку;

посадова особа платника податку, уповноважена здійснювати від імені платника податку юридичні дії, спрямовані на встановлення, зміну або припинення правових відносин, а також члени її сім'ї;

платники податку – учасники об'єднання підприємств незалежно від його виду та організаційно-правової форми, що проводять свою господарську діяльність шляхом утворення такого об'єднання.

Податкова адреса – місце проживання фізичної особи, за яким вона береться на облік як платник податків в органі державної податкової служби. Платник податків-фізична особа може мати одночасно не більше однієї податкової адреси.

Податковою адресою юридичної особи (відокремленого підрозділу юридичної особи) є місцезнаходження такої юридичної особи, відомості про що містяться у Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України. Податковою адресою підприємства, переданого у довірче управління, є місцезнаходження довірчого власника.

Податкова вимога – письмова вимога органу державної податкової служби до платника податків щодо погашення суми податкового боргу.

Податкова декларація – документ, що подається платником податків контролюючому органу у строки, встановлені законом, на підставі якого здійснюється нарахування та/або сплата податкового зобов'язання, чи документ, що свідчить про суми доходу, нарахованого (виплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, суми утриманого та/або сплаченого податку. Митні декларації прирівнюються до податкових декларацій для цілей нарахування та/або сплати податкових зобов'язань. Додатки до податкової декларації є її невід'ємною частиною.

Податкова застава – спосіб забезпечення сплати платником податків грошового зобов'язання та пені, не сплачених таким платником у строк, визначений Податковим кодексом України. Податкова застава виникає на підставах, встановлених Податковим кодексом України.

У разі невиконання платником податків грошового зобов'язання, забезпеченого податковою заставою, орган стягнення у порядку, визначеному Податковим кодексом України, звертає стягнення на майно такого платника, що є предметом податкової застави.

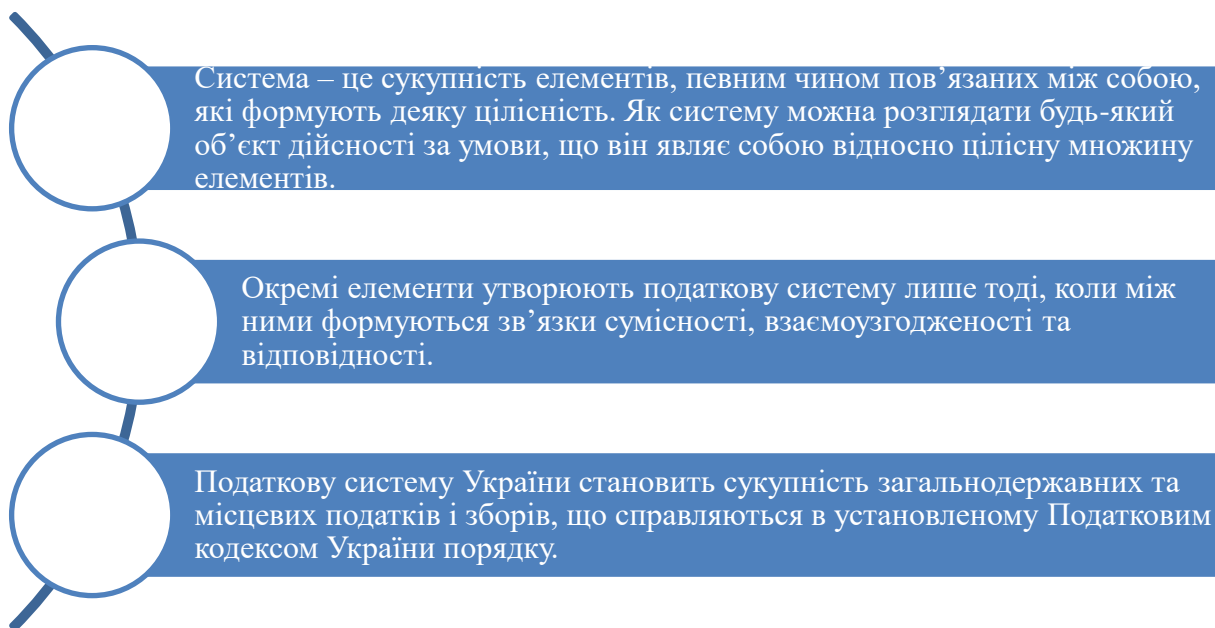
Податкова пільга – передбачене податковим та митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі за наявності підстав, визначених пунктом 30.2 Податкового кодексу України.

Підставами для надання податкових пільг є особливості, що характеризують певну групу платників податків, вид їх діяльності, об'єкт оподаткування або характер та суспільне значення здійснюваних ними витрат.

Платник податків має право використовувати податкову пільгу з моменту виникнення відповідних підстав для її застосування і протягом усього строку її дії.

Платник податків має право відмовитися від використання податкової пільги чи зупинити її використання на один або декілька податкових періодів. Податкові пільги, не використані платником податків, не можуть бути перенесені на інші податкові періоди, зараховані в рахунок майбутніх платежів з податків та зборів або відшкодовані з бюджету.

Податкова система («система» від грец. «systema» – утворення).

Податкова соціальна пільга – сума, на яку платник податку з доходів фізичних осіб має право зменшити суму свого загального місячного оподаткованого доходу, отримуваного з джерел на території України від одного працедавця у вигляді заробітної плати. Податкова соціальна пільга застосовується до нарахованого платнику податку місячного доходу у вигляді заробітної плати тільки за одним місцем його нарахування (виплати). Порядок застосування податкової соціальної пільги регулюється ст. 169 Податкового кодексу України.

Податкове законодавство у вузькому розумінні – це законодавчі акти (у тому числі Конституція як законодавчий акт вищої юридичної сили), які регулюють суспільні відносини у сфері оподаткування. У широкому розумінні – це вся сукупність (система) чинних нормативно-правових актів, які регулюють суспільні відносини у сфері оподаткування.

Податкове зобов'язання – сума коштів, яку платник податків, у тому числі податковий агент, повинен сплатити до відповідного бюджету як податок або збір на підставі, у порядку та строки, визначені податковим законодавством (у тому числі сума коштів, визначена платником податків у податковому векселі та не сплачена в установленій законом строк).

Податкове право – інститут фінансового права.

Право – система норм (правил поведінки) і принципів, встановлених або визначених державою як регулятори суспільних відносин, які формально закріплюють міру свободи, рівності та справедливості відповідно до суспільних, групових та індивідуальних інтересів (волі) населення країни, забезпечуються всіма заходами легального державного впливу аж до примусу.

Право – закономірний результат внутрішнього розвитку регулятивної системи, відповідь на потребу суспільства в регулюванні економічних, політичних, соціальних відносин, пов'язаних з розвитком виробничого способу господарювання.

Воно не нав'язується і не дарується суспільству зовнішньою силою, не з'являється за бажанням чи велінням конкретних суб'єктів. Право є необхідною умовою існування державно-організованого суспільства і має велику соціальну цінність.

Податкове правопорушення – різновид правопорушення.

Правопорушення вид правової поведінки;

форма прояву правової поведінки;

протиправна поведінка;

антипод правомірної поведінки;

юридичний факт (не плутати з юридичним фактом – подією), що є підставою виникнення охоронних правовідносин.

Правопорушення – це суспільно шкідливе, винне, протиправне діяння, здійснення якого передбачає юридичну відповідальність.

Податковий кодекс (кодекс від лат. «codex» – книга).

Кодекс – це: єдиний законодавчий акт, який систематизує певну галузь права;

сукупність приписів, норм, переконань, наприклад моральний кодекс.

Податковий контроль (контроль – франц. *contrôle*, від *contrerôle* – подвійний список).

Податковий контроль – система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти й своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

Податковий контроль у частині здійснення заходів, що вживаються митними органами з метою перевірки правильності нарахування, повноти й своєчасності сплати податків і зборів, є складовою митного контролю.

Податковий кредит – сума, на яку платник податку має право зменшити податкове зобов'язання звітного (податкового) періоду, визначена згідно з Податковим кодексом України.

Право на віднесення сум податку до податкового кредиту виникає у разі здійснення операцій з:

придбання або виготовлення товарів (у тому числі в разі їх ввезення на митну територію України) та послуг;

придбання (будівництво, спорудження, створення) необоротних активів, у тому числі при їх ввезенні на митну територію України (у тому числі у зв'язку з придбанням та/або ввезенням таких активів, як внесок до статутного фонду та/або при передачі таких активів на баланс платника податку, уповноваженого вести облік результатів спільної діяльності);

отримання послуг, наданих нерезидентом на митній території України, та в разі отримання послуг, місцем постачання яких є митна територія України;

ввезення необоротних активів на митну територію України за договорами оперативного або фінансового лізингу.

Податкові правовідносини – це відносини, що виникають відповідно до податкових норм (регулюють встановлення, зміну і відміну податкових платежів) і юридичних фактів, учасники яких наділені суб'єктивними правами і несуть юридичні обов'язки, пов'язані із сплатою податків і зборів до бюджетів і фондів.

Податок – це обов'язковий платіж, обов'язкові внески до бюджету відповідного рівня або до позабюджетного фонду, які здійснюються платниками в порядку та на умовах, визначених законодавчими актами.

Податок – це узаконена форма відчуження власності юридичних та фізичних осіб до бюджету відповідного рівня (у розмірах і в строки, передбачені в законі) на принципах обов'язковості, безповоротності, індивідуальної безоплатності.

Податок на додану вартість – непрямий податок на товари і послуги, сучасна форма універсального акцизу, який устанавлюється щодо знову створеної у платника вартості.

Податок на доходи фізичних осіб.

Згідно з Податковим кодексом України податок на доходи фізичних осіб належить до загальнодержавних податків і зборів.

Базою оподаткування є загальний оподатковуваний дохід, з урахуванням особливостей, визначених розділом IV Податкового кодексу.

Платниками податку є:	фізична особа – резидент, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи;
	фізична особа – нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні;
	податковий агент.

Об'єктом оподаткування резидента є:	загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід;
	доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання);
	іноземні доходи – доходи (прибуток), отримані з джерел за межами України.

Об'єктом оподаткування нерезидента є:

загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід з джерела його походження в Україні;

доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання).

Подвійне оподаткування – це оподаткування одного податкового об'єкта в окремого платника одним і тим самим (або аналогічними) податком за один і той самий відрізок часу (найчастіше податковий період).

Проблема подвійного оподаткування перебуває на своєрідному стику категорій об'єкта оподаткування і платника.

З одного боку, виникає досить складна ситуація при визначенні оподаткованої бази, оскільки її непросто виділити при різноманітті доходів за межами держави і в її межах.

З іншого боку, розмежування платників на резидентів і нерезидентів вимагає своєрідної системи обліку доходів і відповідно податкових вилучень.

Статтею 13 Податкового кодексу України, що урегульоване усунення подвійного оподаткування, через зарахування суми доходу, отримано за кордоном, в загальну суму доходу, яка підлягає оподаткуванню в Україні і враховується при визначенні розміру податку. При цьому розмір зарахованих сум не може перевищувати суми податку, що підлягає сплаті в Україні. У такому разі обов'язкове письмове підтвердження податкового органу відповідної іноземної держави про факт сплати податку і наявність міжнародних договорів про усунення подвійного оподаткування.

Позабюджетні фонди – це сукупність грошових фондів, які перебувають у розпорядженні центральних і місцевих органів влади.

Позовна давність – встановлений законом строк для захисту права за позовом особи, право якої порушено. Встановлено загальний строк позовної давності – три роки. Початок перебігу строку позовної давності починається

з дня виникнення права на позов. Право на позов виникає з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення свого права.

Поточний рахунок – рахунок, що відкривається банківськими установами підприємствам усіх видів і форм власності, а також їх відокремленим підрозділам для зберігання коштів та здійснення безготівкових розрахунків. За законом усі підприємства (незалежно від організаційно-правової форми) зобов'язані зберігати свої кошти в банківських установах, через які вони мають здійснювати розрахунки.

Поточний рахунок можуть відкриватися також фізичним особам. Розрахункові операції проводяться на підставі договору обслуговування банківського рахунку, що укладається між банком та клієнтом.

Поточний рахунок відкривається як у національній, так і в іноземній валюті. Юридичним особам-нерезидентам поточний рахунок в іноземній валюті в уповноважених банках України не відкривається.

Поточний рахунок – рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання коштів і здійснення розрахунково-касових операцій за допомогою платіжних інструментів відповідно до умов договору та вимог законодавства України.

Поточний рахунок (хоча б один) має бути відкритий у національній валюті України, оскільки через нього здійснюються розрахунки в межах країни, у тому числі зі сплати обов'язкових платежів, податків та зборів.

Правове регулювання – форма регулювання суспільних відносин, яка забезпечує відповідність поведінки їхніх учасників вимогам і дозволам, що містяться у нормах права. Механізм правового регулювання містить такі елементи, як правові норми, правові відносини, правова відповідальність, правова свідомість та ін. Позитивна реакція на вимоги й дозволи утворює правомірну поведінку суб'єктів суспільних відносин. Поведінка, що відхиляється від установлених норм, утворює правопорушення.

Ознаки
правового
регулювання:

правове регулювання – різновид соціального регулювання;

за допомогою правового регулювання відносини між суб'єктами набувають певної правової форми, яка має споконвічно державно-владний характер, тобто в юридичних нормах держава вказує міру можливої та належної поведінки;

правове регулювання має конкретний характер, тому що завжди пов'язане з реальними відносинами;

правове регулювання має цілеспрямований характер, спрямоване на задоволення законних інтересів суб'єктів права;

правове регулювання здійснюється за допомогою правових засобів, які забезпечують його ефективність;

правове регулювання гарантує доведення норм права до їх виконання.

Правоздатність – здатність особи мати права та обов'язки. Розрізняють правоздатність громадян і правоздатність юридичних осіб. Правоздатність громадян виникає з моменту народження і припиняється зі смертю.

Правоздатність юридичних осіб виникає з моменту реєстрації – моменту видання компетентним органом постанови про утворення юридичної особи, а припиняється ліквідацією згідно з Законом.

Характерними
ознаками
правоздатності
є:

її рівність для всіх фізичних осіб;

невідчужуваність її на користь інших фізичних осіб;

неможливість обмеження її актами суб'єктів приватного чи публічного права, крім випадків, прямо встановлених законом;

існування її як природної невід'ємної властивості фізичної особи.

Предмет фінансового права – фінанси (лат. fnis), починаючи з XIII – XIV ст., пов'язують із поняттям, що означає розрахунок, закінчення терміну платежу, погашення грошового зобов'язання, виплату суми грошей.

Трохи пізніше специфічний акцент дав німецький корінь цієї категорії, що означає «хитрий, спритний, підступний», що мало неабияке значення при виконанні грошових зобов'язань у той час. І тільки у XVI–XVII ст. (спочатку переважно французьке значення терміна) категорія фінансів стала позначати господарську діяльність держави, її фінансові ресурси. Той зміст фінансів,

що сьогодні асоціюється з цією категорією, набув широкого вжитку до початку XIX століття. Саме з цього часу фінанси стають багатоаспектною категорією, яка охоплює економічне, соціальне, правове значення.

Фінансове право – сукупність юридичних форм, які регулюють відносини власності у процесі утворення, розподілу та використання фінансових ресурсів держави і органів місцевого самоврядування з метою забезпечення виконання покладених на ці органи завдань і функцій

Прибуток – як об’єкт оподаткування в Україні визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду, встановлених згідно зі статтями 135–137 Податкового кодексу України, на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду, визначених згідно зі статтями 138–143 Податкового кодексу України, з урахуванням правил, встановлених статтею 152 Податкового кодексу України.

Примусове стягнення податкової заборгованості. Чинним законодавством України передбачені такі основні заходи примусового стягнення податкової заборгованості:

Прожитковий мінімум (лат. *minimum* – найменше) – вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров’я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості.

Профіцит бюджету – перевищення доходів бюджету над його видатками (з урахуванням різниці між поверненням кредитів до бюджету та наданням кредитів з бюджету).

Профіцит бюджету затверджується з метою погашення боргу, забезпечення встановленого розміру оборотного залишку бюджетних коштів та придбання цінних паперів.

Граничний обсяг річного дефіциту (профіциту) державного бюджету у відповідному бюджетному періоді і державного боргу на кінець відповідного бюджетного періоду, граничний обсяг надання державних гарантій, а також повноваження щодо цих гарантій визначаються законом про Державний бюджет України.

Процент (відсоток) (лат. pro centum – на сотню, сота частина якоїнебудь кількості або числа) – плата за користування різноманітними формами кредиту (банківського, комерційного, споживчого, державного, іпотечного, ломбардного, коротко- і довготермінового та ін.).

Публічні видатки – витрати публічних грошових фондів, які виражають урегульовані правовими нормами соціально-економічні відносини публічного характеру, що складаються при розподілі (перерозподілі) та використанні коштів публічних фондів та забезпечують задоволення публічного інтересу, визнаного державою чи органами місцевого самоврядування.

Публічні фінанси – фінанси, власником яких є держава й територіальні громади.

Пул – форма монополії або іншого господарського структурного об'єднання, в яких прибуток суб'єктів цієї діяльності надходить до спільного фонду й розподіляється між ними за заздалегідь визначеними пропорціями або квотами.

Література

1. Inventory of taxes – Levied in the Member States of the European Union // European Commission. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 17th edition, 2000. – 478 p.
2. Structures of the taxation systems in the European Union. – P. 63.
3. Азаров М. Я. Все про податки: довідник / Азаров М.Я., Кольга В.Д., Онищенко В.А. – К.: Експерт-Про, 2000. – 490 с.
4. Алексеев С.С. Общая теория права: курс лекцій: в 2-х т. / Алексеев С.С. – М.: Юрид. лит., 1982. – Т. 1. – 359 с.
5. Андрейцев В. І. Земельне право і законодавство суверенної України: [монографія] / Андрейцев В.І. – К.: Знання, 2007. – 445 с.
6. Андрущенко В.Л. Податкові системи зарубіжних країн / В.Л. Андрущенко, О.Д.

- Данілов; за заг. ред. М.Я. Азарова. – К.: Видавничий дім «Комп'ютерпрес», 2004. – 240 с.
7. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність: [підручник] / Базилевич В.Д. – К.: Знання, 2006. – 431 с.
 8. Банківська справа: навч. посіб. / [ред. В. І. Тиркало]. – Тернопіль: Карт-бланш, 2001. – 314 с.
 9. Бебело А. С. Соціалізація і гуманізація економічних відносин: навч. посіб. / Бебело А.С., Бебело С. А., Коровський А.В. – К.: КНЕУ, 2007. – 424 с.
 10. Бернар И. Толковый экономический и финансовый словарь. Французская, русская, английская, немецкая, испанская терминология: в 2 т. / И. Бернар, Ж. Колли; пер. с фр. – М., 1994. – Т. II. – 719 с.
 11. Білостоцька В.О. Податкове навантаження в Україні / В.О. Білостоцька, В.І. Островецький // Фінанси України. – 2002. – № 12. – С. 75.
 12. Большой юридический словарь / [под ред. А. Я. Сухарева, В. Е. Крутских]. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 704 с. – (Серия «Библиотека словарей «ИНФРА-М»).
 13. Бондаренко Н.О. Аудит суб'єктів підприємницької діяльності / Бондаренко Н.О., Понікаров В.Д., Попова С.М. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 300 с.
 14. Борисов А. Б. Большой экономический словарь / Борисов А. Б. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Книжный мир, 2006. – 860 с.
 15. Ботвинова Е. Налогообложение в зарубежных странах / Е. Ботвинова, А. Гнедовский. – М., 1991.
 16. Брижко В. М. Інформаційне суспільство. Дефініції: людина, її права, інформація, інформатика, інформатизація, телекомунікації, інтелектуальна власність, ліцензування, сертифікація, економіка, ринок, юриспруденція / [Брижко В. М., Гальченко О. М., Цимбалюк В. С., Орехов О. А., Чорнобров А. М.]; за ред. Р.А. Калюжного, М. Я. Швеця. – К.: Інтеграл, 2002. – 220 с.
 17. Будько З.М. Фінансово-правова відповідальність за вчинення податкових правопорушень: дис. ... кандидата юрид. наук / Будько З. М. – Ірпінь, 2005. – 258 с.
 18. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50–51. – Ст. 572.
 19. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. / [Л. В. Панкевич та ін.]. – К.: Знання, 2006. – 294 с.
 20. Василик О.Д. Бюджетна система України: підруч. / О. Д. Василик, К.В. Павлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
 21. Василик О.Д. Державні фінанси України: [навч. посіб.] / Василик О.Д. – К.: Вища школа. 1997. – 383 с.
 22. Ващенко Ю.В. Банківське право: [навч. посіб.] / Ващенко Ю.В. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 334 с.
 23. Відповідальність та санкції за податкові порушення: зб. нормат. актів / Камлин М.І. – К.: Атіка, 2000. – 120 с.
 24. Внукова Н.М. Соціальне страхування: навч. посіб. / Н.М. Внукова, Н. В. Кузьминчук. – К.: Кондор, 2006. – 352 с.
 25. Воронова Л. К. Фінансове право України: підруч. / Воронова Л.К. – К.: Прецедент; Моя книга, 2006. – 448 с.
 26. Гандзюк М. П. Основи охорони праці: підруч. / Гандзюк М.П., Желібо Є. П., Халімовський М.О. – К.: Каравела, 2003. – 104 с.
 27. Гега П.Г. Основи податкового права: навч. посіб. / П.Г. Гега, Л.М. Доля. – К.: Знання, 2001. – 215 с.
 28. Гега П. Т. Основи податкового права: навч. посіб. / П.Т. Гега, Л.М. Доля. – 4-те

вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2003. – 307 с.

29. Гега П.Т. Правові основи податкової системи, правопорушення, проблеми, рішення: [монографія] / Гега П.Т. – К., 1996. – 168 с.

30. Германчук П.К. Державний фінансовий контроль: ревізія та аудит: [посібник] / Германчук П.К., Стефанюк І. Б., Рубан Н. І. – К.: АВТ, 2004. – 424 с.

31. Глібко В.М. Судова бухгалтерія / В.М. Глібко, О. П. Бушан. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 223 с.

32. Годме П.М. Фінансове право / Годме П.М. – М.: Прогресс, 1998. – С. 9.

33. Горбач Л.М. Ринок фінансових послуг / Л.М. Горбач, О.Б. Каун. – К.: Кондор, 2006. – 436 с.

34. Господарський кодекс України: від 06.01.2003 р. № 436-IV.

35. Гусак Н.Б. Контроль податкових органів за діяльністю підприємств: навч. посіб. / Н. Б. Гусак, Ю.Д. Гусак. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 320 с.

36. Данілов О.Д. Оподаткування місцевими, ресурсними, рентними податками та зборами. Неподаткові платежі: навч. посіб. / Данілов О.Д., Лапшин Ю.В., Онищенко В.А. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2002. – 292 с.

37. Дмитренко Е.С. Юридична відповідальність за податкові правопорушення: проблеми правового регулювання та шляхи їх подолання / Е. С. Дмитренко // Науковий вісник Національної академії ДПС України. – 2005. – № 3 (30). – С. 165–171.

38. Довідник приватного підприємця / [ред. В.Д. Кольга]. – К.: Літера ЛТД, 2001. – 224 с.

39. Дроб'язко В. С. Право інтелектуальної власності: навч. посіб. / В.С. Дроб'язко, Р.В. Дроб'язко. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 511 с.

40. Економічна енциклопедія: у трьох томах. / [редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. – К.: Академія, 2001. – 848 с. – Т. 2.

41. Економічна енциклопедія: у трьох томах / [редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. – К.: Академія, 2002. – 952 с. – Т. 3.

42. Економічна теорія: Політекономія: підруч. / [за ред. В.Д. Базилевича]. – К.: Знання, 2006. – 631 с.

43. Єпіфанов А.О. Бюджет і фінансова політика України / Єпіфанов А.О., Сало І. В., Д'яконова І. І. – К.: Наукова думка, 1997. – 304 с.

44. Завгородній В.П. Налоги и налоговый контроль в Украине / Завгородній В.П. – К.: А.С.К., 2000. – 639 с.

45. Загальна теорія держави і права: [підруч. для студ. юрид. спеціальностей вищ. навч. закл.] / [Цвік М. В., Ткаченко В.Д., Богачова Л.Л. та ін.; за ред. М.В. Цвіка, В.Д. Ткаченка, О.В. Петришина]. – Х.: Право, 2002. – 432 с.

46. Загородній А.Г. Фінансовий словник / Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. – 2-ге вид., виправ. та доповн.– Львів: Центр Європи, 1997. – 576 с.

47. Зайчикова В. В. Місцеві бюджети України та європейських країн / Зайчикова В.В. – К.: НДФІ, 2007. – 300 с.

48. Законодавство України про землю / [упоряд. О. М. Роїна]. – К.: КНТ, 2007. – 536 с.

49. Законодавство України про пільги військовослужбовцям. – Х.: Ксилон, 2002. – 55 с.

50. Збірник законодавства з підприємницького права України. – К.: Атіка, 2000. – 1152 с.

51. Іванов Ю. Б. Адміністрування податків / Іванов Ю. Б., Карпов Л. М., Петросянц К. В. – Х.: ХНЕУ, 2005. – 276 с.

52. Іванов Ю. Б. Альтернативні

системи оподаткування: [монографія] / Іванов Ю. Б. – Х.: ХДЕУ–Торнадо, 2003. –

517 с.

53. Іванов Ю. Б. Податкові пільги: проблеми визначення та класифікації / Ю.Б. Іванов // Бюджетно-податкова політика: теорія, практика, проблеми: матеріали науково-практичної конференції. – Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2004. – С. 166–169.

54. Іваськевич І. О. Організація соціального забезпечення: курс лекцій / Іваськевич І.О. – Тернопіль: Економічна думка, 2003. – 104 с.

55. Інтелектуальна власність: теорія і практика інноваційної діяльності: підруч. / [за ред. М.В. Вачевського]. – К.: Професіонал, 2006. – 448 с.

56. Інтелектуальна власність в Україні: Нормативна база / [упоряд. О. М. Роїна]. – К.: КНТ, 2005. – 400 с.

57. Інтелектуальна власність та її захист: нормативно-правове регулювання. – К.: КНТ, 2006. – 480 с.

58. Исаев А.А. Очерк теории и политики налогов/ А.А.Исаев// Финансы и налоги: очерки теории и политики / под ред. А.Н. Козырина. – М.: Статут, 2004. – Т. 4. – 618 с.

59. Казначейська система виконання бюджету: підруч. / [ред. С.О. Булгакова]. – К.: КДТЕУ, 2000. – 250 с.

60. Казначейська система: підруч. / Юрій С. І. Стоян В. І., Мац М.И. – Тернопіль: Карт бланш, 2002. – 590 с.

61. Карлін М. І. Фінансова система України: [навч. посіб.] / Карлін М. І. – К.: Знання, 2007. – 325 с.

62. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України. Історія, теорія, практика: [монографія] / Кириленко О.П. – К.: НІОС, 2000. – 346 с.

63. Козырин А.Н. Налоговое право зарубежных стран. Вопросы теории и практики / Козырин А.Н. – М., 1993.

64. Коломойцев В.Е. Універсальний словник економічних термінів: інвестування, конкуренція, менеджмент, маркетинг, підприємництво / Коломойцев В.Е. – К.: Молодь, 2000. – 384 с.

65. Контроль, ревізія, аудит. Опорний конспект лекцій / [уклад. В.Г. Баранівська]. – К.: КНТУ, 2001. – 183 с.

66. Котюк В.О. Основи держави і права: [навч. посіб.] / Котюк В.О. – 3-тє вид., доповн. і перероб. – К.: Атіка, 2001. – 432 с.

67. Операції комерційних банків: курс лекцій / [Коцовська Р., Ричаківська В., Табачук Г., Вознюк М.]. – Львів: Центр Європи, 1997. – 276 с.

68. Кравченко В.І. Місцеві фінанси України / Кравченко В.І. – К., 1999. – 384 с.

69. Крайнев П.П. Інтелектуальна економіка: управління промисловою власністю: [монографія] / Крайнев П. П. – К.: Ін Юре, 2004. – 448 с.

70. Краткий словарь по философии / [под общ. ред. И. В. Блауберга, И. К. Пантинна]. – 4-е изд. – М.: Политиздат, 1982. – 431 с.

71. Криминология: учеб. для юрид. вузов / [под общ. ред. А.И. Долговой]. – М.: Норма, ИНФРА-М, 1999. – 784 с.

72. Крисоватий А.І. Податкова система: навч. посіб. / А. І. Крисоватий, О. М. Десятнюк. – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – 331 с.

73. Крисоватий А. І. Податковий менеджмент: навчальний посібник / А. І. Крисоватий, А.Я. Кізима – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – 304 с.

74. Крисюк В.І. Ревізія, контроль у промисловому підприємстві: [навч. посіб.] / Крисюк В. І. – К.: Європейський ун-т, 2002. – 126 с.

75. Курків М. В. Ревізії та перевірки за зверненням правоохоронних органів: навч. посіб. / М. В. Курків, В.Д. Понікаров. – Х.: Східнорегіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2003. – 412 с.

76. Куценко Т.Ф. Бюджетно-податкова політика: [навч. посіб.] / Куценко Т.Ф. – К.:

КНЕУ, 2005. – 508 с.

77. Кучеров И.И. Налоговое право зарубежных стран: курс лекций / Кучеров И.И. – М.: АО «ЮрИнфоР», 2003. – 374 с.

78. Кучеров И.И. Налоговый контроль и ответственность за нарушения законодательства о налогах и сборах / Кучеров И.И., Судаков О. Ю., Орешкин И.А.; под. ред. И. И. Кучерова. – М.: АО «Центр ЮрИнфоР», 2001. – 256 с.

79. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права: В 6 т. Т. III: Учение о налогах. – Х.: Легас; Право, 2005. – 600 с.

80. Лаврук Б. Теоретичні основи податкового контролю / Б. Лаврук // збірник наукових праць Академії ДПС України. – 2002. – № 4 (18). – С. 272–273.

81. Лагутін В.Д. Гроші та грошовий обіг: [навч. посіб.] / Лагутін В.Д. – К.: Знання, 2003. – 199 с.

82. Лайко П.А. Податкове регулювання підприємницької діяльності: [монографія] / П. А. Лайко, Р.П. Жарко – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 254 с.

83. Луніна І. О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин: [монографія] / Луніна І. О. – К.: Наукова думка, 2006. – 432 с.

84. Луць В.В. Контрагенти у підприємницькій діяльності: [навч. посіб.] / Луць В. В. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 556 с.

85. Ляшенко Г. П. Роль податкової системи держави в ефективності діяльності підприємства / Г. П. Ляшенко // Бюджетно-податкова політика: теорія, практика, проблеми: матеріали науково-практичної конференції. – Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2004. – С. 245–247.

86. Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання / [ред. Л.І. Воротіна] – К.: Європейський ун-т, 2004. – 308 с.

87. Малиновський В. Я. Державне управління: [навч. посіб.] / Малиновський В.Я. – 2-ге вид., доопрац. та переробл. – К.: Атіка, 2003. – 576 с.

88. Малік М.Ю. Аграрна реформа і розвиток підприємництва: [монографія] / М. Ю. Малік, П.М. Федієнко. – К.: Ін-т аграрної економіки УААН, 2003. – 272 с.

89. Матюшенко І. Ю. Іноземні інвестиції: навч. посіб. / І. Ю. Матюшенко, В. П. Божко. – К.: Професіонал, 2005. – 334 с.

90. Мацелик М. Адміністративна відповідальність та фінансові санкції за порушення податкового законодавства / М. Мацелик // Збірник наукових праць Академії ДПС України. – 2002. – № 2 (16). – С. 280–284.

91. Мачуська І. Б. Земельне право: [навч. посіб.] / Мачуська І. Б. – К.: КНЕУ, 2007. – 280 с.

92. Мельник П.В. Розвиток податкової системи в перехідній економіці / Мельник П.В. – Ірпінь: Академія державної податкової служби України, 2001. – 362 с.

93. Мінімізація податкового боргу: економіко-правове забезпечення та організація: навч. посіб. / [Долгий О. А., Новицький А. М., Антипов В. І., Долгий О.О., Леміш А.М., Гаркуша В.С., Форостовець В. А.]; за заг. ред. В. І. Антипова та О. А. Долгого. – Коростень: Вечірній Коростень, 2005. – 208 с.

94. Мозговий О. М. Фондовий ринок / Мозговий О.М. – К.: КНЕУ, 1999. – 315 с.

95. Мочерний С. В. Політична економія: [навч. посіб.] / Мочерний С.В. – К.: Знання, 2002. – 687 с.

96. Налоговое право: учеб. пособ. / [под ред. С. Г. Пепеляева]. – М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2000. – 608 с.

97. Налоговое право: учеб. пособ. / [под ред. С. Г. Пепеляева]. – М.: ИД ФБК Пресс, 2000. – С. 277.

98. Налоговое право Украины: учеб. пособ. / [ред. Н.П. Кучерявенко]. – Х.: Пегаз, 2004. – 486 с.

99. Національна система загальнообов'язкового державного соціального страхування: сучасні проблеми та стратегія розвитку: монографія / [відп. ред. Е.М. Лібанова]. – К.: Ін-т демографічних та соціальних досліджень, 2006. – 179 с.
100. Нечай А.А. Проблеми правового регулювання публічних фінансів та публічних видатків / Нечай А.А. – Чернівці, 2004. – 264 с.
101. Новое пенсионное законодательство Украины / [сост. М. Бойцова]. – Х.: Фактор, 2004. – 335 с.
102. Ногина О.А. Налоговый контроль: вопросы теории / Ногина О.А. – СПб.: Питер, 2002. – 160 с.
103. Олійник О.В. Податкова система: навч. посіб. / О. В. Олійник, І. В. Філон. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 456 с.
104. Онищенко В.А. Податковий контроль (основи організації) / В.А. Онищенко // Вісник податкової служби України. – К.: 2002. – 432 с.
105. Онищенко В.А. Удосконалення процесів підготовки до проведення податкової перевірки / В.А. Онищенко // Фінанси України. – 2003. – № 6. – С. 14–21.
106. Оподаткування зовнішньоекономічної діяльності в Україні: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [за заг. ред. М.Я. Азарова]. – К.: ДІЯ, 2000. – 320 с.
107. Орлюк О.П. Банківське право: [навч. посіб.] / Орлюк О.П. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 376 с.
108. Орлюк О. П. Фінансове право: [навч. посіб.] / Орлюк О.П. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 528 с.
109. Орлюк О.П. Фінансове право / Орлюк О.П. – К., 2003. – 310 с.
110. Основы налогового права: учеб. пособ. / [под ред. Н. П. Кучерявенко] – Х.: Легас, 2003. – 384 с.
111. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: [навч. посіб.] / Пасічник Ю.В. – К.: Знання, 2002. – 495 с.
112. Пенсійна система: навч. посіб. / [В. І. Грушко та ін.]. – К.: Кондор, 2006. – 335 с.
113. Пепеляев С.Г. Основы налогового права: [учебно-метод. пособ.] / Пепеляев С. Г. – М.: Контакт, 1995. – 493 с.
114. Петрова Г.В. Налоговое право: [учеб. для вузов] / Петрова Г.В. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 271 с.
115. Петровська І. О. Фінанси: навч. посіб. / І. О. Петровська, Д.В. Клиновий. – К.: ВПУЛ, 2001. – 262 с.
116. Податкове право: навч. посіб. / Бех Г.В., Дмитрик О.О., Кобильник Д.А. та ін.; за ред. М.П. Кучерявенка. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 400 с.
117. Податкове право: навч. посіб. / [за ред. М.В. Кучерявенко]. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 223 с.
118. Податковий аудит: навч. посіб. / [за ред. В.А. Онищенко]. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2003. – 398 с.
119. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 р. № 2755-VI.
120. Потапов В.И. Объекты налогообложения в некоторых зарубежных странах / В.И. Потапов // Налоговый вестник. – 1995. – № 8. – С. 44.
121. Правознавство: навч. посіб. / [за заг. ред. В. Г. Гончаренка]. – К.: Український інформаційно-правовий центр, 2002.
122. Про внесення змін до Закону України «Про державну податкову службу в Україні»: Закон України: від 05.02.1998 р. № 83/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 29. – Ст. 190.
123. Про державну податкову службу в Україні: Закон України: від 04.12.1990 р. № 509-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 6. – Ст. 37.

124. Про державну податкову службу в Україні: Закон України: від 05.02.1998 р. № 83/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 29.

125. Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності: Указ Президента України: від 23.07.1998 р. № 817/98.

126. Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів: постанова Пленуму Верховного Суду України: від 08.10.2004 р. № 15.

127. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: Закон України: від 23.09.1999 р. № 1105-ХІІ.

128. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України: від 09.07.2003 р. № 1058-І // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49–51. – Ст. 376.

129. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 06.07.1995 р. № 265/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 28. – Ст. 205.

130. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: постанова Національного банку України: від 21.01.2004 р. № 22 (із змінами, внесеними згідно з постановою Національного банку від 15.04.2005 р. № 132).

131. Про затвердження Інструкції про податковий кредит: наказ Державної податкової служби України: від 22.09.2003 р. № 442.

132. Про затвердження Порядку оформлення результатів документальних перевірок щодо дотримання податкового та валютного законодавства суб'єктами підприємницької діяльності – фізичними особами: наказ Державної податкової адміністрації України: від 11.06.2004 р. № 326.

133. Про затвердження типових форм первинної облікової документації зі статистики праці: наказ Державного комітету статистики України: від 05.12.2008 р. № 489.

134. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: Закон України: від 08.07.2011 р. № 3668-VI.

135. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України: від 09.07.2003 р. № 1057-IV.

136. Про паспорти бюджетних програм: наказ Міністерства фінансів України: від 29.12.2002 р. Зареєстровано Міністерством юстиції України 21.01.2003 р. за № 47/7368, у редакції від 16.12.2010 р.

137. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України: від 05.04.2001 р. № 2346-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 29. – Ст. 137.

138. Про Положення про Державну податкову службу України: Указ Президента України: від 12.05.2011 р. № 584/2011.

139. Про Положення про Пенсійний фонд України: Указ Президента України: від 06.04.2011 р. № 384.

–Р–

Рахункова палата України – є постійно діючим органом контролю, який утворюється Верховною Радою України підпорядкований і підзвітний їй.

Вона здійснює свою діяльність самостійно, незалежно від будь-яких інших органів держави. Голова Рахункової палати, заступники голови, секретар та головні контролери обираються Верховною Радою України таємним голосуванням на 7 років.

Повноваження рахункової палати поширюються : на парламент, органи виконавчої влади, Національний Банк України, антимонопольний комітет, фонд державного майна інші державні органи створені відповідно до законодавства України, а також органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, банки, господарські товариства, страхові компанії, інші фінансові установи і їх спілки, асоціації та інші об'єднання не залежно від форм власності, об'єднання громадян, не державні фонди, інші не державні не комерційні громадські організації в тій частині їх діяльності, яка стосується використання коштів Державного бюджету України.

Рахункова палата України здійснює експертно-аналітичні, інформаційні та інші види діяльності, що забезпечують контроль за використанням коштів загально державних цільових фондів, за цільовим використанням фінансово-кредитних і валютних ресурсів (під час здійснення загально державних програм), проводить фінансові перевірки і ревізії, експертизу проектів державного бюджету, проектів законів та інших нормативних актів, міжнародних договорів, загальнодержавних програм та інших документів, що стосуються державного бюджету та фінансів України.

При виявленні порушень рахункова палата, на відміну від інших контрольних органів не притягає до відповідальності винних осіб, а передає відповідні матеріали до правоохоронних органів, з інформуванням про це Верховну Раду України.

Реалізація продукції, робіт, послуг — господарська операція суб'єкта підприємницької діяльності, що передбачає передавання права власності на продукцію, роботи, послуги іншому суб'єктові підприємницької діяльності в обмін на еквівалентну суму коштів та боргових зобов'язань.

Процес виробництва завершується доведенням продукції до споживача. Для підприємства-виробника реалізація продукції є свідченням, що вона за споживчими властивостями, якістю та асортиментом відповідає суспільному попиту і потребам покупців.

На практиці використовуються два методи визначення моменту реалізації продукції: метод нарахування (продукцію відвантажено або відпущено споживачу); касовий метод (одержано кошти на рахунок постачальника за реалізовану продукцію).

Реалізація продукції завжди передбачає зміну форми вартості. Тому бартерні операції не можна вважати реалізацією продукції. За бартерного обміну товарів не відбувається руху коштів, немає надходжень виручки від реалізації продукції, тобто не відбувається зміни форми власності.

На розмір виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) впливають:

встановлення граничних (максимальних або мінімальних) цін і тарифів;

затвердження граничних рівнів рентабельності (частки прибутку в ціні, тарифи);

встановлення граничних рівнів торгових надбавок і постачальницько-збутових націнок при реалізації товарів, робіт, послуг.

Ревізія – метод документального контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства, установи, організації, дотриманням законодавства з фінансових питань, достовірністю обліку та звітності, спосіб документального розкриття недоліків, розтрат, привласнень і крадіжок коштів і матеріальних цінностей, попередження фінансових зловживань.

Ревізія – це різностороння і перевірка діяльності підприємства для встановлення законності, доцільності й ефективності дій.

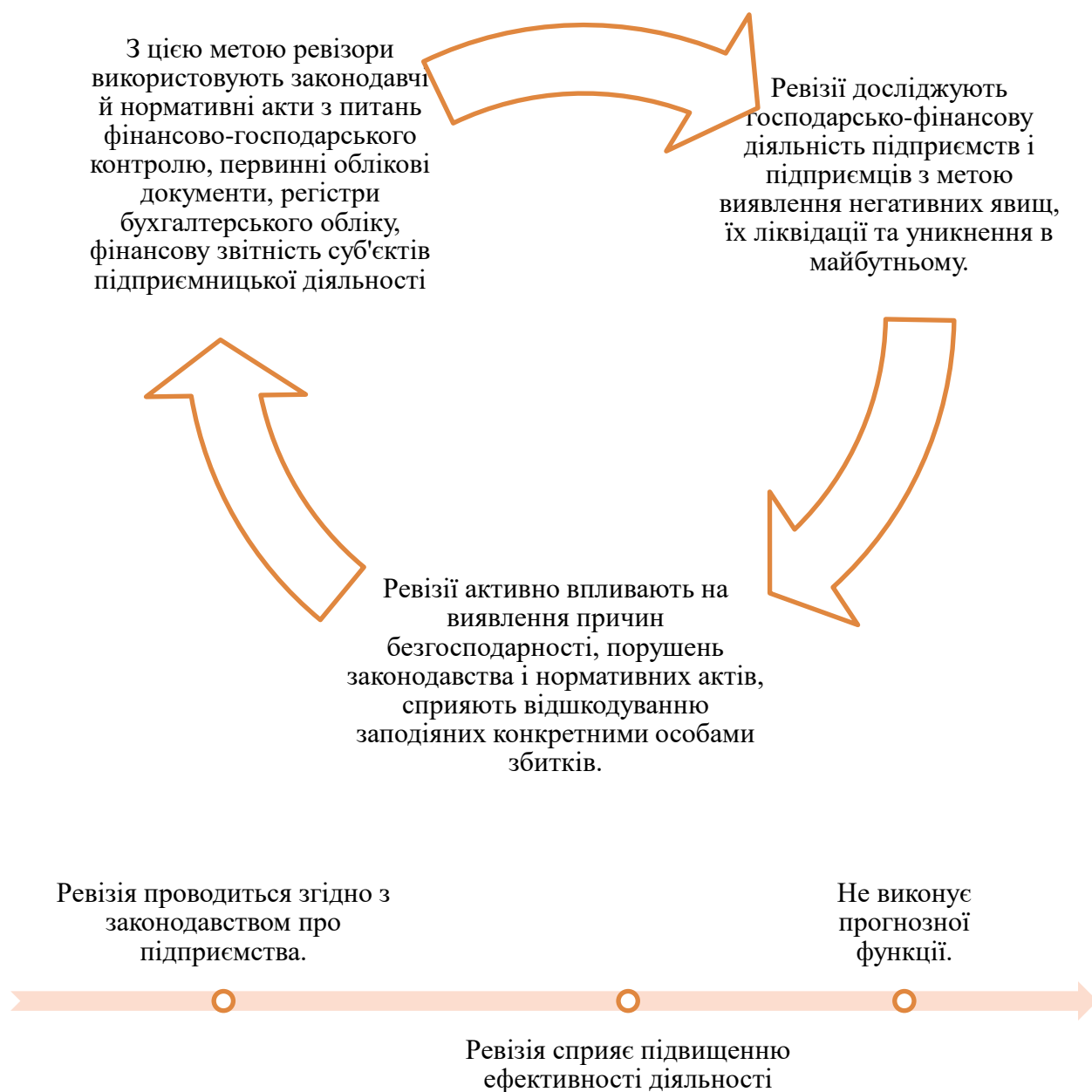
На відміну від інших форм контролю, ревізія має чіткий правовий статус, який закріплює межі її поширення, строки проведення, права і обов'язки посадових осіб, порядок оформлення і розгляду результатів. Ревізія є найбільш поширеною формою економічного контролю. А тому судово-слідчі органи з усіх форм економічного контролю застосовують як процесуальний засіб виявлення складу злочину тільки ревізії.

Основні
причини
необхідності
ревізій:

низька свідомість окремих працівників стосовно ощадливості й збереження суспільної власності;

не завжди ефективний попередній і поточний контроль з боку керівників, бухгалтерів і фахівців відповідних галузей діяльності;

недоліки в доборі кадрів матеріально відповідальних осіб неякісна інвентаризація, недосконалість системи матеріальної відповідальності тощо.

За ознакою ревізуючих органів ревізії бувають:

позавідомчі - ревізії здійснюють органи інших міністерств або відомств: Міністерство економіки, Державний комітет статистики, Антимонопольний комітет тощо

внутрішньовідомчі - ревізії призначаються розпорядженням керівника вищестоящої організації чи установи.

За ознакою повноти перевірки ревізії:

Повна ревізія охоплює перевіркою всі види фінансово-господарської діяльності підприємства

часткова – лише окремі види діяльності або господарських операцій.

За організаційною ознакою ревізії бувають

Ревізії, які проводяться за визначений період часу і охоплюють перевіркою всі види фінансово-господарської діяльності, вважаються плановими і передбачаються в планах проведення ревізій.

До позапланових належать ревізії, які проводяться в окремих випадках і з різних причин (в разі виявлення нестач, за наявності сигналів про недоліки в роботі).

За колом питань, що підлягають перевірці, ревізії бувають

Наскрізні ревізії проводять для перевірки взаємопов'язаних госпрозрахункових організацій і підприємств.

Тематичні – це ревізії переважно з окремого питання (теми). Вони охоплюють максимальну кількість підприємств (перевірка стану бухгалтерського обліку і фінансової звітності).

Комплексні ревізії включають усі види контролю й охоплюють виробничу та господарсько-фінансову діяльність підприємств, при цьому здійснюються документальна ревізія, економічний аналіз, перевірку оперативної роботи тощо. Такі ревізії проводить бригада, яка складається з ревізорів, бухгалтерів, економістів, менеджерів та інших фахівці.

Некомплексні ревізії проводиться в невеликих за обсягом роботи підприємствах, а також під час часткових ревізій за участю одного чи двох ревізорів.

Резервний фонд — фонд, який створюється за рахунок чистого прибутку для забезпечення покриття можливих збитків від фінансово-господарської діяльності.

Резервний фонд створюють з метою захисту інтересів як власників підприємства, так і його кредиторів.

Саме за рахунок коштів даного фонду підприємство зобов'язане покривати власні збитки.

У разі якщо організація має форму акціонерного товариства, кошти з резервного фонду можуть направлятися на здійснення викупу акцій, а також погашення боргових зобов'язань (облігацій) – при відсутності інших засобів.

Резиденти — юридичні особи, включаючи і бюджетні організації, суб'єкти підприємницької діяльності, їхні філії, відділення й інші відокремлені підрозділи, які становлять окремий баланс і мають розрахунковий рахунок та здійснюють реалізацію продукції, робіт, послуг на митній території України.

У пункті 5 статті 1 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю». Згідно з Декретом резидентами є:

фізичні особи (громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства), які мають постійне місце проживання на території України, у тому числі ті, що тимчасово перебувають за кордоном; юридичні особи, суб'єкти підприємницької діяльності, що не мають статусу юридичної особи (філії, представництва тощо), з місцезнаходженням на території України, які здійснюють свою діяльність на підставі законів України; дипломатичні, консульські, торговельні та інші офіційні представництва України за кордоном, які мають імунітет і дипломатичні привілеї, а також філії та представництва підприємств і організацій України за кордоном, що не здійснюють підприємницької діяльності.

Податковий кодекс України визначає, що резидентами можуть бути фізичні особи, юридичні особи та дипломатичні представництва, консульські установи чи інші офіційні представництва України, що розташовані за кордоном, за наявності сукупності умов.

Юридична особа належить до категорії резидентів, якщо вона створена та здійснює свою діяльність відповідно до законодавства України незалежно від місця розташування. Тобто юридична особа може розташовуватися як на території України, так і за її межами.

Фізична особа буде вважатися резидентом незалежно від громадянської належності, тобто це може бути і громадянин України, і іноземець, і особа без громадянства. Головною ознакою, за якою фізична особа відноситься до категорії резидентів, є постійне місце проживання в Україні. Отже, фізична особа, що постійно проживає в Україні, сплачує податки за правилами, передбаченими законодавством для резидентів.

Рентабельність — це співвідношення прибутку з понесеними витратами (один із основних показників ефективності діяльності суб'єктів господарювання різних форм власності, який характеризує інтенсивність їх роботи). Він характеризує рівень ефективності витрат, здійснених у процесі виробництва та реалізації продукції, робіт і послуг.

Реструктуризація — (від англ. restructuration) зміна, відновлення структури. В контексті управлінських процесів реструктуризація це комплекс дій з метою досягнення бажаних змін в діяльності підприємства, спрямованих на забезпечення його фінансової ефективності, стійкої економічної та фінансової життєздатності.

Реструктуризація підприємства – це процес фінансово-економічних перетворень, який супроводжується змінами параметрів, що характеризують підприємство як економічну систему, та змінами у структурі її внутрішніх складових (внутрішній організаційній структурі, фінансовому забезпеченні, напрямках діяльності, ресурсному потенціалі та інших). Реструктуризація обов'язково проводиться, якщо досягається синергетичний ефект; підприємство знаходиться в кризовій ситуації і необхідно фінансове оздоровлення.

Реструктуризація структури капіталу (або фінансова реструктуризація) передбачає проведення конкретних дій, спрямованих на оптимізацію фінансових потоків в короткостроковому (оперативна фінансова реструктуризація) і довгостроковому (стратегічна фінансова реструктуризація) періодах.

Реструктуризація боргових зобов'язань спрямована на погашення, списання, розстрочення чи відстрочення зобов'язань перед бюджетом, позабюджетними фондами, банківськими структурами, підприємствами.

До реструктуризації також слід віднести:

- Злиття – спосіб реорганізації, який передбачає об'єднання всіх прав і обов'язків двох і більше юридичних осіб, внаслідок чого створюється нова юридична особа, а ті юридичні особи, що об'єднувались, припиняють свою діяльність і підлягають виключенню з державного реєстру. Отже, вони не є засновниками, а лише правопередниками, тому що із створенням нового підприємства припиняють своє існування. Засновниками є власники корпоративних прав в майні новоствореного підприємства.
- Приєднання – спосіб реорганізації, який передбачає приєднання всіх прав і обов'язків одного чи декількох підприємств до підприємства- правонаступника – при цьому підприємства, що приєднуються, припиняють свою діяльність і підлягають виключенню з реєстру. Нового підприємства при цьому не створюється, підприємство- правонаступник продовжує свою діяльність.

- Поділ – спосіб реорганізації, що передбачає поділ однієї юридичної особи на декілька нових (у складі відповідних прав-активів і обов'язків-пасивів) з припиненням існування першого і реєстрацією нових юридичних осіб. В більшості випадків поділ застосовується як один з засобів антимонопольного регулювання.

- Виділення – спосіб реорганізації, що передбачає створення одного чи декількох нових підприємств-юридичних осіб шляхом відокремлення частини майна і боргових зобов'язань від підприємства-правопередника. Перетворення – спосіб реорганізації, що передбачає зміну форми власності або організаційно-правової форми юридичної особи без припинення її діяльності. При цьому потрібна перереєстрація в порядку, передбаченому для реєстрації.

Рефінансування — операції з надання банкам кредитів у встановленому Національним банком порядку. Основною метою рефінансування є регулювання ліквідності банків на виконання Національним банком функції кредитора останньої інстанції.

Національний банк використовує такі кредити рефінансування:	постійно діюча лінія рефінансування для надання банкам кредитів овернайт;
	кредити рефінансування строком до 90 днів.

Ринок капіталів — це частина фінансового ринку, де формується попит і пропозиція на середньостроковий та довгостроковий позиковий капітал.

Ринок капіталів сприяє:

- зростанню виробництва і збільшенню товарообігу;
- трансформації грошових заощаджень у капіталовкладення;
- відновленню основного капіталу;
- руху капіталів усередині країни.

Економічна роль ринку капіталів полягає в його спроможності об'єднати дрібні, розрізнені кошти і на основі цього активно впливати на концентрацію і централізацію виробництва та капіталу.

З функціональної точки зору ринок капіталів - це система ринкових відносин, що забезпечує акумуляцію і перерозподіл грошових капіталів з метою забезпечення процесу відтворення; з інституційної - це сукупність кредитно-фінансових установ, фондових бірж, через які рухається позиковий капітал.

Ринок цінних паперів — це особлива сфера ринкових відносин, де завдяки продажу цінних паперів здійснюється мобілізація фінансових ресурсів для задоволення інвестиційних потреб суб'єктів економічної діяльності. Ринок цінних паперів ще називають фондовим ринком. Це пов'язано з тим, що цінні папери за своєю економічною суттю є відображенням певних фондів — матеріальних або грошових.

Розрахунковий рахунок — один з основних рахунків, що відкривається у банках юридичними особами для зберігання коштів і здійснення розрахунків. На рахунок зараховують надходження на користь його власника, аз рахунків списують платежі за відповідними видатковими документами.

Розрахунковий субрахунок - рахунок, що відкривається для акумуляції грошових ресурсів (виторгу) в установах банку господарським підприємствам, які мають підрозділи або філії (магазини, склади, майстерні тощо) в інших населених пунктах, що не входять в район діяльності установи банку, де відкрито основний розрахунковий рахунок. У встановлені терміни кошти з субрахунків перераховуються на основний розрахунковий рахунок.

Розрахунковий рахунок – основний рахунок, що відкривається банками підприємствам і організаціям, які здійснюють комерційну діяльність з метою отримання прибутку, володіють основними та оборотними коштами і мають самостійний баланс. З розрахункового рахунка здійснюються грошові операції, пов'язані з основною комерційною діяльністю підприємства – розрахунки за товарно-матеріальні цінності, надані й отримані послуги; отримання заробітною плати та сплата обов'язкових платежів з неї; сплата пла-

тежів до бюджету і державних фінансових фондів; інші операції відповідно до статутної діяльності.

Роялті — платежі за користування, котрі «ліцензіат» (отримувач ліцензії, патенту) сплачує «ліцензіару» (продавцю ліцензії, патенту) за точне користування активами, найчастіше правами інтелектуальної власності.

Література

1. Алексеєнко Л. М. Економічний словник: банківська справа, фондовий ринок / Алексеєнко Л. М., Олексієнко В. М., Юркевич А.І. – К.: Максимум; Тернопіль: Економічна думка, 2000. – С.173.
2. Бодюк А.В. Фіскальні аспекти економічного природокористування: [монографія] / Бодюк А. В. – Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2004. – 570 с.
3. Бюджетний кодекс України / Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50–51. – Ст.572.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.; Ірпінь: Перун, 2007.
5. Загородній А.Г. Фінансовоекономічний словник. / А. Г. Загородній, Г.Л. Вознюк – Львів: Львівська політехніка, 2005. – С. 472; Загородній А.Г. Фінансовий словник / Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. – 3-тє вид., виправ. та дополн. – К.: Знання, 2000. – С. 384.
6. Карасева М.В. Финансовое право: Общая часть: [учеб.]. / Карасева М.В. – М.: Юристъ, 1999. – С.179; Додонов В.Н. Финансовое и банковское право: словарь-справочник / Додонов В.Н., Крылова М.А., Шестаков А.Ф; [под. ред. О.Н. Горбуновой] – М.: ИНФРА-М, 1997. – С. 191.
7. Ковалева Н.А. Понятие и классификация финансового контроля / Н. А. Ковалева // Вопросы административного и финансового права в свете решений XXVI съезда КПСС. – М., 1983. – С. 35.
8. Кофлан В.М. Правове регулювання місцевих податків і зборів в Україні: [монографія] / Кофлан В.М. – Ірпінь, – Національна академія ДПС України. – 2004. – 176 с.; Кофлан В.М. Правові аспекти місцевого самоврядування зарубіжних країн: [монографія] / Кофлан В.М. – Ірпінь: Національна академія державної податкової служби України, 2005. – 109 с.
9. Методичні рекомендації аудиторам на випадок залучення їх до процесуальних дій як свідків, експертів або спеціалістів, схвалені рішенням Аудиторської палати України від 30.10.2003 р. № 128.
10. Митний кодекс України: від 11.07.2002 р. № 92-IV. 11. Музика О.А. Доходи місцевих бюджетів за українським законодавством: [монографія] / Музика О.А. – К.: Атіка, 2004. – 344 с.
12. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 р. № 2755-VI.
13. Положення про порядок видачі Національним банком України індивідуальних ліцензій на розрахунки між резидентами і нерезидентами в межах торговельного обороту у валюті України, затверджене постановою Правління Національного банку України від 14.10.2004 р. № 484.
14. Порядок підготовки і проведення перевірок та оформлення їх результатів: стандарт Рахункової палати затверджений постановою Колегії Рахункової палати: від 27.12.2004 р. № 28–6.
15. Про видачу ліцензій на право здійснення підприємницької діяльності з постачання електричної енергії за нерегульованим тарифом ДДП «Державний Департамент по

забезпеченню та контролю за використанням енергоресурсів в регіонах України», ВАТ «Укртранснафта»: постанова Національної комісії регулювання електроенергетики України: від 26.02.2003 р. № 169.

16. Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні: Закон України: від 26.01.1993 р. № 2940-XII.

17. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України: від 06.07.1999 р. № 265/95.

18. Про затвердження Інструкції з обліку коштів, розрахунків та інших активів бюджетних установ: наказ Державного казначейства України: від 26.12.2003 р. № 242 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 4. – Ч. 2. – Ст. 199.

19. Про затвердження Порядку відкриття рахунків у національній валюті в органах Державного казначейства: наказ Державного казначейства України: від 02.12.2002 р. № 22 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 51. – Ст. 2344.

20. Про Національну програму інформатизації Закон України: від 04.02.1998 р. № 74/98.

21. Про Рахункову палату: Закон України: від 11.07.1996 р. № 315/96.

22. Про рентні платежі за нафту, природний газ і газовий конденсат: Закон України: від 05.02.2004 р. № 1456-IV.

23. Про систему валютного регулювання і валютного контролю: Декрет Кабінету Міністрів України: від 9.02.1993р. № 15-93.

24. Про тарифи на транспортування нафти магістральними нафтопроводами ВАТ «Укртранснафта» для споживачів України: постанова Національної комісії регулювання електроенергетики України: від 22.01.2003 р. № 56.

25. Савченко Л.А. Деякі проблеми термінології у фінансовому праві щодо методів фінансового контролю / Л.А. Савченко // Фінансове право. – 2007. – № 1. – С. 39.

26. Савченко Л.А. Правовий статус Рахункової палати України: [монографія]. / Савченко Л. А. – Ірпінь: Академія державної податкової служби України, 2002. – 131 с.

27. Химичева Н.И. Финансовое право. Н. И. Химичева, Е.В. Покачалова / отв. ред. Н.И. Химичева. – М.: Норма, 2005. – С.153.

–С–

Самозайнята особа – платник податку, який є фізичною особою-підприємцем або проводить незалежну професійну діяльність за умови, що така особа не є працівником в межах такої підприємницької чи незалежної професійної діяльності. При цьому незалежна професійна діяльність визначається як участь фізичної особи у науковій, літературній, артистичній, художній, освітній або викладацькій діяльності, діяльність лікарів, приватних нотаріусів, адвокатів, аудиторів, бухгалтерів, оцінщиків, інженерів чи архітекторів, особи, зайнятої релігійною (місіонерською) діяльністю, іншою подібною діяльністю за умови, що така особа не є працівником або фізичною особою-підприємцем та використовує найману працю не більш як чотирьох фізичних осіб .

Взяття на облік в органах Державної податкової служби України самозайнятих осіб здійснюється незалежно від наявності обов'язку щодо сплати того або іншого податку та збору.

Самозайняті особи зобов'язані подавати до органів державної податкової служби за місцем свого обліку відомості про зміну облікових даних протягом місяця з дня виникнення таких змін.

Облік самозайнятих осіб здійснюється шляхом внесення до Державного реєстру фізичних осіб-платників податків записів про державну реєстрацію або припинення підприємницької діяльності, незалежної професійної діяльності, перереєстрацію, взяття на облік, зняття з обліку, внесення змін стосовно самозайнятої особи, а також вчинення інших дій, які передбачені Порядком обліку платників податків, зборів.

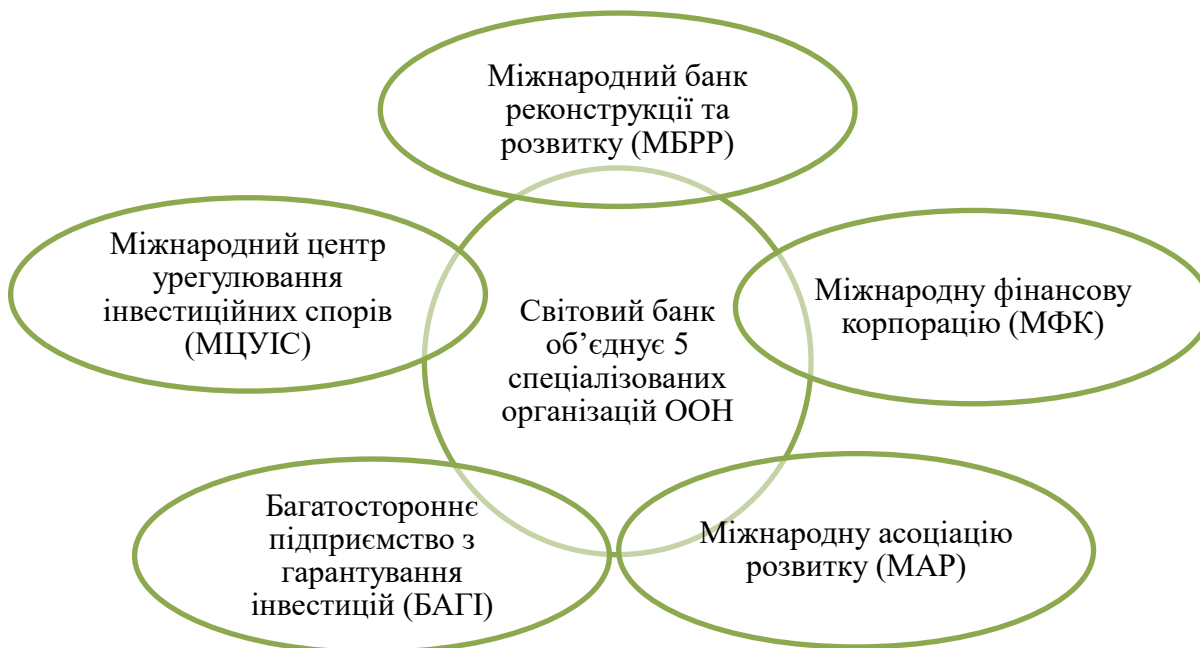
Зміни до відомостей про самозайняту особу, які містяться у Державному реєстрі, набувають чинності з дня внесення відповідного запису до такого реєстру.

Оскільки самозайняті особи не є найманими працівниками, одержання ними доходів регламентується не трудовим, а цивільним законодавством.

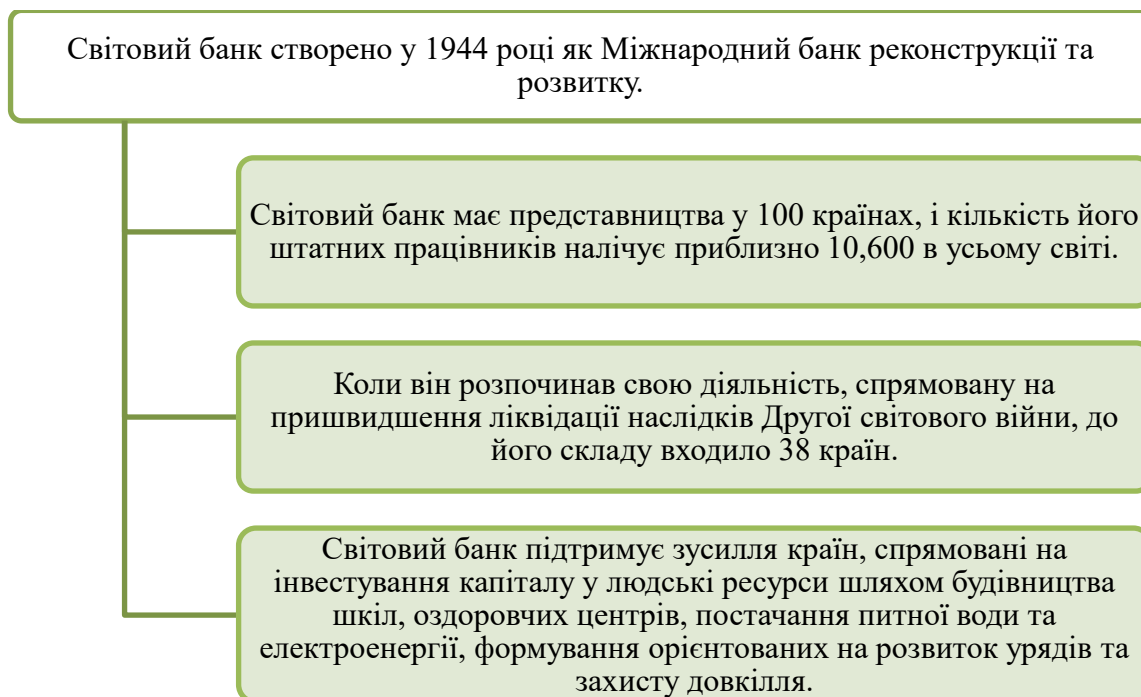
Доходи самозайнятих осіб, одержані ними в межах здійснення своєї незалежної професійної чи підприємницької діяльності, не розглядаються як заробітна плата. Такі самозайняті особи не мають законодавчих підстав для нарахування податкового кредиту

Санкція фінансово-правової Норми – вказівка на юридичні наслідки виконання чи невиконання правил поведінки, встановленої у диспозиції, або умов, визначених у гіпотезі фінансово-правової норми; спосіб захисту приписів, установлених фінансово-правовою нормою. Санкція фінансово-правової норми передбачає наслідки її порушення, визначає види юридичної відповідальності, які покладаються на тих суб'єктів фінансових правовідносин, які порушили приписи фінансово-правових норм.

Світовий банк – це міжнародна багатостороння фінансово-кредитна установа.

Світовий банк – це міжнародне співтовариство країн або «акціонерів», які мають своїх представників у Раді виконавчих директорів. Ці представники визначають політику Банку і здійснюють нагляд за його діяльністю.

Соціальні виплати. Держава відповідно до пріоритетів соціальної політики чинними спеціальними соціальними програмами надає соціальні виплати у формі грошових і натуральних трансфертів, а також послуг. Соціальні виплати і послуги різноманітні. Вони диференційовані за джерелами формування і засобами фінансування, умовами надання їх колу одер-

жувачів.

Грошові соціальні виплати пов'язані з компенсацією втрат (зменшенням) доходу в результаті: повної або часткової втрати працездатності, народження дітей, втрати годувальників або роботи (ви плати по безробіттю, компенсації витрат на перекваліфікацію та інші виплати безробітним). Грошові соціальні виплати доповнюються повністю або частково безкоштовними послугами охорони здоров'я, освіти, житлового і транспортного секторів.

Усі соціальні трансферти можуть мати одночасний характер або виплачуватися періодично протягом установленого часу. Розмір соціальних виплат може залежати від законодавчо встановлюваного мінімуму душевого доходу або заробітної плати. Соціальні трансферти можуть набувати форми податкових знижок. Усі соціальні виплати оформляються в систему соціального страхування і соціального забезпечення, доповнену державною доброчинністю.

Спеціальний фонд бюджету – складова бюджету, яка містить надходження до бюджету, призначені для спрямування на конкретні заходи, та витрати з бюджету на реалізацію цих заходів, які проводяться за рахунок відповідних надходжень.

Складовими спеціального фонду бюджету є:

доходи бюджету, які мають цільове спрямування;

видатки бюджету, що здійснюються за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду бюджету

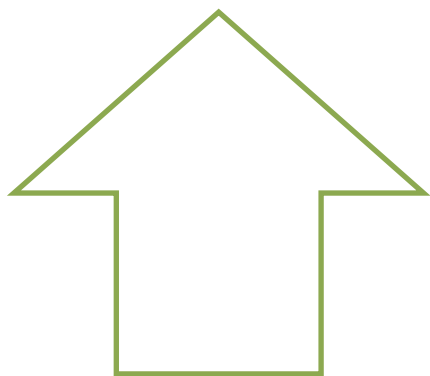
кредитування бюджету

фінансування спеціального фонду бюджету

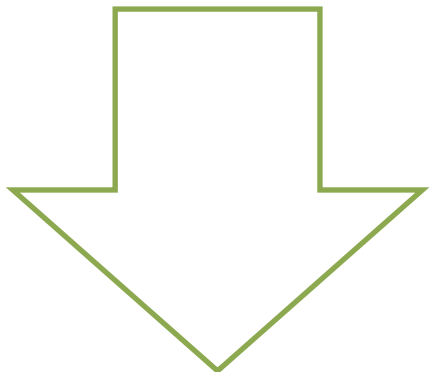
Спостереження як метод фінансового контролю – це метод, який зводиться переважно до загального ознайомлення зі станом фінансової діяльності бюджетної установи, підприємства, відомства. Буває загальним і спеціальним. Як правило, спостереженню передують в часі застосування інших методів фінансового контролю.

Ставка податку – розмір податкових нарахувань на (від) одиницю (одиниці) виміру бази оподаткування. Базовою (основною) ставкою податку визначається ставка, що встановлена такою для окремого податку відповідним розділом Податкового кодексу України.

Виділяють декілька основних видів ставок податку, а саме:

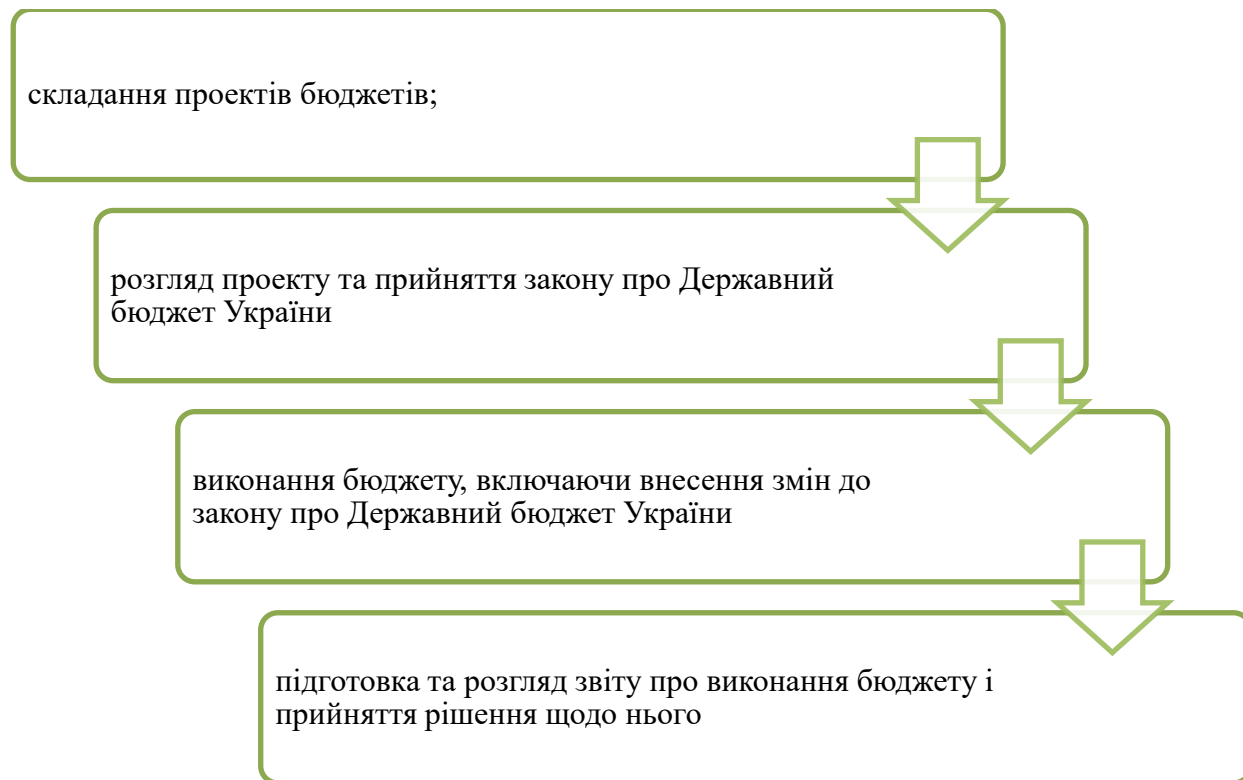

Абсолютною (специфічною) є ставка податку, згідно з якою розмір податкових нарахувань встановлюється як фіксована величина стосовно кожної одиниці виміру бази оподаткування.

Відносною (адвалорною) визнається ставка податку, згідно з якою розмір податкових нарахувань встановлюється у відсотковому або кратному відношенні до одиниці вартісного виміру бази оподаткування.

Стадії бюджетного процесу. Стадіями бюджетного процесу визначаються:

Статутний капітал. Сума вкладів засновників та учасників господарського товариства становить статутний капітал товариства.

Статутний фонд – грошові кошти та/або державні цінні папери, внесені учасниками, засновниками страховика шляхом придбання його акцій, часток.

Страхова відповідальність – це:

зобов'язання страховика сплачувати страхове відшкодування або страхову суму за передбаченої умовами страхування сукупності подій або окремої події. Страхове відшкодування (страхова виплата) – це грошова сума, що виплачується страховиком, відповідно до умов договору страхування, при настанні страхового випадку;

перелік ризиків, від яких захищає договір страхування;

елемент системи страхової відповідальності Спільна страхова відповідальність зводиться до того, що власник страхового поліса бере на себе певну частку видатків у випадку настання страхової події. Спільна страхова відповідальність, як і франшиза, спрямована на зниження ризику несумлінної поведінки. Спільна страхова відповідальність є одним з інструментів страхового менеджменту;

розподіл страхового відшкодування між страховиками при спільному страхуванні або перестраховуванні.

Страхова сума – грошова сума, у межах якої страховик, відповідно до умов страхування, зобов'язаний провести виплату при настанні страхового випадку.

Розмір страхової суми та (або) розміри страхових виплат визначаються за домовленістю між страховиком та страхувальником під час укладання договору страхування або внесення змін до договору страхування, або у випадках, передбачених чинним законодавством.

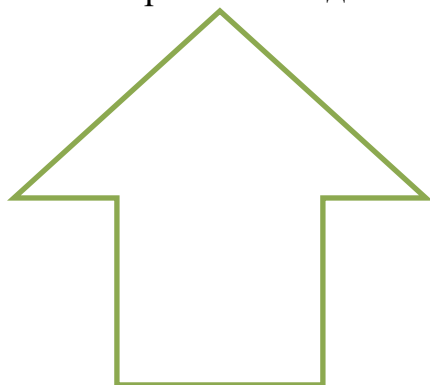
Страхова сума може бути встановлена за окремим страховим випадком, рядом страхових випадків, договором страхування у цілому. Страхова сума не встановлюється для страхового випадку, у разі настання якого здійснюються регулярні, послідовні страхові виплати у вигляді анuitету.

Страхова сума в майновому страхуванні не може перевищувати вартості об'єкта, що підлягає страхуванню. В особистому страхуванні страхова сума визначається на кожного застрахованого, закон не встановлює для неї верхньої межі, а визначається вона за угодою сторін (страховика і страхувальника).

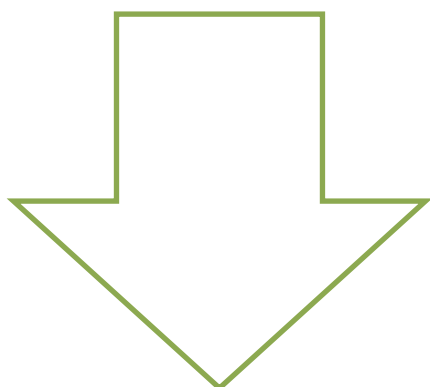
Страхова шкода – вартість повністю знищеного в результаті страхової події майна або знеціненої частини пошкодженого майна, вираженої у грошовій формі. Страхова шкода – це збиток майну певної особи внаслідок за-

подіяння шкоди цій особі або невиконання укладеного з цією особою договору, що підлягає відшкодуванню страховиком.

Страхова шкода містить два види збитків: прямі і непрямі.

Прямий збиток означає кількісне зменшення застрахованого майна (загибель, ушкодження, крадіжка) або зниження його вартості при зберіганні його матеріально-речової форми, що сталося внаслідок страхового випадку. До суми прямого збитку належать також витрати, які страховальник зробив для зменшення шкоди, порятунку майна і приведення його до належного порядку після стихійного лиха чи іншого страхового випадку.

Непрямий збиток означає шкоду, що виникає внаслідок загибелі (ушкодження) майна або неможливості його використання після страхового випадку.

Страховий платіж – плата за страхування, яку страховальник зобов'язаний внести страховику згідно з договором страхування.

Страховий ризик – це: певна подія, на випадок якої проводиться страхування і яка має ознаки ймовірності та випадковості настання.

Страховий тариф – це:

ставка страхового внеску з одиниці страхової суми за визначений період страхування;

(брутто-тариф) – ставка страхового внеску з одиниці страхової суми. Страховий тариф складається з двох частин – нетто-ставки та навантаження;

брутто-ставка у вартісному виразі або у відсотках з одиниці страхової суми. До складу брутто-ставки входять: нетто-ставка та навантаження (надбавка), яка передбачається для покриття витрат та ведення справи, запобіжних заходів, отримання прибутку і тощо;

ставка страхового внеску з одиниці страхової суми за визначений період страхування.

Страховий фонд – цільові страхові фонди з:

- пенсійного страхування;
- медичного страхування;

- страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням; страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;
- страхування на випадок безробіття.

Страховання – діяльність спеціально уповноважених державних організацій та суб'єктів господарювання (страховиків), пов'язана з наданням страхових послуг юридичним особам або громадянам (страхувальникам) щодо захисту їх майнових інтересів у разі настання визначених законом чи договором страхування подій (страхових випадків), за рахунок грошових фондів, які формуються шляхом сплати страхувальниками страхових платежів. Страхування може здійснюватися на основі договору між страхувальником і страховиком (добровільне страхування) або на основі закону (обов'язкове страхування).

Суб'єкт оподаткування – юридична або фізична особа, якій належить сплачувати податок відповідно до норми закону. Головною ознакою суб'єкта оподаткування є наявність доходу чи майна.

Суб'єкт фінансового права – особа, учасник фінансових відносин, яка за своїми особливостями фактично може бути носієм суб'єктивних прав і обов'язків. Так, згідно зі ст. 67 Конституції України кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, установлених законом. Отже, кожний громадянин є суб'єктом фінансового права і потенційно він може бути суб'єктом фінансових правовідносин. Кожний громадянин може бути носієм суб'єктивних юридичних прав і обов'язків, він реально здатний брати участь у податкових, бюджетних та інших фінансових правовідносинах на підставі приписів Конституції України.

Субвенція – міжбюджетні трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції.

Судовий збір – це загальнодержавний збір, який сплачується на всій території України за подання заяв, скарг до суду, а також за видачу судами документів, та входить до складу судових витрат. Платники судового збору – громадяни України, іноземці, особи без громадянства, підприємства, установи, організації, інші юридичні особи (у тому числі іноземні) та фізичні особи-підприємці, які звертаються до суду.

Судовий збір сплачується: за подання до суду позовної заяви та іншої заяви, передбаченої процесуальним законодавством;

за подання до суду апеляційної і касаційної скарг на судові рішення, заяви про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами, заяви про скасування рішення третейського суду, заяви про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду та заяви про перегляд судових рішень Верховним Судом України;

за видачу судами документів.

Література

1. Базилевич В.Д. Страхова справа / В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич – К.: Знання, 1997. – 216 с.
2. Балабанов И.Т. Рискменеджмент / Балабанов И.Т. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 192 с.
3. Бланд Д. Страхование: принципы и практика / Бланд Д. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 461 с.
4. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50–51. – Ст. 572.
5. Воронова Л. К. Фінансове право України: [підруч.] / Воронова Л. К. – К.: Прецедент; Моя книга, 2006. – 448 с.
6. Герчикова І. М. Міжнародні економічні організації: регулювання світогосподарських зв'язків та підприємницької діяльності: [навч. посіб. для екон. і юрид. вузів] / Герчикова І. М. – М.: АТ «Консалтбанкпир», 2001. – 624 с.
7. Господарський кодекс України: від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18–22. – Ст. 144.
8. Данілов О.Д. Податкова система та шляхи її реформування: [навч. посіб.] / О.Д. Данілов, Н.П. Фліссак – К.: Парламентське вид-во, 2005.
9. Ефимов С.Л. Энциклопедический словарь: Экономика и страхование / Ефимов С.Л. – М.: Церих–ПЭЛ, 1996. – 528 с.
10. Левина Л. А. Правовое положение Международного валютного фонда и Всемирного банка / Левина Л. А. – М., 1996.
11. Небава М.І. Теорія макроекономіки: [навч. посіб. для вузів] / Небава М.І. – К.: Слово, 2003. – 536 с.
12. Орлюк О.П. Фінансове право: [навч. посіб.]. / Орлюк О. П. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 528 с.
13. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України: від 14.01.1998 р. № 16/98 // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 23. – Ст.121.
14. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 р. № 2755-VI.
15. Положення про Пенсійний фонд України: затверджено Указом Президента України від 01.03.2001 р. № 121/2001 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 9. – Ст. 350.
16. Про вдосконалення Порядку надання медичної допомоги іноземцям та особам без громадянства, які тимчасово перебувають на території України: Постанова Кабінету Міністрів України: від 17.09.1997 р. № 1021.
17. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо статутного капіталу: Закон України: від 22.12.2010 р. № 2850-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 28. – Ст. 252.
18. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України: від 09.07.2003 р. № 1058-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 51. – Ст. 376.
19. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням: Закон України: від 18.01.2001 р. № 2240-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 14. – Ст. 71.
20. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складання рахунку вторинного розподілу доходу за інституційними секторами економіки: наказ Державного комітету статистики України.: від 27.07.2007 р. № 272.
21. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків: Постанова Кабінету Міністрів України: від 23.04.2003 р. № 590.

22. Про затвердження Тимчасової методики визначення очікуваних збитків від забруднення довкілля при транспортуванні небезпечних речовин та відходів: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України: від 15.05.2001 р. № 181.

23. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: Закон України: від 08.07.2011 р. № 3668-VI.

24. Про обов'язкове страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду: Постанова Кабінету Міністрів України: від 23.06.2003 р. № 953.

25. Про судовий збір: Закон України: від 08.07.2011 р. № 3674-VI (набув чинності з 01.11.2011р.).

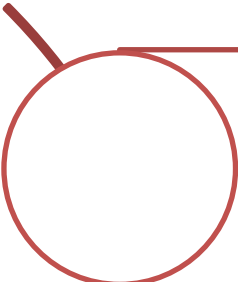
26. Тринчук В. Страховий продукт в системі маркетингу: сутність та класифікація / Тринчук В. // Страхова справа. – 2002. – № 3. – С. 78–81.

27. Цивільний кодекс України: від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.

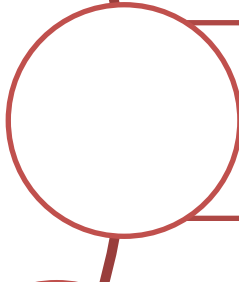
28. Шелехов К. В. Страхування. Страхові послуги: навч.-метод. посіб. / К. В. Шелехов, В. Д. Бігдаш – К.: ІЕУГП, 2000. – 268 с.

–Т–

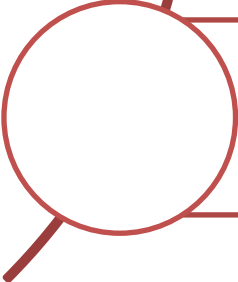
Тендер – є зарубіжним аналогом терміна «конкурс». По суті, тендер – це процес вибору компанії, що постачає товар, виконує роботу чи надає послуги на конкурсній основі.

Основним нормативними актами, що регламентують здійснення тендерних державних закупівель у масштабах міжнародної торгівлі є Типовий закон ЮНСІТРАЛ щодо тендерних державних закупівель та Угода про закупівлі Світової організації торгівлі, яка розроблена на основі згаданого Закону і є більш жорсткою його версією завдяки спрямованості на країни з найбільш розвиненою економікою.

Досить розгалуженим і детальним є правовий режим тендерних державних закупівель Європейського Союзу та міжнародних тендерів, що проводяться у межах програм міжнародних економічних організацій, насамперед Світового банку.

Зазначені джерела міжнародного законодавства щодо тендерних державних закупівель тісно пов'язані та, незважаючи на свій наднаціональний характер, є водночас джерелами тендерного законодавства більшості країн світу, у тому числі України.

Законодавчо процедура проведення тендера в Україні визначається Законом України «Про закупівлю, товарів, робіт та послуг за державні кошти» та іншими підзаконними нормативними актами. Отже, відповідно до чинного законодавства тендер визначається як здійснення конкурентного відбору учасників з метою встановлення переможця торгів (тендера) згідно з процедурами (крім процедури закупівлі в одного учасника).

Торги – метод укладення договорів купівлі-продажу, при якому покупець оголошує конкурс для продавців на товар з наперед визначеними характеристиками. Після порівняння одержаних пропозицій покупець підписує контракт з тим продавцем, який запропонував товар на більш вигідних умовах.

Види торгів: відкриті (гласні, прилюдні, публічні), які проводяться гласно, у відкритій формі, у присутності учасників торгу;

закриті, до участі в яких допускається обмежена кількість покупців товару або самі торги проводяться за відсутності їх прямих учасників спеціальним тендерним комітетом, який розглядає письмові пропозиції покупців;

перекваліфікаційні, які проводяться для визначення пріоритетів постачальника особливо важливих, складних видів технічного обладнання, технологічних виробничих ліній, вибору підрядника особливо важливих державних чи міжнародних промислових, будівельних, транспортних або інших проектів.

Торговий патент – це державне свідоцтво, що засвідчує право суб'єкта підприємницької діяльності (або його підрозділу) займатися певними видами підприємницької діяльності. Водночас торговий патент не засвідчує права суб'єкта підприємницької діяльності на інтелектуальну власність.

Форма торгового патенту та порядок його заповнення встановлюються центральним податковим органом України – Державною податковою служ-

бою України. Вартість патенту встановлюється на кожний вид підприємницької діяльності. Від цього залежить і строк дії патенту.

Об'єктами патентування виступають: торговельна діяльність за готівку та з використанням інших форм розрахунків; діяльність з обміну готівкових валютних цінностей; діяльність з надання послуг у сфері грального бізнесу.

Патент можуть придбати юридичні особи та суб'єкти підприємницької діяльності, що не мають статусу юридичної особи як резиденти, так і нерезиденти, їх відокремлені підрозділи (філії, відділення тощо), які займаються перерахованими видами діяльності.

Трансфер, трансферт.

В економічній теорії під трансфером розуміють процес передачі коштів, технологій, інформації тощо від одного суб'єкта господарювання іншому.

В інституціональній теорії ринків категорія трансферних (транзакційних) видатків використовується як аналітичний критерій оцінки ефективності функціонування ринкової системи.

У Законі України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» трансферт визначається як платіж (або передача майна, робіт чи послуг), замість яких платник безпосередньо не одержує товарів, робіт або послуг.

Відповідно до Бюджетного кодексу України міжбюджетні трансферти поділяються на:	дотацію вирівнювання;
	субвенції;
	кошти, що передаються до державного бюджету та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів;
	додаткові дотації.

Трансфертні платежі – це форма перерозподілу частини національного доходу через державний бюджет, що передбачає виплату пенсій і допомоги населенню, субсидій підприємцям, відсотків за державним боргом.

Література

1. Банасевич І. І. Договори на виконання підрядних робіт за державним замовленням: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 / І. І. Банасевич. – К., 2007. – 20 с.
2. Большой юридический словарь. – 3-е изд., дополн. и перераб. / [под ред. А. Я. Сухарева.] – М.: ИНФРА-М, 2007. – 858 с.

3. Брич Л.П. Кримінально-правова кваліфікація ухилення від оподаткування в Україні: монографія. / Л.П. Брич, В.О. Навроцький. – К.: Атіка, 2000. – 288 с.
4. Василик О.Д. Державні фінанси України: підруч. / О. Д. Василик, К. В. Павлюк – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 608 с.
5. Воронова Л.К. Фінансове право України: [підруч.]. / Воронова Л. К. – К.: Прецедент; Моя книга, 2006. – 448 с.
6. Економічна енциклопедія: у трьох томах. / [редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 952 с. – Т. 3.
7. Про закупівлю, товарів, робіт та послуг за державні кошти: Закон України: від 22.02.2000 р. № 1490 (у редакції) // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 20. – Ст. 148.
8. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Райзберг Б. А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2007. – 495 с.
9. Финансовое право: Учебник. – Х.: Одиссей, 2003. – 448 с.
10. Юридичні терміни. Тлумачний словник / [Гончаренко В. Г., Андрушко П. П, Базова Т.П. та ін.]; за ред. В.Г. Гончаренка. – 2-ге вид., стереотипне. – К.: Либідь, 2004. – 320 с.

–У–

Уповноважена особа банку – особа, яка на підставі статуту чи угоди має повноваження представляти банк та вчиняти від його імені певні дії, що мають юридичне значення.

Упущена вигода – доход, який міг би одержати суб'єкт в разі здійснення своїх справ і не одержав через обставини, що не залежать від нього, або протиправні щодо нього дії інших суб'єктів, якщо розмір його передбачуваного доходу можна обґрунтувати. Упущена (втрачена) вигода (згідно ст.ст.22,623 ЦК України, ст.ст.224,225 ГК України) – це неодержаний дохід (прибуток). Також поняття упущеної вигоди, наведене в Конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11 квітня 1980 року - це шкода, якої зазнала інша сторона внаслідок порушення договору.

Таке універсальне визначення дозволяє в міжнародній практиці застосовувати більш гнучкий підхід до визначення упущеної вигоди, включаючи нематеріальні втрати, втрату бізнесу, клієнтів, тощо.

В той час як вітчизняний підхід все зводить лише до компенсації фінансових витрат.

Категорія упущеної вигоди є однією з найбільш складних для доказування в суді.

Ухилення від сплати податків.

Відповідно до Кримінального Кодексу України ухилення від сплати податків – це повне або часткове уникнення оподаткування незаконним шляхом, включаючи приховування оподаткованого прибутку, зменшення суми податку завдяки поданню в податкові органи завідомо неправдивих даних або документів.

Кримінальну відповідальність за ухилення від сплати податків передбачено статтею 212 Кримінального кодексу України «Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів».

Об'єктом злочину, є встановлений законодавством України порядок сплати обов'язкових платежів, що входять до системи оподаткування. Його предмет – обов'язкові платежі, що мають сплачуватися юридичними або фізичними особами, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах.

На встановлення кримінальної відповідальності впливає розмір таких ненадходжень: значний, великий чи особливо великий.

Суспільна небезпечність полягає в ненадходженні коштів до бюджетів, державних цільових фондів, яке ставить під загрозу виконання і фінансове забезпечення реалізації державних та місцевих програм.

Література

1. Гега П.Т. Основи податкового права: [навч. посіб.] / П.Т. Гега, Л. М. Доля – 4-те вид., переробл. і доповн. – К.: Т-во Знання, 2003. – 307 с.
2. Дмитренко Е.С. Фінансове право України. Особлива частина: [навч. посіб.] / Дмитренко Е.С. – К.: Алерта; КНТ, 2007. – 613 с.
3. Економічна енциклопедія: у трьох томах. / [редкол.: ... С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. – К.: Академія, 2002. – 952 с. – Т. 3
4. Основы налогового права: учеб. пособ. / [под ред. Н. П. Кучерявенко]. – Х.: Легас, 2003. – 384 с.
5. Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів: постанова Пленуму Верховного Суду України: від 08.11.2004 р. № 15 // Вісник ВСУ. – 2004. – № 11.

—Ф—

Факторинг – придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари чи надані послуги. За своєю сутністю факторинг є фінансовою операцією, яка здійснюється на платній основі у договірній формі та полягає у придбанні фінансовою установою права вимоги у грошовій формі з поставки товарів або надання послуг із прийняттям ризику виконання такої вимоги та приймання платежів.

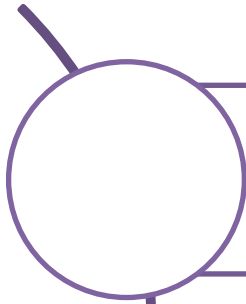
У Законі України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» факторинг віднесено до фінансових послуг, а отже, всі їх ознаки є притаманними і факторингу.

Під фінансовими послугами розуміються операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів.

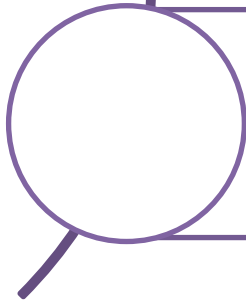
У Законі України «Про банки і банківську діяльність» факторинг визначено як банківську операцію, за якою здійснюється придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари чи надані послуги, беручи на себе ризик виконання таких вимог і прийом платежів.

У нормативно-правових актах Національного банку України також вживається поняття «факторинг». Зокрема, постанова Національного банку України «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» від 28.08.2001 р. № 368 факторингові операції відносить до кредитних операцій, під якими розуміються активні операції банку, що пов'язані з наданням клієнтам залучених коштів у тимчасове користування.

Фіксований сільськогосподарський податок – податок, який справляється з одиниці земельної площі у відсотках її нормативної грошової оцінки та сплата якого замінює сплату окремих податків і зборів.

Платниками податку можуть бути сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків.

У селекційних центрах, на підприємствах (в об'єднаннях) з племінної справи у тваринництві до продукції власного виробництва також належать племінні (генетичні) ресурси, придбані в інших селекційних центрах, на підприємствах (в об'єднаннях) із племінної справи у тваринництві та реалізовані вітчизняним підприємствам для осіменіння маточного поголів'я тварин.

Якщо сільськогосподарський товаровиробник утворюється шляхом злиття, приєднання, перетворення, поділу або виділення згідно з відповідними нормами Цивільного кодексу України, то норма щодо дотримання частки сільськогосподарського товаровиробництва, яка дорівнює або перевищує 75 відсотків за попередній податковий (звітний) рік, поширюється на:

усіх осіб окремо, які зливаються або приєднуються;

кожну окрему особу, утворену шляхом поділу або виділу;

особу, утворену шляхом перетворення.

Фінанси місцеві (фінанси органів місцевого самоврядування) – це

- система формування, розподілу та використання доходів територіальними громадами та місцевими органами влади з метою виконання закріплених за ними функцій і завдань;
- система формування, розподілу та використання грошових та інших

фінансових ресурсів для забезпечення місцевими органами влади покладених на них функцій і завдань, як власних, так і делегованих.

Фінансова дисципліна – стан дотримання органами державної влади й місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання всіх форм власності, об'єднаннями громадян, посадовими особами, громадянами України та іноземними громадянами визначених законодавством та нормативно-правовими актами фінансово-правових норм.

У законодавстві термін «фінансова дисципліна» вживається у наказі Державної судової адміністрації України «Про затвердження Інструкції про порядок проведення контрольних заходів контрольно-ревізійним сектором Державної судової адміністрації України» від 04.02.2005 р. № 11 і розглядається як стан дотримання судами загальної юрисдикції, територіальними управліннями державної судової адміністрації, підприємствами та організаціями, що належать до сфери управління Державної судової адміністрації України, визначених законодавством фінансово-правових норм.

Фінансова діяльність держави – це

Фінансова діяльність держави є заснованим на нормах права планомірним процесом управління публічними централізованими і децентралізованими грошовими фондами коштів, необхідними для здійснення завдань і функцій, що поставлені Конституцією України перед державою, органами місцевого самоврядування та іншими публічними утвореннями, дозволеними державою.

О. Орлюк розглядає фінансову діяльність держави як планову діяльність у сфері мобілізації, розподілу й використання централізованих та децентралізованих грошових фондів коштів з метою виконання завдань і функцій держави.

Фінансова діяльність держави це здійснення нею функцій щодо планомірного утворення, розподілу і використання грошових фондів (фінансових ресурсів) з метою реалізації завдань соціально-економічного розвитку, забезпечення обороноздатності та безпеки держави, а також використання фінансових ресурсів для діяльності державних органів.

Фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Правове регулювання питань, що стосуються фінансової звітності, здійснюється Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Метою ведення, складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства. Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку.

Якісні характеристики фінансової звітності:	дохідливість;
	достовірність;
	зіставність;
	доречність.

На основі даних фінансової звітності користувачі повинні мати можливість порівнювати фінансові звіти підприємства за різні періоди, фінансові звіти різних підприємств.

Фінансова звітність підприємства містить:	баланс,
	звіт про фінансові результати,
	звіт про рух грошових коштів,
	звіт про власний капітал та примітки до звітів.

Фінансова система – це:

сукупність різних сфер фінансових відносин або сукупність фінансових інститутів, які забезпечують процес утворення і використання коштів відповідних централізованих та децентралізованих грошових фондів з метою здійснення фінансової діяльності держави;

сукупність органів державної влади та місцевого самоврядування, які шляхом здійснення своїх повноважень реалізують фінансову політику держави (інституціональне розуміння).

Економісти відносять до фінансової системи такі складові:	державні фінанси;
	фінанси підприємств;
	міжнародні фінанси;
	страхування;
	фінансовий ринок .

Функціонування фінансової системи забезпечується постійним рухом коштів у процесі формування, розподілу, перерозподілу та використання публічних фондів. Фінансова система опосередковує відносини між державою, органами місцевого самоврядування; господарюючими суб'єктами, громадянами, тобто всіма суб'єктами фінансових відносин.

Фінансове законодавство – сукупність нормативно-правових актів Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, Національного банку України, Державної податкової служби України, Держфінінспекції, органів влади АР Крим, органів місцевого самоврядування тощо, нормами яких регулюються відносини у сфері публічної фінансової діяльності.

Фінансове оздоровлення – комплекс заходів, спрямованих на поліпшення фінансового становища банку (зокрема, забезпечення достатності капіталу, підвищення платоспроможності, ліквідності, дохідності, поліпшення структури активів та зобов'язань) та усунення порушень, причин та умов, що призвели до погіршення фінансового становища.

Фінансове право – самостійна галузь публічного права, яка складається із системи фінансово-правових норм, що регулюють за допомогою імперативного методу суспільні відносини у сфері акумулювання, розподілу, перерозподілу і використання коштів централізованих та децентралізованих грошових фондів та контролю за рухом фінансових ресурсів, необхідних для належного виконання державою та органами місцевого самоврядування їхніх завдань і функцій.

Фінансове правопорушення – це протиправне (винне) діяння або бездіяльність, що зазіхає на встановлений державою порядок фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування і яке невідворотно має бути покаране, що передбачено нормами фінансового, адміністративного, кримінального законодавства.

Фінансовий контроль – діяльність державних і муніципальних та інших публічних органів, наділених відповідними повноваженнями, яка спря-

мована на забезпечення законності, фінансової дисципліни при здійсненні публічної фінансової діяльності.

Сутність фінансового контролю полягає в тому, що суб'єкт управління фінансами здійснює перевірку того, як об'єкт, яким управляють (державний орган, місцевий, бюджетна організація, підприємство будь-якої організаційно-правової діяльності та форми власності), дотримується законодавства.

За допомогою фінансового контролю забезпечується законність у фінансовій і господарській діяльності.

Фінансовий контроль є одним із засобів запобігання безгосподарності, виявлення фактів зловживань, марнотратства.

Фінансовий моніторинг – це механізм здійснення постійного спостереження за фінансовою діяльністю, насамперед кредитних установ, а також оцінка, аналіз і прогноз імовірності здійснення незаконних фінансових операцій. Метою фінансового моніторингу є запобігання здійсненню та своєчасне виявлення фінансових операцій, пов'язаних із легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Законодавче визначення фінансового моніторингу міститься у Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення внутрішнього фінансового моніторингу суб'єктами господарювання, що провадять господарську діяльність з організації та утримання казино, інших гральних закладів, і ломбардами» (п. 2).

Фінансовий моніторинг – це сукупність заходів, спрямованих на виконання вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

У Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» немає визначення загального поняття «фінансовий моніторинг». Разом з тим надається тлумачення його різновидів, а саме встановлено, що обов'язковий фінансовий моніторинг – це сукупність заходів спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань фінансового моніторингу з аналізу інформації стосовно фінансових операцій, що надається суб'єктами первинного фінансового моніторингу, а та-

кож заходів з перевірки такої інформації відповідно до законодавства України. Внутрішній фінансовий моніторинг розглядається як діяльність суб'єктів первинного фінансового моніторингу з виявлення, відповідно до Закону, фінансових операцій, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу, та інших фінансових операцій, що можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів (ст. 1).

Фінансові послуги – операції з фінансовими активами, які здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів. Наведене визначення надається у Законі України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».

Ознаки фінансової послуги:	фінансова послуга передбачає здійснення операцій з фінансовими активами, до яких належать кошти, цінні папери, боргові зобов'язання та право вимоги боргу, що не віднесені до цінних паперів;
	метою надання фінансової послуги є одержання прибутку чи збереження реальної вартості фінансових активів;
) право на надання фінансових послуг належить фінансовим установам, кредитним установам – у випадку надання фінансових кредитів, а також фізичним особам – суб'єктам підприємницької діяльності;
	підставою для надання фінансових послуг є відповідний договір.

Фінансові правовідносини – це врегульовані фінансово-правовими нормами суспільні відносини, які виникають у сфері формування, розподілу, перерозподілу і використання коштів публічних фондів, контролю за їх використанням та у сфері грошового обігу

Фінансово-кредитна установа – це юридична особа, яка наділена правом на здійснення фінансових послуг чи правом займатися кредитною діяльністю на підставі відповідної ліцензії.

Чинне українське законодавство розрізняє два поняття: фінансової установи й кредитної установи, та надає їх нормативне визначення. Законодавче підґрунтя для регулювання діяльності фінансових і кредитних установ створюють Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, закони України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про банки і банківську діяльність», «Про кредитні спілки», «Про страхування», «Про недержавне пенсійне забезпечення» нормативно-правові акти Національного банку України та Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг.

Фінансово-правова наука – сукупність наукових знань, поглядів, концепцій, які сформульовані у науковій літературі фінансово-правового спрямування, що стосуються визначення основоположних категорій фінансового права як галузі права та їх змісту.

Фінансово-правова норма – це загальнообов’язковий припис компетентних органів державної влади та органів місцевого самоврядування з приводу мобілізації, розподілу і використання коштів централізованих і децентралізованих фондів, що виражається у категоричній формі та забезпечений силою державного примусу.

Особливості фінансово-правової норми:

мають державно-владний характер;

наділені імперативністю, що не дозволяє суб’єктам фінансово-правових відносин змінювати приписи держави та умови фінансово-правової норми;

безпосередньо визначають поведінку суб’єктів фінансово-правових відносин і не ставлять цю поведінку в залежність від їх згоди.

Література

1. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч.: у 2 т.: Т. 2.: Особлива частина / [редкол.: В. Б. Авер’янов (голова) та ін.]. – К.: Юридична думка, 2005. – 624 с.
2. Андреев Ю. Н. Гражданско-правовая ответственность государства по деликтным обязательствам: теория и судебная практика / Андреев Ю.Н. – СПб.: Юридический Центр Пресс, 2006. – 425 с.
3. Андрійко О. Ф. Державний контроль в Україні: організаційноправові засади / Андрійко О. Ф. – К.: Наукова думка, 2004. – С. 31–55.
4. Белошапко Ю. Н. Правонарушения и ответственность в финансовом праве / Ю. Н. Белошапко // Правоведение. – 2001. – № 5. – С. 54–63.
5. Берізко В. Щодо понятійного апарату «фінансовий моніторинг» / В. Берізко // Право України. – 2006. – № 12. – С.52–55.
6. Берлач А.І. Фінансове право: [навч. посіб.] / Берлач А. І. – К.: Університет «Україна», 2008. – 328 с.
7. Богун В.П. Правове регулювання розрахунків в іноземній валюті у зовнішньоекономічних відносинах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.04 «Господарське право»; арбітражний процес / В. П. Богун. – Донецьк, 2001. – 20 с.
8. Бойко В. О. Державне регулювання розвитку ринку кредитних послуг в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / В.О. Бойко– Одеса, 2004. – 22 с.
9. Болтинова О. В. Финансовые обязательства государства / О. В. Болтинова // Сучасний стан та перспективи розвитку фінансового права: тези доповідей міжн. наук.-практ. конференції, 23–24 листопада 2007 р., Ірпінь / Державна податкова адміністрація України, АПрН України, Нац. ун-т ДПС України, НДІ фінансового права. – Ірпінь: Науководослідний інститут фінансового права, 2007. – С. 91–93.
10. Бухгалтерський облік: навч. посіб. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2008. – 507 с.
11. Бюджетний кодекс України. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50–51. – Ст. 572.

12. Ващенко Ю.В. Факторинг / Ю. В. Ващенко // Фінансова енциклопедія / [О. П. Орлюк, Л. К. Воронова, І.Б. Заверуха та ін.]; за заг. ред. О.П. Орлюк. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 410–411.
13. Віхров О. П. Фінансове право України: конспект лекцій / О.П. Віхров, С. О. Ніщимна. – Чернігів: ЧДІЕУ. – 2002. – 280 с.
14. Винницький Д.В. Российское налоговое право / Винницький Д.В. СПб., 2003. – 395 с.
15. Вишновецький В. М. Система фінансового права України в умовах переходу до ринкової економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / В. М. Вишновецький – К., 2001. – 22 с.
16. Вознесенский Э.А. Финансовый контроль в СССР / Вознесенский Э. А. – М.: Юридическая литература, 1973. – 134 с.
17. Воронова Л.К. Фінансове правопорушення / Л.К. Воронова // Фінансова енциклопедія / [О. П. Орлюк, Л.К. Воронова, І.Б. Заверуха та ін.]; за заг. ред. О.П. Орлюк. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 427; Музыка О.А. Фінансове право: [навч. посіб.] / Музыка О.А. – 2-ге вид., доповн. і переробл. – К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2005. – 260 с.; Коваль Д. Фінансово-правова відповідальність як різновид юридичної відповідальності / Д. Коваль // Право України. – 2007. – № 8. – С. 52.
18. Воронова Л.К. Фінансове право України: [підруч.] / Воронова Л.К. – К.: Прецедент; Моя книга, 2006. – 448 с.
19. Воронова Л. К. Фінансове право у сучасний період / Л. К. Воронова // Антологія української юридичної думки: в 10 т. / [редкол.: Ю. С. Шемшученко та ін.] – К.: Юридична книга. – 2005. – Т.10. – С. 415–431.
20. Гаврилук Р. Фінансовий закон: проблеми теорії і практики / Р. Гаврилук // Право України. – № 7. – 2005. – С. 37–41.
21. Гетманцев Д.О. Банківська таємниця: особливості її нормативноправового регулювання в Україні та в законодавстві зарубіжних країн: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право та державне управління; фінансове право; інформаційне право» / Д.О. Гетманцев. – К., 2003. – 20 с.
22. Гетманцев Д.О. До питання про предмет і метод фінансового права / Д.О. Гетманцев // Фінансове право. – № 2. – 2008. – С. 13–16.
23. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18–22. – Ст. 144.
24. Грачева Е.Ю. Финансовый контроль / Грачева Е.Ю., Толстопятенко Г. П., Рыжкова Е.А. – М.: Камерон, 2004. – С. 248.
25. Дмитрик О.А. Содержание и классификация финансовых правоотношений: [монография]. / Дмитрик О.А.; под ред. Н. П. Кучерявенко. – Х.: Легас, 2004. – С. 22–23.
26. Дмитренко Е. Юридична відповідальність за правопорушення у сфері державних і місцевих запозичень як чинник гарантування фінансової безпеки України / Е. Дмитренко // Право України. – 2008. – № 2. – С. 45–49.
27. Емельянов А. С. Финансово-правовая ответственность / А. С. Емельянов, Н. Н. Черногор. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 208 с.
28. Заверуха І. Б. Бюджетні повноваження органів місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / І.Б. Заверуха. – К., 2001.
29. Запольский С. В. О модернизации доктрины российского финансового права / С.В. Запольский, Д. В. Винницький // Фінансове право. – 2007. – № 2. – С. 12–16.
30. Ивлиева М. Ф. Категории «финансы» и «финансовая деятельность государства» в науке финансового права / М. Ф. Ивлиева // Государство и право. – 2004. – № 7. – С. 23.
31. Карасева М.В. Современные проблемы построения системы финансового права / М.В. Карасева // Правоведение. – 2006. – № 3. – С. 94–99.
32. Карасева М. В. Финансовое правоотношение / Карасева М. В. – М.: Норма, 2001. – 288 с.

33. Клименко А. Фінансовий моніторинг – особлива форма фінансового контролю / А. Клименко // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 4. – С.103; Клименко А. Форма фінансового контролю: поняття і зміст // Право України. – 2005. – № 10. – С. 45.
34. Коваль Д. Фінансово-правова відповідальність як різновид юридичної відповідальності / Д. Коваль // Право України. – 2007. – № 8. – С. 51–53.
35. Ковальчук А. Ринкові перспективи розвитку фінансового права / А. Ковальчук // Право України. – № 5. – 2007. – С. 108–112.
36. Кучерявенко М.П. Проблема колізійності фінансового законодавства у рішеннях Вищого адміністративного суду України (деякі аспекти методології) / М.П. Кучерявенко // Право України. – 2008. – № 9. – С. 57–62.
37. Литвин Ю. А. Фінансовий моніторинг як особлива форма державного фінансового контролю / Ю.А. Литвин // Держава і право. – Вип. 34. – 2006. – С. 347.
38. Міжнародні фінанси: навч. посіб. / [Мозговий О. М., Оболенська Т. Є., Мусієць Т. В. та ін.]; за заг. ред. О.М. Мозгового. – К.: КНЕУ, 2005. – 504 с.
39. Михайленко О.В. Имущественная ответственность за вред, причиненный осуществлением публичной власти: теоретические аспекты и проблемы ее реализации на практике / Михайленко О.В. – М.: Волтерс Клувер, 2007. – 352 с.
40. Мельничук В. Фінансовий контроль в системі державного управління / В. Мельничук // Банківська справа. – 2002. – № 2 (44).
41. Монаєнко А.О. Правові основи державного фінансового контролю: [навч. посіб.]. / Монаєнко А. О. – Запоріжжя, 2008. – С. 58; Басанцов И.В. Некоторые аспекты теоретико-концептуальной основы государственного финансового контроля в Украине / И.В. Басанцов, А.И. Щербаков // Бизнес-информ. – 2005. – № 5–6. – С. 102.
42. Музыка О.А. Фінансове право: навч. посіб. / Музыка О. А. – 2-ге вид., доповн. і переробл. – К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2005. – 260 с.
43. Нагребельний В. П. Фінансове право України. Загальна частина: навч. посіб. / Нагребельний В. П., Чернадчук В. Д., Сухонос В. В.; за заг. ред. В. П. Нагребельного. – Суми: Університетська книга, 2004. – 320 с.
44. Нечай А.А. Динамика финансовых отношений и новый подход к категориям финансового права / А. А. Нечай // Государство и право. – 2000. – С. 33–39.
45. Нечай А.А. Проблеми правового регулювання публічних фінансів та публічних видатків / Нечай А. А. – Чернівці, 2004. – 264 с.
46. Орлюк О.П. Теоретичні питання банківського права і банківського законодавства / Орлюк О. П. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 104 с.
47. Орлюк О.П. Фінансове право: [навч. посіб.] / Орлюк О.П. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 528 с.
48. Петренко Ю. В. Місцеві фінанси: опорний конспект лекцій. / Ю.В. Петренко, О.Д. Рожко. – К.: Кондор, 2003.
49. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 р. № 2755-VI.
50. Про банки і банківську діяльність: Закон України: від 07.12.2000 р. № 2121-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5–6.
51. Проблеми реалізації прав і свобод людини та громадянина в Україні: монографія / [кол. авторів]; за ред. Н. М. Онищенко, О.В. Зайчука. – К.: Юридична думка, 2007. – 424 с.
52. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: Закон України: від 28.11.2002 р. № 249-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 1. – Ст. 2.
53. Про затвердження Інструкції про порядок проведення контрольних заходів контролюючо-ревізійним сектором Державної судової адміністрації України: наказ ДСА України // Офіційний вісник України. – 2005. – № 28. – С. 282. – Ст. 1674.
54. Про затвердження Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України: постанова Національного банку України: від 27.12.2007 р. № 480 // Офіційний вісник України – 2008 р. – № 5. – С. 18. – Ст. 125.

55. Про затвердження Положення про Державний комітет фінансового моніторингу України: Указ Президента України: від 24.12.2004 р № 1527/2004 // Офіційний вісник України. – 2004 р. – № 52. – Т. 1. – С. 180. – Ст. 3433.
56. Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу фінансовими установами: Розпорядження Держфінпослуг: від 05.08.2003 р. № 25 у редакції розпорядження Держфінпослуг від 04.11.2008 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 34. – С. 66. – Ст. 1841.
57. Про затвердження Положення про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням: постанова Правління Національного банку України: від 19.04.2005 р. № 137 // Офіційний вісник України. – 2005 р. – № 20. – С. 49. – Ст. 1084.
58. Про затвердження Порядку обліку зобов'язань розпорядників бюджетних коштів в органах Державного казначейства України: наказ Держказначейства України: від 09.08.2004 р. № 136 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 35. – С. 289. – Ст. 2373.
59. Про затвердження Порядку складання місячної та квартальної фінансової звітності у 2008 році установами та організаціями, які отримують кошти державного або місцевих бюджетів: спільний наказ Міністерства фінансів та Державного казначейства України: від 28.03.2008 р. № 107 // Офіційний вісник України. – 2008 – № 31. – С. 127. – Ст. 1018.
60. Про фінансовий лізинг: закон України: від 11.12.2003 р № 1381 // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 15. – Ст.231.
61. Роговенко Д.С. Повноваження Рахункової палати у світлі змін до Конституції України // Юридична Україна. – 2006. – № 6 – С. 45–48; Семчик О.А. Полномочия Счетной палаты в свете изменений к Конституции Украины // Материалы XIV Международной конференции студентов, аспирантов и молодых учёных «Ломоносов». Т. IV. – М., 2007. – С. 442–443; Паньків С.П. Діяльність Рахункової палати України у контексті конституційних змін / С.П. Паньків // Держава і право. – Вип. 35. – 2007. – С. 456–461.
62. Савченко Л.А. Правові проблеми фінансового контролю в Україні: [монографія] / Савченко Л.А. – Ірпінь: Академія державної податкової служби України. – 2001. – С. 26.
63. Сазонець І.Л. Управління місцевими фінансами: навч. посіб. / Сазонець І.Л., Гринько Т.В., Придатко Г. Ю. – К.: Центр навчальної літератури, 2006.
64. Семчик О. О. Держава як суб'єкт фінансових правовідносин: [монографія] / О.О. Семчик; за ред. Воронової Л.К. – К.: «Юридична думка», 2006. – 116 с.
65. Соколова Э. Д. Правовые основы финансовой системы России / Соколова Э. Д.; под ред. Е.Ю. Грачевой. – М.: Юриспруденция, 2006. – 112 с.; Запольский С. В. О природе понятия «финансовая система России» / С.В. Запольский // Финансовое право. – 2006. – № 8. – С. 2–8.
66. Статівка А. Фінансові санкції та адміністративна відповідальність: проблема співвідношення / А. Статівка // Право України. – 2000. – № 5 – С. 29–33.
67. Сунцова О.О. Місцеві фінанси: [навч. посіб.] / Сунцова О.О. – К.: Центр навчальної літератури, 2005.
68. Сурнина Е.С. «Факторинговый» учёт. Законодательные разночтения / Е.С. Сурнина // Культура народов Причерноморья. – 2002. – № 50. – Т. 3. – С. 105–107.
69. Туркіна М. В. Проблема удосконалення відповідальності за порушення фінансового законодавства та засоби її вирішення / М.В. Туркіна // Держава та регіони. – 2001. – № 2. – С. 33–34.
70. Ямненко Т.М. Фінансове право: галузь права, навчальна дисципліна і наука: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право» / Т. М. Ямненко – К., 2004. – 19 с.

–Ц–

Централізовані грошові фонди – це кошти, що перебувають у розпорядженні держави як суб'єкта публічної влади та органів місцевої влади й місцевого самоврядування, за рахунок яких фінансуються державні та місцеві видатки, здійснюється капітальне будівництво, інвестиційна та інноваційна діяльність, утримується соціально-культурна невиробнича сфера – освіта, наука, фізична культура та спорт, охорона здоров'я; утримуються органи державної влади, правоохоронні органи тощо.

Централізовані спеціальні фонди утворюють особливу ланку фінансової системи держави. Вони, як правило, мають конкретне цільове призначення та визначену законодавством самостійність.

Характерною рисою централізованих фондів є чітко визначені джерела формування і напрями використання коштів. Створення таких фондів визначається конкретними потребами, що стоять перед державою, тому їх склад та включення до бюджетів є різним.

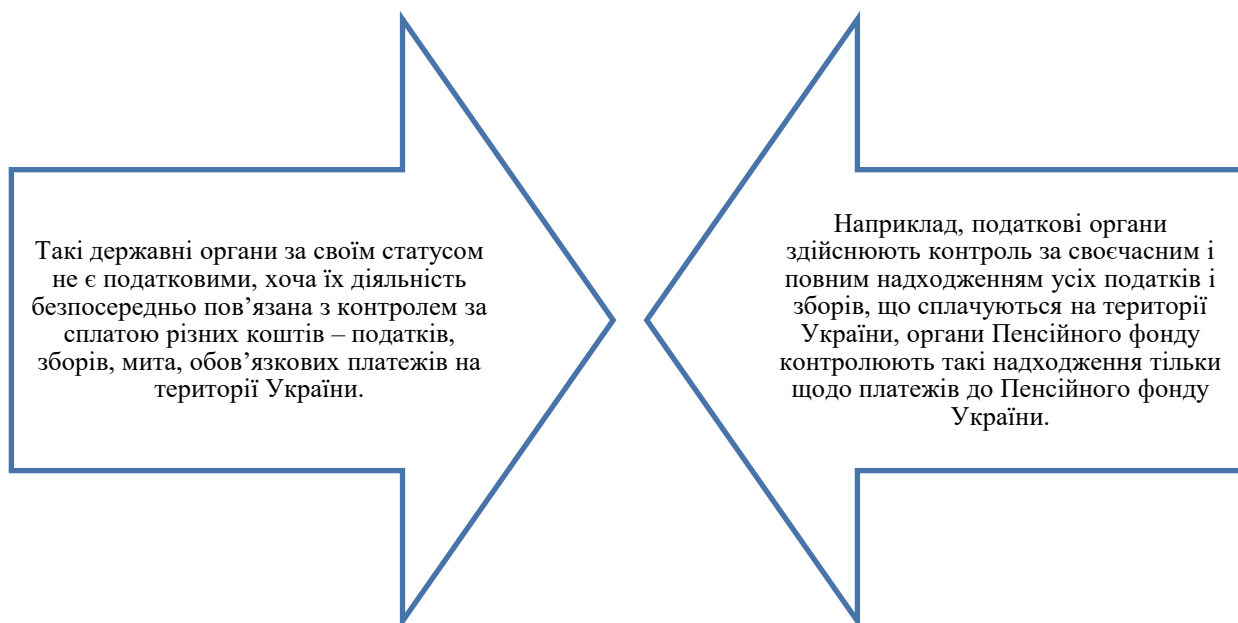

Кошти, що надходять до цільових фондів, переважно спрямовані на проведення соціальної політики держави – фінансування забезпечення зайнятості населення, державного страхування на випадок безробіття, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, виплату державних пенсій тощо.

До спеціальних методів фінансової діяльності держави й органів місцевого самоврядування належать: формування публічних централізованих і децентралізованих грошових фондів; розподіл фінансових ресурсів, які створюють публічні грошові фонди; використання цих ресурсів при фінансуванні видатків, що супроводжують кожну дію органів держави та органів місцевого самоврядування

Основними способами формування коштів є податки, збори, платежі, штрафи, страхування, плата за використання природних ресурсів, платежі в централізовані спеціальні фонди грошових ресурсів, позики, грошово-речові лотереї тощо.

Органи, які здійснюють мобілізацію коштів до централізованих фондів держави, це державні органи або органи місцевого самоврядування, що у межах своєї компетенції забезпечують надходження коштів до централізованих фондів держави в оплатній (за надання в інтересах платників яких-небудь дій – видача дозволів, необхідних висновків, документів тощо) або в безоплатній (сплата податків, зборів та інших обов'язкових платежів) формі у встановлений термін і відповідно до встановлених розмірів.

Цифрові (електронні) гроші – умовна назва грошових коштів, специфічний платіжний засіб при безготівкових розрахунках між продавцями і покупцями, банками та їх клієнтами, що здійснюється за допомогою комп'ютерної мережі або систем зв'язку із застосуванням засобів кодування інформації та її автоматичної обробки.

Цифрові (електронні) гроші є найбільшим прогресивним, економічним і зручним носієм грошових функцій, обертаються в електронному вигляді й гарантують анонімність сторін розрахунків та забезпечують ефективний правовий захист усіх суб'єктів розрахунково-платіжних відносин.

За економіко-правовою сутністю цифрові (електронні) гроші належать до кредитних грошей, які приводяться у рух не за допомогою паперових носіїв (банківських білетів, чеків, векселів тощо), а завдяки запровадженню у сфері розрахунків новітніх комп'ютерів і сучасних систем зв'язку.

За аналогією з готівковими купюрами цифрові (електронні) гроші як електронні документи містять номінальну вартість, дані про емітента, індивідуальні ознаки (серія, номер тощо), а також елементи захисту від підробки через засвідчення їх цифровим електронним підписом емітента.

На відміну від кредитних карток, цифрові (електронні) гроші забезпечують повну анонімність їх користувачу.

Попередниками цифрових (електронних) грошей були такі види кредитних грошей: векселі, чеки, банкноти, кредитні картки.

Цифрові гроші мають ряд переваг перед кредитними картками:

висока ціна транзакції за допомогою кредитної картки. Для функціонування систем кредитних карток потрібно підтримувати гігантську інфраструктуру: банкомати та криптопроцесори, спеціальні канали зв'язку та сервери, тому ціна однієї транзакції за допомогою кредитної картки сягає 20–30 центів. А електронна комерція призвела до появи нової сфери платежів – мікроплатежів – платежів за невеликі обсяги потрібної користувачу інформації. Велика кількість таких транзакцій покриває низьку ціну (від 1 цента до 1 долара);

вищий, порівняно з кредитними картками, рівень безпеки;

цифрові (електронні) гроші, на відміну від кредитних карток, не використовують принципу банківського рахунку. Вони, як і справжня готівка, поділені на «порції» і мають вигляд криптографічних файлів різного номіналу.

Цінні папери – титули власності, які обертаються на фондовому ринку; документи встановленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчують грошові або інші майнові права, визначають взаємовідносини особи, яка їх розмістила (видала), і власника, та передбачають виконання зобов'язань згідно з умовами їх розміщення, а також можливість передачі прав, що випливають із цих документів, іншим особам.

Цінні папери, порядком розміщення, поділяються на:

Емісійні цінні папери – цінні папери, що посвідчують однакові права їх власників у межах одного випуску стосовно особи, яка бере на себе відповідні зобов'язання (емітент).

Неемісійні цінні папери характеризуються тим, що видаються емітентом конкретному набувачу. При випуску неемісійних цінних паперів не вимагається здійснювати реєстрацію емісії. Неемісійні цінні папери називають комерційними цінними паперами, адже зазвичай вони є наслідком укладення комерційних правочинів.

Класифікація цінних паперів за змістом:

Товарні цінні папери дають право на цінності, виражені в реальних речах (товарі). До товарних цінних паперів відносяться коносамент, деякі приватизаційні папери, закладні та складські свідоцтва.

Грошові (боргові) цінні папери закріплюють право на цінність, що виражається в певній сумі грошей. Держатель грошового цінного паперу має право на отримання грошової суми, що визначена в ньому. До грошових паперів належать векселі, чеки, ощадні сертифікати та ін.

Пайові цінні папери надають можливість їх власникам брати участь (майнову та особисту) у акціонерних товариствах. До пайових цінних паперів належать акції.

За особою боржника цінні папери поділяються на:

Державні цінні папери випускаються державою та гарантовані усіма її активами.

Комунальні цінні папери випускаються відповідними місцевими радами.

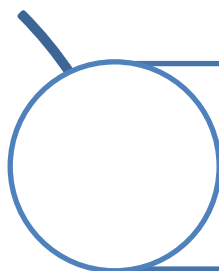
До приватних цінних паперів відносяться ті папери, що випускаються приватними особами, як фізичними, так і юридичними. Цінні папери, що випускаються в обіг приватними особами, гарантовані виключно майном цих осіб.

Ціноутворення – це процес встановлення цін на товари та послуги, що пропонуються на ринку.

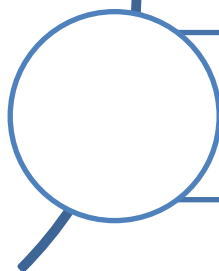
Процес ціноутворення здійснюється на основі методології. Методологія ціноутворення – це сукупність найбільш загальних правил формування ціни, пов'язаних в основному з макроекономічними особливостями господарської системи, а також з різними сферами ціноутворення.

Методологічні принципи можуть бути загальними як для економіки в цілому, так і для групи суміжних галузей, виробництв.

Методика ціноутворення – це сукупність конкретних правил побудови ціни, які відображають специфіку галузей, виробництв, продуктів.

В умовах адміністративного регулювання економіки всі елементи ціни виступають у формі нормативів, встановлених керуючими органами. В умовах ринкової економіки основний масив цін представлений вільними цінами, використовувани разом з ними регульовані ціни не ідентичні фіксованим адміністративним цінам.

Ступінь свободи, важелі цінового регулювання неоднакові і залежать від специфіки конкретної галузі та виробництва.

Література

1. Александрова М.М. Гроші. Фінанси. Кредит: навч.-метод. посіб. / М.М. Александрова, С.О. Маслова. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: ЦУЛ, 2002. – 236 с.
2. Великий енциклопедичний юридичний словник / [за ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: Юридична думка, 2007. – 992 с.
3. Лазебник Л.Л. Міжнародна економіка / Лазебник Л. Л. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2001. – 218 с.
4. Лебедев А. Электронные деньги: миф или реальность / Лебедев А. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.vlarin.chat.ru/lancrypto/3.htm
5. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України: від 23.02.2006 р. № 3480-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.
6. Ходаківська В.П. Ринок фінансових послуг / В. П. Ходаківська, О. Д. Данілов. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2001.
7. Цивільний кодекс України: коментар. – Х.: Одиссей, 2003. – 856 с.

–Ч–

Чек – грошовий документ установленної форми, що містить беззаперечну вказівку власника поточного рахунку (чекодавця) банку сплатити зазначену суму конкретній особі чи пред'явнику чека. Вид безготівкового розрахунку, документ, який містить письмове розпорядження власника рахунку (чекодавця) банку чи іншій кредитній установі, що його обслуговує, сплатити або перерахувати певну суму грошей чекодержателю.

Виділяють такі види чеків:	акцептовані,
	альтернативні,
	анульовані,
	невалютні,
	грошові,
	дорожні,
	житлові,
	іменні,
	ордерні,
	розрахункові,
	пред'явницькі,
	сертифіковані товарні,
	електронні.

Чеки, які подаються чекодержателем у банк (установу) до сплати, мають містити чітко визначені реквізити.

Чеки та чекові книжки є бланками суворого обліку. Відповідно до п. 1.7 Положення про порядок здійснення операцій з чеками в іноземній валюті на території України, затвердженого постановою Правління Національного банку України, чек – паперовий розрахунковий документ установленної форми, що містить нічим не обумовлене письмове розпорядження чекодавця платнику про сплату чекодержателю зазначеної в ньому суми коштів протягом установленого строку.

Чек електронний – система безготівкових розрахунків з використанням комп'ютерної мережі, системи зв'язку на базі інформаційних технологій. Відповідно до Правил національної системи масових електронних платежів, затверджених постановою Правління Національного банку України, електронний чек – це платіжний додаток персоніфікованої платіжної картки, кошти за операціями з яким обліковуються на окремому чековому картрахунку, що відкритий в емітента.

Чекова книжка – певна кількість зброшурованих бланків чеків, що їх видає банк власнику поточного банківського рахунку. Чекова книжка є ін-

струментом розпорядження поточним рахунком. Чекові книжки є лімітовані та нелімітовані. Лімітована чекова книжка – чекова книжка, яка містить певну кількість чеків на певну суму. Нелімітована чекова книжка – комплект бланків розрахункових чеків, що їх видають банки для розрахунків з поставальниками.

Література

1. Алексеєнко Л.М. Економічний словник: банківська справа, фондовий ринок / Алексеєнко Л.М., Олексієнко В.М., Юркевич А.І. – К.: Максимум; Тернопіль: Економічна думка, 2000. – С. 221–222.
2. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. – С. 621.
3. Положення про порядок здійснення операцій з чеками в іноземній валюті на території України: постанова Правління Національного банку України: від 29.12.2000 р. № 520.
4. Правила національної системи масових електронних платежів: постанова Правління Національного банку України: від 10.12.2004 р. № 620.
5. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: постанова Правління Національного банку України: від 21.01.2004 р. № 22. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 29.03.2004 р. за № 377/8976.

–Ю–

Юридичні факти – конкретні життєві обставини, з якими норми права пов'язують виникнення, припинення або зміну правових відносин.

Юридичні факти є необхідними умовами для виникнення правовідносин і характеризуються такими ознаками:

виявляються у зовнішніх обставинах або подіях матеріального світу і пов'язані з їх наявністю або відсутністю;	прямо або опосередковано передбачені нормами права;	викликають передбачені законом юридичні наслідки.
---	---	---

За вольовою ознакою юридичні факти поділяються на:

Юридичні дії – це факти, які породжують, змінюють або припиняють правовідносини на основі волевиявлення людей. У свою чергу, вони поділяються на правомірні (наприклад, вихід на пенсію, влаштування на роботу, реєстрація шлюбу і та ін.) і неправомірні (наприклад, усі види правопорушень).

Юридичні події – це такі обставини, які породжують, змінюють або припиняють правовідносини незалежно від волі людей (наприклад, стихійні лиха, пожежі, землетруси і т. ін.). З ними пов'язано виникнення правових відносин щодо відшкодування збитків, щодо спадкоємства, щодо виплати страхових винагород і та ін. Ці події ніяких юридичних зобов'язань не викликають, а лише слугують підставами для них.

За юридичним наслідками юридичні факти бувають:

правоутворюючі;

правозмінюючі;

правоприпиняючі (наприклад, акт купівлі автомобіля породжує виникнення права власності на автомобіль у покупця, перехід на іншу роботу змінює коло прав і обов'язків робітника, а скасування державної реєстрації припиняє існування юридичної особи).

Прості юридичні факти складаються з однієї життєвої події або дії суб'єктів права (наприклад, написання заяви про відпустку).

Складні є сукупністю кількох простих юридичних фактів (наприклад, призив громадянина на дійсну військову службу вимагає українського громадянства, досягнення певного віку, наявності певного стану здоров'я, відсутності права на відстрочення).

За складом юридичні факти бувають:

За тривалістю дії юридичні факти бувають:	одноразові; тривалі.
---	-------------------------

Юридичні факти відіграють активну роль у правовій системі, вони з'єднують норми права з реальними суспільними відносинами. За їх допомогою життєві обставини набувають юридичного значення і таким чином впливають на соціальні процеси і явища, спрямовувати їх у необхідне русло.

Література

1. Цвік М. В. Загальна теорія держави і права / Цвік М.В., Ткаченко В. Д., Петришина О.В. – Х.: Право, 2002. – 345 с.
2. Бірюков І.А. Цивільне право України: навч. посіб. для студентів спец. вузів / Бірюков І. А., Заїка Ю.О., Співак В. М. – К.: Наукова думка, 2000. – 304 с.
3. Про внесення змін до Закону України «Про інформацію»: Закон України: від 13.01.2011 № 2938-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 313.

Навчальне видання

**ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА
БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ**

Словник-довідник

Укладачі:

**Алексєєнко Ірина Вікторівна
Некlesa Олександр Вікторович
Санакоєв Дмитро Борисович
Палешко Яна Сергіївна
Паршин Юрій Іванович**

Редактор, оригінал-макет – *А.В. Самотуга*

Підп. до друку 02.06.2020. Формат 60x84/16. Друк – трафаретний, цифровий.
Папір офісний. Гарнітура – Times. Умов.-друк. арк. 13,50. Обл.-вид. арк. 13,75.
Тираж – 50 прим.

Надруковано в Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, тел. (056) 756-46-41
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 6054 від 28.02.2018 р.